

आवादाचरिय सप्तादौ भद्रन्त पण्डिताभिर्वस महास्थविरपाद्वे
पण्डिताराम लुम्बिनिइ देशना यानाविज्ञाःगु धर्मदेशना

प्रतित सूत्रया व्याख्या

2529

अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र
बद्धनगर, याखमूल, काठमाडौं

पपतित सूत्रया व्याख्या

उपदेशक

ओवादाचरिय सपादो भट्ट पण्डिताभिवंस महास्थविर

अनुवादक

अनागारिका अगगजाणी 'धम्माचरिय'

सम्पादक

धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशुली'

प्रकाशक

अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध भावना केन्द्र

बुद्धनगर, शंखमूल, काठमाडौं

प्रकाशकः

अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध भावना केन्द्र

(रजत वर्षया उपलक्ष्य)

बुद्धनगर, शंखमूल, काठमाडौं

फोन : ४७८८२७०७, ४७८८६३१

ईमेल : ibmcsati@gmail.com

दाता : बाबुकाजी शाक्य

चाकुपाट, ल.पु.।

रवहालिकथं रु. ५०/-

प्रथम संस्करण : १००० प्रति

प्रकाशन वर्ष

बु.सं. २५५४ mma.Digital

ने.सं. ११३१

वि.सं. २०६७

ई.सं. २०११

ले आउट : मोनिस वज्राचार्य, बुबहा:, ल.पु.

मुद्रक : आइडियल प्रिन्टिङ प्रेस

रवार्को, ललितपुर, फोन : ५००७५६३, २१२०२३५

प्रकाशकीय

भगवान् बुद्धं जनमानसय् सुखं शान्तिं प्रदानं यायेया निंति,
दुःखं मुक्तं जुड्या लागि निर्देशनं याना बिज्याःगु सतिपट्टानं विपस्सना
भावना अभ्यासं यायेगु मुख्यं उद्देश्यं २०४२ सालं स्थापना जूगु थुगु
अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध भावना केन्द्र्या रजत वर्षया उपलक्ष्यं ध्यान
शिविर संचालनया नापं विविधं ज्याइवः तथाः रजत महोत्सवं
मानये यायेगु शुभं अवसरं प्राप्तं जूगुलिं तसकं लयत्ताः । थुगु है
ज्याइवलय् रजत महोत्सवं स्मारिका नापं थुगु ध्यानकेन्द्र्या प्रमुखं
ओवादाचरिय सथादो ऊ पण्डिताभिवंसं महास्थविरजुं बिया बिज्याःगु
उपदेशयात संग्रहं यानाः सम्पादनं जूगु ‘पपतितं सूबं व्याख्या’ सफ्
थुगु ध्यान केन्द्रपाखें प्रकाशनं याये दुगुलिं अभ्यं लयत्ताः ।

वसपोल ओवादाचरिय सथादोजी अनुकम्प्या तथाः लुम्बिनिइ पण्डिताराम अन्तर्राष्ट्रीय भावना केन्द्र्यं (२०५९ सालं फागुन १ गतेनिसें फागुण १० गते तक) जूगु भिन्नहुया शिविरय् योगीपिन्त बिया बिज्याःगु थुगु उपदेशयात श्रद्धेयं अनागारिका अगगजाणी गुरुमांनं नेपाल भाषां अनुवादं याना बिज्याःगु खः । टेप रिकर्ड यानातःगु उपदेशयात थुगु ध्यानकेन्द्र्या सल्लाहकार श्रद्धेयं धर्मं रत्नं शाक्यं ‘त्रिशुली’ जुं २०६० सालं है टाइप यानाः ई—कपिइ नं सुरक्षित याना बिज्याना तःगु जुल । दुःखया खें खः वसपोल २०६३ पौष्ट २५ गते दिवंगतं जुया बिज्यात ।

थुगु उपदेश संग्रहयात केन्द्र्या समितिपाखें प्रकाशनय् हये बहःजू ध्यागु वाः चायेकाः वसपोलया सुपुत्री श्रीमती सुशीला शाक्ययात अनुरोधं यानागुकथं प्रतिलिपि नापं ई—कपि नं प्राप्तं जूगु जुल । थुकियात सफ्या रूप्यं प्रकाशनय् हयेत श्रद्धेयं अनागारिका अगगजाणी गुरुमांनं भाषा मिलये यायेगु निसें माःगु तक व्यवस्था

(क)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

मिलये याना बिज्यात । उकिं वसपोल गुरुमांप्रति कृतज्ञता प्रकट यानाच्चना । अथेहे थःगु स्वास्थया हे पर्वाह मतसे मिहेनत यानाः सम्पादन याना बिज्याःम्ह दिवंगत श्रद्धेय धर्म रत्न शाक्य 'त्रिशुली' जुयात निर्वाण प्राप्त जुइमा धकाः श्रद्धाऽङ्गली नं देष्टायाच्चना । नापं वसपोलया सुपुत्री श्रीमती सुशीला शाक्ययात उपदेश संग्रहया प्रतिलिपि नापं ई कपी नं इलय् हे बिया बिज्याःगुलिं सुभाय् देष्टाया च्चना । अथेहे पाण्डुलिपिया व्याकरण मिलये याना दीगुलिं थुगु केन्द्रया उपाध्यक्ष श्री मदन रत्न मानन्धरजु व सहकोषाध्यक्ष श्री मोतिकाजी शाक्यपिनि प्रति नं साधुवाद व्यक्त यानाच्चना । कम्प्युटर ले आउट पिकयाः सहयोग याःम्ह सचिव श्री मोनिस वज्जाचार्ययात नं धन्यवाद देष्टायाच्चना ।

विशेषं थःगु अमूल्य समय बियाः च्चनिसें क्वथ्यंक ल्वनाः माःथाय् सच्चये यानाः, वर्थे हे थःगु नं छु ख॑ व्यक्त यानाबिज्याःगुलिं थुगु ध्यानकेन्द्रया धर्मानुशासक श्रद्धेय ज्ञानपूर्णिक महास्थविरप्रति दुनुगलनिसें कृतज्ञता प्रकट यानाच्चना ।

थुगु सफू प्रकाशन यायेत श्री बाबुकाजी शाक्यजु थः दिवंगत मां श्रीमती आशामाया शाक्य व दिवंगत बा: सिंघराज शाक्य, वर्थे हे काय् रत्नकाजी शाक्यया पुण्यस्मृतिइ थुगु सफूया लागि दाता जुयाः रवहाली यानाबिज्यात । उकिं वसपोलया प्रति कृतज्ञता प्रकट यानाच्चना । थुगु दान पुण्यया प्रभावं वसपोलया दिवंगत मां, बा: व काय्यात निर्वाण प्राप्त जुइमा धकाः कामना ए नाच्चना ।

ओवादाचरिय सयादोनं अंगुत्तर निकाय, चतुक्कनिपात, भण्डागाम वगा, दुतीय पपतित सूत्रया आधारय् व्याख्या याना बिज्याःगु उपदेशया संग्रह 'पपतित सूत्र व्याख्या' सफुतिइ धर्म व विनय धयागु शासनं च्यत मज्जम्ह, स्थिरम्ह जुइत शील, समाधि, प्रज्ञा व विमुक्ति धर्याङ्गु मुण्डाङ्गत प्यंगुलिं पूवंकेमाःगु विषयलय्
(स्त्र.)

बालांक स्पष्टरूपं उल्लेख याना विज्यानातःगु दु । थुपिं अङ्ग पूमवन
धाःसा धर्म व विनय धयागु शासनं च्युतम्ह जुइगु , कुतुंवंम्ह जुइगु
बारे नं न्त्यथना तःगु दु । शीलं वितिक्रम क्लेश (कोरागु क्लेश)
हटये याइगु खःसा समाधिं परियुष्णान क्लेश (मनय् गुनगुनय्
जुया च्वनीगु क्लेश) हटये याइगु बारे अले प्रज्ञां अनुशय क्लेश
(नामरूप सन्ततिइ सुलाच्वनीगु क्लेश) यात हटये याइगु खः,
विपस्सना प्रज्ञां अनुशय क्लेशयात तदङ्ग प्रहाण याइगु खःसा आर्य
प्रज्ञां हा नापं ल्यंपुल्यं मदयेक समुच्छेद प्रहाण यानाः क्लेशपाखें
चित्त परिशुद्ध जुइगु बारे विस्तृत वर्णन याना तःगु दु ।

थुकथं चित्त परिशुद्ध यायेया नितिं गुकथं विपस्सना
भावना अभ्यास याःसा ज्ञानया क्रम वृद्धि जुइगु खः, उगु
ध्यानविधि बारे बालांक उल्लेख यानातःगु दु । थुगु सफुतिइ
धम्माचरणद्वारा धम्म व विनय धयागु शासनयात ताःकालतक
तिकये यायेफङ्ग धयागु बारे स्पष्ट रूपं क्यनातःगु दु । थःत थम्हं
भगवान् बुद्ध्या मनोभावनाकथं गुलितक आचरण यानाच्चविपि खः
मखु धयागु निरीक्षण, परीक्षण यायेया नितिं नं थुगु सूत्र उपदेश
अति महत्वपूर्ण ज् ।

अन्तस थुगु ‘पपतित सूत्र व्याख्या’ सफूपाखें ब्वनामिपिन्त
सतिपट्टान विपस्सना भावना यायेत मार्गदर्शन प्राप्त जुया: शील,
समाधि, प्रज्ञा व विमुक्ति धयागु गुणाङ्गत दयेकाः थःथःगु जीवनय्
सुख, शान्ति प्राप्त याये फयेमा धकाः शुभकामना व्यक्त याना
च्वना ।

२०६७ माघ १

अमिता धाख्वा
अध्यक्ष
अन्तर्राष्ट्रीय बौद्ध भावना केन्द्र
(ग)

धर्मप्रीतिया खँ

ओवादाचरिय सयदोपाखें लुम्बिनिइ पण्डिताराम भावना केन्द्र्य भिन्हुया ध्यान शिविरय् वियाविज्याःगु धमदेशना संग्रह पपतित सूत्रया व्याख्या सफ् अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र्या रजत वर्षया उपलक्ष्य प्रकाशन यायेगु पुणित कार्यय् प्रकाशन यायेत सहयोग याये खंगु धर्मप्रीतिया खँ खः । थुगु पुण्यया आनुभावं अनन्त गुणोपकारी प्रातः स्मरणीय माता आशामाया शाक्य व पिता सिंघराज शाक्य वर्थे काय् रत्नकाजी शाक्ययात निर्वाण प्राप्त यायेत हेतु जुइमा धकाः आशिका यानाच्चवना ।

थुगु पपतित सूत्र व्याख्यायात नेपाल भाषां अनुवाद याना विज्याःस्म्ह श्रद्धेय अगगज्ञाणी गुरुमांया प्रति कृतज्ञता प्रकट यानाच्चवना । अथेहे सम्पादन यानाविज्यास्म्ह दिवंगत श्रद्धेय धर्मरत्न शाक्य 'त्रिशुली' प्रति नं निर्वाण प्राप्त जुइमा धकाः श्रद्धाऽञ्जली देषाया च्चना । वर्थे हे थुगु सफू प्रकाशन यायेत गवाहाली यायेगु अवसर ब्यूगुलिं अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र्या परिवार प्रति कृतज्ञता प्रकट यानाच्चवना । बुद्धशासनिक क्षेत्रय् तःधंगु योगदान वियाच्चंगु थुगु केन्द्र्या रजत वर्षया उपलक्ष्य उत्तरोत्तर प्रगति जुइमा धकाः शुभकामना नं देषायाच्चवना ।

बाबुकाजी शाक्य
ल.पु., चाकुपाट ।

(घ)

थुगु नं छुं धायेगु बु

“पपतित सूत्र”

थुगु “पपतित सूत्र” ओवादाचरिय पण्डिताराम सयादो भहन्त पण्डिताभिवंस महास्थविरं लुम्बिनिइ पण्डिताराम ध्यानकेन्द्र्य ई.सं. २००३ फरवरी १३ तारिक (वि.सं. २०५९ फाल्गुन १ गते) संचालन याना बिज्याःगु १० न्हया महास्मृतिप्रस्थान विषयना भावना शिविरय् १० न्हयंकं मैत्री करुणा पूर्वगामी जुयाः देशनायानाः कना बिज्याःगु अतिकं दुदंगु साररार्थितगु सारसम्पन्नगु ग्यसुलाःगु उपदेश जुयाच्चन । थुगु सूत्र अङ्गुतरनिकाय, चतुष्कनिपात, भण्डग्रामवर्ग अन्तर्गतगु निगूगु “पपतित सूत्र” जुल ।

थुगु सुत्तन्त देशनाय् वसपोल सम्यक्सम्बुद्ध तथागतं बुद्ध शासनय् अत्यन्त महत्त्वपूर्णगु धारणीय, पालनीय, आचरणीय अले भावनीय जुयाच्चंगु शील, समाधि, प्रज्ञा व विमुक्ति ध्यानगु प्यंगु विषययात न्त्यब्द्याः न्हाणां हाकुगु कृष्णपक्षकथं श्व संसारय् सत्त्वप्राणीपिं थुगु प्यंगु सद्गुणाया अभावय् गुकथं भा:पियां भा:पी मफयके, रोकये यानां रोकये याये मजीक, थामये यानां थामये याये मफयेक, लिधंसा कायेगु, सहयोग कायेगु ईतकं भ्यावे याये मफयेक, थुनां थुनां चुइक, ग्वाराग्वारा तुइक, चाताचाता वायेक, क्वबसां पुइक, छ्यनं चुइक कुतुं वनीगु, क्वब्बां वनीगु, इपाथिपां मदयेक पतन जुइगु, बुद्धशासनं च्वद्यला वनीगु, चुलुया वनीगु, थसःपायेक चाता वा: वनीगु खः ध्यानु उल्लेखयाना तयाबिज्याःगु दुसा अनं लिपा शुक्लपक्षकथं गुकथं सत्त्वप्राणीपिं उजोगु भयंकरगु, त्राशपूर्णगु, दुर्दशां परिपूर्णगु, अप्रिय स्थितिं जाःगु, मयइपुसे च्वंगु, विज्ञ निन्दितगु अवस्थां मुक्त जुयाः धात्यैं प्रतिष्ठा दुपि,

(ड)

लिधाँसा क्वात्तुसेच्चवंपि, आधार भरोसां सम्पन्नपि, दृढ़, स्थिर व
स्थायित्व दुपि, कुतुं मवनिपि, भताभंग जुइक पतन जुइका
च्चनेम्वाःपि जुइगु खः उकियात न आज्ञा दयेका तयाबिज्याःगु
जुल ।

उगु है तथागत देशित सूत्रयात वसपोल पूज्यपाद
ओवादाचरिय सयादो महास्थविरं प्यंग् विषय शील, समाधि,
प्रज्ञा व विमुक्तियात साधकसाधिका योगीपिसं छग् छग् दत्तले
छुटये छुटये यानाः, फारये फारये यानाः, निरीक्षण, परीक्षण,
संश्लेषण, विश्लेषण, विभाजन, परिमार्जन यानाः गुकथं सिइका,
थुइका, लुइका थःथःपिनिगु अभ्यासय् दुचायेका, दुथ्याका, प्रत्यक्ष
अनुभव प्राप्तयाना, साक्षात्कारयाना कायेफइगु खः, उकथं
थीथीकथंयागु उपमा उपमेष्यद्वारा नकारात्मक धर्मतय्त प्रहाण
यायेनि तें व सकारात्मक धर्मतय्त अभिवृद्धि यायेनिति क्वक्वजीक
न्त्यब्वयाः क्यने धुंका उगु प्यंग् गुणधर्म सत्त्वप्राणीपि च्वद्यलाः,
चुलयाः, लुफिं हानाः, ठक्कर नयाः फयां फये मफयेक कुतुं
मवनीगु खः, पतित अवस्थाय् थ्यनीमखुगु खः धयागु खँयात
विस्तृतरूपं व्याख्या यानाः स्पष्टगुसिदे नं भं स्पष्ट जुइकथं कना
बिज्यानातः नु जुल ।

अनं हानं इपि अनर्थ अमूल्यगु प्यता गुणधर्मत थःथःपिंके
दयेका यंकेत छुकि छुकियात वांछ्वया छ्वयेफुसा, हाकुतिना
छ्वयेफुसा, चीका, तंका, मदयेका, प्यदंक पाचुका छ्वयेफुसा,
छुकि छुकियात अभिवृद्धि याना, प्रगति याना, विकास याना,
बारबार भाविता व अभ्यास यानाः यंकेफुसा, थःथःपिनिगु जीवनय्
दयेका यंके फत धाःसा मनू जुया नं पशुतुल्यगु, मनू खःला खः
मात्रयागु स्थिति पुलावना धात्येपि मनू धायेके ल्वःपि, गबले
क्वट्यंकाः हीन, नीच अवस्थाय् थ्यंका च्चनेम्वाःपि सत्पुरुषपिनिपाखें

(३)

सहीकथं प्रशंसा याका च्वनेदुपि, बुद्धशासनय् दृढ़ स्थिरपि, छुं गुणं कथंयागु भयं नं भयभीत जुइका च्वनेम्वाःपि जुया विमुक्तिज्ञान तकं हस्तगत याना कायेफुपि जुइगु खः, उकियात नं वसपोल पूजनीय महास्थविरं छुर्लग छुर्लग है खने दइकथं सिइका, थुइका, वाचायेका, ध्वाथुइका काये फइकथं उला उला, प्वला प्वला क्यना बिज्यानातःगु अतिकं हे पठनीय, मननीय, भावनीय जुयाच्वंगु जुल ।

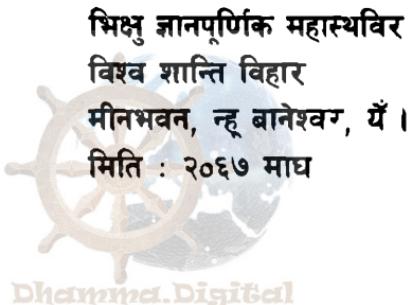
म्यान्मार् (बर्मली) भाषं सयादो महास्थविरं बिया बिज्याःगु सारगर्भित उपदेशयात नेपाल भाषं भाय्‌हिला नेपाःमि साधक साधिका योगीपिसं व जनसाधारणं समेतं गथे दु अथे थुइका काये फइकथं छुट्ये छुट्ये जुइक कनाव्यूम्ह धम्माचरिय अगगजाणी शिक्षावती नं अतिकं प्रशंसनीयम्ह व्यक्ति जुल । सयादो महास्थविरं न्त्याक्ष्व हे व्याख्या याना स्पष्ट जुइकथं कना बिज्याःगु उपदेश जूसां भाय्‌त्यूम्ह व्यक्तिं उलि दुयेक भाय्‌हिला बीमफूगु जूसा उगु उपदेशयात उलि ग्यसुलाकक थुइका सिइका ध्वाथुइका कायेगु अवसर श्रोतागणपिसं चूलाका काये फइमखुगु जुल । आःला अथे मखुसे भाय्‌हिलामि नं उलि हे दक्षतापूर्वक भाव अभिव्यक्ति छुं हे इकिधिकि मजुइक थःगु हे उपदेशर्थे यानाः भाय्‌हिला ध्वाथुइका व्यूबले सुन माथि सुगन्ध हे ठप्ये जूगु जुल । उकिं वसपोल शिक्षावती अत्यन्त प्रशंसनीयम्ह पात्र जुया बिज्यात । वसपोलयात आपालं आपालं हे साधुवाद द्यछाये बहःजूगु जुल ।

लसताया खें खः, उगु हे उपदेश थौं सफूया रूपकया व्यूबलय्‌ला नेपाःया धार्मिक साहित्य ख्यलय्‌अमूल्यगु रत्न छगः जहां थिइक हे दुतिकः वःगुजुल ।

थुगु अमूल्यगु ग्रन्थरत्नयात व्यभिपिसं उपन्यास व्यनेथे, अखबार स्वयेथे याना जक व्यवनां गाःगु मखुसे थितुं थीक,

(४)

बारबार दोहरे, त्योहरेयानाः ब्वनेगुद्वारा सार पिकाकां थःथःपिनिगु
दैनिक जीवनय् समेतं अभ्यस्त जुइक छ्यलायंकाः धात्येगु शान्तिया
अनुभवयासे जीवन सफल यायेफत धा:सा:, थःथःपिंके दुगु दुर्गतिइ
पतन जुइके फुगु मभिंगु स्वभाव, चरित्र, बानिचानि सुधरे याना
यंकुयंकु थुकी उल्लेख जुयाच्चवंगु क्लेशरूपि दुर्गुणतय्त हटये याना
चीका वांछ्या सद्गुणं जाःपि जुइफत धा:सा अथवा विमुत्तिज्ञानरस
पान याये फतधा:सा धात्यें धात्यें नं मनुष्य जीवन धन्य धन्य धाये
ल्वयेक धन्य जुइगु जुल ।
जीवन धन्य याये फयेमा ।

(ज)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

विषय सूची

विषय	पौ ल्या:
१. पपतित धयागु छु ? (न्हापांगु दिं)	१
२. स्वथी प्रकारया क्लेश (निन्हुगु दिं)	१०
३. शील शासनं च्युत जुइगु (स्वन्हुगु दिं)	२५
४. नुगलय् धर्मचैत्य स्थापना (प्यन्हुगु दिं)	३८
५. शीलय् स्थिर जुया च्वनीगु (न्यान्हुगु दिं)	५०
६. निगू पक्षया शील (खुन्हुगु दिं)	६४
७. परियुष्ठान क्लेशया बन्धनय् लानाच्वनीगु (नहयन्हुगु दिं)	७९
८. प्यथी आरम्मण (च्यान्हुगु दिं)	९४
९. नाम व रूपयात खंकेगु (गुन्हुगु दिं)	११५
१०. ज्ञानया तँनंतॅ वृद्धि भिन्हुगु दिं	१२४
११. धर्मसाकच्छा (धर्मया छलफल)	१५३

(भ०)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

Dhamma.Digital

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।
वसपोल भगवान् अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धयात् नमस्कार ।

ओवादाचरिय सयादो ऊ पण्डिताभिवंसपाखें पण्डिताराम
लुम्बिनिइ देशना यानाबिज्याःगु धर्मदेशना

पपतित सूत्रया व्याख्या

पपतित धयागु छु ?
(न्हापांगु दिं)

थौं ईस्वी सम्बत् २००३ फेल्वरी १३ तारिख, तदनुसार
विक्रम सम्बत् २०५९ साल फाल्गुण १ गते । नेपा: देय् भगवान्
बुद्धया पवित्र जन्मस्थल जुयाच्चंगु लुम्बिनी उद्यान पण्डिताराम
अन्तर्राष्ट्रिय भावना केन्द्र्य् थौनिसें शिविर सञ्चालन जूगु खः ।
उकिं थौनिसें नियान्हिथं थवहे इलय् उपदेश बियेगु यानायंके ।
योगीपिन्त धर्मउपहारया रूपय् अंगुत्तरनिकाय चतुक्कनिपातय्
वयाच्चंगु भण्डगामवगग अन्तर्गतगु दुतीय पपतित सूत्र कनेगु
मतिइतया ।

पपतित धयागु कुतुंवनीगु, च्युत जुइगु, च्वद्यला: वनीगुयात
धाःगु खः । कुतुंवनीगु नं सामान्यकथं कुतुंवनीगु मखु । नियन्त्रण
यानां यायेमफयेक, वशय् तयां तयेमफयेक, ग्वाराग्वारा तुइक
कुतुंवनीगुयात पपतित धाःगु खः । गनं कुतुंवनीगुले धाःसा धर्मविनय
धयागु थुगु शासनं कुतुंवनीगु । थुगु उपदेशयात जिं “गुणधर्म

(१)

प्यंग् सम्पन्न मजुइवं धर्मविनयं कुतु वनेयः” धकाः शिर्षक वियातयागु दु ।

थुगु उपदेश वंगु २५०० दै न्हापा भगवान् बुद्धं आज्ञा दयेका विज्यानातःगु खः । योगीपिसं एकचित्त यानाः न्यना बिज्याहुँ । भगवान् बुद्धं थुकथं देशना यानाबिज्याइगु खनिं धकाः मन प्रसन्न जुइकाः श्रद्धा वृद्धि यायेया नितिं जिं मागधि पालिं अवनाः क्यने ।

“चतुहि भिक्षुवे ! धर्मस्मेहि असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति” । भिक्षुवे - भिक्षुपिं ! चतुहि धर्मस्मेहि - प्यंग् गुणाङ्ग धर्म । असमन्नागतो - सम्पन्न मजूम्ह व्यक्तियात । पपतितोति - कुतुंवंम्ह धकाः । बुच्चति - धाइ । गनं कुतुंवंगुले ? इमस्मा धर्मविनया - धर्म विनय धयागु जि बुद्धं स्थापना यानातयागु थुगु शासनं ।

“भिक्षुपिं ! प्यंग् गुणधर्म सम्पन्न मजूम्हसित धर्मविनय धयागु शासनं कुतुंवंम्ह, च्युतजूम्ह, च्वद्वःम्ह, रवारागवारा तुइक कुतुंवंम्ह धाइ ।” भगवान् बुद्धयागु शासनं कुतुंवंम्ह धायेबलय् उम्ह व्यक्तियाके छु है बौद्ध सभ्यता मन्त । थवहे खेलिसे स्वापू तया छागू छागूयात स्पष्ट यायेगु कुतःयाये । थव उपदेशयात दुग्यंक हृदयस अङ्गित यानातयेबहःज् । वर्णन याये त्यनागु खेयात न्त्याबलेया लागि हृदयस अङ्गित यायेमाः, थःके अजाःगु गुणाङ्ग अभाव जुयाच्चन, मदयाच्चन धाःसा संवेग उत्पन्न यानाः उगु गुणधर्मत दयेकेगु कुतःयानाः यंकेगु आवश्यक ज् । यदि छागू निग् गुणाङ्गं सम्पन्न जुयाच्चंगु जूसा यक्च दयेका यंकेगु आवश्यक ज् । प्यंगुलिं गुणाङ्गं सम्पन्न जूसा तसकं है लय्तायेथाय् दइगुजुल । थव सूत्र प्रत्येक व्यक्तिपिलिसे सम्बन्ध दुगु सूत्र खः । विशेषयाना बुद्धधर्मया अनुयायी बौद्धतलिसे भन है सम्बन्ध दुगुजुल ।

(२)

बुद्धं कना बिज्यानातःगु धर्मदेशनाथ् धर्मविनय धयागु
शब्द थायथासय् छ्यला बिज्यानातःगु खनेदु । धर्मविनययात
सामान्यकथं अर्थ छ्यलेगु जूसा धर्म व विनय खः । धर्मविनयलय्
धर्म शब्द व विनय शब्द मिलयेजुयच्चंगु दु । धर्म धयागु भिं
जुइकेया निंति, कल्याण जुइकेया निंति कना बिज्यानातःगु, आज्ञा
दयेका बिज्यानातःगु, निर्देशन लिया बिज्यानातःगु भगवान् बुद्धया
अववाद उपदेश खः । विनय धयागु कथंहंक जीवन हनेया निंति
प्रज्ञप्त याना: बिज्यानातःगु नीति, नियम खः ।

बुद्धधर्मयथै मेमेगु धर्मयापिसं नं धर्मविनय धयागु शब्द
छ्यलातःगु खनेदु । न्हापा भगवान् बुद्धयागु पालय् छ्यःथै, आःनं
छ्यलाच्चंगु दु, लिपा नं छ्यलाच्चनीतिनि । ब्राह्मणवाद धा:गु
हिन्दुधर्मय् नं धर्मविनय धयागु दु । हिन्दुधर्म मानयेयाइपित्त भिं
जुइकेत, कल्याण जुइकेत सम्बन्धित ब्रह्मा, विष्णु, शिव आदि
भेपिं देवीदेवतापिसं कनातःगु उपदेशय् हिन्दुधर्म मानयेयाइपिसं
थुकथं यायेमाः, थुकथं यायेमज्यू धकाः कथंहंक जीवन हंके बिड्या
निंति नीति, नियम दयेकातःगु दु । क्रिश्चयनधर्मय् नं मुख्यम्ह
गुरुं थःगु शरणय् वःपित्त भिं जुइकेया निंति क्रिश्चयनधर्म
मानयेयाइपिसं थुकथं थुकथं च्चनेमाः, यायेमाः, धायेमाः, थथे
यायेमज्यू अथे धायेमज्यू धकाः नियम दयेका थक्गु दु । अथे हे
मेमेगु धर्मय् नं थथे हे खः । थःगु शरणय् वःपित्त, थःगु आधार
भरोसा काःपित्त भिं जुइकेत, कल्याण जुइकेत बिड्गु उपदेश
धयागु हे धर्म जुल । मभिंगु, मखुगु ज्या याना, खें ल्हाना, दुःख
मजुइकेया निंति थुकथं यायेमाः, धायेमाः, थुकथं यायेमज्यू
धायेमज्यू धकाः दयेकातःगु नीति, नियम धयागु हे विनय जुल ।
उकिं बुद्धधर्मयथै मेमेगु धर्मय् नं धर्मविनय धयागु दु । ग्रन्थय् नं
थुकथं छ्यलातःगु दु ।

(३)

भीपि शरण वनाच्चनागु भीसं आधार भरोसा कया
च्चनागु बुद्धशासनय् जूसा भगवान् बुद्धं बुद्धत्व प्राप्तयानाः बिज्यासेनिसे
महापरिनिर्वाण मजूतल्ले ४५ दैं तक कनाबिज्यानातःगु, करुणा
न्त्यचीका सर्वज्ञता ज्ञानं देशना यानाः बिज्यानातःगु उपदेशयात
संग्रह यानातःगु पिटक स्वंग् दु । थुपि खः सूत्रान्त पिटक, विनय
पिटक व अभिधर्म पिटक । श्व स्वंग् मध्ये सूत्रान्त पिटक व
अभिधर्म पिटक निगृथात धम्म धकाः धाइसा विनय पिटकयात
विनय धकाः धाइ । थुकियात स्पष्टरूपं सिइके बिइया निंति
सगाथावगग संयुक्त अर्थकथालय् उल्लेख यानातःगु खँयात न्त्यथना
स्पष्ट यानाः क्यने ।

सगाथावगगय् वयाच्चंगु खँयात स्पष्ट याये न्त्यः दकले
न्हापां न्हाचः धयायें विनय धयागु सत्त्वप्राणीपिसं कथंहंक जीवन
बितये याकेयानिंति भगवान् बुद्धं प्रज्ञप्त यानाबिज्याःगु नियमत खः ।
श्रामणेरपिन्त श्रामणेर विनय, भिक्षुपिन्त भिक्षु विनय अले
उपासक उपासिकापिन्त मेमेगु नियमत प्रज्ञप्त यानाः बिज्यानाथकूगु
दु । थुकथं विनय नियम प्रज्ञप्त यानाः बिज्याःगु हुकुमद्वारा
प्रतिबन्ध तये मास्तेवयाः मखु, करुणा न्त्यचीका प्रज्ञप्त
यानाबिज्याःगु खः । विनय नियम मन्त्रधाःसा थःत थःम्हं संयम
यायेमफया, बशय् तयेमफया शरीरं, वचनं मखुगु मभिंगु ज्या खैं
यायेफु, ल्हायेफु । शरीरं व वचनं द्वंकीगु यक्व दयेफु । द्वन धाःसा
सिनावने न्त्यवः थुगु जन्मय् नं यक्वसिनं निन्दा याकाः च्चने
माली, समाजं पितंका च्चने माली । लिपायागु जन्मयात नं
बिचायानाः स्वयेबलय् थुगु जन्मय् कथंहंक मच्चंसे लालाये सनाज्ञुलिं
लिपा सुख मदुगु दुःख मुक्क दुगु थासय् जन्म काःवनेयः, जीवनस्तर
क्वट्यंका च्चनेमालेयः, नीच जुइका च्चनेमालेयः, हीन जुइका
च्चनेमालेयः । थुकथं पतन जुइगुपाखें बचये यायेया निंति दया

(४)

तया: महाकरूणा न्त्यचीका कथंहंक च्वंके बिद्या निंति विनय
नियम प्रज्ञप्त यानाबिज्याःगु खः ।

अभिधर्म प्रज्ञाया गौचर (विषय) ज्ञालिं प्रज्ञायात विशेष
जोडबिया सर्वज्ञता ज्ञानं कना बिज्याःगु देशना खःसा, विनय
करूणा न्त्यचीका कना बिज्याःगु खः । योगीपिसं अभ्यास
यानाच्वंग स्मृतिप्रस्थान लगायत सूत्रान्त धर्मत दक्ष करूणा व प्रज्ञा
निगू न्त्यचीकाः कना बिज्यानातःगु खः । उकिं सूत्र, विनय व
अभिधर्म स्वयां विशिष्ट ज्ञागु खः ।

सगाथावग्ग संयुक्त अर्थकथालय् इम् धर्मविनयं धयागु
शब्दपुचःयात धर्म शब्द व विनय शब्द फारये यानाः इम्
धर्मविनयन्ति इम् धर्मञ्च इम् विनयञ्च धकाः उल्लेख
यानाः तल । उभयम्हेत्वं श्व धर्म व विनय निगू नं, सासनस्स
शासनया, नाम्ह नां खः । उकियात स्वयाः हे धर्म विनय धयागु
शासन धकाः अर्थ बियागु खः । छु शासन ? इम् धकाः तोकये
यानातःगु दु । जि बुद्ध स्वयं स्थापना यानागु थुगु शासन धकाः
किटान यानातःगु दु । पपतित सूत्र्य नं इमस्मा धर्मविनया धर्म
विनय धयागु जि बुद्धयागु थुगु शासनं धकाः थुकथं अर्थ बियेमाः ।
श्व खें पाय्छि जू । श्व धर्म व विनय निगू दुगुली धर्म
धयागुलिं अभिधर्म व सूत्रान्त धर्म निगुलियात कायेमाः । विनय
धयागुलिं विनय पिटकयात कायेमाः । थुकथं जुलधाःसा संयुक्त
अर्थकथालय् वर्णन यानातःथें जोडा जुइ । मेमेपिनिगु धर्मय् नं
धर्मविनय धयागु शब्द छ्यःसां थन इम् इमस्मा धयागु पालि शब्द
दुगु जुया मेमेपिनिगु शासनलिसे सम्बन्ध मदु । भगवान् बुद्धं स्थापना
यानाः बिज्यानातःगु थुगु शासन नापं जक सम्बन्ध दु धकाः
तोकयेयानातःगु जुल ।

थुगु देशनाय् शुरुइ “चतूहि मिक्खवे धर्मेहि
(५)

असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुद्धति”
धका: आज्ञा दयेका विज्याःगु दु। “भिक्षुपि ! प्यंग् गुणधर्म सम्पन्न मजूम्ह, अलग जूम्ह, गुण अभाव जूम्ह, धर्मविनय धयागु जि बुद्धं स्थापना याना: तयागु थुगु शासनं कुतुंबंह जुइ, च्युतजूम्ह जुइ, च्वद्यःम्ह जुइ, रवारागवारा तुइक कुतुंबंह जुइ, वशय् तयेमफयेक, पनांपनेमफयेक कुतुंबंह जुइ।” उकथं कुतुंबंहसिके भगवान् बुद्धया गुणु नं अववाद उपदेश मदु। उकेसनं वशय् तयेमफयेक, पनांपनेमफयेक कुतुं वन धायेबलय् भन हे गयानापुगु खैं जुल। शासनं गवःछिं पिने लाःवन। थुगु सूत्रया छग् छग् अभिप्राय कनायंके। सकल योगी साधकसाधिकापिसं एकचित्त याना: ध्यानविया: न्यनाविज्याहुँ।

थुगु सूत्रयात बांलाक न्यना: थःपि शासनं पिने लानाच्चर्वपिंला ? शासनपाखे उन्मुख जुयाच्चर्वपिंला ? शासनय् दुने दुहां वना: छुं गुणधर्म दयेधुंकूपिंला ? शासनय् दुने दुहां वना द्वक गुण विशेषतां पूर्ण ज्गालि धुक जुइधुंकूपिंला ? धका: परीक्षण निरीक्षण याना: स्वयेबहःज्।

सिइमदयेक, थःम्हं मचायेक शासनं पिने थ्यनाच्चवनीगुलातःसकं नुगःमछिंसे च्चं। बुद्धधर्मया अनुयायी धायेका: धर्मया आधार भरोसा क्याच्चर्वपि भिक्षु, श्रामणेर, उपासक उपासिका धका: नां ग्रहण याना: नं भगवान् बुद्धयागु अववाद उपदेश धयागु बौद्ध सभ्यतां, बुद्धशासनं पिने लाःवनाच्चवनीगु तःसकं अपशोचया खैं खः। थुकथं जुलधाःसा बुद्धपक्षिक (बुद्धपक्षिक) मखुत, बुद्धशासनिक मखुत धयागु अभिप्राय जूवनी।

आ: जिमिसं, अथे हे योगीपिसं नं, अभ्यास यानाच्चंगु धर्म सूत्रान्त धर्म खः। उगु सूत्रान्त धर्म धयागु न्हाचः उल्लेख यानाथे करुणा व प्रज्ञा प्रधान याना: कनाविज्यानातःगु धर्म खः। करुणां दुःख जुइके मास्ते भवः धयागु भाव क्यनी। प्रज्ञां भिंगु

फल दु, मदु निगृथात परिच्छेद ज्ञानं सिइका: फल मदुगृथात हटये याके बिडमास्तेवः, विरत जुइके बिडमास्तेवः ध्यागु भाव क्यनी । फल दुगु वा अर्थहित जुइगु, फाइदा दइगृथात अनुशरण, अनुगमन याके मास्तेवः गुलिइ करूणा न्त्यब्बाः गु मैत्री नं दुथ्याः । करूणा धायेवं मैत्री मदुगु मखु । भगवान् बुद्धं दकले न्हापां सत्त्वपिणिगु फाइदा दु, मदु निगृथात सर्वज्ञता ज्ञानं सिइका बिज्याइ । फल मदुगृथात हटयेयाके मास्तेवः गु, फल मदुगुपाखें विरत जुइके मास्तेवः गु करूणा, फल दुगृथात याकेबिड मास्तेवः गु मैत्री, थुकथं करूणा प्रज्ञा पूर्वगामी जुयाः (न्त्यब्बाना) सत्त्वपिणिगु वर्तमान व सम्परायिक (परलोक) भिंकेत निर्देशन बिया बिज्यानातः गु, आज्ञा दयेका बिज्यानातः गु अववाद उपदेश धकाः अः पुक लुमंकेमाः ।

विनय ध्यागुला जिपिं भिक्षुपिं लगायत उपासकउपासिका सकसिनं कथंहंक थःथः गु जीवन हनेमा धकाः करूणा पूर्वगामी जुयाः (न्त्यब्बाना) नियम तोकयेयानाः बिज्याः गु खः । थव यायेमते, यायेमज्यु, विरत जु । थव धायेमत्य, धायेमज्यु, विरत जु । विरत मजुलकि जुइफुगु दुःखकष्ट चूमलाके बिडया निंति, ध्वमदुइके बिडया निंति दयाकरूणा तथाः न्त्यवः हे पनेगुकथं विनय नियम प्रज्ञप्त यानाबिज्याः गु खः । दक्ष जोडयेयानाः भिक्षु, श्रामणेर, देव, ब्रह्मा, मनुष्य, सकल सत्त्वप्राणीपित शरीर, वचन व मन स्वंगुलिं व्यवस्थित जुइका, कथंहंका सुख जुइके बिडया निंति कना बिज्यानातः गु धर्म विनययात हे शासन धाइ । शरीर, वचन व मन स्वंग् द्वारं यायेफुगु ज्या, खँ, बिचाः दोषं रहित जुयाः कोमल, नरम, सभ्य, शुद्ध, स्वच्छ जुइकेत कनां बिज्यानातः गु ओवाद उपदेशरूपि धर्मविनय ध्यागु शासन खः ।

भगवान् बुद्धं देशनाया शुरुइ चतुहि धर्ममेहि प्यता प्रकारयागु धर्म धकाः आज्ञा दयेका बिज्यानातः गु दु । थुलि

(७)

धायेमात्रं धर्मश्ववण यानाच्चंपि परिषद्पिसं “छु छु प्यंगूले” धका: सिइ मखुनि । उकिं कतमेहि चतूहि ? छु छु प्यंगूले धका: न्त्यसः तया बिज्यात । थुकथं न्त्यसः तया बिज्याःगु परिषद्पाखें लिसः कायेत मखु, स्वयं थःम्हं हे लिसः बिइत खः । न्त्यसः पूकं कायेगु खःसा “छु छु प्यंग् गुणधर्म सम्पन्न मजूसा जि बुद्धं स्थापना यानाः तयागु थव शासनं कुतुवंम्ह जुइ ?” धयागु जुल । गुणधर्म प्यंग् थुकथं खः -

१. अरियेन भिक्खवे सीलेन असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति ।

शुद्धगु, उत्तमगु शीलं सम्पन्न मजूम्ह, परिपूर्ण मजूम्हसित धर्मविनय धयागु थुगु शासनं कुतुवंम्ह धाइ । शीलं सम्पन्न मजूम्ह धका: सामान्यकथं धयातःगु जुयाः थन भिक्षु, श्रामणेर, मिसा, मिजं, मनुष्य, ब्रह्मा, देव धका: छुट्येयानाः तःगु मदु । शील सम्पन्न मजूपिं दक्षलिसे सम्बन्ध दु ।

२. अरियेन भिक्खवे समाधिना असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति ।

शुद्धगु, उत्तमगु समाधिं (चित्त स्थिर जुइगु स्वभावं) सम्पन्न मजूम्हसित धर्मविनय धयागु थुगु शासनं कुतुवंम्ह धाइ ।

३. अरियाय भिक्खवे पञ्चाय असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति ।

विपश्यना प्रज्ञां छत्तं थाहांवनाः शुद्धगु, उत्तमगु आर्य प्रज्ञां सम्पन्न मजूम्हसित थुगु धर्मविनय धयागु शासनं कुतुवंम्ह धाइ ।

४. अरियाय भिक्खवे विमुक्तिया असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति ।

शुद्धगु, उत्तमगु, मुक्त जुइगु विमुक्तिं सम्पन्न मजूम्हसित धर्मविनय धयागु थुगु शासनं कुतुवंम्ह धाइ ।

(८)

प्यंग् गुणधर्म सम्पन्न मज्जालिं थुगु शासनं कुतुवंम्ह दुर्थे
गुणधर्म प्यंगूलिं सम्पन्न जूगुलिं शासनं कुतुं मवंम्ह, शासनय् स्थिर
जुयाच्चवंम्ह नं दु, प्रतिष्ठित जुयाच्चवंम्ह नं दु । शासनं कुतुं मवंगुलिं
बौद्ध सभ्यता दुम्ह व्यक्तियात उल्लेख याये मात्से वःगुलिं “चत्रहि
भिक्खुवे धर्मेहि समन्नागतो इमस्मा धर्मविनया
अपपतितोति बुच्चति” धकाः आज्ञा जुया विज्यानातल ।
भिक्षुपि ! प्यंग् गुणधर्म सम्पन्न जूम्हसित धर्मविनय धयागु थुगु
शासनं कुतुं मवंम्ह, शासनय् स्थिर जूम्ह, प्रतिष्ठित जूम्ह धाइ ।
कतमेहि चत्रहि ? छु छु प्यंग् गुणधर्म ?

१. अरियेन भिक्खुवे सीलेन समन्नागतो इमस्मा
धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति ।

भिक्षुपि ! शुद्धगु, उत्तमगु शीलं सम्पन्नम्हसित धर्मविनय
धयागु थुगु शासनं कुतुं मवंम्ह धाइ ।

२. अरियेन भिक्खुवे समाधिना समन्नागतो इमस्मा
धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति ।

भिक्षुपि ! शुद्धगु, उत्तमगु समाधिं सम्पन्न जूम्हसित
धर्मविनय धयागु थुगु शासनं कुतुं मवंम्ह धाइ ।

३. अरियाय भिक्खुवे पञ्जाय समन्नागतो इमस्मा
धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति ।

भिक्षुपि ! शुद्धगु, उत्तमगु यथार्थ स्वभावयात परिच्छेद
ज्ञानं खनीगु विपश्यना प्रज्ञां छत्तैं थाहां वनाः आर्यप्रज्ञां सम्पन्न
जूम्हसित धर्मविनय धयागु थुगु शासनं कुतुं मवंम्ह धाइ ।

४. अरियाय भिक्खुवे विमुतिया समन्नागतो इमस्मा
धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति ।

भिक्षुपि ! शुद्धगु, पवित्रगु, मुक्तगु विमुक्तिं सम्पन्न जूम्हसित
धर्मविनय धयागु थुगु शासनं कुतुं मवंम्ह धाइ ।

छधौ पुला वने धुंकल । थौं उपदेशया शिर्षकं हे दिकाछ्वये ।
 थुगु शिर्षकय् दुगु उल्लेख याये धुनागु प्यंगु गुणधर्ममध्ये थः पिं गुगु
 गुणं सम्पन्न मजूनि धकाः चायेकेमाः । दक्षव हे अभाव जुयाच्चवन,
 सम्पन्न मजुल धाःसा शासनं पिने लानाच्चवनी । प्यंगूमध्ये शील
 सम्पन्न जूसा शील शासनं कुतुं मवं तर समाधि, प्रज्ञा व विमुक्तिं
 कुतुं वन तिनि । गुगुयात अभ्यास मयाः उगु शासनं कुतुंवंगु जुइ ।
 शील, समाधि, प्रज्ञां पूर्णं जूसा तःसकं ग्यानापुसेच्चवंगु क्लेश बन्धनं
 मुक्त जुया तःसकं हे लयूतायेथाय् दइगु जुल । छधौ पुला वनेधुंकूगु
 जुया कन्हय् थुकियात हे ग्रन्थयागु भाषा व व्यावहारिक भाषां
 स्पष्ट यानाः क्यने । (थौं उपदेश थन हे दिका छ्वये ।)

साधु !

साधु !!

साधु !!!

म्हगः अंगुत्तरनिकाय चतुक्कनिपात भण्डगाम वगाय्
 वयाच्चवंगु दुतीय पपतित सूत्रया विषयलय् कनागु खः । थुगु
 सूत्रय् प्यता प्रकारया गुणाङ्गं सम्पन्न मजुल धाःसा वा उगु गुणाङ्गत
 अभाव जुयाच्चवन धाःसा वा उगु गुणाङ्गतपाखें अलग जुयाः च्चनधाःसा
 धर्मविनय धयागु शासनं कुतुं वंगु जुइ, अलग जूगु जुइ, शासनं
 च्युत जुइ धयागु विषयलय् कनागु खः ।

भगवान् बुद्धं न्त्याबलें उपदेश बियाविज्याइबलय् दकले
 न्हापां कण्ठपञ्च अर्थात् कृष्णपक्ष धकाः गुगु मभिंगु खः, मज्जूगु
 खः, गुकियात भीसं चीका छ्वयेमाःगु खः, गुकियापाखें भी

(१०)

विरत जुइमाःगु खः, अलग जुइमाःगु खः, उकियातनि न्हापां आज्ञा जुयाः बिज्याइ । अनंलिपा निगूण पक्ष सुक्लपक्ष अर्थात् शुक्लपक्ष धकाः गुकियात भीसं अनुशरण यायेमाः, अनुगमन यायेमाः, आचरण यायेमाः, उकियात कनाबिज्याइगु खः । दकले न्हापां त्वःता छ्वयेमाःगु कृष्णपक्षयात कनाः अनं लिपा आचरण यायेबहःगु, अनुगमन यायेबहःगु शुक्लपक्षयात भगवान् बुद्धं थुइके अपुइगु जुयाः कृष्णपक्षयातनि न्हापां कनाबिज्याइगु थव छग् चलन है जुयाच्चन ।

मिहगः परिषदपित्त गुणु धर्माचरण मयात धायेवं धर्मविनय धयागु शासनं च्युतम्ह जुइ, अथे है गुणु धर्मयात आचरण यातधाःसा धर्मविनय धयागु शासनं च्युतम्ह मखुनि, शासनय् प्रतिष्ठितम्ह जुइ धयागु कृष्णपक्ष, शुक्लपक्ष निगूयात नं कनेधुन । उकथं संक्षिप्तकथं जक कनागुयात आः थन विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाच्चंपि योगी साधकसाधिकाःपिसं दुर्घटं थुइमखुनि, अथे जुया हानं व है सूत्रयात ग्रन्थयागु भाषाया नापं व्यावहारिक भाषां नं थुइकाबिङु त्यं है दनि ।

थव सूत्र तसकं है आवश्यकगु महत्वपूर्णगु सूत्र खः । भगवान् बुद्धयाप्रति आस्था तपाच्चंपि, विश्वास यानाच्चंपि, भगवान् बुद्धया धर्मया अनुयायी जुयाच्चंपि बौद्धपिनिगु निंति तसकं तसकं है महत्वं जायाच्चंगु सूत्र खः । थःत थःम्हं धात्यें भगवान् बुद्धया मनोभावनाकथं आचरण यानाच्चनापि खः मखु धयागु निरीक्षण परीक्षण यायेया निंति थुगु सूत्र तसकं है आवश्यकगु जुयाच्चन । उकिं थुकथं निरीक्षण परीक्षण याये सयेकेया निंति थव सूत्रयात हानं विस्तृतरूपं कनायंकेगु आवश्यक दनि । यदि थुगु पपतित सूत्रय् उल्लेख जुयाच्चंगु प्यता प्रकारया गुणअङ्गत थःपिंके परिपूर्ण मजुयाच्चन वा थःपिंके व गुणअङ्गत मदुनिगु जुलधाःसा इलय् है

उगु गुणअङ्गत दयेका यंकेया निंति॒ थव सूत्र महत्वपूर्ण जुयाच्चन ।
यदि छुं छगू निगू अङ्ग जक परिपूर्ण जुया॑ः ल्यंगु अङ्ग परिपूर्ण
मजुलधा॑ःसा उगु मदुनिगु गुणअङ्गतय॒त नं इलय् हे दयेका यंकेया
निंति॒ नं थव सूत्र महत्वपूर्ण जू ।

यदि व गुणअङ्गत छगू निगू परिपूर्ण जुलधा॑ःसां लय्तायेथाय्
दुगु हे जुल, प्यंगूलि॑ हे परिपूर्ण जुलधा॑ःसाला दक्षसिबे लय्तायेथाय्
दुगु जुइ । तर बुद्धधर्मय॒ अनुयायी जुयाच्चवंपि॑, बौद्ध धायेकाच्चवंपि॑
अप्वः याना॑ः दकले न्हपांगु गुण अङ्ग जक सम्पन्न जुया॑ः वा शील
छगूजक थःके परिपूर्ण जूगुली हे सन्तुष्ट जुया॑ः उकी हे सीमित
जुइगु जुयाच्चन । ल्यंदनिगु स्वंगू भाग दयेकेत कुतः॑ मयापि॑ यक्व
दु । अथेजुया॑ः शील पालन यायेगु छगूली जक सीमित जुया॑
मच्चवंसे त्यं दनिगु गुणाङ्ग धर्मतय॒त नं दयेका यंकेया निंति॒ कुतः॑
याइपि॑ जुइमा॑ः धयागु हेतु॑ थौ॑ थव हे सूत्रयात हानं छक्वः॑ ग्रन्थयागु
भाषाया॑ नापं व्यावहारिक भाषां निथीकथं॑ न थुइकाबिइगु कुतः॑
याना॑ः यंकेगु जुइ ।

थुगु सूत्रया अर्थकथालय॒ स्वता प्रकारं व्यक्तिपित्त वा
पुद्गलपित्त विभाजन याना॑, परिच्छेद याना॑, वर्णन यानातःगु दु ।
तत्थ लोकियमहाजनो॑ पतितो॑येव नाम, सौतापन्नादयो॑
किलेसुप्तिक्षणो॑ पतिता नाम । थुगु सूत्रय॒ लोकियमहाजनो॑
धका॑ः विशेषकथं॑ पृथगजन व्यक्तिपित्त धायेत्यंगु खः॑ । पृथगजन
धयापि॑ मनयात दूषित यानाबिइगु, मलीन यानाबिइगु, बुलुकाबिइगु
क्लेशधर्मत यक्व दयाच्चवंपि॑ व्यक्तिपित्त खः॑ । अले पृथगजन व्यक्तिपित्तं॑
शील, समाधि॑, प्रज्ञा आचरण मया॑ःगु कारणं वा गुलिं॑ गुलिसिन
आचरण यासां॑ शुरू जक याना॑ः बिच्य॑ दिनाच्चनीगुलिं॑, अन्तय॒
थ्यंक पूर्णरूपं आचरण मया॑ःपि॑ जुया॑ः इमिसं॑ क्लेशतय॒त हानापं॑
ल्यंपुल्यं॑ मदयेक हटयेयाये मफुनि॑ । पृथगजनपित्तं॑के अनुशय॑ क्लेश

(१२)

दया च्वनीतिनि । थव अनुशय क्लेश धयागु दुने दुने सुलाच्वनीगु क्लेश खः । जब अनुकूलगु कारण न्त्योने थ्यनी, उबलय् थव क्लेश पिदनावइगु खः । थव अनुशय क्लेश धयागु दतधायेवं मनय् गुनगुने जुयाच्वनीगु क्लेश दयावइ, अले मनय् गुनगुने जुइधुनेवं शरीर, वचनं नं उल्लंघन याये फइ । अथेजुयाः थुपिं पृथगजनपिं वा थव संसारय् दुपिं यक्ष्व पुद्गलपिं न्त्याबलें हे धर्मविनय धयागु शासनं कुतुं वंपिं, अलग जुयाच्वंपिं धकाः थुपिं पुद्गलपिन्त शासनं अलगपिनिगु त्याखय् वा सुचिइ दुथ्याकातःगु खः ।

थन लोकियमहाजनो धकाः सामान्यकथं धयातःगु जुयानितिं थुकी दुने भिक्षु, श्रामणेर, उपासक, उपासिका, देव, ब्रह्मा, मनुष्य सकलें दुथ्यानाच्वंगु दु । सकलें थुकी दुने काये फुगु जुयाच्वन । उकिं थव गुणधर्म मदुनिपिसं थुज्वःगु गुणधर्म आःला दयेका यंकेमाल धयागु विचाः यायेमाःगु जुल । उकिं थव नकतिनि धयावयापिं व्यक्तिपिं धर्मविनय धयागु शासनं न्त्याबलें हे अलग जुयाच्वंपिं, न्त्याबलें हे कुतुं वनाच्वंपिं वा च्युत जुयाच्वंपिं व्यक्तिपिं धकाः धाइगु जुल । आःथर्ये कुतुंमवंसां लिपा गुरुं इलय् नं कुतुं वनेफुगु जुयाः थुकथं धाःगु खः । अले मेगु छग् स्रोतापन्नादयो किलेसुप्तिक्षणो पतिता नाम अर्थात् स्रोतापन्न, सकृदागामि, अनागामि धकाः थुपिं स्वंगु प्रकारया व्यक्तिपिं जब क्लेश उत्पन्न जुयाच्वनी वा गुबलय् चित्तयात मलीन यानाबिइगु, बुलुकाबिइगु, क्लेशत उत्पन्न जुयाच्वनी उगु इलय् शासनं अलग जुइ वा शासनं च्युत जूपिं जुइ, शासनं कुतुं वंपिं जुइ । तर क्लेश उत्पन्न मज्गु इलय्, शुद्ध परिशुद्ध जुयाच्वंगु इलय् शासनय् प्रतिष्ठितपिं जुइगु जुयाच्वन । उकिं थव स्रोतापन्न, सकृदागामि, अनागामिपिं क्लेश उत्पन्न जुइगु इलय् जक शासनं अलग जुइपिं, क्लेश उत्पन्न मज्गु इलय् शासनय् प्रतिष्ठितपिं जुइगु जुल । छायधाःसा इपिं व्यक्तिपिसं

छुं अंशय् जूसां शील, समाधि, प्रज्ञा वृद्धि यानाः तयेधुंकूगु
जुया च्वन ।

अले थव “क्षीणासवो एकन्तपतिष्ठितो नाम” क्षीणासव
धायेवं दक्ष व्यक्तेशत अलग जुइधुंकूपि, हानापं ल्यंपुल्यं मदयेक
प्रहाण याये धुंकूपि, अर्हन्तपिं व्यक्तिपिं जूसा न्त्यागु इलय् नं थुगु
धर्मविनय धयागु शासनय् प्रतिष्ठित जूपि जुयाच्वनी । इमिगु
चित्तसन्तानय् न्त्याबलय् नं थव शासन स्थिर जुयाच्वंगु दइ, गुब्लें
नं इपि व्यक्तिपिं थुगु शासनं च्युत जुइमखुत, अलग जुइमखुत
धकाः थुकथं व्याख्या यानातःगु दु ।

थुगु सूत्रयागु अभिप्राय अर्थयात बांलाक थुइकेया नितिं
स्वता प्रकारया क्लेशत, गुगु क्लेशतय्त भीसं चीका छ्वयेमाःगु
प्रहाण यानाः छ्वयेमाःगु खः, उगु क्लेश स्वंगूयात नं सिइकेमाः ।
गुगु क्लेशधर्म छु अवस्थाय् उत्पन्न जुइगु खः धयागु नं सिइकेमाः ।
अले हानं गुगु क्लेश, गुगु शिक्षाद्वारा वा गुगु धर्मपाखें हट्येयाये
फड धयागु खेयात नं सिइका तयेमाःगु जुल । उकिं स्वता प्रकारयागु
क्लेश व उकियात प्रहाण याइगु सम्बन्धित शिक्षाधर्मतय्त नं
बांलाक सिइका तयेमाःगु तसकं है आवश्यक जुयाच्वन । थुकथं
सिल धाःसा तिनि अःपुक है थुगु सूत्रयागु अभिप्राययात बांलाक
थुइका कायेफइगु जुइ ।

भीसं प्रहाण यानाः छ्वयेमाःगु, मदयेका छ्वयेमाःगु
स्वता प्रकारयागु क्लेश धयागु छु ले धाःसा दक्षले न्हापांगुयात
वितिक्कम किलेस अथवा वितिक्रम क्लेश धकाः धाइ ।
थव वितिक्रम क्लेश धयागु तसकं कोरागु स्वभावगु क्लेश
खः । शरीर, वचनं दुष्कर्मतय्त याउंक उल्लंघन याःवनीगु क्लेशयात
वितिक्रम क्लेश धकाः धाइ । स्वता प्रकारया क्लेशमध्ये थव
दक्षसिबे प्रचण्ड स्वभाव दुगु, दक्षसिबे कठोरगु स्वभाव दुगु,

दक्षिणिके धृणितगु स्वभाव दुगु क्लेश खः । अथेजुया: थुकियात वितिक्रम क्लेश धाइ धका: सिइका:, थुइका: कायेमा:गु जुल ।

अले निगूणु परियुष्टान किलेस अथवा परियुष्टान क्लेश । थव परियुष्टान क्लेश धयागु मनय् दुने गुनगुने जुयाच्चनीगु न्ह्याबले धयार्थे ब्वंदना: तिं तिं न्ह्यालि इपां थिपां मदयेक मन ल्यहें ल्यहें दंका बिङु क्लेश खः । तर शरीर व वचनपाखें उल्लंघन मजूसे खालि मनय् दुनेदुने जक गुनगुने जुयाच्चनीगु खः । थुगु क्लेशयात परियुष्टान क्लेश धका: धाइ ।

अनं लिपायागु खः अनुशय किलेस अथवा अनुशय क्लेश । अनुशय क्लेश धयागु जन्मजन्मान्तरनिसें मनय् दुने सुलाच्चंगु क्लेश धर्म खः । जन्मजन्मान्तरनिसें मनय् दुने सुलाच्चनीगु अनुशय क्लेश छाय् दइले धा:सा आर्य मजूतले वा आर्यभावय् मथ्यंतले, फुक्क क्लेशधर्मया हानापं ल्यंपुल्यं मदयेक प्रहाण यायेफइमखुगुलि खः । क्लेशयागु हा प्येमदनिगु कारणं याना मनय् दुने सुलाच्चनीगु थव अनुशय क्लेश धयागु सुलासुलाः, लित्तुलिनाः स्याइम्ह हत्यारार्थे जाःगु क्लेश खः । जन्मजन्मान्तर पतिकं लित्तुलिनाः वइगु क्लेश खः ।

थव स्वता प्रकारयागु क्लेश वितिक्रम क्लेश, परियुष्टान क्लेश व अनुशय क्लेशतय्त ध्वाथुइक नुगलय् दुग्यंक सिइका: तयेमा:गु जुल ।

अले थव स्वता प्रकारयागु क्लेशमध्ये दकले न्हापांगु वितिक्रम क्लेशयात शीलशिक्षाद्वारा चीका छ्वयेमा: । अथे है निगूणु परियुष्टान क्लेशयात समाधिशिक्षाद्वारा चीका छ्वयेमा: । अन्तिमगु अनुशय क्लेशयात प्रज्ञाशिक्षाद्वारा चीका छ्वयेमा: । थुकथं स्वता प्रकारयागु क्लेशयात मदयेकाछ्वइगु, प्रहाण याइगु, चीकाछ्वइगु गुगु शिक्षाधर्म खः उकियात ज्वः ज्वःकथं सिइका:,

(१५)

थुइका: कायेमा:गु जुयाच्चवन । थुगु धर्मदेशनायात वा थव स्वता प्रकारया क्लेशतयूत चीका छ्वइगु वा मदयेका छ्वइगु गुगु गुणधर्मत खः व न्हापा नं कनेधुनागु दु । अथेजूसां थव पपतित सूत्रया उपदेशलिसे थुगु स्वता प्रकारया क्लेश व स्वता प्रकारया शिक्षा तसकं हे निकटतम सम्बन्ध दयाच्चंगु, थव मकनधाःसा पपतित सूत्र उपदेश परिपूर्ण जुइमखुगु जुयानिंति थव खेयात हानं छक्वः न्त्यथना च्चनागु जुल ।

थव स्वता प्रकारयागु क्लेशत उत्पन्न जुइगु थःथःगु अवस्था दु । थुकियात थुइके अःपुकेयानिंति लौकिक उपमात नं न्त्यथने । धायेनु मनू छम्ह न्त्यः वयेकाच्चवन । उगु न्त्यःवयेकाच्चंगु इलय् प्रकटरूपं छुं अनुभव धयागु दइमखु । उबलय् व विषयवस्तुत खनाच्चंगु तायाच्चंगु, गन्ध नंतायाच्चंगु, स्वाद कयाच्चंगु, स्पर्श यानाच्चंगु अथे छुं हे दइमखु । उकथं मदुगु कारणं याना विशेष प्रकारयागु छुं अनुभव नं याइमखु वा चित्तय् छुं गुगुं प्रकारयागु अनुभव मदइगु जुयाच्चवन । तर जब मनू दनावइ, दनावयाः थःयायेमा:गु ज्या यानायंकिइ, उबलय् हानं अनेककथंया अनुभव दइगु जुयावइ । द्यनाः दनावःम्ह मनूलिसे स्वता प्रकारयागु क्लेशत दाजयेयानाः स्वलधाःसा मनू द्यनाच्चंबलय्यागु अवस्थायात अनुशय क्लेश व मनू द्यनां दनावःबलय्यागु अवस्थायात परियुष्टान क्लेशलिसे दाजयेयानाः स्वयेज्यगु जुयाच्चवन । अले व मनू दनावयेधुंका सुम्क मच्चंसे विभिन्न ज्या यायेमा:गु कारणं याना दनेगु, प्यतुइगु, उखे वनेगु, थुखे वनेगु, आदि शरीर, वचनं यायेमा:गु ज्या शुरू यानाहइ । व ज्या शुरू याःगुयात थन वितिक्रम क्लेश उत्पन्न ज्गु अवस्थानापं दाजयेयानातःगु जुल । वितिक्रम क्लेश धयागु हे शरीर, वचनं याइगु खः, शरीर, वचनं याइगु हे थुकिया ज्या जुयाच्चवन । अथेजुयानिंति व मनू उखे, थुखेजुइगु अवस्थायात वितिक्रम क्लेश

लिसे दाजयेयानातःगु जुल । दनावःगु अवस्था परियुष्ठान क्लेश उत्पन्नजुइगु अवस्थायात अले मनू द्यनाच्चंगु ई अनुसय क्लेशयागु अवस्थालिसे दाजयेयानातःगु जुल ।

थुकियात अभ स्पष्ट यानाबिड्यानिंति मेगु छगू उपमा नं न्त्यथने । थौं कन्हय् सलाई च्याकेगु दु । सलाई कातायच्चंगु गन्धः सलाई बटाय् कोरयेयात धाःसा मि छ्वयेकेगु वा मि पिहांबइगु शक्ति उकी दु । तर सलाई कातां कोरये मयासे अथें तयातलधाःसा मि उत्पन्न जुइमखु । गुगु कातायच्चंगु गन्धःलय् छ्वइगु शक्ति सुलाच्चंगु खः अथे हे अनुशय क्लेश धयागु मनूतयगु चित्त सन्ततिइ दुबिनाच्चंगु, सुलाच्चंगु दु धकाः थुइकेमाः । थुकथं सलाई व कातायच्चंगु गन्धःयात थव अनुसय क्लेश लिसे दाजयेयानातःगु जुल । अले व सलाई व काता घर्षण जुल धायेवं मि पिहां बडिगु खः व मियात परियुष्ठान क्लेश उत्पन्नजुइगु अवस्था लिसे दाजयेयानाः तःगु जुल । काताय् गुगु मि उत्पन्न जुइधुंकरु खः उकियात उखे थुखे वांछ्वलधाःसा व मि गनतक थ्युगु खः व दक्षयात छ्वयेका यंकी, ध्वष्ट यानाबिड़, नौ जुइकाबिड़ । व अवस्थायात वितिक्रम क्लेश लिसे दाजयेयानातःगु जुल । वितिक्रम क्लेश पिहां वये धुनधायेवं शरीर व वचनं याये त्योगु नं मत्योगु नं न्त्यागु ज्या खें नं यायेफुगु जुयाच्चन । थुकथं लौकिक उपमा न्त्यथना नं थव स्वता प्रकारया क्लेशयात अःपुक थुइका कायेफुगु जुल ।

पुका बिइगु स्वभाव दुगु जुया क्लेशयात मिलिसे दाजयेयानाः क्यनातःगु जुयाच्चन । भीगु सन्तानय् क्लेश दतधाःसा मि गथे पुका बिइगु खः अथे हे भीत पुकाबिइगु जुयाच्चन । अभ धायेगु खःसा पिनेयागु मि सिबे नं दुनेयागु भीगु सन्तानय् दयाच्चंगु क्लेशरूपि मि भन दक्षसिबे ग्यानापुसे च्चं । क्लेशरूपि मि

न्त्याबलें हैं पुका बियाच्वनीगु जुयाच्वन । क्लेशधर्म अलग मजूनिगु खः धयागुजूसा क्लेशधर्म न्त्याबलें धइये वा निरन्तररूपं, अटुटरूपं, दिपाःमदयेक है भीत सास्ति यानातइ, शारीरिक दुःख नं जुयाच्वनी, मानसिक दुःख नं जुयाच्वनी । गथेकि मि च्याकेगु अवस्थाय् थ्यू थ्यूथाय् दन्दनं है छ्वइ, छ्वयेधुन धायेवं व छ्वयेधुकूगु थासय् हाकुक ल्यैका थकीगु जुयाच्वन, स्वयां स्वये है मजीक हाकुसे च्वंकाबिइगु जुयाच्वन, फोहर यानाबिइगु जुयाच्वन, मलीन यानाबिइगु जुयाच्वन । अथे है क्लेश उत्पन्न जूगु इलय् नं पुनाच्वनी, उत्पन्न जुइधुन धायेवं नं वं शरीरयात क्लान्त यानाथकी, सास्ति यानाथकी । सत्त्वपिसं दुःख सिइगुया मूल कारण थव है क्लेशधर्म खः । दुःख उत्पत्ति जुइगु कारण शत प्रतिशत क्लेशधर्म यानाः है जुइगु खः । अथेजुयानिन्ति सकलभिद् सत्तान् बट्टुक्ष्व
किलेसमूलकं धकाः भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्याःगु खः ।

गुलिनं मानसिक दुःख, शारीरिक दुःख जुइगु, अथेतुं जन्मलिसे सम्बन्ध तथाः वा भवलिसे सम्बन्धित जुयाः लिपा उत्पन्न जुइगु खः व दुःख उत्पन्न जुइगु हेतु कारण धयागु लोभ, द्वेष, मोह आदि भिता प्रकारया क्लेशधर्म है खः । व क्लेश उत्पन्न जुलधाःसा सुखपूर्वक जीवन हनाच्वने मदइगु जुयाच्वन, न्त्याबलें भीत सास्ति यानातइगु जुयाच्वन । थव क्लेशतमध्ये गुलिंसिके लोभ सामान्यकथं उत्पन्न जुयाच्वंगु दुसा गुलिं गुलिंसिके सीमा है पुलावंक उत्पन्न जुइगु जुयाच्वन । अथेतुं गुलिसिया द्वेष भति भति उत्पन्न जुयाच्वंगु दुसा गुलिं गुलिंसिके सीमाना पुइक है उत्पन्न जुइ, अथे है मोह गुलिंसिके भति भति उत्पन्न जुइसा गुलिंसिके सीमाना पुलावंक है उत्पन्न जुइ । थुकथं है क्लेश धयागु उत्पन्न जुयाच्वनी । थव क्लेश उत्पन्न जुयाच्वंगु इलय् भीत पुकाबिइ, अले भीत सुख दइमखु, दुःख जुयाच्वनी । गथेकि थव मि पुइगु

(१८)

इलय् हिंडसे च्वना: गथे सास्ति जुइगु खः, अथे हे सास्ति जुइ । मनय् दुने सुलाच्वनीगु अनुशय क्लेशयात हानापं ल्यंपुत्यं मदयेक प्रहाण यायेमफुगु कारणं याना: मनय् दुनेदुने गुनगुने जुयाच्वनीगु परियुष्टान क्लेश उत्पन्न जुइ । मनय् दुने परियुष्टान क्लेश गुनगुने जुयाच्वंगु इलय् संयम याये मफतकि, वशय् तये मफतकि शरीर व वचनं उल्लंघन याइ । थुकथं उल्लंघन यायेफुगु क्लेशयात वितिक्रम क्लेश धाइ ।

च्वय् उल्लेख यायेधुनागु स्वता प्रकारयागु क्लेशतमध्ये दक्षिबे न्हापां वितिक्रम क्लेशपाखें अलग जुयाः, विरत जुयाः, लिचिला: बचयेजुइमाःगु जुयाच्वन । गथेकि अन्तराय दुगु वा भय दुगु थाय् जुलधाःसा व थासय् मच्वसे छलये जुया च्वंवनीगु खः, अथेहे गुगु यायेमत्यःगु ज्या खें यायेमते धकाः धयातःगु खः उकियात मयायेगु, व ज्यापाखें विरत जुइगुयानाः क्लेशयात प्रहाण यायेमाःगु जुयाच्वन ।

अले निगूगु परियुष्टान क्लेश धकाः गुगु दुगु खः व परियुष्टान क्लेशयात थुगु क्लेश उत्पन्न जुइन्त्यः हे सतर्क जुया अलग जुयाच्वनेमाः । छुं जुयाः उत्पन्न जुल हे धाःसां भाविता याना: उपचार यायेगु विधिद्वारा प्रहाण यायेमाः । गथेकि रोग मजूनिवं न्त्यवः हे सतर्क जुयाच्वनेमाः, होस तयाच्वनेमाः । छुं जुयाः रोग हे जुल धाःसां वासः नयाः उपचार याना: लंका छ्वयेमाः ।

अन्तिमगु क्लेश भीगु सन्तानय् सुलाच्वंगु अनुशय क्लेश खः । उकियात चीका छ्वयेगु मेगु तरिका मदु । थ्व हे स्मृतिप्रस्थान विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास याना: हे जक चीका छ्वयेमाःगु जुया च्वन । क्लेशया पुसा जुयाच्वंगु वा हा जुयाच्वंगु गुगु अनुशय क्लेश खः उकियात स्मृतिप्रस्थान विपश्यना भावना अभ्यास याना:

तदङ्ग प्रहाणया रूपय् वा दमन यानाः मदयेका छवयेमाः । स्मृतिप्रस्थान भावना निरन्तररूपं अभ्यास यानायंकीबलय् विपश्यना ज्ञानत तँनते वृद्धि जुयाः परिपक्वः अवस्थाय् थ्यनीगु इलय् आर्यमार्ग ज्ञान प्राप्त जुइगु खः । उगु इलय् मार्ग ज्ञानं क्लेशयागु हानापं त्यपुल्यं मदयेक, प्यदंक हटये यायेफइगु जुयाच्चन । उकिं थव क्लेशतय् त मदयेका छवयेगु खः ध्यानगु जूसा स्मृतिप्रस्थान विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यायेगु तसकं हे आवश्यक जुयाच्चन । उकिं थव ध्यानभावना अभ्यास यायेगु विधि तरिकायात नं बांलाक सिइकाः, थुइकाः तयेगु आवश्यक जू ।

अपाय दुर्गतिइ तक नं पतन यानाबिइफुगु क्लेशयात स्रोतापत्ति मार्गज्ञानं हटयेयाइ । यदि भीसं स्रोतापत्ति मार्गफलज्ञान प्राप्त यानाः स्रोतापन्नम्ह व्यक्ति मजुल धाःसा, थव अनुशय क्लेशरूपि पुसा वा हा भीगु सन्तानय् दया च्चनीगु हे जुल । उकिं थव अनुशय क्लेश त्यूल्यू वइगु जुया मेगु कायेमाःगु गुगु जन्म खः व भिं जुइला ? जुइ मखुला ? त्यूल्यू वयाच्चंगु थव अनुशय क्लेश धर्मत दयेकाः भीपिं सिनावने मालधाःसा भीगु गति भिं जुइमखु, बांलाइमखु । छायधाःसा उगु अवस्थाय् भीसं आः चूलानाच्चंगु बुद्धशासन चूलाका कायेफइमखु वा बुद्धशासन मदुगु इलय् जन्म काःवनेमाःगु जूवनी । अथेतुं भिंपि मां, बौ, गुरु आचार्य, भिंगु ज्या खैय् न्त्यचीकाबिइपि कल्याणमित्रिपि धकाः नं चूलाइमखुगु जुल । अले हानं समय समयलय् धर्मया उपदेश नं न्यने खनीमखुगु जुल ।

थुकथं शासन मदुगु इलय् मां, बौ, गुरु आचार्य अथे हे भिंपि कल्याणमित्रिपि, चूमलात, धर्मदेशना न्यने मन्त धाःसा श्रद्धाधर्म ब्वलना वइमखु । श्रद्धाधर्म मन्तधाःसा संवेगधर्म नं उत्पन्न यायेफइमखुत । श्रद्धा मदया संवेगधर्म उत्पन्न मजुलधाःसा भीगु मनस्थिति नं बांलाइमखु । मनस्थिति बांमलाःगु कारणं यानाः

शरीर, वचनं न्त्यागु ज्या खें तं यायेफइगु जुयाच्चवन । भीसं
शरीर, वचनयात वशयत्ये मफइगु नियन्त्रण यायेमफइगु कारणं
यानाः मभिंगु, मखुगु ज्या नं याःवनीगु जुल । थुकथं मभिंगु,
मखुगु ज्या यातधाःसा भीगु जीवनस्तर क्वहचनिगु जुयाच्चवन,
क्वब्बां वनीगु जुयाच्चवन । उकिं मानव जीवनस्तरयात है नीचत्वय्
थ्यंकाबिइगु जुल । मुख्य नं थव अनुशय क्लेश दयाच्चवन धाःसा
थुगु जन्मय् जक मखु जन्मजन्मान्तर पतिकं है दुःखय् क्वब्बाय्
मालीगु जूवनी, दुःखय् दुने है जीवन हना वनेमाःपि जुयावनी, भंभं
दुःखी जुजुं वनेमालीगु जुयाच्चवन । उकिं थुज्वःगु खेंयात बांलाक
सिइकाः, थुइकाः क्लेश खनाः घृणित जुइ सयेके माल ।

यदि क्लेश दतधाःसा थुकथं नं जुइफु खनीका धकाः मनय्
संवेग उत्पत्ति यानाः थुज्वःगु क्लेश ल्वाकज्यानाच्चवंगु कामगुणलिसे
सम्बन्धित जुयाच्चवंगु गुगु सुख खः व सुख धयागु पलखया नितिं
जक खः धकाः सिइकाः, थुइकाः कायेमाःगु जुयाच्चवन । अनुशय
क्लेश धयागु दतधायेव मेमेगु जन्मय् नं उकियापाखें भिं याइमखु,
भीत दुःख बियाच्चवनीगु खः । उकिं उज्वःगु क्लेशपाखें अलग
जुइमाः धकाः न्त्याबर्लै नं थुइकातयेमाःगु जुल । उज्वःगु दुःखपाखें
छुटकारा जुइकेया नितिं, अलग जुइमाःया नितिं कोशिस
यायेमाः ।

अले हानं गुगु भीसं सुख धकाः सम्भये जुयाच्चनागु खः
उगु सुख पञ्चकामगुण लिसे सम्बन्धित जुयाः भीत प्राप्त जुइगु
खः । व सुख जूसां भय उत्पन्न जुइगु सुख खः वा भयं अलग
मजुइगु सुख खः । उकिं उज्वःगु कामगुण सुखयात भीसं आशा
यायेगु मखु । छुकियात आशा यायेमाः, छुकियात प्रार्थना यायेसयेके
माःले धाःसा शील पालन यानाः शरीर व वचन शुद्ध यायेगु, चित्त
शुद्धयानाः समाधि लाभ यायेगु । उकथं याःसा ज्ञान प्राप्त जुइ वा

प्रज्ञा वृद्धि जुइ । थुकथं शील, समाधि, प्रज्ञा दयेकेगु कामना याना: क्लेशत चीका छ्वये फइबलय् गुगु सुख भीत प्राप्तजुइगु खः वा क्लेश हानापं ल्यंपुल्यं मदयेक निर्मूल यायेफत धा:सा भीत गुगु सुख प्राप्त जुइगु खः व सुख भयं रहित जुयाच्चंगु जुइ, भयं अलग जुयाच्चंगु जुइ । थुज्वःगु सुखयात भीसं आशिका यायेफयेके मा:गु दु, प्रार्थना याये फयेके मा:गु दु । उकिं सुखयागु कामना यायेगु खःधयागु जूसा भीसं थव कामगुणलिसे सम्बन्धित जुयाच्चंगु सुखयात कामना मयासे क्लेश अलग जुइकाबिइगु गुगु शील, समाधि, प्रज्ञा धर्माचरण यातधायेवं दयावडिगु सुख खः व सुखयात प्रार्थना याये सयेकेमा:, आशिका याये सयेकेमा: ।

भीत गुलिन दु:ख उत्पन्न जुइगु खः व फुकं क्लेशं याना: उत्पत्ति जुइगु खः । थुगु क्लेशत दयाच्चन धा:सा भीपिं सुखं अलग जुया: दु:ख जुइका च्वनेमाली । क्लेशं याना: सुखजुइगु मखु, दु:खजक जुइगु खः धका: मसिइकाच्चंपि दतधा:सा उकियात मस्यूगु कारणं याना व हे क्लेशयात वृद्धि यानाच्चनी । उकियात प्रहाण यायेमा: धका: मसीका च्वनी । थुगुकथं क्लेश विषय छु नं मथूपि मनूत लिपा क्लेशतय् त हटये यायेमा:गु ला खः, क्लेश धयागु दयाच्चंतले सुख प्राप्त जुइमखु धका: सियाच्चंगु नं दु तर थुज्वःगु क्लेश मदयेकेगु नितिं आचरण यायेमा:, अभ्यास यायेमा: व मसिया च्वंपि नं दु । उकिं क्लेशत मदयेकाबिइगु गुगु आचरण खः, अभ्यास खः उकियात स्यने कने याना: यंकेमा:गु आवश्यक जू ।

यदि भीसं उगु धर्मयात आचरण मयातधा:सा लोभयागु वशय् वना�:, द्वेषयागु वशय् वना�:, मोहयागु वशय् वना�: मभिंगु, मखुगु ज्या नं यायेफु, अथेतुं वचनं नं मेपिन्त आघात या:जुइफु । थव क्लेश दयाच्चन धा:सा वं लोभ, द्वेषयागु वशय्वनाः न्त्यागु ज्या

खें नं यायेफइ, धायेनं फइगु जुयाच्चवन । थुकथं जुलधाःसा मन्
जुयाच्चवंगु छुं हे सार दइमखु, व मन् पशु सरह हे जुइगु जुल ।

मनुष्ययाके दयेमाःगु गुगु गुणधर्म खः व मन्तधाःसा गुगु
धर्म आचरण यानाः क्लेशतयैत मदयेकाछ्वयेत धाःगु खः उकथं
मदयेका मछ्वतधाःसा तिर्यक वा पशुत व मनूत छुं फरक मदइगु
जुल । क्लेशतयैत हटयेयायेमाःगु खःधकाः सिया वर्थेतुं स्मृतिप्रस्थान
ध्यानभावना अभ्यास यायेफतधाःसा क्लेश हटयेजुइ धकाः नं
सियाच्चंगु दु तर सिजक सिइकाः स्मृतिप्रस्थान ध्यान भावनायात
अभ्यास मयात धाःसा व व्यक्ति नं धात्येयाम्ह मन् जुइमखु । व
पशुस्वया भचाला च्चय् लात तर धात्येयाम्ह मन् जुइ फइमखुनि ।
गुबलय् थव स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावनायात अभ्यास यानाः सोतापत्ति
मार्गफलज्ञानत प्राप्त यानाकायेफइ, उबलय्तिनि विशिष्टम्ह व्यक्ति
वा मनूतसिबे नं उत्तम व्यक्ति धकाः जुइदइगु जुयाच्चवन । यदि
स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावनायात अभ्यास यायेगु तरिका सिइकाच्चवन
तर उकियात व्यवहारय् मछ्यःसे मार्गफलज्ञान प्राप्त यानाकाये
मफुत धाःसा उम्ह व्यक्ति सामान्यम्ह व्यक्ति हे जुयाच्चनी । व
व्यक्ति उत्तमम्ह जुइ फइमखुनि । वयात नीचम्ह, हीनम्ह, जीवनस्तर
क्वट्याम्ह धकाः हे धायेज्यगु जुयाच्चवन । छायधाःसा उम्ह व्यक्तियागु
सन्तानय् गुबलें गुबलें द्वेषधर्म नं उत्पन्न जुइफु, द्वेषधर्म उत्पन्न
जुलधाःसा वं द्वेषयागु वशय् वनाः शरीरं नं मभिंगु, मखुगु ज्या
यायेफु, अथे हे वचनं नं मखुगु, मभिंगु खें ल्हायेफु । उकिं व
व्यक्ति विनाशपाखे हे वनी । व व्यक्तियागु जीवनस्तर च्चन्त्याइमखु
क्वट्यागु हे जुयाच्चवनीतिनि । थःगु शरीर, वचनं उल्लंघन यातधाःसा
थःत नं हानी जुइ अथेतुं मेमेपिं प्राणिपित्त नं हानी जुइकाबिइगु
जुयाच्चवन । उकिं उज्जःगु ज्या खें याइम्ह व्यक्ति गुबलें नं
उच्चत्वय् थ्यंम्ह जुइफइमखु वा उत्तमस्तरय् थ्यंम्ह जुइफइमखु,

(२३)

क्वयथागु स्तरय् क्वट्यंम्ह वा क्वट्यंगु जीवन बितये यानाच्चंम्ह हे
जूवनी । उकथं जुलधाःसा उम्ह व्यक्तिया शरीर, वचन निगुलिं हे
शुद्ध जुइमखु, स्वच्छ जुइमखु । थुकथं जुलधाःसा थ्व धर्मविनय
धयागु शासनय् दकले न्हापांगु गुगु शील खः, उकिं च्युतम्ह जुइ,
अलगम्ह जुइ, कुतुवंम्ह जुइ धकाः भगवान् बुद्धं “अरियेन मिक्षवे
सीतेन असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुद्धति”
धकाः आज्ञा दयेका बिज्यानातःगु खः ।

थुगु पालिइ अरियेन धयागु शब्दयात विसुद्धेन धकाः
वर्णन यानातःगु जुयाच्चवन । शुद्धजुइगु, विशुद्धजुइगु धयागु अर्थ
खः । शुद्धजुइगु धयागु गुगु भीगु चित्तयात मभिंकाबिइगु,
बुलुकाबिइगु वा गुगु मभिंगु ज्या खें खः, उकिं अलग जुइ धयागु
अर्थ जुल । थुकथं शुद्ध जुलधाःसा विशुद्ध जुल धाइ अले हानं
विशुद्धयात उत्तम धकाः नं अर्थ बियातःगु दु । मभिंगु, मखुगु ज्या
मयात धाःसा व्यक्ति शुद्ध जुइगु जुल, शुद्ध जुलधाःसा व व्यक्ति
उत्तम जुइगु जुल । उकथं तैनतं तैनतं अर्थ छ्यानातःगु दु । उकिं
भगवान् बुद्धं गुगु आर्यशीलं परिपूर्ण जुइमा: धकाः धया बिज्यानातःगु
खः उगु भगवान् बुद्धयागु खें मन्योसे यःयःथे सना जुल धाःसा वा
शरीर, वचनं उल्लघन यानाजुल धाःसा व व्यक्ति भिक्षु हे जुइमा,
चाहे श्रामणेर जुइमा, अथेतुं गुरुमांपि, गृहस्थपि छाय् थमजुइमा,
उपि सकलें थुगु धर्मविनय धयागु शासनं च्युत जूवनीगु जुल ।
अथेजुयाः च्युत मजुइकेया निंति हे थ्व आर्य शीलयात पालन
यायेगु आवश्यक जू ।

अले गुगु शुद्धगु शील खः व शील हे परिपूर्ण मजुलधाःसा
शरीर व वचन नं शुद्ध जुइमखु, परिशुद्ध जुइमखु । परिशुद्ध मजूगु
कारणं याना: उम्ह व्यक्तियागु सन्तानय् क्लेशत उत्पत्ति जुइगु
जुल, व क्लेश उत्पन्न जुलधाःसा वं शरीर व वचनं विभिन्न

प्रकारयागु पापधर्मत यानाच्चनी । श्व क्लेश विशेषयाना वितिक्रम
 क्लेशयात धायेत्यंगु खः । थुगु वितिक्रम क्लेशं अलग मजुलधाः सा
 व क्लेशपाखें मुक्तम्ह जुइफइमखु, वितिक्रम क्लेशं व व्यक्तियात
 बन्धनय् लाकातः गुर्थे जूवनीगु जुयाच्चन । उकथं बन्धनय् लानाच्चंह
 व्यक्ति स्वतन्त्र जुइफइलाले धायेबलय् कदापि स्वतन्त्र जुइफइमखु ।
 अथेजुयानिंति हे भगवान् बुद्धं “अरियाय भिक्षुवे विमुत्तिया
 असमन्नागतो इमस्मा धम्मविनया पपतितोति दुच्चतिं”
 धकाः आज्ञा दयेकाबिज्यानातः गु खः । थुज्वः गु क्लेशं चीकाच्चंह,
 बन्धनय् लानाच्चंह व्यक्ति उकियापाखें मुक्त जुइ फइमखु । उकथं
 मुक्त जुइमफुत धा: सा थुगु धर्मविनय धयागु शासनं कुतुंवंह जुइ,
 च्युतजूम्ह जुइ । थुज्वः गु क्लेशया बन्धनय् लाकाच्चंह जुइबलय् व
 व्यक्तियागु जीवनस्तर नं नीचगु जुयाच्चनी, हीनगु जुयाच्चनी । व
 व्यक्ति शद्ध, स्वच्छ नं जुइमखु । न्त्याबलें क्लेशयापाखें पुका
 च्चनेमाः म्ह जुइ । उकिं वं शरीरं याइगु ज्या नं वचनं ल्हाइगु खें
 नं दक्व हे नीचगु, हीनगु धृणितगु जुयाच्चनी । छघौ पुरा
 जुइधुक्गु दु, उकिं थुगु उपदेशयात थन हे दिकाछ्वये । कन्हय्
 हानं थुकियात स्वाक्कंतुं कनायंकेगु याये ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

शील शासनं च्युत जुइगु
(स्वन्हगु विं)

म्हिगः विपश्यना स्मृतिप्रस्थान भावना अभ्यास याना
 विज्यानाच्चंपिं योगीपित्त भगवान् बुद्धं कना विज्याः गु कृष्णपक्षपाखेया
 खें अर्थात् भीसं हटये याना छ्वयेमाः गु, अकुशल जुयाच्चंगु, भीगु

(२५)

मनयात बुलुकाबिङु, पुकाबिङु, क्लेश धर्मत चीका छवयेमा:
धयागु विषय स्पष्टयानाः कनेधुनागु दु । उलिजक मखु विस्तृतरूपं
शील अङ्गं परिपूर्ण मजुलधाःसा, शासनं कुतुंबंह जुइ, शासनयापाखें
च्युतजूम्ह जुइ, शासनं अलग लाःवंह जुइ धयागु विषयलय् नं
कनेधुंगु दु । यदि भिक्षु श्रामणेरपिसं थःथःपिनिगु विनय, नियमयात
पालन मयातधाःसा वा गुगु प्रज्ञप्त यानातःगु शील खः, उगु शील
नियमयात पूर्णरूपं पालन मयातधाःसा उम्ह भिक्षु वा श्रामणेर
खालि नाम मात्रया जक भिक्षु, श्रामणेर जूवनी, धात्येयाम्ह भिक्षु,
श्रामणेर जुइफइमखु । अर्थेतुं गृहस्थपिसं कम्ति नं पञ्चशील
पालन यायेमा:गु खः । पालना यायेमा:गु शीलयात परिपूर्ण जुइक
पालन मयातधाःसा वा शील स्यंकलधाःसा व व्यक्ति नं धात्येयाम्ह
मनू जुइफइमखु । थुगु लोकयु, थुगु संसारय् धात्येय बिचाःयानाः
स्वयेगु खः धयागु जूसा यक्व है मनू शीलं अलग जुयाच्चर्विं, शील
स्यनाच्चर्विं जक है अप्वः दु ।

थव संसारय् बुद्धशासनया मूल भारवाहक जुयाच्चर्विं
भिक्षु, श्रामणेर जूसांतबिनं पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शील है पालन
मजूपिनं दु । अर्थ है उपासक उपासिकापिसं नं कम्तिनं पञ्चशील
पालन यायेमा:गु खःसां नं पालन मयाइपिं नं दु । उज्वःगु दक्षसिबे
न्हापांगु, पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शीलं परिपूर्ण मजूगु कारणं याना इपि
खालि नाममात्रया बौद्ध धयेकाः शासनं कुतुंबंपिं, च्युतजूपिं वा
शासनं अलगजूपिं जुयाच्चवन । नां धा:सा बौद्ध धयेकाच्चंगु दु तर
इमिके शीलआदि परिपूर्ण मजूगु कारणं याना नाममात्रया जक
बौद्ध जुयाच्चवन । शीलशिक्षा मन्तधाःसा समाधिशिक्षा गुगुहालतय्
नं प्राप्त यानाकाये फइमखु । अर्थेतुं समाधिशिक्षा मन्तधाःसा
प्रज्ञाशिक्षायात नं हासिल यानाकाये फइमखुत । थुकथं स्वंग्
शिक्षारूपि गुगु शासन खः व शासनं बौद्ध धयेकाच्चर्विपि च्युत

जुइका च्वनेमालीगु वा अलगजुइका च्वनेमालीगु खें बिचाःयानाः स्वयेवलय् नुगःमछिंसे च्वं ।

भी बौद्धशासनया भारवाहक वा बौद्ध धायेकाच्चंपि आपायानाः परम्परागतरूपं बौद्ध धायेकाच्चंपि यक्त्र दु । बाज्याबज्येपिसं मानये यानावयाच्चंगु धर्म धका: त्वःते मजियाः, करकापं जक बौद्ध धका: थःत स्वीकार यानातःपि यक्त्र दु । धर्म सम्बन्धि वा त्रिरत्नया विषयलय् सुनां छुं न्यंसा कने मफु । धाःसां स्पष्ट मजु, प्यमदं, बापाःच्या: छुं नं स्पष्टं मस्य । बौद्ध धायेका च्चंपिसं गुगु ज्ञान हासिल यानाकायेमाःगु खः व मदयाः धात्येगु सार जुयाच्चंगु शील, समाधि, प्रज्ञा मदुगु कारणं यानाः ख्वला जकगु, सार मदुगु, दुमरयंगु, फुसुलुगु जुयाच्चन ।

नाममात्रया बौद्ध धायेका च्चंपिमध्ये गुलिं गुलिंसिके कर्मसकता सम्मादिद्विधाःगु गुण भचा ज्ञसां दयाच्चंगु दनि । कर्म हे थःगु निजि सम्पत्ति खः धका: सिइकाः, थुइकाः, चायेकाः च्वनीगुयात कर्मसकता सम्यक्दृष्टि धका: धाइ । भिंगु कुशलकर्म यातधाःसा उकियापाखें भिंगु हे प्रतिफल दइ, मभिंगु अकुशल कर्म यातधाःसा उकिं मभिंगु हे फल बिइ धका: सिइकातइगु गुगु ज्ञान खः उकियात कर्मसकता सम्यक्दृष्टि धका: धाइ । बौद्ध धायेकाच्चंपिके थव कर्मसकता सम्यक्दृष्टि ज्ञान छगू दुगु कारणं याना मेमेगु ज्ञानत दयेकायंकेत भचाज्ञसां ग्वाहालि बिइगु जुयाच्चन ।

कर्मसकता सम्यक्दृष्टि जक दयाः कारणकार्ययात थुइका कायेफुगु प्रतिसंख्यानज्ञानबल धयागु मन्त धायेवं मज्जूनि । कारण कार्य व स्थानास्थानयात बिचाः यायेफइगु, गुगु याःसा भिं जुइ, गुगु याःसा भिं जुइमखु, छुटयेयानाः सिइकाः, थुइकाः कायेफइगु ज्ञानबल नं आवश्यक ज्ञगु जुयाच्चन । अले उकथं छुटयेयायेधुंकाः हटये यायेमाःगुयात हटये यानाछ्वयेगु, अनुशरण यायेमाःगुयात

अनुशरण यानायंकेगु भावना बल नं आवश्यक जू । प्रतिसंख्यानज्ञानबल व भावनाबल नितां दुसातिनि थव कर्मसकता सम्यक्दृष्टि धयागु भंभं ज्ञान वृद्धि जुयावइ, उन्नति जुयावइ । थुगुकथं कर्मसकता सम्यक्दृष्टियात प्रतिसंख्यान व भावनाबल धयागु निगुलिं तिबःबिइगु नं तसकं आवश्यक जूगु जुयाच्चन ।

थौं कन्हयागु अवस्थायात स्वयेगु खःसा कर्मसकता सम्यक्दृष्टि दुपिं उलि मात्रं है सन्तुष्ट जुया अथें चवनाच्चंगु दु । परीक्षण यायेगु, निरीक्षण यायेगु, बिचाः यायेगु शक्ति मदयेका च्चंगु दु । बिचाःयायेगु शक्ति मदुगु कारणं याना भावनाबल दयेका यंकेमाःगुपाखें अलग जुयाच्चंपिं नं थव संसारय् बौद्ध धायेकाच्चंपिं दुगु जुल ।

लोभ, द्वेष, मोहयागु वशय् वना शरीरं, वचनं अथे है मनं मखुगु, मभिंगु ज्या यायेलाइ, खौं ल्हायेलाइ, अथे है बिचाः यायेलाइगुयात दुश्चरित्र धकाः धाइ । अथे जुया दुश्चरित्र धयागु मखुगु, मभिंगु ज्या यायेगु, खौं ल्हायेगु, बिचाःयायेगु खः धकाः थुइकेमाल । थव दुश्चरित्रधर्मत खः, थव दुश्चरित्र धर्मतय्त बालाक प्रत्यवेक्षण यानाः थुगु दुश्चरित्र धर्मयापाखें अलग जुइमाः, विरत जुइमाः धकाः सिइकाः, थुइकाः कायेमाःगु जुयाच्चन । थुकथं सिइकाः, थुइकाः कायेफयेकेया लागि दकले न्हापां ग्रन्थ अध्ययन यायेगु आवश्यक जू । ग्रन्थ अध्ययन जक यानाः नं मगाःनि, ग्रन्थय् वयाच्चंगुकथं व्यवहारय् नं छ्यलेमाःगु दु । अथे धयागु छुले धायेबलय् यायेमज्यूगुपाखें अलगजुइमाः धयातःथें उकियापाखें धात्थें विरत नं जुइफयेकेमाःगु दु । थुकथं विरत जुइ फयेकेयानिंति दक्षवसिबे न्हापां निरीक्षण यायेगु ज्ञान दयेकेमाल । गुगु भिंगु खः, गुगु मभिंगु खः, याये ज्यूगु खःला, याये मज्यूगु खःला धयागु थुगुकथं निरीक्षण यायेफुगु ज्ञान दयेकेमाल । व ज्ञान आखः

(२८)

ब्वनेगुपाखें नं अथेतुं मेपिसं कंगु खौं न्यनेगुपाखें भीत प्राप्त जुइफु ।

मभिंगु मखुगु ज्या खौं याःगु कारणं याना उकियागु फल अवश्यनं भोग यायेमालीगु हे खः धकाः भीसं सियाच्चंगु हे दु । भिंगु याःसा भिंगु हे फल दइ, मभिंगु याःसा मभिंगु हे फल दइ धकाः बालाक थुइका कायेधुंका गुगु ज्या मभिंगु खःले धकाः नं थुइका तयेमागु जुल । अले भिंगु ज्या छुले धयागु नं सिइका तयेमाःगु जुल । गुलिनं मभिंगु अकुशल कर्म याइगु खः व दक्ष हे छुकिया कारणं धायेबलय् अकुशल यायेयानिंति मछाः मज्गूगु कारणं यानाः व मग्याःगु कारणं याना खः । पालिभाषां हिरी धयागु दुश्चरित्र पापकर्म यायेखना मछालीगु खः, अले ओतप्प धयागु दुश्चरित्र मभिंगु ज्या यायेखना ग्याइगु खः । हिरी ओतप्प धयागु स्वभाव धर्म मन्त धाःसा अकुशल कर्म यायेयानिंति मग्यानाः न्य्यचिला जुइ । हानं श्व दुश्चरित्र यासां छु नं जुइमखु धकाः दुश्चरित्र यायेत मछाली नं मखु । अथे मग्याःगु मछाः मज्गूगु कारणं याना हे मेपिन्त दुःखकष्ट बियेगु, प्राणीहिसा यायेगु, कतपिनिगु चीजवस्तु खुया कायेगु ज्याथा नापं व्यभिचार नं यानाजुइगु जुल, मिलयेजूपित फायाबिइगु चुकिल खौं नं ल्हाइगु जुल, छाक्क, कडागु वचन नं ल्हाःवनीगु जुल, अथेतुं मेपिनिगु चीजवस्तुयात मनं मनं थःगु अधीनय् तयेमास्ते वयेकाबिइगु नं जुल, मेपिनि स्यनेमा, मभिनेमा धकाः बिचाःयाइगु नं जुल । अन्तप्प वनाः भिंगुयाःसा भिंगु फलदइ, मभिंगुयाःसा मभिंगु फलदइ धयागु खौंयात लुममंकूसे भिंगु याःसां मभिंगु याःसां छुं जुइमखु, सीधुन धायेवं दक्ष मदयावनी, याक्वः दक्ष हे पाक्वः धकाः उकथ बिचाःयाइगु गुगु द्वंगु दृष्टि खः व तक नं दयेकाः मभिंगु, मखुगु ज्या याःजुइगु ज्याच्चवन ।

थुकथं दृष्टि द्वन धाःसा थः छम्हसित जक हानी जुइगु मखु
(२९)

उकियापाखें मेमेपिन्त नं हानी ज्वनी । गथेकि द्वेषयागु वशय् लाना: सुं प्राणिपिन्त सास्ति यातधाःसा उम्ह व्यक्तिं नं दुःख भोग यायेमाली । अथेजुया दकले न्हापां मेपिन्त छुं यायेत्यनकि उगु अवस्थाय् थुकथं बिचाःयायेगु आवश्यक जू । थुकथं मेपिसं थथे हे थःत सास्ति याःगुजूसा वा थः परिवारया सुं सदस्यपिन्त याःगु जूसा उकियात यडला मयडला ? थःत अथे सास्तियाःगु मयः मेपिन्त नं अथे सास्ति याइगु यडमखु धकाः उर्हेसित नं थः समान भापिया मेपिन्त सास्ति मयायेगु, दुःख मबिइगु दयाभाव पिज्वयकेमाः । दयाभाव मन्तधायेवं मेपिन्त हानी याःवनीगु जुयाच्चवन । अथेजुया पापकर्म मयाकीगु निग् कारण हिरी ओतप्प मन्त कि दयाभाव नं मदयावनाः अकुशल कर्म व मज्यूगु, मखुगु ज्याखें याइगु खें थन स्पष्टरूपं सीदयाच्चवंगु दु ।

कर्मसकता सम्यकदृष्टि धयागु पूर्णरूपं हे मन्तधाःसा उम्ह व्यक्तिं मयाइगु पापकर्मधयागु छुं हे मदुगु जुल, वं न्त्यागु नं यायेफइगु जुल । अले हानं व कर्मसकता सम्यकदृष्टि दुगुया नापं प्रतिसंब्यानबल धयागु गुगु यायेज्यूगु व यायेमज्यू धकाः छुटयेयायेफइगु विवेकबुद्धि खः व मन्त धाःसा व कर्मसकता सम्यकदृष्टि उलि सबल जुडमखु । उकिं थव कुशल, अकुशल धर्म निग् दुगुली कुशलधर्मयात वृद्धि यानायंकेमाः, अकुशलधर्म यायेगुपाखें लिचिलेमाः धयागु गुगु बिचाःयायेगु शक्ति खः उकियात प्रतिसंब्यान बल धाइगु जुल । थव ज्ञान भीके अभाव जुलधाःसा वा व ज्ञान मन्त धाःसा गुगु पापधर्म यायेखना मछालीगु हिरी अथेतुं पापधर्म खना ग्याइगु ओतप्प मदया वनाः व थासय् अहिरीक व अनोतप्प धयागु अकुशलधर्म थाय्काइ । अले शरीरयागुपाखें नं मभिंगु ज्या यानायंकीगु जुल, वचनं नं मखुगु खें ल्हाइगु जुल, अथे हे मनं नं मभिंगु बिचाःयाइगु जुल । उकथं मखुगु ज्या याःम्ह, खें ल्हाम्ह,

(३०)

बिचायाः मह व्यक्ति थः स्वयं है थः गु जीवनस्तरयात् क्वक्याच्चंह
जुयाच्चनी वा मानव जीवनयात् क्वच्छवयाच्चंह जुइ । थछवम्ह
जुइफइमखु, क्वट्यांह जुइ । जीवनस्तर क्वट्यांकाच्चंह, नीचत्वय्
थ्यंकाच्चंह, उच्चस्तरय् मथ्यंह जूवनीगु जुयाच्चनी । हिरी,
ओतप्प निग् धर्म मन्तधाः सा थः उकथं नीचगु स्थितिइ थ्यंकः
वनेमालिगु जुल । उलिजक मखु थः पाखें यानाः थः गु छचाः ख्यरं
च्चनीपिं वा थः सत्तिक च्चनीपिं व्यक्तिपिन्त नं हानी यावनीगु जुल ।
उकिं थव हिरी, ओतप्प मन्तधाः सा थः लिक्कच्चंपिं व्यक्तिपिन्त
नं वं छुं पुछयेयाइमखुत । थः यायेन्त्याल धायेवं न्त्यागुं ज्या
यानाजुइ, सनाजुइ । अथेजुयानिंति वडगु जीवन नीचत्वय् थ्यंथेतुं
मेपिन्त नं हानी याइगु जुल, सास्ति याइगु जुल । छुतक सास्ति
यावनीगु जुल धायेबलय् पापधर्म यायेगुलिइ मछामज्जगु अथे हे
मग्याः गु कारणं याना वं न्त्याग् ज्या यावनीगुजुल । थुकथं
यातधाः सा व मनू नाममात्रया मनू जुयाच्चनी । धात्थेयाम्ह मनू
जुइमाः गु गुगु धर्म खः व मदुम्ह, छुं ज्या ख्यलय् मदुम्ह मनू धायेका
च्चनेमाली । उकिं उम्ह हिरी, ओतप्प मदुम्ह व्यक्ति न्त्यागुं ज्या
खें यायेफइम्ह जुयाच्चन । वं मभिंगु ज्या यायेमखु धकाः संयम
यायेफइमखु । तर उकियागु ठीक विपरीत हिरी व ओतप्प धयागु
निग् धर्म दयाच्चनधाः सा पापधर्म यायेत व मछालाच्चनी, ग्याना
च्चनी । मछाः गु व ग्याः गु कारणं याना वं मभिंगु, मखुगु ज्या नं
याइमखु, खें नं ल्हाइमखु अथेतुं मखुगु बिचाः नं याइमखु ।

अले हानं थुइकातयेमाः गु छुते धायेबलय् दुश्चरित्र मभिंगु,
मखुगु ज्या याइपिं मनूतयै भीसं धात्थेगु दग्यः गु मैत्रीभावं स्वयेमाः गु
दु । मैत्री धयागु मेपिनिगु हित उपकारयागु कामना जक यायेगु
मखुकि शरीर व वचनं मैत्रीपूर्णगु व्यवहार यायेगु, ज्या खें यायेग
खः । मेपिन्त सुखीजुइमा, भिंजुइमा, उपकारजुइमा धयागु दृष्टि

(३१)

तथा: इमित छु ग्वाहालि माःगु दतधाःसा शरीरं बिङ्गु फुगु ग्वाहालि
जूसा शरीरं बिङ्गु, अथे हे वचनं छु धया: यायेफुगु ग्वाहालि जूसा
वचनं ग्वाहालि बिङ्गु जुल । उकथं ग्वाहालि बिङ्गुयात मैत्री
धका: कायेमा: । अले न्त्यागगु ज्या खँ यायेत्यःसां नं मेपिन्त थःगु
थासय् तथा: स्वयेगु, जित गथे दुःख मयःगु खः, अथेतुं सकल
प्रणिपिन्त नं दुःख मयः, जित न्त्याबले सुख जुयाच्चनीगु यः
अथेतुं सकल सत्त्वप्राणिपिनि नं न्त्याबले सुखपूर्वक हे च्वनाच्वने
मास्तेव: जुइ धका: थः समान स्नेह भाव तयेगुयात हे थन मैत्री
धका: धा:गु जुल ।

उकिं मैत्री धयागु न्त्यागु अवस्थाय् नं दयेका तयेमा: ।
दान यायेगु अवस्थाय् जूसां मैत्रीचित्त तथा: दानबिङ्गु सयेकेमा: ।
अथेतुं शासन सम्बन्धि ज्या यायेबलय् वा मेमेगु परोपकारयागु ज्या
यायेबलय् नं मैत्रीभाव पूर्णरूपं दयेका तयेमा:गु जुल । न्त्यागु ज्या
यायेत नं मैत्रीभाव दतधाःसा व ज्या अःपुक हे सफल जुइगु नं
जुल । अले हानं उकियापाखें भीत भिंगु प्रतिफल नं दइ । अले
मैत्रीभावं मैत्रीयागु शक्ति नं भंभं वृद्धिजुं वइ । उकथं वृद्धि
जुलधाःसा उम्ह व्यक्ति मेपिनि सुख जुइमा धयागु दुनुगलनिसे
कामना याइम्ह जुयावइ, सुयां हे दुःख जुयाच्चंगु स्वयेमास्ते वडमखु,
अथेजुया उम्ह मैत्रीभाव दुम्ह व्यक्तियागु व्यवहार परिवारपि निसे
कया: मेमेपिं संसारयच्चपि व्यक्तिपिं सकलेलिसे मैत्रीपूर्ण जुइ । वं
मैत्रीचित्तं हे बांलाक व्यवहार याइगु जुयावइ । मैत्रीपूर्वक खँ
ल्हाइगु जुयावइ, ज्या याइगु जुयावइ, बिचा: याइगु जुयावइ ।
उकिं मैत्री भावना याइम्ह व्यक्तिं सकसिगु नं सुखयागु जक
कामना याइ । सुयागु दुःख जुयाच्चंगु खन धा:सां व व्यक्तिं याकनं
दुःखं मुक्त जुइमा धका: वयात दया भावना नं तइगु जुयाच्चन,
मायायागु भावना, करुणायागु भावना नं दयावइगु जुयाच्चन ।

उकिं मैत्री दुषिं व्यक्तिपिंके करूणाचित्त स्वतः दयावद् । थुकथं करूणाचित्त नं दइगु जुया हे द्वेषयागु वशय् वनाः सुं प्राणीपिन्त नं वं सास्ति याइमखुत । छायधाःसा वयाके करूणाचित्त वृद्धि जूगु कारणं याना मैत्री नाप नापं करूणाचित्त दुगु कारणं याना उम्ह व्यक्तिं गुबले मेपिन्त सास्ति यायेगु याइमखुत । अथेतुं वं प्राणीयात थःगु थासयत्थाः दया, मायायागु भावं व्यवहार याइ धकाः नं सिइकाः, थुइकाः तयेमाःगु जुल ।

मैत्री भावयागु अभावं याना, प्राणीपिनिप्रति मैत्री तयेमफुगु कारणं याना, गुगु द्वेष उत्पन्न जुइगु खः, अथेहे मेपिन्त दया, माया तयेमफुगु कारणं याना गुगु द्वेष उत्पन्न जुइगु खः व दक्ष हे मस्यगु मथगु कारणं याना वा सिइके, थुइके माःगुयात त्वःपुयातइगु मोहया कारणं जुल । उकिं अकुशलकर्म याइबलय् मखुगु, मभिंगु ज्या याइबलय् मोह नं त्वःपुयातइगु जुल । मभिंगु ज्या यायेत मछालीमखुगु, ग्याइमखुगु, अहिरिक, अनोतप्प धयागु धर्म जुल । अले व अकुशलकर्म याये त्पनीबलय् चित्त नं चञ्चल जुयाच्वनी, चित्त स्थिर जुइमखु । चित्तस्थिर मजुइगुयात औधृत्य वा उद्धच्च धाइ । अथेजुयानिति थुपि मोह, अहिरिक, अनोतप्प, औधृत्य (उद्धच्च) धयागु प्यता प्रकारयागु अकुशलधर्म दतथाःसा मेपिन्त सास्ति नं यानाच्वनी, स्यानाः नं च्वनी नाप नापं मेपिन्त मखुगु मखुगु खें ल्हानाजुइगु, छाक्क वचन ल्हानाजुइगु, छुं ज्या ख्यलेमदुगु खें ल्हायेगु दुश्चरित्र धर्म फुकं स्वाकंतुं यानायंकीगु जुयाच्वन ।

थुकथं मभिंगु, मखुगु ज्यायात धायेवं मेपिसं निन्दा यानाः वयात क्वत्यला यंकी । अथेतुं थःथःम्हं यानाः थःगु जीवनस्तर क्वहृयंगु जुइ । मेपिनिपाखें नं निन्दा याकाः च्वनेमाली । उकिं मभिंगु, मखुगु ज्या यातधाःसा उम्ह व्यक्ति नीचत्वय् थ्यनाच्वंगु

जुइ, उच्चत्वय् थ्यंगु जुइमखु । तँनतॅ तँनतॅ भन भन नीचत्वय्
थनावनी ।

अकुशल धर्म वा मभिंगु पापकर्म यातधायेवं थःत पुनावइ,
गुबलें नं मभिंगु ज्या यानाः थःत शान्त ज् धयागु दइमखु,
याउँसेच्चंगु स्थिति वयात दइमखु । उम्ह व्यक्तियात विभिन्न
प्रकारयागु भयं नं वयाच्चनी । अत्तानुवाद भय धकाः थःत थःम्ह
हे निन्दा याइगु भय, उपहास याइगु भय उत्पन्न जुइ । हानं
प्रजावानपिसं वा मेमेपि व्यक्तिपिसं निन्दा याइगु गुगु परानुवाद
भय खः व भय नं न्त्यःने थ्यंकःवइ । जीवहिसा याइगु, खुया
काइगु थुञ्चःगु ज्या याइबलय् सरकारयागु पाखें नं दणिडत जुइका
च्चनेमाली । अले व मनूया मभिंगु, मखुगु ज्या यायेगु गुगु चेतना
खः व चेतना नीचगु जुयाच्चंगु कारणं याना वा हीनगु जूगु कारणं
याना व हे चित्तं सिनावन धाःसा उम्ह व्यक्ति मभिंगु, मखुगु
दुर्गतिइ नं लाःवनीगु जुयाच्चवन । अथेजुयानितिं दुर्गति भय नं भोग
यायेमाःगु जूवनी । थुकिंयानाः उम्ह व्यक्तियात थःत थःम्ह हे
उपहास याइगु अत्तानुवाद भय व कतपिसं निन्दा याका च्चनेमालीगु
परानुवाद भय अले दण्डभय, दुर्गति भय धकाः छचाःख्यरं वइगु
जुयाच्चवन ।

थव संसारय् च्चंपि अप्वः व्यक्तिपि दुश्चरित्रधर्म परिपूर्ण
जुयाच्चंपि खः । विभिन्न प्रकारं मभिंगु, मखुगु ज्या यानाच्चंपि
यक्च दु । भगवान् बुद्धया शासनय् च्चनाच्चंपि, बुद्धशासनया
भारवाहक जुयाच्चंपि, बौद्ध धायेकाच्चंपि हे नं लोभ, द्वेष, मोहयागु
वशय् वनाः शीलयात परिपूर्णजुइक पालन यायेमफुगु कारणं याना
वा शीलयागु अभावया कारणं याना विभिन्न प्रकारं दुश्चरित्र ज्या
खँ यानाजूपि दु । शील पालन यातधायेवं भीगु शरीर व वचन
कोमल जुइ, नरम जुइ, सभ्यजुइ, सुसंस्कृत जुइ । थव विषय

बांलाक स्यनाबिङ्गुया निंति॑ भगवान् बुद्धयागु इलय् जुयाच्वंगु घटना
छकूचा कने ।

न्हापा भगवान् बुद्धयागु समयलय् शरीर व वचन निगूयात
संयम या॒गु कारणं याना॑ वा शीलयात शुद्धजुइक पालन या॒गु
कारणं याना॑ छम्ह व्यक्ति॑ मरणालिपा देवलोकय् वना॑ जन्मका॑वंगु
जुयाच्वन । देवलोकय् जन्म कावनेधुंका जित थुगु किसिमं
दिव्यसम्पत्ति॑ छाय् प्राप्तज्ञू धका॑ बिचा॑याबलय् मनुष्य जुयाच्वंगु
इलय् शरीर, वचन निगुलिनं छुं गुगुं प्रकारया पापधर्म मयासे,
अपराध मयासे, मद्वंकुसे, बांलाक शीलयात परिपूर्ण याना॑ पालन
यानावयागु कारणं याना॑ खः धका॑ सिइका काल । थम्हं सिइकागु
उगु खैं भगवान् बुद्धयागु विचारलिसे मिलयेजूला मजूला धका॑
सिइकेयानिति॑ भगवान् बुद्ध च्वनाबिज्या॒गु थासय् वना॑ भगवान्
बुद्धयाके प्रश्न या॒गु जुयाच्वन ।

“किंसु याव जरा सायु” वृद्ध अवस्थाय् थ्यंका तकनं
बांलागु धर्म छु खः धका॑ भगवान् बुद्धयाके प्रार्थना यागु जुयाच्वन ।
उकथं प्रार्थना याबलय् भगवान् बुद्धं “सीलं याव जरा सायु”
धका॑ लिसः बिया बिज्यात । वृद्ध अवस्थाय् थ्यंक बांलागु धर्म
धयागु वा तिसा वसः आभरण धयागु हे शील खः धका॑ भगवान्
बुद्धं व देवतायात आज्ञा दयेका बिज्या॒गु जुयाच्वन ।

थन वृद्धा अवस्थातकं धका॑ धयातःगु जुया मचापिलिसे
सम्बन्ध मदुला धका॑ मनय् सोचेयायेफु । अथेमखु वृद्ध अवस्थाय्
तकं धा॑बलय् मचानिसे॑ कया॑ वृद्ध जुइकातकं सम्बन्ध दुगु धा॑गु
खः । मचाम्ह अथेतुं युवा अवस्थाय् थ्यंपि॑ अले बृद्ध अवस्थाय्
थ्यंपि॑ सकसिकेनं थव शील धयागु दयेहेमा॑ धयागु अर्थ थन
धयातःगु खः । शील दुसातिनि वृद्ध अवस्थाय् नं झभःधयेक
च्वनेद्विगु धका॑ भगवान् बुद्धं लिसः बिया बिज्या॒गु जुयाच्वन ।

(३५)

अले थुकियात थुइकाबिइयानितिं अर्थकथाचार्यपिसं नं
वर्णन यानातःगु दु । अर्थकथाचार्यपिसं वर्णन या:बलय् आभरण
वा तिसा वसःयात कया: दाजयेयानाः क्यनातःगु दु । गथे भी लुँ,
वहः, भिम्पु हीरा, मोती अज्यागुलिं दयेकातःगु भुम्का, चा:चा,
तिसा अथेतुं हयाउंसे वाउंसे च्वंगु, मस्तेसं पुनेमाःगु वसः वा युवा
अवस्थाय् थ्यनाच्वंपिसं पुनेमाःगु वसःयात बुढाबुढी वा वृद्ध अवस्थाय्
थ्यनेधुंकूपिसं पुनधाःसा उकियात मेपिं मनूतय् सं निन्दा याका
च्वनेमाली, खैं ल्हाकाच्वनेमाली । वृद्ध अवस्थाय् थ्यनेधुंका: नं
मस्तेसं पुनीगु वसः वा त्यायेम्ह त्यासेपिसं पुनिगु वसः पुनाजुल
धायेवं गुलिजक त्यायेम्ह त्यासे जुइमाःगुर्थे धका: धाइगु जुल ।
अले व बुढा, बुढीया दिमाग जकं ठीक जूगु खला धका: नं, मचास्
वः धका: नं धायेफु । उकिं थःगु अवस्था व वैशयात भल्वयेक वसतं
पुना जुलधाःसा वा तिसां तिया जुलधाःसा मेपिसं निन्दा याका
च्वनेमाःगु जुइ ।

तर शील धयागु उकथं मखु । बुढाबुढीपिसं पालयेयाःसां
बुढाबुढीपिं प्रशंसित जुइका च्वनेदइगु जुल । अथे हे शीलयात
मचाम्हेसिनं पालयेयासा व मचाम्हसित शील छुयायेत थैं धका:
निन्दा याइमखु । बरू मचाम्ह जुया नं शील पालयेयानाच्वंम्ह
धका: प्रशंसा याइ । थेतुं युवा अवस्थाय् थ्यनाच्वंम्ह व्यक्ति
शील पालये यातधाःस नं उकिं वयात सुनां निन्दा ग्रादमखु अं
प्रशंसा याइ । अथे हे वृद्ध अवस्थाय् थ्यनेधुंकू
यातधाःसां व व्यक्तियात सकसिनं प्रशंसा । एके शील
पालन जुलधाःसा वा शील भीगु सन्तानय् प्रतिष्ठित जुयाच्वनधाःसा
वा शीलयात मस्यंक शुद्धकथं पालन यातधाःसा उम्ह व्यक्ति
प्रशंसित जुइगु जुयाच्वन ।

उलिजक मखु उम्ह व्यक्तियागु शरीर, वचन कोमल,

(३६)

नरम, सभ्य, सुसंकृत जुइगु जुल । अथेजयाः शील पालयेयायेगु धयागु मचानिसें पालन यायेगु अवश्यक ज् । थः ज्ञानं सिया वडगु इलनिसें हे शीलयात पालन यायेगु आवश्यक ज् । शील पालयेयायेगु विषयलय् नं पूर्वाचार्य जुयाच्चंपि वा न्हापांनिसें गुरुं जुयाच्चंपि मांबौपिणिगु नं यक्च हे ल्हाः दु । मांबौपिसं थः मस्तेत मचानिसें शीलया महत्वयात क्यनाः शील पालये याकातलधाःसा इपि मचानिसें सुथां लाइ, तर माबौपिं थःपिं हे बांलाक शील पालन मयाइपि जूसा थः मस्तेत शीलशिक्षा बिडमा: धयागु नं इमिसं सिइगु खेँ मन्त । उकथं मस्यूगु कारणं याना मस्तेसनिसें क्याः तःधीपिसं नं शरीर व वचनं मभिंगु, मखुगु ज्या यानाच्चंगु दु । उकथं मखुगु, मभिंगु ज्या यानाच्चंगु कारणं याना हे जीवनस्तर नं वचट्यकाच्चंगु दु नीचत्वय् थ्यनाच्चंगु दु, हीनत्वय् थ्यनाच्चंगु दु ।

थःगु जीवनयात च्वन्ह्याकाबिइगु, उच्चस्तरय् थ्यंकाबिइगु शील खः । शीलं परिपूर्ण मजुलधाःसा वा शीलयागु अभाव जुल धाःसा भगवान् बुद्धयागु शासनरूपि अववाद उपदेशरूपि शासनं मनूत पतन जुइगु जुयाच्चन, च्युत जुइगु जुयाच्चन । अले उम्ह व्यक्ति थुगुकथं शासनं अलग जुइगु कारणं याना विभिन्न प्रकारया देवी देवतापिणिगु शरणय् वनीगु जुयाच्चन । देवतापिन्त खुसी याये, लय्तायेके धक्का: पशुबलि बिया: विभिन्न प्रकारया पूजा पाठ यायेगु चलन दयेका हड्गु खः । थन देशय् जूसा ब्रह्मा, विष्णु, लक्ष्मी, गणेश, काली धक्का: विभिन्न देवतापिन्त पूजा यायेगु चलन दु । लिपा इमित पूजा यानायंकूलिसे व हे बानि जुयावइ । अजापिं व्यक्तिपिन्त वा देवतापिन्त पूजा यातधाःसा भिंगु प्रतिफल दइ धयागु नं विश्वास दयावइ । उकथं विश्वास यातधाःसा उखेपाखे हे लगयेजुयावनी । अथे जुइबलय् बुद्धशासनं भंभं तापाना वनीगु जुल ।

थनच्चंपिं व्यक्तिपिंके अभ मेमेगु विभिन्न प्रकारया धारणा
 नं दुगु जिं चाः । गङ्गाय् स्वःल्हुल धायेवं गुलिनं पाप दुगु खः व
 पाप दक्ष है लखं च्चीका यंकीगु धयागु नं धारणा दयाच्चंपिं दु ।
 अथे है तसकं तांवःगु इलय् मि पनाच्चन धायेवं नं दक्ष पाप
 गनावनी धकाः मानयेयाइपिं नं दु । उकिं थुज्वःगु मखुगु मभिंगु
 धारणाय् लानाः व है अनुसारं आचरण याना वनधाःसा उम्ह
 व्यक्ति गुबलें भिनीमखुत । च्चय् थाहांवने फडमखुत । भं भं क्वय्
 क्वहांवनीगु जुल । उकिं उम्ह व्यक्तिया भिंगु प्रतिफल फुकं है छखे
 लाःवनीगु जुल । व दक्ष जूगु छाय् धाबलय् दक्षसिबे मुख्यगु
 पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शीलशिक्षायात थःगु सन्तानय् दयेका कायेमफुगु
 कारणं याना खः । शीलशिक्षा मन्त धायेवं छु छु जुइफु धयागु
 विषय अभं कने ल्यं दनि । तर थौं छघौं पूरा जुया वनेधुक्गु दु ।
 अथेजुया बाकी दनिगु खँयात कन्हय् स्वाकं कना यंकेगु याये ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

Dhamma Digital
 नुगलय् धर्म चैत्य स्वापना
 (प्यन्हगु दि)

म्हिगः महीग शीलयागु अभावया कारणं वा शीलं
 परिपूर्ण मज्गु कारणं याना भगवान् बुद्धयागु शासनं च्युत जुइका
 च्वनेमाःगु वा शासनं अलग जुइका च्वनेमाःगु शासनं कुतुं वंका
 च्वनेमाःगु विषयलय् ग्रन्थयागु भाषा अथे है व्यवहारयागु भाषां नं
 कनेधुंगु जुल । शील छगूलिं जक है भगवान् बुद्धयागु शासनय्
 सम्पूर्ण अङ्ग पुरयेयाइगु मखुनि । शील छगू है जक धात्येयागु सारो
 मखुनि । उकिं ग्रन्थय् भगवतो सासने न सीलमेव सारो धकाः

(३८)

उल्लेख यानातःगु दु । भगवान् बुद्ध्या शासनय् शील छगू हे जक सार मखु । थथे धायेबलय् मेमेगु नं सारधर्मत दनि धयागु अर्थ थुकिं क्यनाच्चंगु दु । शीलयात बःक्याः समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति नं दयेका यंकेमा:गु दु । केवल हि पतिह्नानमत्तमेव धकाः धयातःगु नं दुगु जुल । थव खें सत्य खः । शील धयागु मेमेगु शासन दयेका यंकेया नितिं प्रतिष्ठित जुइगु आधार जक खः धकाः नं धयातःगु दु । शील छगू दतकि सम्पूर्ण दत धकाः भापिइ मज्यू । शीलय् जक हे सीमित जुयाच्चने मज्यूगु जुल । शील शुद्धजूसा उकियात बःक्या चित्तयात आकुल ब्याकुल यानाबिइगु मभिंगु तत्वत शान्त यानाः चित्त स्थिर यानाबिइगु समाधि, अथे हे नामरूप धर्मतय्त परिच्छेद यानाः सिइकाः, थुइकाः कायेफइगु विपश्यना ज्ञान हानं उकियात तंनंतं तंनंतं वृद्धि यानाः (परिपक्व अवस्थाय् थ्यनाः) आर्य मार्गज्ञान प्राप्तजुइगु थासय् तक थ्यंकेमा: । संक्षिप्तं धायेगु जूसा शुद्धगु शीलयागु लिङ्घंसा क्याः समाधिसार व प्रज्ञासार नं दयेका यंकेमा:गु जुयाच्चन ।

शीलं छु जक याये फइले धायेबलय् भीगु शरीर व वचनयात शुद्ध यानाबिइफु, कोमल यानाबिइफु सभ्य यानाबिइफु । थुलिं अप्वः शीलं मेगु यानाबिइ मफु धकाः नं ग्रन्थय् उल्लेख यानातःगु दु । अथे जूसां भी बुद्धधर्मया अनुयायी जुयाच्चंपिं वा थव बुद्धशासनय् च्चनाच्चंपिं गुलिनं व्यक्तिपिं खः इपिं अप्वः यानाः शीलसार छगूलिं जक हे सन्तोष जुया, शीलयात बःक्याः थवसिकं च्चय् तंनंतं वृद्धि यानाः यंकेमा:गु समाधिधर्म, प्रज्ञाधर्म वृद्धि यायेगु पाखे मस्वसे दिना च्चन । शील शुद्धजूसा भतिचा जूसां ज्यू धायेमाल । गुलिं गुलिं बौद्ध धायेकाच्चंपिं ला शीलं तक हे पूर्ण मज्झे वा शीलतक नं पालन मयासे शील स्यंकाः भगवान् बुद्ध्यागु शासनपाखें अलग जुयाच्चंपिं दु । शील धयागु बुद्धशासनया पृष्ठभूमि

(३९)

हे जुल । व पृष्ठभूमि हे अलग जुयाच्चंगु कारणं याना इपिं मेमेगु वादय् वा मेमेगु धर्मय् लावने फु । थव खँ म्हिगः नं कनेधुंन ।

दुर्लभगु मनुष्यजन्म प्राप्त जुया चूलाके थाकुगु बुद्धशासन चूलाना च्चंगु थुगु मनुष्य जन्म धात्यें हे सार्थक यायेगु खः धयागुजूसा थव हे शुद्धगु शीलयात बःकया: शुद्धगु शीलया आधार भरोसा कया: मेमेगु शासन नं दयेका यंके ज्यूगु जुल । शील शुद्धजुलधाःसा प्रतिष्ठित जुइगु थाय् दुगुजुल । थाय् दुगु कारण याना ल्यं दुगु निगु शासनयात नं दयेकायंके ज्यूगु जुल । संक्षिप्तं धायेगुजूसा थव हे शीलयात बःकया: समाधि अले प्रज्ञा आचरण धर्म वा शिक्षाधर्मत दयेकायंके फडगु जुयाच्चन । उकिं उकथं दयेकायंकेगु नं तसकं हे आवश्यक ज् ।

यदि भीके शीलधर्म परिपूर्ण जुया: समाधि मन्त्तधाःसा वा समाधि अभाव जुयाच्चनधाःसा व समाधिलिसे सम्बन्धित जुयाच्चंगु विमुक्तिपाखें नं भीपिं अलग जुइ । अथेतुं भीके प्रज्ञा मन्त्तधाःसा प्रज्ञालिसे सम्बन्धित जुयाच्चंगु विमुक्तिपाखें नं अलग जुयाच्चनी । शील छगू जक दया मेगु गुणाङ्गत भीके मन्त्तधाःसा भीके छुं अंश जक शासन दया: बाकी अङ्गपाखें कुतुंवंगु जूवनी । अथेजुयानिंति बिचयच्चंगु अथे हे अन्तिमगु गुगु समाधि, प्रज्ञा खः उकियात नं भीसं भंभं वृद्धि याना: यंकेमा:गु दु । भीथाय् धाःसा अप्वः यानाः थव शासनिक क्षेत्रय् च्चनाच्चंपि व्यक्तिपि बुद्धगुण, धर्मगुण, संघगुण लुमंकेगु, जपमा: हीकेगु, बुद्धप्रजा यायेगु, थुखे उखे चाहिला: तीर्थयात्रा यायेगु आदि ज्याय् लगयेजुयाच्चंगु दु वा उकी हे सन्तुष्ट जुयाच्चंगु दु । थव शीलयात शुद्धयाना: समाधि व प्रज्ञा धर्मत गुकथं दयेकायंकेगु वा गुकथं सार धर्मतय्त भंभं हासिल यानायंकेगु धयागु खँय् लगयेमज्गु थव तसकं हे अपशोचयागु खँ खः ।

बुद्धशासनिकतये के धारणा छग् दु । नेपालय् च्वंपिंके
थव धारणा दुला मदुला मस्यू, बर्माय्ला दु । उगु धारणा खः
१) भगवान् बुद्धया जन्मस्थान लुम्बिनी २) अहंत् मार्गफल सर्वज्ञताज्ञान
प्राप्तयानाः बुद्ध जुयाबिज्ञाःगु बुद्धगया, ३) सर्वप्रथम धर्मदेशना
(धर्मचक्र प्रवर्तन) यानाबिज्ञाःगु सारनाथ, ४) महापरिनिर्वाण
जुयाबिज्ञाःगु कुशिनगर । थुपिं प्यंग् संवेग कायेबहःगु (संवेजनीय)
वा दर्शन याये बहःगु (दर्शनीय) स्थानयात दर्शन याःवनधाःसा
अपाय दुर्गतिइ पतन जुइमखुत वा अपाय दुर्गतिं मुक्त जुइ धयागु
धारणा दु ।

छवः आयुष्मान आनन्दं भगवान् बुद्धयात प्रार्थना याःगु
दु – “भगवान् शास्ता, छःपिं जीवमान अवस्थाय् नापलाये मखनाः
मन सुखमदयेका च्वंपित्त चित्तबुभये याकेत सन्तुष्ट जुइकेत छु
यायेमाली ?” उबलय् भगवान् बुद्धं “जन्मस्थान, बुद्धत्व प्राप्ति
स्थान, धर्मचक्र प्रवर्तन यानाः बिज्ञाःगु स्थान, परिनिर्वाण ज्ञागु
स्थान थव प्यंग् स्थानय् वना थाय्यात जक आरम्मण मयासे
थायेया द्यःने बुद्धयागु गुणधर्म द्यतनाः वा गुणयात आरम्मण
याना, छग् स्थानं मेगु स्थानय् चाचाःहिलाः दर्शन याःजुल धाःसा
चित्तबुभयेजुइका च्वने दइ, सन्तोष जुइ, मन प्रसन्न तायेका
च्वनी । थुकथं चित्त प्रसन्न प्रफुल्लित जुयाच्वंगु इलय् लाक्क हे छुं
जुया सिनावन धाःसा सुगतिइ उत्पन्न जूवनी” धकाः लिसः
बियाबिज्ञात । थन चित्त प्रसन्न प्रफुल्लित जुयाच्वंगु इलय् लाक्क हे
वा प्रसन्न जुयाच्वंबलय् हे धकाः तोकयेयानाः धयातःगु दु । तर
द्वंक थुइकूपिसं थव ल्वःमंकाः प्यंग् स्थान दर्शन यायेमात्रं, यात्रा
यायेमात्रं अपाय दुर्गतिं मुक्त जुह, थनं सिनावनाः दुर्गतिइ लाःवनीमखुत
धकाः द्वंक सम्भये जुयाच्वन ।

वंगु दच्छु न्त्यवः थे च्वं बर्मायापि तीर्थयात्री छग् पुचः

(४१)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

भारतय् वंगु जुयाच्चन । उबलय् पत्रकार छम्हसिनं यात्री छम्हेसिके
“तःवा: भारतय् तीर्थयात्रा वयागुलिं गुजागु अनुभव जुल ?” धकाः
न्यन । उबलय् यात्री “साप है न्त्याइपुल । अपाय दुर्गतिइ पतन
जुइमखुत, दुर्गतिं मुक्त जुल । उकिं जि आः सिइसां धुक्क जुल”
धकाः याउंक जवाफ बिल । ध्यानभावना अभ्यास यायेम्वाःक
प्यंग् अपायं मुक्त जुल धकाः अःपुक लिसः व्यूगु जुल । ग्रन्थय्
ध्यातःगुकथं चित्त प्रसन्न जूगु इलय् लाक्क वा भगवान् बुद्ध्यात
आरम्मण यानाः च्वच्चं चित्त प्रसन्न प्रफुल्लित जूगु इलय् लाक्क
सिना वंसा जकं दुर्गतिइ पतन जुइमखु, सुगतिइ वनी ध्यातःगु खः ।
मेगु ईपात ध्यातःगु मखु । तीर्थयात्रा यायेवं हरक्षण हरपलय्
चित्त प्रसन्न यानाच्चने फइला ? ध्यानभावना अभ्यास यानाः
स्रोतापन्न जूसातिनि अपाय दुर्गतिइ न्त्याबलेया निंति पतन जुइमखुत,
उबलय् तिनि जि अपाय दुर्गतिइ पतन जुइमखुत धकाः धुक्क जुया:
धाये फइगु खः । स्रोतापन्न मजूतले प्रसन्नगु चित्तं सिनावनी धकाः
धुक्क जुया: धायेमफु । उकिं प्यंग् स्थान दर्शन यायेमात्रं प्यंग्
अपायं मुक्त जुइमखु । मेमेपि भनूत नं पुचः पुचः यानाः प्यंग्
संवेजनीय स्थान दर्शन या:जुयाच्चपिं दु । अथे है अपाय दुर्गतिं
मुक्त जुइ मास्तेवयाला ? बहुश्रुत दयेकेतला ? छुकिया निंति
मस्यू । संवेजनीय स्थान प्यंग् दुर्थे मेमेगु थासय्, विशेषयाना बौद्धत
यक्व दुगु देशय् थायथासय् चैत्य स्थापना यानाः तःगु दु । चैत्य
दयेकलकि, चैत्ययात पूजा यातकि नं दुर्गतिभयं मुक्त जुइ ध्यागु
धारणा दु । चैत्ययागु बारे नं सिइकाः तयेबहःजू । चैत्ययात
पालिं चेती वा चैतिय धाइ । आदर, गौरव, सम्मान, सत्कार
पूजा यानाः श्रद्धा व्यक्त यायेत दयेकातःगु थाय्यात चैत्य धाइ ।
चैत्य प्यता प्रकारया दु । १) धातु चैत्य, २) परिभोग चैत्य,
३) उद्देश्य चैत्य, ४) धर्म चैत्य । थव प्यंगूमध्ये भगवान् बुद्ध्यागु

(४२)

शरीरया धातुत गथेकि केश धातु, दन्त धातु, अस्थि धातु आदि
पलिस्था यानाः दयेकातःगु चैत्ययात धातु चैत्य धाइ । २) परिभोग
चैत्य भगवान् बुद्धं छ्यलाबिज्ञाःगु चीवर, पात्र आदि स्थापना
यानाः दयेकातःगु चैत्ययात धाइ । ३) भगवान् बुद्धयागु मूर्तिं त्वहं,
सिमेन्ट, ली, सिजः, आदिं दयेकातःगु, प्यतुना, दना ग्वारातुला
च्चंगु मूर्तियात उद्देश्य चैत्य धाइ । मूर्ति धयागु रूप वस्तु खः ।
मूर्तिं द्यःने गुणयात द्यतनाः श्रद्धा तयेफुसा जक कुशल वृद्धि जुइ ।
मूर्तियात दर्शन जक यात धाःसा श्रद्धा वृद्धि जुइमखु । परम्परागतरूपं
जक पूजा याःगु जूवनी । गुणयात आरम्मण यासां उपचार
समाधि जक प्राप्त जुइ, अर्पना समाधि धयागु प्राप्त यानाः काये
फड्मखु । हानं भगवान् बुद्ध धयाम्ह पिनेयागु आरम्मण, दुनेयागु
(थःके दुने शरीरयच्चंगु) आरम्मण मखुगुलिं विपश्यना भावना नं
भाविता यायेमज्यू । अथे मज्यूसां नं मूर्तिया द्यःने गुणयात द्यतनाः
पूजा याये सःसा भीत यक्त्र पुण्य प्राप्त जुइ । ४) धर्म चैत्य
बुद्धवचन जुयाच्चंगु पिटक स्थापना यानाः दयेकातःगु चैत्ययात धाइ ।
दुने गर्भय् स्थापना यानातःगु जुया पिटकय् छु च्वयातःगु
धकाः खने दइमखु । बुद्धवंश ग्रन्थय् वयाच्चंगु अनुसार भगवान्
बुद्धयागु मनोभावनाकथं धर्म चैत्य धयागु पिने थासय् स्थापना
यायेगु मखुसे थःगु हृदय नुगलय् स्थापना यायेगुयात क्यातःगु
खनेदु । बुद्धवंशय् कोणागमन बुद्धयागु वर्णनय् थुकथं धयातःगु दु -

धम्मचेति समुस्सेत्वा, धम्मदुस्सविभूसित ।

धम्मपुष्पकगुलं कत्वा, निबुतो सो ससाबको ॥

कोणागमन बुद्ध श्रावकपिं नापं परिनिवाण जुया बिज्ञात ।

परिनिवाण नं निथी दु । क्लेशं अलग जुयाः स्कन्ध शरीर दनिगु
परिनिवाण व क्लेश नं स्कन्ध नं मदगु परिनिवाण धकाः निथी दु ।
छु यायेधुंका निवाण जुयाबिज्ञात ? धम्मचेति समुस्सेत्वा

(४३)

अर्थात् धर्मचैत्ययात् स्थापना यानाः वा यायेदुंकाः परिनिर्वाणं
जुयाबिज्यात् । धर्मचैति धयागु ख॑य् धर्म धकाः स्वीन्हयेग्
बोधिपक्षिय धर्मतय्त क्यातःगु दु । बोधिज्ञानया पक्षय् दुथ्याःगु
जुयाः स्मृतिप्रस्थान आदि ३७ गू धर्मतय्त बोधिपक्षिय वा
बोधिपक्षिय धर्म धाःगु खः । ३७ गूयात नं छग् छग् यानाः
ल्याःखानाः क्यनाच्चन धाःसा समय यक्व वनी । उकिं गिन्ति
यानाः क्यने मखुत । २८ ३७ गूमध्ये स्मृतिप्रस्थान दक्षिणे न्त्यःने
क्यनातःगु दु । स्मृतिप्रस्थानयात् बालाक भाविता याये फतधाःसा
त्यं दनिगु बोधिपक्षिय धर्मत नं थुकिइ हे समावेश जुयाच्चवंगु दु ।
सकसिनं सियाच्चवंगु अनुपार स्मृतिप्रस्थान धयागु प्यंगु दु । रूप
समूह कायय् उत्पन्न जुक्वः आरम्मणतय्त (विषयवस्तुतय्त)
दिपाःमदयेक निरन्तररूपं, अटुटरूपं, क्वातुकक भाविता यायेगु
कायानुपस्तना स्मृतिप्रस्थान, यद्वपुसे मयद्वपुसे च्चवंगु अनुभव वा
वेदना उत्पन्न जुक्वपतिं दिपाःमदयेक निरन्तररूपं, अटुटरूपं,
क्वातुकक भाविता यायेगु वेदनानुपस्तना स्मृतिप्रस्थान, बिचाः
कल्पना उत्पन्न जुक्वपतिकं दिपाः मदयेक निरन्तररूपं क्वातुकक
भावितः यायेगु चित्तानुपस्तना स्मृतिप्रस्थान, खनीगु ताइगु आदि
विविद् स्वभाव उत्पन्न जुक्वपतिं दिपाः मदयेक, निरन्तररूपं,
अटुटरूपं, क्वातुकक भाविता यायेगु धर्मानुपस्तना स्मृतिप्रस्थान
धकाः प्यथी जुल । आरम्मण काय, वेदना, चित्त व धर्म धकाः
प्यथी दुगुलिं स्मृतिप्रस्थान प्यथी दुगु खः । वास्तवय् स्वभावधर्मकथं
चायेकेगु लुमंकीगु स्मृति छग् हे जक खः । स्मृतिप्रस्थान लगायत
३७ गू बोधिपक्षिय धर्म दयेकातःगु चैत्ययात् स्थापना यानाः
कोणागमन भगवान् बुद्ध परिनिर्वाणं जुया बिज्यात् ।

छुकिं अलंकृत यानातःगु वा सजये धजये यानातःगुले
धाःसा दुःख सत्य, दुःख्या कारण समुदय सत्य, दुःख निरोध

(४४)

जुयाच्चंगु निरोध सत्य, निर्वाणय् थ्यनीगु आचरण मार्ग सत्य
 धयागु चतुरार्थसत्य धयागु ध्वैय् पटाकां अलंकार वा विभूषण
 यानातःगु धर्मचैत्य । आः विपश्यना ध्यानभावना क्वातुकं
 अभ्यास यानाच्चंपि योगीपिसं दुःख सत्ययात सियाच्चंगु दु ।
 दुःखया कारण जुयाच्चंगु तृष्णायात पलख पलख हटयेयानाः च्चंगु
 दु । विपश्यना ज्ञान क्रमिकरूपं वृद्धि जुया मार्गफल ज्ञान प्राप्त
 जुइबलय् निर्वाणयात साक्षात्कार याये फड । योगीपिसं छक्वः
 छक्वः भाविता याइबलय् अष्टांगिकमार्ग दुथ्यानाच्चंगु दु । उकिं
 मार्गसत्ययात नं भाविता यानाच्चंगु दु । योगीपिसं खुगू द्वारं
 उत्पन्न जुक्वः आरम्मणतय्त दिपाः मदयेक अटुरूपं, निरन्तररूपं
 चायेकाच्चंगु इलय् श्व चतुरार्थसत्ययात नं सिइकाच्चंगु दुगु जुयानिंति
 भगवान् बुद्धं स्वयं स्थापना यानाविज्याःगु, चतुरार्थसत्यं विभूषण
 यानातःगु स्मृतिप्रस्थान प्यंगू धयागु धर्मचैत्ययात थःथःपिनिगु
 हृदयलय् वा नुगलय् स्थापना यानाच्चंगु जुल ।

थुकथं धर्मचैत्य स्थापना यायेत थाय् नं मालेमाःगु मदु ।
 फि, अप्पा, सिमेन्ट, रोडा, डण्डि, आदि छुं हे माःगु मदु । थःगु
 नुगः हे चैत्य स्थापना यायेगु जरगा जुल । प्रत्येक व्यक्तियाके चैत्य
 स्थापना यायेत थाय् दु । थः गुकथं स्थापना याये मास्तेवःगु खः
 उकथं स्थापना यायेज्यू । ततःरवः यानाः नं दयेकेज्यू न्त्याक्वः
 तःचाकः यायेमाःसांज्यू । न्त्याक्वः तःजाः याःसांज्यू । चैत्य
 स्थापना याःगु सफल जुलकि स्वतः हे भगवान् बुद्धयात उत्तमगु,
 परमगु धर्मपूजां पूजा या:गु जूवनी । थुकथं पूजा यायेगुयात भीसं
 प्रधानता बिड फयेकेमाः । न्हाचःयागु गाथालय् धर्मपुण्यगुरुसं कत्वा
 अर्थात् धर्मयागु पुष्पगुच्छां पूजा यायेत धर्मचैत्य स्थापना यानाः
 श्रावकपि नापं परिनिर्वाण जुया बिज्यात धकाः धयातःगु खः ।

गुबलय् स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना बांलाक अभ्यास याइ

(४५)

उबलय् शील, समाधि, प्रज्ञा स्वतः दयावद, विशेष याना थन प्रज्ञायात है धायेत्यंगु खः । प्रज्ञाधर्मरूपि पुष्पगुच्छां पूजा यायेत जिइक धर्मचैत्य स्थापना यानाबिज्याःगु जुल । थुकियात बुद्धवंश अर्थकथालय् थुकथं तप्यंक अर्थ बियातःगु दु । महाजन आपाःसिन विपश्यनारूपि चैत्यया प्राङ्गणय् च्वनाः ध्यान च्वनेगु क्षेत्रय् स्थिर जुइक क्वातुकक च्वनाः वा उत्पत्ति जुक्वः आरम्मण वा विषयवस्तुतय् क्वातुकक चायेकाः, स्मृति तयाः चायेका यंकीबलय् विपश्यना ज्ञानऋम तँतं थाहांवनी । उगु अवस्थाय् शील, समाधि, प्रज्ञा ज्ञान नं स्वतः है वृद्धि जुयावद । थन विशेषयाना प्रज्ञा ज्ञानयात कायेमाःगु जुल । प्रज्ञारूपि पुष्पगुच्छां परमगु, उत्तमगु पूजा यायेया निंति चतुरार्थसत्य धर्मरूपि ध्वजा पटाकां छायपियातःगु बोधिपक्षियधर्म दयेकातःगु धर्मचैत्य स्थापना यानाः श्रावक शिष्यपि नापं भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुयाबिज्यात । थुकथं ध्यातःथें भी बौद्ध धायेकाच्चपिसं चैत्य स्थापना यानाच्वनागु दुला ? बिचाः यानाः स्वयेगु तसकं आवश्यक ज् ।

थुगु शासनय् आमिस पूजाया महत्व मदुला धाःसा थःथःगु थासय् वा थाय् स्वयाः महत्व दु । तर थुकी है जक सीमित जुयाच्वने गज्य् । भीसं बिचाः यायेमाःगु छु धाःसा न्हापायापिसं अतीतय् शासनयात गुकथं रक्खा यानाः तल, थौ कन्हय् शासन गुगु अवस्थाय् थ्यनाच्वंगु दु, अनागतय् परम्परा न्ह्याकेया निंति गुकथं शासनयात रक्खा यायेमाली धकाः अतीत, वर्तमान, अनागत स्वंगू कालयात बिचाः यानाः स्वयेमाः । थुकथं बिचाः मयासे परम्परागतकथं जक वनाच्वन धाःसा आमिस पूजाय् है जक समय बितयेजुया वनी । ग्रन्थय् ध्यातःगु दु, आमिसपूजा ध्यागु पूजायाःम्ह व्यक्तिलिसे जक सम्बन्ध दु । द्वलंद्व चैत्य, द्वलंद्व विहार दयेका दान ब्यूसां नं व चैत्यदाता, विहारदाता लिसे जक सम्बन्ध

(४६)

दु । उगु दान वा आमिस दानं यागु छगू चम्बा त्वनेगु समय तक नं शासनयात तिकयेयायेगु सामर्थ्य मदु । आचरणं पूजा यायेग धयागु धर्मपूजां जक शासनयात ताकाल तक तिकयेयायेगु सामर्थ्य दु । भगवान् बुद्धं धर्मपूजायात गुलितक च्छाया बिज्ञाः धयागु खें महावगग्य उल्लेख जुयाच्चंगु दु ।

भगवान् बुद्ध महापरिनिवाण जुइत्यंगु इलय् वस्पोलयात देव, ब्रह्मा, मनुष्यपिसं दिव्य चन्द्रचूर्ण स्वां आकाशं वागायेका, धुं धुपाँय् च्याकाः, थी थी बाजं थानाः, अति अति भव्यरूपं धुमधामं पूजा यात । थुकथं पूजा याःगुपहःयात खना बिज्ञाबलय् आयुष्मान आनन्दयात थुलि पूजा याये मात्रं पूजा याःगु मजूनि । लोकुत्तर धर्म गुंगूयात अनुकूलगु आचरण (शील, समाधि, प्रज्ञा) धर्मद्वारा पूजा याःसा तिनि सर्वोत्तमगु पूजा याःगु जुइ ।

महावगग अर्थकथालय् थुकिया अभिप्राययात थुकथं न्त्यथनातःगु दु । “आनन्द, जि दीपंकर तथागतया पादमूलय् बुद्ध जुइगु भविष्यवाणी प्राप्त यानाः जिउ ज्यानया पर्वाह मतसे प्यंग् असंख्य व छग्लाख कल्पतक पारमिता पूरये यानाः बुद्ध जुयागु थुकथं भव्यरूपं पूजा याःगुयात ग्रहण यायेत मखु । देव, ब्रह्मा, मनुष्यपिन्त प्यंग् अपायनिसं कयाः संसार वर्त दुःखं मुक्त यायेत, सत्य धर्मयात आचरण याःगुलिं विशिष्ट धर्म प्राप्तपिनिगु भिंगु परम्परा न्त्याकाः थुगु संसारय् शासन ताकालतक तिकयेयाके भालाः उत्पन्न जुयागु खः ।” थुकथं धयातःगुकथं थःपिसं गुलितक धर्म आचरण याये फु मफु तुलना यानाः स्वये माल । दाजयेयानाः स्वतकि थःथःम्हं है खनी । अप्वः सिनं आचरण धयागु धर्मपूजां पूजा यायेगु त्वःता आमिसपूजां है समय छ्वयाच्चंगु खनी । आमिसपूजां प्यंग् अपायं मुक्तजुइ, पुण्य नं यक्ष दइ धकाः उखे है जक लगयेजुयाः भगवान् बुद्धयागु मनोभावना जुयाच्चंगु शील, समाधि, प्रज्ञा आचरण

त्वःमंकाच्चनी । थुकथं संसार वर्त दुःखं, अपाय दुःखं मुक्त जुइ
धकाः विचाः यायेगु शीलव्रतपरामर्शं जक खः।

आमिस पूजा यायेमात्रं, तीर्थ्य चाःहिला जुइमात्रं अपाय
दुर्गति मुक्त जुइमखु । अथे जुया आमिस पूजा यायेगुलि जक
सन्तुष्ट जुया मच्चंसे दक्षतिबे महत्वपूर्णगु नुगलय् धर्मचैत्य स्थापना
यानाः धर्मपूजा यायेत कुतः यायेगु आवश्यक ज् ।

नुगलय् धर्म चैत्य स्थापना यायेबलय् पूर्णरूपं धिसिमिसि
धायेक स्थापना याये फयेकेमाः । तर अप्वः यानाः पृष्ठभूमि
जुयाच्चंगु शीलय् जक दिनाच्चंगु दु । थुकथं जुलधाःसा लैय् बिचय्
है दिनाच्चंगु जुइ । थथे दिनाः च्चनीगुयात भगवान् बुद्धं प्रशंसा
यानाः बिमज्याः । दोषं रहित जुयाः भिंगु प्रतिफल बिइगु कुशल
धर्मपाखे लिज्यां वनीगु छखे ति न्त्यज्यां मवंसे दिनाच्चंगुयात तकं
जि बुद्धं प्रशंसा मयाना धकाः भगवान् बुद्धं आज्ञा दयेकाबिज्यात ।
भगवान् बुद्धयात यःगुला दोषं रहित जुयाः भिंगु प्रतिफल बिइगु
कुशल धर्मयात निहानिहं वृद्धि याइगु खः । दिनाच्चंगु,
लिज्यांचंगुयात बुद्धं प्रशंसा यानाबिमज्याः । भीपिं भगवान् बुद्धं
प्रशंसा यानाबिज्याःगु स्थितिइ थ्यनला मथ्यनिला ? थःथःपिसं
जांचये यानाः स्वयेमाः ।

न्हाचः ध्यावयाथे हृदयवस्तुइ वा नुगलय् चैत्य स्थापना
यायेगुयात धर्मपूजा धाःगु खः। लोकुत्तर धर्म गुण्यात अनुकूलगु
उत्तम धर्मयात आचरण यायेगुद्वारा पूजा याःसातिनि सर्वोत्तमगु
पूजा या:गु जुइ । स्रोतापन्न, सकृदागामि, अनागामि, अरहन्त
जुइत स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना अभ्यास याइबलय् शील, समाधि
व प्रज्ञा आचरण भीगु नुगलय् प्रतिष्ठित जुयाच्चंगु दु ।

महापरिनिर्वाण सूत्र्य चीजवस्तुद्वारा पूजा यायेगु आमिस
पूजा व आचरणद्वारा पूजा यायेगु निग्रूमध्ये धर्मपूजायात परमपूजा

धयात्तल । थनथाय् छग् न्त्यसः तयेथाय् दु । गुबलें गुबलें भगवान् बुद्धं स्वां छफ्कचा जक दान याःगुयात नं स्वां दानब्यूगु पुण्यया प्रभावं यक्व जन्मतक अपायय् वनीमखु धकाः प्रशंसा यानाः सर्वज्ञताज्ञानं सिङ्काः आज्ञा जुयाः बिज्ञानातःगु दु मखुला ? थगु थासय् वा मनुष्य देवपिसं भव्य व विशालरूपं पूजा याःगुयात छाय् प्रतिक्षेप यानाः बिज्ञात ? गम्भीर जुया बिचाः यायेमाःगु खें थुकथं प्रतिक्षेप यानाबिज्ञाःगुया निग् कारण दु ।

१) परिसानुगगहाय - भविष्यय् आचरणं पूजा याइगु भिंगु परम्परायात अनुग्रह यायेत ।

२) सासनचिरटिकामताय - शासन चिरस्थायी जुइगु ज्याय् प्रयत्नशील जुइकेत ।

यदि भव्यरूपं पूजा याःगुयात प्रशंसा यानाबिज्ञात धाःसा शासनया मूल भारवाहक जुयाच्चवंपि भिक्षुपिनिसे कथाः सकलसिनं आमिस पूजा जक यानाः समय छव्याच्चवनी । थौं कन्हय् नं उत्सव मानयेयायेगु द्यः जात्रा यायेगु यक्व चलन दु । आचरण यायेमाःगु शील, समाधि, प्रज्ञा धर्मपाखें लिचिलाच्चवनी । आचरण यायेगु हे त्वःमंकाच्चवनी । निर्देशन यानातःगु धर्मयात निर्देशन यानातःगु अनुसार आचरण मयात धाःसा स्रोतापन्न, सकृदागामी, अनागामी, अरहन्त जुइगु धम्मानुथम्मपटिपन्न येदनी, त्वाःदली । आचरण याइम्ह दुसा शासन ताकाल तक स्वानाच्चवनी । आचरण याइम्ह मन्त्रधाःसा परम्परा त्वाःदली । परम पूजायात विशेष जोड बियाः कना बिज्ञानातःम्ह भगवान् बुद्धयागु मनोभावनाकथं भिक्षु, भिक्षुणी, उपासक, उपासिकापिसं भगवान् बुद्धयात श्रद्धा तयाः पृष्ठभूमि जुयाच्चवंगु शीलयात बालाक पालन याइ । शीलयात आधार भरोसा कथाः समाधि, प्रज्ञा दयेकायांकी । थुकथं जुलधाःसा अन्धपृथग्जनं कल्याणपृथग्जन, कल्याणपृथग्जनं आर्य (मार्गफल लाभीम्ह) जुइ ।

(४९)

मार्गफल लाभीपि॑ स्वात्मस्वास्वां वृद्धि॒ जुयावः सातिनि॑ शासन
चिरस्थायी॑ जुइ॒ । अनागतय्॑ शासन चिरस्थायी॑ जुइकेया॑ निंति॑
उद्योग याके॑ बिड्मास्ति॑ वयाः॑ भगवान्॑ बुद्धं॑ भव्यरूपं॑ पूजा॑ याः॑ गुयात॑
प्रतिक्षेप यानाः॑ धर्मपूजायात॑ थुलितक॑ च्वछायाः॑ कनाबिज्याः॑ गु खः॑
धकाः॑ महावर्ग अर्थकथालय्॑ उल्लेख॑ यानातः॑ गु दु॑ । थुज्वः॑ गु खँयात॑
शासनया॑ मूल भारवाहक॑ भिक्षुपिसंनिसें॑ क्याः॑ सकसिनं॑ न॑ सियाच्वंगु॑
दुला ?॑ मस्यूपि॑ यक्व दु॑ । थव॑ तसकं॑ अपशोचया॑ खँ॑ खः॑ ।

थौं कना॑ यंकागु॑ छघौत्या॑ जाये॑ धुक्ल उकिं॑ थुगु॑ धमदेशना॑
थौयात॑ थुलिं॑ हे॑ दिका॑ छ्वये॑ । त्यं॑ दनिगु॑ कन्हय्॑ हानं॑ कनायंके॑ ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

शीलय्॑ स्थिर जुया॑ च्वनीगु॑
(न्यान्हुगु॑ दि॑)

उखुन्ह॑ उखुन्ह॑ धमदेशना॑ शुरुज्गु॑ दिननिसें॑ पपतित॑ सूत्र
अथवा॑ प्यता॑ प्रकारयागु॑ गुणाङ्ग॑ धर्म॑ सम्पन्न॑ मजूम्ह॑, परिपूर्ण॑
मजूम्ह॑ धर्मत्रिनय॑ धयागु॑ शासनं॑ कुतुंभं॑ जुइ॑ धयागु॑ विषयलय्॑
उपदेशा॑ कनाः॑ वयाच्वनागु॑ खः॑ । म्हिगः॑ तक्या॑ दुने॑ अर्थात्॑ प्यन्हया॑
दुने॑ कृष्णापक्षयागु॑ विषयलय्॑ क्याः॑ यक्व॑ व्याख्या॑ यायेधुन॑ । शीलं॑
सम्पन्न॑ मजुइगु॑ लिसे॑ सम्बन्ध॑ दयाच्वंगु॑, मनयात॑ दूषित॑ यानाबिइगु॑
अकुशल॑ धर्मतय्गु॑ बारे॑ न॑ ता॑हाक॑ यानाः॑ कनेधुन॑ । अझ॑ कनेगु॑
खः॑ सा॑ उकियागु॑ विषयलय्॑ कनेगु॑ यक्वं॑ त्यं॑ दनि॑ तर॑ उकियात॑ हे॑
जक॑ कनाः॑ च्वनधा॑सा॑ मेगु॑ त्यं॑ दनिगु॑ गुणाङ्गतय्त॑ कनायंके॑गु॑
समय॑ दइमखु॑ । अथ॑ जुयानिंति॑ शीललिसे॑ सम्बन्ध॑ दुगु॑ कृष्णापक्षयागु॑
वा॑ अकुशल॑ पक्षयागु॑ खँयात॑ थन॑ हे॑ दिकाछ्वये॑ । आ॑ उकियागु॑

विपरीत जुयाच्चंगु शुद्धगु, स्वच्छगु, शुक्लपक्षयागु खॅंपाखे कनेगु
त्यं दनि, उकिं व कुशल पक्ष वा शुक्लपक्षयागु विषयलय् थौं कनेगु
यानायंके ।

दकले न्हापां भगवान् बुद्धं आज्ञा जुयाबिज्यानातःगु पालि
वाक्य “चतूहि भिक्खवे धर्मेहि समन्नागतो इमस्मा
धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति” । थुकिया अर्थ भिक्षुपि ।
प्यता प्रकारयागु धर्म सम्पन्न जूम्ह व्यक्ति धर्मविनय धयागु थ्व
जिगू शासनं कुतुंवंम्ह जुइ वा च्युत मजूम्ह जुइ धा:गु खः ।
तप्यंक धायेगु खःसा शासनय् स्थिर जुयाच्चंम्ह जुइ, प्रतिष्ठितम्ह
जुइ धा:सां ज्य् । “कतमेहि चतूहि” धकाः प्रश्न यानाबिज्यात,
अले उकिया जवाफ्य “अरियेन भिक्खवे सीलेन समन्नागतो
इमस्मा धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति” अर्थात् भिक्षुपि ।
शुद्धगु, विशुद्धगु, उत्तमगु शीलं परिपूर्ण जुयाच्चंम्ह व्यक्ति धर्मविनय
धयागु शासनं कुतुं भवंम्ह जुइ, च्युत मजूम्ह जुइ । तप्यंक धायेगु
खः धयागुजूसा शासनय् स्थिरम्ह जुइ, शासनय् प्रतिष्ठितम्ह जुइ
धयागु जुल । अले शीलं सम्पन्न जुलकि तुरन्त दइगु प्रतिफलया
रूपय् “अरियाय भिक्खवे विमुक्तिया समन्नागतो इमस्मा
धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति” भिक्षुपि । थुगु शुद्धगु,
उत्तमगु, दुःखं मुक्त जुइगु वा अलग जुइगु गुगु विमुक्ति खः व
विमुक्ति गुणं परिपूर्ण जूम्ह व्यक्ति धर्मविनय धयागु शासनं च्युत
जूम्ह जुइमखु, पतन जूम्ह जुइमखु, कुतुंवंम्ह जुइमखु । उम्ह व्यक्ति
शासनय् क्वातुकक स्थिर जुयाच्चंम्ह जुइ, प्रतिष्ठित जुयाच्चंम्ह जुइ
धकाः थुकथं शील लिसे सम्बन्ध दुगु विमुक्ति छज्जःयात थुइका
बिइगु कुतः यानायंके ।

भगवान् बुद्धं गुगु यायेमज्यगु धकाः प्रज्ञप्त यानातःगु खः
व भीसं सियाच्चंगु अनुसार प्राणिहिंसा यायेमज्य, खुँज्या यायेमज्य,

व्यभिचार यायेमज्जुः अथे हे मखुगु खैं ल्हायेमज्जुः मेपिन्त नुगलय् स्याक्क, छाक्क वचन ल्हायेमज्जुः मिलयेजूपिं बायेकीगु चुक्किल खैं ल्हायेमज्जुः निरर्थकगु, छुं फाइदा मदुगु खैं ल्हायेमज्जुः अथे हे प्रमाद जुइकाबिङ्गु वा बेहोस जुइकाबिङ्गु मादक पदार्थ सेवन यायेमज्जुः धका: तोकये यानाबिज्ञानातःगु दु । तर व्यक्तिपिसं उज्जःगु यायेमज्जुः धयातःगुयात, अकुशलयागु दोषयात मखना वा मोहं त्वःपुयातःगु कारणं याना उकियात हे खःथें, भिंथें, बांलाथे तायेका: मधिंगु, मखुगु ज्या या:जुइ वा शीलयात स्यंकःजुइ । मोहं दोषयात त्वःपुया व्यूगु कारणं याना द्वेष प्याहांविङ्गु इलय् प्राणिहिसा नं या:जुइ, कतपिनिगु नुगलय् स्याक्क, छाक्क वचन ल्हाइ, कतपिन्त स्यंकीगु स्वइ, खैं ल्हाइ । मोहं दोषयात त्वःपुयातःगु कारणं याना लोभया वशय् वना: खुया काइ, व्यभिचार याइ । अथे हे मखुगु खैं ल्हाइ, न्व्याइपुकेगुया निति धका: मादक पदार्थ सेवन या:जुइगु नं जुइ । लोभ, द्वेषयात पृष्ठभूमि याना: वा लोभ, द्वेषयागु कारणं याना वं विभिन्न प्रकारयागु अकुशल कर्मत यानाच्चनी । थुकथं लोभ, द्वेषयात वशय् तयेमफुतधाःसा थःगु हित जुइमखु, थः नीचस्तरय् थ्यंकःवनी । उलिजक मखु थःम्हं याना: मेपिं प्राणिपिन्त नं हानी जूवनीगु जुयाच्चन । उकिं निखेसनं नं, थःत नं, कतपिन्त नं हानी जुइगु जुयानिति हे थुकियात वैर धका: धयातःगु खः । वैर धयागु तसकं यानापुसेच्चंगु खः । उकियात भय धका: नं धयातःगु दु । वैर (शत्रु) निथी प्रकारया दु । दुने चित्त सन्ततिइ दइगु शत्रु व पिनेयाम्ह शत्रु धका: निधो दु । मेकथं धायेगु खःसा अकुशल शत्रु वा वैर धका: छथी, अले पुद्गल वैर धका: छथी, थुकथं निथी दुगु जुल । अकुशल धयागु दुने दइगु जुयानिति थुकियात शरीरय् दुने च्चंम्ह वैर वा शत्रु धयातःगु जुल । अले पुद्गलयात पिनेच्चंम्ह जुया: पिनेयाम्ह शत्रु धका: धयातःगु खः ।

शरीरय् पितेच्चंमृ पुद्रागल शत्रु छक्ष, निकवजक ध्वदुकवइ,
 छक्षः निकवजक चूलावइ । तर शरीरय् दुनेच्चंगु अकुशल वैर
 न्त्याबलें धयाथें भीगु सन्तानय् दयाच्चवनीगु जुल । अथेजुयानिंति
 व दक्षसिबे लिककच्चंमृ, निकटतम सम्बन्ध दुम्ह वैर वा शत्रु
 जुल । थव वैर वा थव शत्रु भीगु शरीरय् दयाच्चवनीगु कारणं यानाः
 ठिक तरिकां बिचाःयाए मफुतधाःसा मन नं दृष्टित जुयावइ, प्रचण्ड
 स्वभाव दयावइ, कठोर जुयावइ । उज्जःगु इलय् विभिन्न प्रकारं
 विनय, नियमत उल्लंघन यानाः हइ । शरीरं मभिंगु ज्या याःजुइ ।
 वचनं नं मभिंगु खें ल्हाःजुइ । अथे यातधाःसा थःगु जीवनस्तर नं
 नीचत्वय् थ्यंवनी, कतपिन्त नं हानी याःजुइ । थव तसकं ग्यानापुगु
 खें खः । तर थःपिके हिरी, ओतप्प धयागु निग् धर्म दयेकाः संयम
 यायेफतधाःसा वा कतपिनिप्रति दया, माया भाव तयाः संयम याये
 फतधाःसा थःत नं हानी जुइमखु, भिं जुइ, कल्याण जुइ । अथेतुं
 थःगुपाखें कतपिन्त नं दुःख जुइमखु । उकिं थुकथं संयम यायेगु
 धयागु छथु पालाः निथु प्यदंकीये थःत नं फाइदा दइगु, कतपिन्त
 नं फाइदा दइगु धकाः सिइकाः तयेगु तसकं हे आवश्यक जू ।

हिरी, ओतप्पयागु भरोसा कयाः वा थःगु सन्तानय् हिरी
 ओतप्प दयेकाः मखुगु मभिंगु ज्या यायेगुलिइ संयमि जुइगु
 यानाजुलधाःसा दोषं रहित जुइ । दोषं रहित जुलधाःसा शुद्ध,
 स्वच्छ जुइ । थुकथं शुद्ध, स्वच्छ जुलधायेवं मेपिसं निन्दा याकाः
 च्चनेमालीमखु, खॅल्हाकाः च्चनेमालीमखु । अले उम्ह व्यक्तियागु
 शरीर, वचन सभ्य जुयावइ । सभ्यजुइगु धयागु बांलाइगु खः ।
 सभ्य जुल धायेवं कोमल, नरम जुयावइ । कोमल, नरम जुलधाःसा
 भीसं शरीर, वचन उल्लंघन याये फुगु वितिक्रम क्लेश नं शान्त
 जुयावनी । थव शरीर, वचनयात छग् मिनेट संयम याये फतधाःसा
 छग् मिनेटयानिंति उगु वितिक्रम क्लेश शान्त जुयाच्चवनी । यदि

निग् मिनेट संयम याये फतधा:सा निग् मिनेट्यानिंति॑ वितिक्रम क्लेश शान्त जुयाच्चवनी॑ । यदि छग् घणटाया निंति॑ संयम याए॑ फतधा:सा छग् घणटायानिंति॑ वितिक्रम क्लेश शान्त जुयाच्चवनी॑ अथे हे न्हिच्छियानिंति॑ जूसा न्हिच्छियानिंति॑ व क्लेश शान्त जुयाच्चवनी॑, यदि लच्छ तक संयम याना॑: तयेफतधा:सा लच्छतकयानिंति॑ व वितिक्रम क्लेश शान्त जुयाच्चवनी॑ । उर् अवस्थाय् शरीर, वचनं याइगु व्यवहार फुकं यडपुसेच्चंगु जुइ, सभ्य जुइ, कोमल जुइ, नरम जुइ॑ । थुकथं संयम यानायंके फतधा:सा व हे बानी जुयावनी॑, व हे चाला जुयावनीगु जुयाच्चवन । थुकथं संयम यायेगुयात हे शील धका॑ धा॑ःगु जुल । संयम याना॑: हे लिपा बार्न जुइगु जुया॑ पालिभाषं शील धका॑ धाइगु खः॑ ।

उकथं शीलधर्म दतधा:सा वा संयम याये फतधा:सा दुश्चरित्र, मभिंगु, मखुगु ज्यायात नं हटयेयाना॑: छवये फइ, भिंगु खः॑गु, बांला॑ःगु ज्या जक याइम्ह जुया वइ॑ । अथेजुयानिंति॑ व व्यक्तियागु शरीर, वचनं याइगु ज्या तसकं हे शुद्ध जुइ, स्वच्छ जुइ, विशुद्धगु जुइ॑ । थुकथं शुद्ध, विशुद्धगु जुलधा॑:सा उत्तमभावय थ्यनी॑ । उत्तमभावय् थ्यम्ह व्यक्तियात अरिय वा आर्य धाइ॑ । शुद्ध जुल, स्वच्छ जुल, भि॑ं जुलधा॑:सा व उत्तमभावय् थ्यनिगु जुय आर्य शब्दया अर्थ उत्तम धका॑: नं खोलयेयानातःगु दु॑ ।

भगवान् बुद्धं प्राणिहिंसा यायेमज्यु॑, कतपिनिगु चीजवस्त् मबिइकं कायेमज्यु॑, व्यभिचार यायेमज्यु॑, मखुगु, मभिंगु खं ल्हायेमज्यु॑, अथे हे प्रमाद जुइकाबिइगु, बेहोस जुइकाबिइगु मादक पदार्थ आदि सेवन यायेमज्यु॑ धका॑: भीत प्रज्ञप्त यानाबिज्यानातःगु दु॑ वा उपदेश अववाद बियातःगु दु॑ । उकि॑ व अववाद उपदेश बियातःगु गुगु शीलधर्म खः॑ व शीलधर्मय् भीयि॑ प्रतिष्ठित जुयाच्चनधा॑:सा वा व अववाद उपदेशयात भीसं पालन यानाच्चनधा॑:सा

व अववाद उपदेशं कुतुं मवपि जुइ, पतन मज्जपि जुइ । कुतुं मवं, पतन मज् धयागु हे व अववाद उपदेशय् स्थिर जूगु जुल । शील पालयेमज्जू जूसा भीपि वितिक्रम क्लेशयागु बन्धनय् लानाच्चनीगु खः । शील पालयेज्जू कारणं याना वितिक्रम क्लेशयागुपाखें भुक्त जुइदइगु जुयानितिं उबलय् विमुक्ति गुणधर्म नं दयावइगु जुल । थव विमुक्ति नं मेमेगु मखु, धात्यें हे शुद्धगु, आर्यभावय् थ्यंगु, उत्तमगु विमुक्ति हे परिपूर्ण जूवनीगु जुइ । शीलं परिपूर्ण जुलधायेवं वितिक्रम क्लेशं नं मुक्त जुइगुलिं विमुक्ति धकाः धयातःगु खः । थुकथं थव शील व विमुक्ति निगूया बिचय् सम्बन्ध दुगु नं सिइकातयेमाःगु जुल । शीलं पूर्ण जुलधायेवं विमुक्ति प्राप्त जुइ । छुकिं विमुक्ति प्राप्त जुइधाःसा वितिक्रम क्लेशपाखें मुक्त जुइगु जुइ धकाः थुकथं निगूयात दाजयेयानाः नं सिइकाः थुइकातयेगु आवश्यक जू ।

विमुक्ति धयागु मुक्त जुइगु खः । छुकिं मुक्तजुइ धाःसा चिनातइगु गुगु बन्धन खः व बन्धनं अलग जुइगुयात हे थन विमुक्ति धकाः धयातःगु खः । उज्ज्वःगु बन्धन दयाच्चनंधाःसा उकिं सनेमफयेक चिनातइगु खः । आः शरीर, वचनयात संयम याःगु कारणं याना वा शीलं परिपूर्ण जूगु कारणं याना मखुगु, मभिंगु ज्या याइमखु, लोभ, द्वेष आदि शत्रुत दनाः शरीर, वचनं विनय, नियम उल्लंघन याये फइमखु । उल्लंघन याये फइमखुगु नुयाः अन आरक्षा जुइगु जुल । शत्रुपिनिपाखें अलग जुइगु जुल, शत्रुयापाखें अलग जुइगु हे आरक्षा, रक्षा जूगु खः ।

अले थव आरक्षा धयागु दतधायेवं गुत्ति धयागु दयावइ । गुत्ति धयागु छुकियापाखें दयावइगु धाःसा शीलं परिपूर्ण जूगु कारणं याना वा संयम याःगु कारणं याना खः । गुत्ति दतकि शरीर, वचनं विनय नियमत उल्लंघन याये फुगु क्लेश वा वितिक्रम

(५५)

क्लेश दुहांवइमखुत । क्लेशयापाखें सुरक्षित जुया च्वनेफइगु जुल ।
क्लेशयात रोकये यायेफइगु कारणं याना आरक्षा दइगु जुल ।
अले शत्रुत दुहां मवइबलय् सुरक्षित जुइगु जुल । छायधायेबलय्
शरीर व वचनयात भीसं संयम यानातःगु कारणं याना वा शीलं
परिपूर्णं जूगु कारणं याना भीसं मखुगु, मभिंगु ज्या याइमखुत ।
मभिंगु ज्या याइमखुत धायेबलय् थन रोकये यानागुथें जुल वा रक्षा
यानागुथें जुल । उकथं रक्षा जुलधायेवं सुरक्षित जूवनी । सुरक्षितपि
जुलधाःसा भीसं लोभया वशय् वनाः नं मखुगु, मभिंगु ज्या
याइमखु, द्वेषयागु वशय् वनाः नं मखुगु, मभिंगु ज्या याइमखु,
मोहया वशय् वनाः नं मभिंगु, मखुगु अकुशलकर्म याइमखु । अले
कोडागु लोभ आदिं यानाः भीगु चित्त कर्म जुइमखु, शान्त
जुयाच्वनी । थःगु शील वा थःम्हं संयम यायेफुगु खनाः थः
लयतायाच्वनी, न्त्याइपुसे च्वनाच्वनी, सुखी जुयाच्वनी । आरक्षा
धयागु दयाः सुरक्षित जुयाच्वनी । सुरक्षित जुलधायेवं लयतायेथाय्
दइगु जुल । थःगु शीलधर्मं शुद्ध जूला मजूला धयागु परामर्शन
याना: स्वयेबलय् “अहो, जिं छु है मखुगु, मभिंगु ज्या मयाना: ।
अथेतुं वचनं नं मखुगु, मभिंगु छु है मधया” धकाः चायाः वइबलय्
थःत थःम्हं है दक्षसिद्धे न्हापां लयताः वइगु जुल । अले हानं
प्रज्ञावान्पिंसं नं प्रशंसा याकाः च्वनेदइगु जुल । मेपिसं निन्दा मयासे
प्रशंसा याकाः च्वनेदइ । अथेतुं शीलधर्मयात मस्यंक, शुद्ध जुइक
पालन याःगु कारणं याना छुं गुगुं प्रकारं नं उल्लंघन यायेगु ज्या
याइमखुगु जुयानिंति सरकारया पाखें नं दण्डित जुइका च्वने
मालीमखु । शील पालयेजुल धाःसा अपाय दुर्गति भयं नं मुक्त जुइ
तर थुगुकथं अपाय दुर्गति भयं मुक्त जुइ धयागु लौकिक शील जक
ज्याः स्थिरचित्त जुयाच्वंगु इलय् जक मुक्त यानाबिङ्गफइ । न्त्याबले
मुक्त जुइगु खः धयागुजूसा ला लोकोत्तर शील है मानि । शील शुद्ध

(५६)

जुलधाःसा अत्तानुवादभय, परानुवादभय, अथे हे दण्डभय, दुग्गतिभय उच्चःगुपाखें मुक्त जुइगुयात प्रत्यवेक्षण, निरीक्षण यानाः स्वक्वपतिं हे लय्ताया च्वनेथाय् दइ । उबलय् थ्व शरीर, वचन तसकं कोमल, नरम जुयाच्वनी सभ्य जुयाच्वनी, शुद्ध, स्वच्छ जुयाच्वनी । उजोगु अवस्थाय् भी तसकं हे लय्तायेथाय् दइ, सुखया अनुभूति जुइ ।

विमुक्ति धयागु यक्व प्रकारयागु दु । आः कनागु विमुक्ति तदङ्ग विमुक्ति खः । तदङ्ग धयागु छुं क्षणयानिंति मुक्त जुइगुयात धाःगु खः वा पलखया निंति मुक्त ज्ञौयात धाःगु खः । गुबलय् अकुशल दुश्चरित्र धर्मतय्गुपाखें विरत जुयाच्वनी, अलग जुयाच्वनी, चिलाच्वनी, उबलय् भिंगु, बालागु, सभ्यगु, कोमलगु, सुसंस्कृतगु शरीर व वचनयागु कृयाकलाप जुयाच्वनी । शारीरिक कृयाकलाप वा वाचसिक कृयाकलाप शुद्ध, स्वच्छ जुयाच्वनीगु अवस्थाय् मुक्त जुयाच्वनी, विमुक्त जुयाच्वनी । गनं मुक्त जुयाच्वनी धाःसा थ्व हे वितिक्रम क्लेशपाखें वा कोडागु लोभ, द्वेष, मोह आदि क्लेश उत्पन्न जुइगुपाखें मुक्त जुयाच्वनी । तर थुगु अवस्थाया विमुक्ति न्त्याबलें मुक्तजुइगु मखु । उकथं अकुशल दुश्चरित्रपाखें विरत जुइगु इलय् जक मुक्त जुइ । न्हाचः थ्व क्लेश धयागु भीगु चित्त सन्तानय् दुने च्वनाच्वंगु वैर खः धकाः धायेधुन । उकिं संयमित जुयाच्वंगु अवस्थाय् थुकथं क्लेशत दुहां वइमखुगु जुयानिंति उबलय् अवैर जुयाच्वनी वा दुनेच्वंम्ह शत्रु शान्त जुयाच्वंगु जुल । क्लेश शत्रुत शान्त जुयाच्वन धाःसा भय दइमखुत । क्लेश शान्त मजुयाच्वंगु इलय् जक भीत थ्व क्लेश शत्रुया भय दइगु खः । आः व क्लेश शान्त जुयाच्वंगु दुगुयानिंति उकियापाखें भय वइमखुत ।

भीसं मैत्रीभावना याइगु इलय् कतपिन्त वा “सकल सत्त्वप्राणिपिन्त शत्रुभय मदुपिं जुइमा” धकाः मैत्री भावना याइ ।

(५७)

थन शत्रु मदयेमा धाःगु थःगु चित्त सन्तानय् दुने सुलाच्चंगु गुगु
क्लेशरूपि वैर खः, व मदयेमा धाःगु धकाः थुइकाः च्चनेमाः ।
थुकथं थव वैरभाव मन्त्रधाःसा भीसं दुश्चरित्रधर्म याइमखुगु जुल ।
दुश्चरित्र याइमखुगु जुयानिति शरीर व वचनं मखुगु, मभिंगु ज्या
खें याःजुइमखुत । उकथं याःमजुल धाःसातिनि धात्यें भय शान्त
जुइगु जुयाच्चन । उकिं थव मैत्री भावना यायेबलय् पिनेच्चंपि
पुद्गल शत्रुपि मदयेमा, थःथःपिनिगु चित्त सन्तानय् च्चंगु क्लेश
शत्रु नं शान्त जुइमा धकाः मैत्री त्वःते फयेकेमाः ।

दुनेच्चंगु क्लेश दक्ष शान्त जुलधायेवंतिनि पिनेच्चंगु वैर
नं शान्त जुयावनीगु जुयाच्चन । अथेजुया दुनेच्चंगु क्लेश शान्त
जुइकेमाःगु है दक्षसिबे मुख्य जुल । शीलं परिपूर्ण जुयाच्चन
धाःसा व शत्रु शान्त जुयाच्चनी । शत्रु शान्तज्ञगु कारणं याना
भीसं सुं नं प्राणीयात दुःख बिइमखु, सकल प्राणीपिनिगु सुख
शान्ति कामना यानाच्चनी । अथे मेपिन्त भय मदयेकाबिइगु
कारणं याना है शील पालन यातकि अभयदान ब्यूगु नं जुइ ।
उकिं थव शीलपालन जुइगु धयागु चीजवस्तु दान बिइगुसिकं यक्ष
तःधं जू । यक्ष तःधं जुयानिति न्हापा न्हापायापि पुद्गलपिसं वा
प्रज्ञावान्-पिसं थव शीलयात गुबलें है स्यंकीमखु, न्त्याबलें पालन
याइ । उकिं शील पालन जूपिन्त रत्तञ्जू धकाः नं धयातःगु
खः । अले थव बाह्यवस्तु दान बिइगु स्वया नं यक्षं च्चय्लाःगु
जुयानिति थुकियात अगञ्जू धकाः नं धाइ । अले शत्रुपिंमध्ये
गुगु दुने सुलाच्चनीगु वितिक्रम क्लेश शत्रु खः, उकियापाखें शान्त
जुइगु, अलग जुइगु, मुक्त जुइगु जुयानिति थुकियात अबेर दान
धकाः नं धाइ । अवैर जुलधायेवं अभय नं जुइगु है जुल ।
अभयदान तःधंगु, उत्तमगु जुया थुकियात महन्तदान धकाः नं
धयातःगु दु । उकिं सकसिनं सिइकाः, थुइकाः तयेमाः । थःगुपाखें

(५८)

मेपिनि शत्रुभय मदयेकाबिइगु छगू प्रकारया दान हे जुल । थुगु दान आमिस दानसिकं यक्च च्वय् लानाच्वंगु दु । थव यक्च च्वन्त्यागु दान खः धकाः बालाक सिइकाः, थुइकाः कायेमाःगु जुल ॥

मभिंगु ज्यायायेत मछाःगु कारणं याना जुइमा वा सकल सत्त्वप्राणीपित्त दया तयाः, करुणा तयाः, मखुगु, मभिंगु ज्या मयाःगु हे थ छाय् मजुइमा, उगु अवस्थाय् लोभ, द्वेषयागु वशय् वनाः शरीर, वचनं उल्लंघन यायेगु ज्या यायेलाइगु गुगु वितिक्रम क्लेश खः, उगुपाखें अलग जुयाच्वनी । थःके दुनेच्वंगु क्लेश शत्रुत शान्त जुयाच्वनी । उकी वं वैर शत्रुयात त्याकूगु जुइ, थःत थःम्हं त्याकूगु जुइ । थुकथं थःत थःम्हं त्याकेगु धयागु तसकं हे आवश्यक जू ।

थुगुकथं त्याकूगु धर्मानुकूल त्याकूगु जुल । शरीर, वचनयात संयम यानाः त्याकूगु जुल । अथेतु थःत थःम्हं त्याकाकाःगु, थःके दुनेच्वंम्ह शत्रुयात त्याकूगु जुयानिति थव धार्मिकपूर्वक आचरण याःगु नं जुल । उकिं थुकथं शरीर, वचनयात भीसं संयम यायेफत धा:सा संयमजुइगु धयागुलिं परिपूर्ण जुइ । अले हानं थव धर्म अनुसार हे आचरण याःगु जुया धर्म अनुसार आचरण यानाः मभिंगु ज्या मयाःगु कारणं याना धम्मचरिय धयागु गुणं नं परिपूर्ण जुइ । अले थव मभिंगु ज्या शरीर, वचनं मयातधाःसा भीगु मन नं शुद्ध, स्वच्छ जुयाच्वनी वा कोमल, नरम जुयाच्वनी । उगु इलय् गुगु नकतिनि धयावयागु संयम धम्मचरिय नापं महूब धयागु नं यानाः स्वंगू गुण भीके दइ । थुकथं मभिंगु, मखुगु ज्या यायेगुलिं अलग जुयाच्वन, उकियापाखें विरत जुयाच्वन धा:सा थव स्वंगू गुण भंभं बलवान् जुयावइ, शक्तिवान् जुयावइ वा यक्च बलशक्ति दयावइ । अथेजुइबलय् वितिक्रम क्लेशयापाखें भीपि विजय प्राप्त यायेफुषि जुइ वा वितिक्रम क्लेशयात न्त्याबलेया

(५९)

नितिं त्याकेफुपि जुइ । उकिं थव वितिक्रम क्लेशयात त्याकेगुयात
धर्मिक विजय धका: धयातःगु खः । धामिकपूर्वक त्याकेगु धका:
धा:गु जुल ।

अले थुकियात हे अशोक जुजुयागु शिलापत्रय् धर्मविजय
धका: गुबलय् नं बुइमखुगुकथं त्याःगु धका: शब्द छ्यलातःगु दु ।
बुइगु मदुगु त्याःगु, अर्थात् गुबलें बुइमखुगु त्याःगु धायेवं बुइगु
मदुगु त्याःगु धयागु नं दइला धका: मनय् खं वइ । थन अर्थ
थुइकातःगु दु व गजागु धायेबलय् थःगु धन सम्पत्ति दुगु कारणं
याना व धन सम्पत्ति छ्यलाः वा थःके अभिमान दुगु कारणं याना
वा थःपिंके दुगु शैन्यशक्ति छ्यलाः मेपिन्त त्याकेगु । धन सम्पत्ति
दुगु कारणं, अभिमान दुगु कारणं, शैन्यशक्ति दुगु कारणं याना
त्याकेगु धायेसाथ हे थन वयागु चित्तय् क्लेश दनिगु जुल । उकिं
व वितिक्रम क्लेश वयाके दनिगु जुयानिति उज्ज्वःगु क्लेशं वं शरीर व
वचनं उल्लंघन या:वने फुगु जुयानिति वं मेपिन्त त्याके फुसांतवि वं
थःम्हं थःत बुकाच्चवंगु जुल । सुयागुपाखें बूगु धायेबलय् थव हे
वितिक्रम क्लेशपाखें बूगु जुयानिति उकियात बूगु दुगु त्याःगु धका:
धाइ । थुकी छखें बूगु नं दु नापं त्याःगु नं दु । बूगु धयागु
थःकेच्चवंगु क्लेशपाखें बुनाच्चवंगु जुल, अले त्याःगु धयागु मेपिन्त
त्याकाच्चवंगु जुल । उकिं थव क्लेश शत्रुत थःके दयेका: त्याःगुयात
धात्यें त्याःगु धका: धाये फइमखु । धर्मानुकूलं त्याःगु धयागुजूसा
निखेसनं नं त्याःगु जुइमाः । थःगु शरीरय् दुने, सन्तानय् दुने, दुगु
क्लेश शत्रुतयत त्याकेगुयात हे थन बुद्धं प्रशंसा यानाबिज्यानातःगु
दु । शीलयात शुद्धरूपं पालन याना: आचरण यायेफतधा:सा धात्यें
भगवान् बुद्धयात धर्मपूजा या:गु जूवनीगु खँयात नं सकसिनं नं
थुइका तयेमा:गु जुल ।

मभिंगु ज्या यायेगु, अथे हे मभिंगु खँ ल्हायेगु धयागु

दुश्चरित्र खः । व दुश्चरित्रं अलग जुलधाःसा, उकियापाखें विरत जुयाच्चने फतधाःसा, भिंगु शारीरिक अथे हे भिंगु वाचसिक कृयाकलाप याइगु जुयावइ । शरीर, वचनं ज्यायाःसां उगु ज्याखें याइगु सुचरित्र शीलं पूर्णं जुयावइ । थुकथं सुचरित्र दयाच्चम्ह वा शीलं परिपूर्णं जुयाच्चम्ह व्यक्ति, शीलशिक्षा धयागु शीलशासन दुम्ह जुइ । शीलशिक्षा धयागु शीलशासन वयाके थःगु सन्तानय् थःम्ह सियाच्चम्ह जुइ, थःगु सन्तानय् थःम्ह हे शासन दयेकाच्चम्ह जुइ । उकथं जुलधाःसा व व्यक्ति शासनया अधिकारी जुइ । शासन थःगु अधिकारय् दुम्ह जुइ वा शीलशासनपाखें शासन अधिकारी जुइदइगु जुयाच्चने । उकिं थःके दुगु शीलपाखें भगवान् बुद्धयात पूजा यायेगु थव हे तःधंगु पूजा जुल ।

अले थुकथं थःथःपिनिगु सन्तानय् यदि थुकियात पूर्णरूपं दयेकाच्चंगु खत धयागुजूसा भगवान् बुद्धयागु थव शासन चिरस्थायी जुयाच्चनीगु जुल वा ताकाल तक तिकये जुयाच्चनीगुजुल । शील रक्षा जूगु कारणं यानाः, शीलं परिपूर्णं जुयाच्चंगु कारणं यानाः, प्रतिष्ठित जूगु कारणं यानाः थःथःपिनिगु सन्तानय् च्चंगु अकुशल वैर वा क्लेश शक्तयैत शान्त यानातयेफइ । थुकथं शान्त यानातयेफइगु धयागु हे थःत थःम्ह शान्त यायेफुगु जूवनी । अते हानं थुकथं थःत थःम्ह शान्त यायेफत धाःसा थः छचाख्यरं च्चनाच्चंपिं व्यक्तिपिं, परिवारपिं, अथे हे त्वालय्, समाजय् च्चंपिन्त नं थःगुपाखें छुं हानी मजुइगु कारणं याना, छुं प्रकारयागु दुःख बिघ्नबाधा बिइमखुगु कारणं याना इपिं नं याउंक शान्तरूपं च्चनेफुपिं जूवनी ।

यदि थःके दुगु क्लेश शत्रु व अकुशल शत्रु शान्त जुलधाःसा मेपिन्त उकियापाखें छुं बिघ्नबाधा जुइमखुगु जुयानिंति छचाख्यरं च्चंपिं व्यक्तिपिं नं शान्तं च्चनेफइ । उकिं दक्षसिबे न्हापां थःगु सन्तानयातनि शान्त यायेमाल । व्यक्तिगतरूपं शान्तजुइगु

(६१)

ज्या याये फयेकेमाल । उकथं शान्तजुइगु ज्या यातधाःसा पूर्णरूपं
थःनाप च्वंपित्त शान्त याये मफुसां थः शान्तजुगु कारणं याना वा
न्हापां थःगु कारणं याना थःगु छचाच्वरं च्वनाच्वंपि प्राणिपिं नं
याउंक, सुखपूर्वक च्वनाच्वने दइगु जुल । छुं प्रकारयागु बिघ्नबाधा
वइमखुगु कारणं याना याउंक, अःपुक च्वननेदइगु जुयाच्वन ।
अथेजुयानिंति थःके न्हापां व्यक्तिगतरूपं शान्ति दइगु शीलयात
परिपूर्ण यायेमाःगु जुल । उकथं यातधाःसा छम्ह, निम्ह जुजुं थः
परिवारपिनि सदस्य जुइ, अले समाजयापि सदस्य जुइ । शीलयात
परिपूर्ण जुइक पालन यानाः स्वतधाःसा धात्यें हे शान्तगु वातावरण
दयावइ ।

विश्वय् शान्ति स्थापना यायेगु धयागु अर्थे हालाजुयां
जुइगु मखु । व्यक्तिगतरूपं सार्थक जुइगु किसिमं, क्लेश शान्त
यानाबिइगु किसिमं, शीलयात परिपूर्णजुइक पालन यानायंकेफत
धाःसातिनि विश्व शान्ति स्थापना यानाः कायेफइगु सम्भव
जुयाच्वन । उकिं थव शील धयागु भगवान् बुद्धयागु शासनय्
मुख्य पुसा जुयाच्वन । थव शीलरूपि पुसायात ताकालतक तिकयेयानाः
तयेयानंति हे आमिसपूजा यायेगुयात भगवान् बुद्धं प्रशंसा
यानायिमज्याःगु खः । उकिं थव शील आचरण धयागुलिं हे धात्यें
शासनयात ताकालतक तिकये यानाः तयेफइगु जुयाच्वन । उकिं
थुज्वःगु शील आचरण भीपि सकसिकेनं परिपूर्ण जुयाच्वन धाःसा
थःके दुगु शीलपाखे भगवान् बुद्धयात पूजा यायेगु धयागु थव तःधंगु पूजा
जुल । अले हानं भीपि शील शासनया अधिकारी नं जुइदइगु जुल ।

उकिं थःके दुगु थःगु अधिकारय् दयाच्वंगु गुगु शीलशासन
खः, व शीलशासनं भगवान् बुद्धयात पूजा यायेगु धयागु उत्तमगु
पूजा खः । उकियात अर्थकथाचार्यपिसं नं छगु स्मरणिका दयेका
तःगु दु । आमिसपूजा धयागुलिं थुगु शासनयात ताकालतक

तिकयेयाना: तयेफइमखु, धर्मपूजां हे जक शासनयात ताकालतक तिकयेयाना: तयेफइगु धका: अर्थकथाचार्यपिसं उकियात स्पष्टजुइक वर्णन यानातःगु दु । भी बौद्धधर्मय् अनुयायी जुयाच्चंविं बौद्ध धर्मावलम्बिपिनि भगवान् बुद्धयागु शासनयात ताकालतक चिरस्थायी जुइका: तयेमास्तेव: । थवं शासन यक्त ताकालतक स्थिर जुयाच्चंवेमा धयागु सकासियां इच्छा दयाच्चनी । यदि धात्यें उकथं इच्छादुपि खः धयागुज्ज्ञासा भगवान् बुद्धयागु अववाद उपदेशरूपि शासनयात भगवान् बुद्धं गुकथं अववाद उपदेश बियाबिज्यानातःगु खः व अनुसार हे आचरण यानायंकेमा:गु जुल । दक्षविसिवे श्रेष्ठ, उत्कृष्ट जुयाच्चंगुला थवं शीलशासन खः । थवं शीलशासनयात थःमहं बांलाक पालन यायेगु अथेतुं च्यव्यच्यव्ययागु मेमेगु शासन गुलिनं दुगु खः उकियात नं व्यवहारय् छ्यलायंकेगु आचरण यानायंकेगु, उद्योग यानायंकेगु, अभ्यास यानायंकेगु, अले उकथं यानायंके धुंका थःथःमहं धिसिमिसि धायेक बल्लाम्ह जुया: वइ । उकथं बल्लाम्ह जुइधुन धायेवं थःके दुगु, थःमहं स्पूगु खैं मेपित्त नं सिइका:, थुइका: बिइगु । उकथं थुइका बिलधाःसा छम्हं मेम्ह, मेम्हं मेम्हसित यायां यायां थवं शासन फैलयेजुयावनी । हानं थुकिं बौद्ध परम्परा नं न्यनावनीबलय् ताकाल तकं स्थिर जुयाच्चंवनीगु सम्भव जुल ।

अले थुकथं जुलधाःसा महापरिनिर्वाण सूत्रय् भगवान् बुद्धं आज्ञा जुयाबिज्यानातःगुकथं वा भगवान् बुद्धया इच्छाकथं भीसं पूजायाःगु जूवनी । थवं आभिसपूजा जक यानाच्चंवेगुलिइ समय छ्वयाच्चंवनधाःसा समययात धात्यें सदुपयोग याःगु, समययागु मूल्ययात नं बांलाक थूगु जुइमखु । धर्मपूजा यानागु जुलधाःसा थवं शासन ताकालतक स्थिर जुयाच्चंवनी । उकिं थुइकाकायेमा:गु छु धाःसा भगवान् बुद्धयागु शासनयात ताकालतक स्थिर यानातयेगु

खः धयागुज्जूसा धर्मचरणपाखें हे भगवान् बुद्ध्यात पूजा यायेगु जुयेमाल । उकिं थौयागु उपदेशकथंजूसा दक्षवसिबे मुख्यगु पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शीलयात बालाक पालन यानाः, शरीरं उल्लंघन याइगु, अथे हे वचनं उल्लंघन याइगु वितिक्रम क्लेशपाखे मुक्त जुयाः पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु थव शीलशासन प्रत्येक व्यक्तिपिणिगु सन्तानय् धिसिधायेक, स्थिरजुइक, प्रतिष्ठित जुइक दयेकाकायेफुपिं जुइमा धयागु सुभाशिष व्यक्त यानाः थौयागु थुगु धर्मदेशना थन हे क्वचायेका छुवये ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

निगू पक्षया शील

(बुन्दुगु दिं)

उखुन्ह शुरूया दिनय शुद्धगु विशुद्धगु उत्तमगु शील सम्पन्न ज्ञम्ह व्यक्ति धर्मविनय धयागु शासनं पतन मजूम्ह जुइ, कुतुं मवंह जुइ, च्युत मजूम्ह जुइ वा शासनय् स्थिर जुयाच्चंग्म, प्रतिष्ठित जुयाच्चंग्म जुइ धयागु बारे कनेधुनागु दु । थन विशेषयाना शीलयात हे जोड बियाः, शीलयात हे प्रधानता बियाः कनाच्चनागु खः । छाय्धाःसा थव शील शुद्धज्जूसा जक मेमेगु कुशलधर्मतय्त वृद्धि यानाः यंकेफइ । विशेषरूपं धायेगु खः धयागुज्जूसा दक्षवसिबे उत्तमगु, उच्चगु कुशलधर्म वृद्धि यायेयानिंति पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शील तसकं हे महत्वपूर्ण ज् । थव शीलाचरण मदयेकं च्चयच्चयच्चंगु उच्चगु कुशलधर्मत वृद्धि यायेफइमखु । मुख्याना स्मृतिप्रस्थान विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाच्चंपिं व्यक्तिपिणिगु निंति शील दक्षवसिबे आवश्यक ज् ।

(६४)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

अथेतुं भिक्षुपिं जूसा भिक्षुपिलिसे सम्बन्धितगु शील धकाः
 तोकयेयानातःगु दु । व शीलं परिपूर्ण जुइकाः च्वनेगु आवश्यक
 जू । अथे हे गृहस्थपिन्त नं गृहस्थपिनिगु निंति धकाः प्रज्ञप्त
 यानातःगु शिक्षापदत दु । व शिक्षापदं परिपूर्ण जुइकाच्वनेगु तसकं
 हे आवश्यक जू । ग्रन्थय् थ्व शीलयात म्हुतुप्वाःयागु उपमा वियाः
 क्यनातःगु दु । प्रत्येक व्यक्तिपिंके म्हुतुप्वाः धकाः दयाच्वंगु दु ।
 व म्हुतुप्वाः नसा नयेतः अथेतुं त्वनेत खः । यदि व म्हुतुप्वाः
 दुगुयात तिनातल वा व म्हुतुप्वाः वांखाय् मजीक कै दयाच्वन
 धाःसा उम्ह व्यक्तिं नसा नये फइमखु, त्वने फइमखु । उकथं नसा
 नये मफुगु, त्वने मफुगु कारणं याना शरीरयात गुगु नसाया पाखें,
 आहारयापाखें तागत दडगु खः । व तागतपाखें वञ्चित जुइका
 च्वनेमाली । उकथं नये मफुम्ह, त्वने मफुम्ह व्यक्तिं थःगु जीवनयात
 हने फइमखु, कःघाय् फइमखु । उकिं नयेत, त्वनेत म्हुतु गुलि
 आवश्यक खः, हानं वथेतुं उकी कै, घाःपाः मजुइगु नं आवश्यक
 जू । कै, घाःपाः मजूसा थःत गुलि नयेमागु नयेमास्तेवःगु याउंक,
 अःपुक नयेफइगु खः । शीलधयागु म्हुतुप्वाःलिसे दाजये यानातःगु
 दु । वथेतुं शील नं शुद्ध जुइमाःगु दु । शीलयात शुद्धरूपं पालन
 यायेफत धाःसातिनि मेमेगु च्वयच्वययागु कुशलधर्मत नं यानायंके
 फइगु जुयाच्वन । उकिं थ्व ग्रन्थय् शीलयात म्हुतुप्वाःयागु उपमा
 वियाः वर्णन यानातःगु खः ।

थ्व शील नं भिक्षुपिनिगु निंतिंजूसा भगवान् बुद्धं प्यंगू
 पारिशुद्धिशील ‘चतुपारिशुद्धिसील’ धकाः प्रज्ञप्त यानाबिज्यानातःगु
 दु । चतुपारिशुद्धिसीलय् दकले न्हापांगु पातिमोक्षसंबरसील,
 निगूगु आजीवपारिशुद्धिसील, स्वंगूगु इन्नियसंबरसील व प्यंगूगु
 पच्चयसन्निसित सील धकाः थुकथं भिक्षुपिनिगु निंति प्यता
 प्रकारया शीलयात भगवान् बुद्धं आज्ञा जुयाबिज्यानातःगु जुल ।

दकले न्हापांगु पातिमोक्षसंवरसील धइगु छु धाःसा
भगवान् बुद्धं थव यायेमते, थथे यायेमते धकाः प्रज्ञप्त यानातःगुयात
मयासे, मल्हासे उकियापाखें विरत जुयाच्चनेगु, अलग जुयाच्चनेगु
उज्ज्वःगु शिक्षापदयात पातिमोक्षसंवर सील धकाः धाइ ।

पातिमोक्षसंवरसील' परिपूर्ण जुयाच्चन धाःसा
शरीरं मखुगु, मभिंगु ज्या याइमखुत, वचनं नं मखुगु, मभिंगु खेँ
ल्हाइमखुगु कारणं यानाः उगु शीलं परिपूर्ण जुयाच्चन्मह भिक्षु
तसकं हे सभ्यम्ह जुइ, कोमलम्ह जुइ, नरमम्ह जुइ । अथेतुं थव
पातिमोक्षसंवरसील लिसे भी गृहस्थपिनिगु निंति जूसा
पञ्चशीलयात थुकी दुथ्याका तःगु दु । गृहस्थपिसं थुगु थुगु ज्या
याये मज्यु, ल्हाये मज्यु धकाः उकी प्रज्ञप्त यानातःगु दु । यदि
गृहस्थपिसं व यायेमज्यु धाःगु ज्या मयायेगु, ल्हायेमज्यु धाःगु
खेँयात ग्ल्हासे च्वनधाःसा व गृहस्थ व्यक्ति कोमल जुइ, सभ्य जुइ,
नरम जुइ, सुसंस्कृत जुइ ।

अले निगूगु खः आजीबपारिसुद्धि सील । थव भिक्षुपिनिगु
निंति प्रज्ञप्त यानातःगु जुल । मिथ्या आजीबं अलग जुयाः जीवन
वृत्ति यायेत विनय अनुकूलकथं भोजन, गिलान, चीवर, शयनासन
धकाः चतुर्च्चव्य प्यंग् प्रत्यय दातापिनि पाखें ग्रहण यानाः
काये गाः । व नं अर्थे कायेगु मखु विनय अनुकूल जुइकथं कायेगु ।
थुकथं भिज्ञा वनाः नयेगु जुल, चीवर वस्त्र अले विहार, वासः
विनय अनुकूल जुइक सेवन यायेगुयात आजीबपारिसुद्धिसील
धकाः धाइगु जुल ।

अले स्वगूंगु इन्द्रियसंवरसील । इन्द्रियसंवर धयागु थव
न्याग् इन्द्रिययात संयम यायेगु । खनीबलय्, ताइबलय्, नंताइबलय्,
सवाःकाइबलय्, स्पर्श जुइबलय् होस तपाच्चनेगु । यदि संयम
मयासे स्मृति मतःसे स्वतन्त्ररूपं थव मनयात छ्वयातलधाःसा लोभ

उत्पन्न जुइगु, बांलागु, यडपुसेच्वंगु आरम्मण (विषयवस्तु) खनधा:सा तुरन्त लोभ उत्पन्न जुइफु । बांमलागु, मयडपुसेच्वंगु विषयवस्तु खनधा:सा मनय् तुरन्त जाराक तं प्याहांवयेफु । द्वेष उत्पन्न जूवनी ।

छुं चीजवस्तु खनीबलय् उकियागु वास्तविक स्वभावधर्मयात सिइके मफुगु कारणं याना मोहित जुयाच्वनीगुयात अञ्जाणुपेक्षा धका: धाइ, अविद्या नं धाइ । मोहित जुलधा:सा धात्थें स्वभावधर्मयात उचितकथं सिइका:, थुइका: कायेमफडिगु अविद्या उत्पन्न जुया च्वनी । थुकथं चित्तयात वशयतये मफुतधा:सा वा संयम याये मफुतधा:सा राग, द्वेष, मोह क्लेशत उत्पन्न जुया वनाच्वनी । उकिं थव पञ्चकामगुणय् स्वतन्त्ररूपं चित्तयात छ्वया तलधा:सा विभिन्न प्रकारयागु लोभ, द्वेष, मोह आदि मनय् उत्पन्न जुयाच्वनी । उकिं थुकियात परियुषान क्लेश धका: धाइ ।

प्रत्येक व्यक्तिपिसं दना वसेनिसं बहनी मद्यांतले बांलाक बिचायाना: स्वयेगु खः धयागुजूसा उलि समयया भित्रय् यक्व यक्व है परियुषान क्लेश उत्पन्न जुयाच्वंगु दइ । मनय् दुने दुने गुनगुने जुयाच्वनीगु, चिलाये मलाये दनाच्वनीगु क्लेश खः थव क्लेशयात शान्त याना: छ्वयेगु खः धयागु जूसा इन्नियसंवरसीलयात नं पालन यायेगु आवश्यक जू ।

अले प्यंगू शील खः पञ्चयसन्निस्तसील । भिक्षुपिसं प्रयोगय् हडिगु सामानत भोजन, विहार, चीवर, वासः चतुप्रत्ययात प्रयोग यायेत्ययेका प्रत्यवेक्षण धका: यायेमाःगु आवश्यक जुयाच्वन । गुलिनं थव सामानत वा चीजवस्तुत प्रयोग याना: च्वनागु खः, थव शरीर बांलाकेत मखु, हृष्टपुष्ट जुइकेत मखु । निरोगी व दीर्घायु जुया: सुखपूर्वक परियति व प्रटिपति शासनयात बहन यायेया निंति है छ्यलाच्वनागु खः धका: प्रत्यवेक्षण यायेमाःगु आवश्यक

दु । उकिं श्व चतुप्रत्यययात ग्रहण यायेबलय् वा उकियात छ्यलेबलय् प्रत्यवेक्षण यानाः छ्यलेगुयात पञ्चयसन्निसितसील धकाः धाइगु जुल । उकिं श्व शील प्यंगूलिं परिपूर्ण जुलधाः सा उम्ह भिक्षु धात्यें शीलं परिपूर्णम्ह भिक्षु जुइगु जुल । थुगु चतुपारिसुद्धिसीलं परिपूर्ण जुयाच्चवन धाः सा उम्ह भिक्षु कोमल जुइ, नरम जुइ, सुसंस्कृत जुइ ।

उपासकउपासिका धकाः जुयाच्चवंपि वा नां दयाच्चवंपि गुप्तिं बुद्धधर्मया अनुयायी जुयाच्चवंपि खः इमिसं बुद्धं सरणं गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि धकाः उकथं धायेमात्रं बुद्धं, धर्मं, व संघया शरणय् वंगु जुइमखु । उकथं शरणय् वनधाः सा खालि नाम मात्रया शरणय् वंगु जुइ । धात्यें जानं थुइका शरण वंगु जुइमखु । उकिं थःगु जानं सिइका शरण वनेफुसा तिनि धात्यें बुद्धं, धर्मं, संघया शरणय् वंगु जुइ । बुद्धं, धर्मं, संघयागु धात्यें शरण वने सयेकेगु खः धयागुजूसा थःम्हं निं न्हापां उगु धर्मयात आचरण यायेगु आवश्यक ज्, उगु धर्मयात उद्योग अभ्यास यायेगु आवश्यक ज् । थुकथं अभ्यास याये फतधाः सा धात्यें धर्मयात खंगु कारणं याना बुद्धं व संघयागु शरणय् वनेसइ । भगवान् बुद्धं धइम्ह धात्यें हे सत्यगु मार्गयात क्यनाबिज्याम्ह खः । वसपोल भगवान् बुद्धं सत्यगु मार्गं क्यनाबिज्या:गु कारणं याना जिपिं उगु लैंपुइ वने खँगु खः धकाः भगवान् बुद्धयाप्रति न श्रद्धा दयावइ, अले श्व भगवान् बुद्धं क्यना बिज्या:गु लैंपु अनुसारं आचरण यानायंके दुबलय् धर्मप्रात थःपिसं खना बइबलय् थःगु जानं प्रत्यक्षरूपं थःगु हे अनुभुतिं सिइका, थुइका काये फयावइ । उकथं सिइका, थुइका काये फयावइबलय् बुद्धयाप्रति न तःधंगु श्रद्धा दयावइ । बुद्धप्रति श्रद्धा दयेधुंकल धायेवं वसपोल भगवान् बुद्धं कना बिज्यानातःगु अनुसारं हे आचरण यानाच्चवंपि

(६८)

वा व लैंपु अनुसारं वंगु कारणं याना क्लेश दक्ष तँनतं तँनतं यानाः
शान्तं जुजुं गुगु स्रोतापन्नं, सकृदागामि, अनागामि, अर्हन्तं जूपि
भिक्षुपिं, संघपिं नं दु धयागु थःगु नुगलनिसें सियावङ्गु जुल ।
उकिं दक्ले न्हापां थःम्हं थुगु धर्मयात सिइकाः, थुइकाः काये
फतधाःसातिनि त्रिरत्नं शरणं वंगु जुइ । छायधाःसा थःके व ज्ञान
स्वानुभूतिं दयेधुंकूगु कारणं याना व लैं क्यनाबिज्याम्ह भगवान्
बुद्धप्रति नं अगाढ श्रद्धा दयावइ, क्वातुगु श्रद्धा दयावइ, दृढगु श्रद्धा
दयावइ । अथेतुं भगवान् बुद्धं क्यना बिज्यानातःगु अनुसारं हे व्यवहार
यानाच्चंपिं वा आचरणं यानाच्चंपिं संघपिनिप्रति नं श्रद्धा दयावइ ।
भगवान् बुद्धं क्यंगु लैंपुइ वंगु कारणं याना हे क्लेश दक्ष शान्तं
जुइधुंकूपि धात्येयापिं भिक्षु संघपिं नं दु धयागु खें बांलाक सियावइ ।
थुकथं सिलधाःसातिनि धात्यें धात्यें बुद्ध, धर्म, संघया शरणय् वंगु
जुइ । उकिं धर्मयात खनधायेवं बुद्धयात खेंगु जुइ, बुद्धयात खनधाःसा
संघयात खनीगु जुइ ।

अले हानं उपासक उपासिका जुयाच्चंपिं खालि त्रिशरण
छगू जक वना नं मगाःनि । भिक्षुसंघया शरणय् जक वना नं
मगाःनि । गृहस्थिपिनिगु निंति प्रज्ञप्त यानातःगु गुगु पञ्चशील खः
व पञ्चशीलं नं परिपूर्णं जुइमानीगु दनि । उबलय् यायेमते,
ल्हायेमते धाःगु गुलिनं खें खः उकियापाखें अलग जुयाच्चने
फतधाःसा तिनि धात्येयाम्ह उपासक उपासिका जुइ । खालि
नाममात्रया जक मखु ।

छक्वः महानाम शाकयं भगवान् बुद्धयाके प्रार्थना याःगु दु ।
“भगवान् शास्ता, उपासक जुइयानिंति गुलितक शीलं परिपूर्णं
जुइमा:” धकाः । व महानाम धइम्ह नं शाक्य कुलपुत्र हे खः । वं
प्रश्न याःबलय् भगवान् बुद्धं धया बिज्यात “सःस्यूकथं वा ज्ञान,
गुण दयावःबलयनिसें कयाः वा ज्ञान, बुद्धिं सिइगु, थुइगु इलनिसें

क्याः सुनां हिंसा याइमखु, मध्यूगु चीज वस्तु खुयाः काइमखु, व्यभिचार याइमखु, मखुगु खेँ ल्हाइमखु, मद्य पदार्थ सेवन याइमखु । थुगुकथं न्यागु शिक्षापदयात पालन याइम्ह व्यक्ति धात्येयाम्ह उपासक जुइ” धकाः भगवान् बुद्धं आज्ञा दयेकाबिज्ञाःगु जुयाच्चन ।

थुगुकथं पञ्चशीलं परिपूर्णं ज्ञागु सामान्यशीलं परिपूर्णं ज्ञागु जुल । अथे हे उपासक उपासिकापिसं मेगु होस यायेमाःगु छु धाःसा आजीवपारिसुद्धिसीलं नं परिपूर्णं जुइमाःगु आवश्यक जू । थःगु जीवनयात धार्मिकपूर्वक जीवन हना च्वनेबलय् धर्मयात त्वःगु किसिमं जीवन हनेमाः वा सम्यक् आजीविका जुइमाः । उकिं उपासक उपासिकापिसं याये मज्यूगु ज्या धकाः क्यनातःगु न्याता प्रकारयागु व्यापार यायेमज्यू । १) सत्त्वबाणिज धकाः मेपिन्त सास्ति याइगु, स्पाइगु गुगु हात हतियार खः उज्जःगु हात हतियारत मिडमज्यू । २) सत्त्वबाणिज धकाः सत्त्वप्राणिपिं मियेगु व्यापार यायेमज्यू । सत्त्वप्राणि धाःसां थन विशेषयाना मनूयात क्यातःगु दु । मनुष्य मियाः उकियापाखें व्यापार यायेमज्यू । थौकन्ह्य् थुगु युगय् मचात मिइयंकेगु अथेतुं युवतीपिं मियाः मखुगु, मभिंगु थासय् छ्वयेगु ज्या तसकं हे चलेजुयाच्चंगु दु । थुकथं मनुष्य प्राणिपिन्त मियेगु ज्या नं यायेमज्यू । अले ३) मसंबाणिज धकाः ला मिइगु ज्या, गथेकि खसिया ला जुल, म्येया ला जुल अथे हे मेमेपिं प्राणिपिनिगु ला मियाः व्यापार यायेगु यायेमज्यू । अथेतुं ४) मज्जबाणिज धकाः कायेयःगु पदार्थ वा प्रमाद जुइगु, बेहोस जुइगु, अय्लाः, थ्वेँ आदि त्वनेगु वस्तुत वा मद्य पदार्थया व्यापार यायेमज्यू । मेमेथाय् देशय् छखेति बुद्धधर्म जाज्वल्यमान जुयाच्चंगु बर्मा देशय् नं थुज्जःगु मद्य पदार्थ मियेगु ज्या तसकं फैलये जुयाच्चंगु दु । उकिं थ्व नं तसकं होस याये माःगु खेँ खः । अले हानं ५) विसंबाणिज धकाः मनुष्यपिनिगु

जीवन हरणयाइगु विष पदार्थया व्यापार यायेगु । श्व न्याता प्रकारयागु व्यापार अलग जुया: सम्यक्आजीवकां परिपूर्ण जूपि जुइमाः । अथेतुं श्व जीवनलिसे सम्बन्ध दुगु वा थःपिनि जीवन सुथांलाक चलयेयायेगुलिसे सम्बन्ध दुगु, मेपिन्त स्यानाः जीवन हनेगु, शिकारी जुया: जीवन हनेगु, अथे है खुँज्या यानाः जीवन हनेगु, व्यभिचार यानाः जीवन हनेगु, मखुगु खँहानाः जीवन हनेगु, उज्ज्वःगु गुलिनं दुगु खः उज्ज्वःगुपाखें अलग जुलधाःसा व आजीवपारिशुद्धिसीलं परिपूर्ण जुइगु जुल ।

आजीवपारिशुद्धि शील परिपूर्ण मजुइगु कारण नं न्याता प्रकारया दुगु जुल । श्रद्धा मदइगु दक्षसिबे न्हापांयागु कारण जुल । बुद्ध, धर्म, संघयाप्रति श्रद्धा मदइगु वा भगवान् बुद्ध अथे है वसपोलं कना बिज्यानातःगु धर्म, वसपोलया श्रावक शिष्यपिनिगु गुणयात बांलाक क्वातुक्क मस्यूगु कारणं यानाः वा व गुणय विश्वास मदुगु कारणं यानाः, आस्था मदुगु कारणं यानाः गुलिं गुलिंसिके पूर्णरूप है बुद्ध, धर्म, संघ धयागु छु धकाः मस्यूपि नं दु, पूर्णरूप है भगवान् बुद्धयागु, धर्मयागु, संघयागु गुण मस्यूपि नं दु । गुलिं गुलिं सिलास्यू तर पूर्णरूपं क्वक्वजीक मस्यूपि नं दुगु ज्याच्चन । उकिं भीसं बुद्ध, धर्म, संघयागु गुण बांलाक मसिल धायेवं उम्ह व्यक्ति धातर्थे श्रद्धा दुम्ह, क्वातुगु श्रद्धा दुम्ह जुइमखु । उकर्यं श्रद्धा मदुम्ह व्यक्ति जुल धायेवं आजीवपारिशुद्धि शील स्यनीगु ज्याच्चन । दुशील धकाः शील स्यम्ह, शीलं परिपूर्ण मजूम्ह जुइ ।

अले निगूगु दुशील जुइगु खः । शरीर, वचनं भिंगु, बांलागु ज्या यातधाःसा उकिया भिंगु है फल दइ । यदि मभिंगु, मखुगु ज्या यातधाःसा मभिंगु, फल भोग यायेमाली धकाः कर्म व कर्मफलय विश्वास मदुगु कारणं याना उम्ह व्यक्ति शील स्यंकःवनीगु जुल । छायधाःसा भिंगुया:सा भिंगु फल वइ मभिंगु याःसा मभिंगु

फल वद्द धयागु मस्यूगु कारणं याना व व्यक्तिं न्त्यागु नं यायेफु ।
उकिं दुशील जुल धायेवं आजीवपारिशुद्धि शील नं स्यनीगुली छुं
शंखा मदु । उम्ह व्यक्तिं अःपुक हे शीलयात स्यंकीगु जुल ।

अले स्वंगूगु लौकिकमङ्गल धकाः धयातःगु गुगु बांलागु
स्वप्न खनधायेवं व स्वप्नयात क्याः स्वप्नया फल थथेजुइ, अथेजुइ
धकाः उज्ज्वःगुलिइ विश्वास याःजुइगु, अथेतुं जातः स्वयाः दशा
फायेकानुइगु, अथे हे दृष्ट, श्रुत, मुतमङ्गल धकाः मङ्गल धयाजुइगु
चलन दुगु खः अजोगु मङ्गलय् विश्वास याःजुइगु उकी विश्वास यानाः
यायेमज्यूगु नं याःजुइगु । उकथं यातधाःसां आजीवपारिशुद्धिसील
स्यनीगु जुयाच्चन ।

अले मेगु प्यांगू खः गुगु बुद्धशासनं पिने च्चनाच्चंपि
व्यक्तिपिन्त वा देवी देवतापि मालाः इमित आदर गौरव, सम्मान
सत्कार तःजुइगु । उपासक उपासिकापिसं उकथं यानाः जुलधाःसां
शीलयात स्यंकूगु जूवनी । अले मेगु छां खः थव शासनं पिनेच्चंपिन्त
दकले न्हापां दान ब्यूजुइगु वा इमित मानयै याःजुइगु, सम्मान
सत्कार याःजुइगु आदि यानाः इमित भन भन प्रोत्साहन ब्यूजुइगु ।
उकथं यातधाःसां नं थव आजीवपारिशुद्धिशील स्यनिगु जुयाच्चन ।

थव च्चय धया वयागु खैं बुद्ध, धर्म, संघयाप्रति श्रद्धा
मदइगु जुल । अथेतुं लोकय् प्रचलित जुयाच्चंगु दृष्ट, श्रुत, मुतमङ्गलय्
विश्वास यानाः व अनुसार ज्या खैं याःजुइगु, अले शासनं पिनेच्चंपिं
व्यक्तिपिन्त वा देवी देवतापिं पूजा याःजुइगु, सम्मान, सत्कार
याःजुइगु अले अजापिन्त हे दक्षसिवेन्हापां दानबिइगु आदि यानाः
इमित तिबःबिइगु, अज्यागु ज्या याइम्ह उपासक उपासिकायात
उपासक चण्डाल धकाः धाइगु जुल, उपासिका चण्डाल धकाः
धाइगु जुल । चण्डाल धालधायेवं दक्षसिबे क्वय्यागु क्वच्छयंगु
जातम्ह व्यक्तियात धाइगु जुल । उकिं जातं न्त्याक्वः हे च्चन्त्याःम्ह

जूसांनं श्रेष्ठम् जूसां नं नकतिनि धयावथागु न्याता प्रकारयागु ज्या
खँ यानाजुलधाःसा उम्ह व्यक्ति चण्डाल जुइ वा वयात उपासक
चण्डाल, उपासिका चण्डाल धकाः धाइगु जुल ।

शीलं नं सम्पन्न मजुः न्हाचः धयाथे न्याता प्रकारयागु
ज्या खँ यानाः नं जीवन हनधाःसा उम्ह उपासक उपासिकायात
मलीनम्ह वा फोहरम्ह उपासक उपासिका धाइगु जुल । उकिं
उजापिन्त उपासकमल, उपासिकामल धकाः धयातःगु दु ।
अले उज्ज्वःगु ज्या खँ याःजूम्ह व्यक्तियात मेपिसं निन्दा नं याइगु
अले उम्ह व्यक्ति तसकं घृणितम्ह जुइगु जुया उम्हेसित उपासक
पटिकुद्धा, उपासिका पटिकुद्धा धकाः धयातःगु दु । बुद्ध, धर्म,
संघयागु शरण्य् वनाः उपासक उपासिका धकाः नां कायेकाः
नकतिनि धयावथाथेजाःगु न्याता प्रकारयागु ज्या खँ यातधाःसा
उम्ह व्यक्ति धात्येयाम्ह उपासक उपासिका जुइमखु, नकतिनि
धयावयाथेतुं उपासक चण्डाल, उपासक मल, उपासक पटिकुद्धा
धयागु नांजकम्ह जूवनी धकाः भगवान् बुद्धं स्वयं नं आज्ञा दयेका
बिज्यानातःगु खँ खः ।

आः कनेत्यनागु न्याता प्रकारयागु उपासक उपासिकापिंके
दयेमाःगु गुणं परिपूर्ण जूम्ह आजीवपारिसुद्धि सीलं सम्पन्न
जूम्हेसित उपासक रतन, उपासक पदुम, उपासक पुण्डरिक
अथे हे उपासिकायात नं उपासिका रतन, उपासिका पदुम,
उपासिका पुण्डरिक धकाः नां वियातःगु दु । मूल्यवान्‌गु हीरा,
मोति दुगु तिसां तिइगु बखतय् मनूतयेगु मन तसकं प्रसन्न,
प्रफुल्लित जुइ । दक्षविसियां अज्यागु चीजवस्तुत यःजुः उकिं मनयात
लय्तायेका बिइगु जुयाच्चवन । उकिं “रतिं जनेनीति रतनं”
धयातःगुथेतुं रत्न धयागु खन धायेवं मनूतये न्त्याइपुकेगु, न्त्याइपुसे
च्चनीगु, याउंसे च्चनीगु, यडपुसे च्चनीगु जुया श्व भीगु लोकय्

मूल्यवान् हीरा, मोति आदि वस्तुयात रत्न धकाः कनातःगु खः ।
उकिं व उपासक गुण न्यागुलिं परिपूर्ण जुलधाःसा यडपुसे च्वंम्ह
जुइगु जुया उम्ह उपासकयात रत्न धकाः धाइगु जुल ।

अथेतुं पदुम स्वां धकाः दु, भीगु भाषं उकियात पद
(पलेस्वां) कमल धकाः नं धाइ । व पलेस्वां धयागु नं सकसियां यः
ज् । व पलेस्वां खनीबलय् मनूतय् मनय् याउँसे च्वनाच्वनी, स्वच्छ
जुयाच्वनी, मन च्वन्त्यानाच्वनी । उकिं थव पदुम धयागु स्वां
स्वच्छ जूर्येतुं उम्ह उपासक शीलं परिपूर्ण जुलधाःसा तसकं स्वच्छ
जुइगु जुया उपासक पदुम धयागु नां नं बियातःगु जुल ।

अले पुण्डरिक धालधायेवं तुयूगु पलेस्वायात धाःगु
खः । उकिया रंग पुण्डरिक तुइसे, यच्चुसे, पिच्चुसे च्वनीगु
जुयाच्वन । शीलं परिपूर्ण जुलधाःसा उम्ह उपासक यच्चुसे,
पिच्चुसे च्वनीगु जुया उम्ह उपासकयात उपासक पुण्डरिक
धकाः नं नां बियातःगु जुयाच्वन । न्हाचः कनागु न्याता प्रकारयागु
गुणं परिपूर्ण जुलधाःसा उम्ह उपासकयात स्वंग् नां दइगु जुल ।
उपासक रतन, उपासक पदुम, उपासक पुण्डरिक । थव
न्याता प्रकारया गुण दत्थाःसा सामान्य प्रकारया शीलं नं परिपूर्ण
जुइगु जुल । अथेतुं आजीवपारिशुद्धिशील अर्थात् जीवन हनेगु
लिसे सम्बन्धित जुयाच्वनीगु शीलं नं परिपूर्ण जुइगु जुल ।

थुगु संसारय्, थुगु लोकय् मनूतय्सं क्वट्यंम्ह, च्वयथ्यंम्ह
धकाः छुतयेयाइगु जातियागु आधारं खः । जातं क्वय्लाःपि
जुलधायेवं इमित क्वट्यंपि, नीचपि भाःपीगु, जातं उच्चपि जुल
धायेवं इमित च्वयथ्यंपि भाःपीगु जुयाच्वन । तर भगवान् बुद्धयागु
शासनय् जन्मजातया छुं मतलब मदु । शीलाचरणय् हे जक जोड
बियातःगु दु । गुम्ह व्यक्ति सामान्यशीलं परिपूर्ण जुइ अथे हे
आजीवपारिशुद्धिशीलं परिपूर्ण जुइ उम्ह व्यक्तियात च्वय्यागु

(७४)

जातियाम्ह धयातःगु दु । उच्चःगु शीलं परिपूर्ण मज्जम्ह जुलधाःसा
जातं च्वप्याम्ह जूसां क्वट्याम्ह व्यक्ति हे जुइ धकाः भगवान् बुद्धं
तोकयेयानाः बिज्यानातःगु दु ।

न्हाचः न्याता प्रकारयागु गुणं परिपूर्ण जुलधाःसा उम्ह
व्यक्तियात उपासक रत्न धाइ, उपासक पदुम धाइ, उपासक
पुण्डरिक धाइ धकाः उल्लेख यानागु दु । व न्याता प्रकारया गुण
छु धाःसा दकले न्हापांयागु गुणाङ्ग सद्बो होति खः । सद्बो होति
धयागु श्रद्धा दइगु खः । सुपात श्रद्धा तयेगु धाःसा बुद्ध, धर्म,
संघप्रति श्रद्धा तयेगु । भगवान् बुद्ध धइम्ह अरहं आदि गुण् गुणं
युक्त जुयाबिज्याम्ह खः । अथे हे भगवान् बुद्धं कना बिज्यानातःगु
धर्म धयागु स्वाक्षरात आदि खुग् गुणं परिपूर्ण जुयाच्वंगु दु ।
अले भगवान् बुद्धया श्रावकशिष्य संघपिं सुपटिफ्ल आदि गुण्
गुणं युक्त जुयाच्वपिं खः धकाः विश्वास यायेगु श्रद्धा तयेगु
आस्था तयेगु थव छगूजुल । अले सद्बो होति गुण धकाः भगवान्
बुद्ध, धर्म व संघप्रति श्रद्धा तयेगुली नं थुकथं बुद्ध, धर्म, संघप्रति
सामान्यकथं जक श्रद्धा तयेगुयात ओकप्पन सद्बा धाइ । अले
थुगु ओकप्पन श्रद्धायात भंभं वृद्धि यानाः यंकेमाःगु आवश्यक जू
वा सामान्य प्रकारयागु श्रद्धायागु पाखें तंतं च्वय् यंकुयंकुं आर्यभावय्
थ्यनिगु वा आर्यपिके दइगु अधिगम सद्बा तक दयेका यंकेगु
आवश्यक जू । उकिं थुकथं थुम्ह श्रद्धा दुम्ह व्यक्ति जुलधयेवं व
धात्येयाम्ह उपासक उपासिका जुइगु जुयाच्वन । सीलवा होति
शीलदुम्ह जुइगु खः । थन शील धयागु सामान्यकथंयागु पञ्चशील
पालयेजूम्ह व्यक्तियात कयातःगु जुल । थव पञ्चशील जक परिपूर्ण
जुल धासां नं धात्येयाम्ह उपासक जुइ ।

अले मेगु स्वंगगु अकोतूहल मझलिको होति खः ।
कोतूहल धायेवं न्हाचः धयावयागु गुगु हल्लाखल्ला जुइगु खः

उकियात विश्वास यानाजुइगु न्हाचः धयावयाथेतुं म्हगसय् खंगयात
खंगु अनुसारं थुकथं खन धायेवं थयेजुइ, अथेजुइ धकाः पत्या:
यायेगु, अले जातःक्यनाः दशा फालाःवनीगु आदि खैय् विश्वास
यानाजुइगु खः । थुकथं विश्वास याइगु छाय्धाःसा भिंगुयासा भिंगु
हे प्रतिफल दइ, मभिंगु या:सा मभिंगु हे प्रतिफल भोग यायेमाली
धयागु कर्म व कर्मफलय् विश्वास मदुगु कारणं याना खः । तर
धात्येयाम्ह उपासक जुयाच्चंम्ह व्यक्तियाके कर्म, कर्मफलय् विश्वास
दइगु कारणं याना उम्ह उपासक उज्ज्वःगु कोतुहलय् लगयेजुइमखु ।
उकथं लगयेमजुइगु नं छगू दुगु जुल ।

अले मेगु छगू कारण “कम्म पच्चेति नो मंगल”
धकाः ज्या खैं यायेबलय् वं विश्वास याइ । गथेधाःसा थःम्हं याये
त्यनागु ज्या उचित जू मजू, फाइदा दु मदु बिच्चाः यानाः ज्या खैं
यानायंकी । न्हाचः धया वयाथेजाःगु मंगल धकाः विश्वास
याइमखु । मंगलयात विश्वास मयासे थःम्हं यायेमाःगु ज्या
यानायंकीम्ह जुइगु नं उपासकयाके दयेमाःगु गुणं परिपूर्ण ज्ञागु जुल ।
अले मेगु थःपिसं श्रद्धा तयेबहःम्ह वा दक्षिणाय्य धकाः दक्षिणा
बिइ बहःम्ह व्यक्तियात श्रद्धा तयाः दान बिइ । बुद्ध शासनं
पिनेयापि ब्रह्मा, विष्णु, महेश्वर अथे हे गणेदाः, भिन्न्याः आदि
विभिन्न प्रकारयापि देवी देवतापिन्त माःजुइमखु । गुलिनं यायेमाःगु
ज्या खैं वा दान बिइमाःगु फुकं थःगु शासनय् दुने हे वा शासनया
भार बहन यानाच्चंपि भिक्षुपिन्त दान बिइ । अथेतुं शासनया
ज्याखैय् तिबःबिइगु ज्या या:जुइ ।

गुलिं गुलिसिनं उज्ज्वःगु खैयात युइमखु, शासनं अलग
जुयाच्चंपि देवी देवतापि ब्रह्मा विष्णुया आधार भरोसा कया जुइ
वा शरण वनेगु याइ । अथे यातधाःसा धात्येयाम्ह उपासक
जुइफइला मफइला धकाः बिच्चाःयानाः थव खैं बालाक ध्वाथुइक

(७६)

थुइका तयेगु नं आवश्यक जू । धात्येयापि उपासक उपासिका जुयाच्चवंपि जूसा गुलिनं दानबिइगु आदि ज्या शासनय् दुनेच्चपिन्त हे जक दानबिइगु यानाच्चनी । शासनयात विभिन्नकथं तिबः बिइगु यानाच्चनी । थव न्याता प्रकारयागु गुणाङ्ग परिपूर्ण जुलधाःसा तिनि उम्ह उपासक धात्येयाम्ह उपासक जुइ । खाली नां मात्रया उपासक स्वयां च्चन्त्याम्ह जुइ । अले थुगु गुणं परिपूर्ण जुलधाःसा जन्मजातं क्वट्यंम्ह जूसां नं उम्ह व्यक्ति च्चयथ्यंम्ह उच्चस्थानय् थ्यंम्ह व्यक्ति जुइ । यदि थुगु गुण मन्त्रधाःसा जन्मजातं न्याथे हे च्चयच्चंम्ह जूसां व व्यक्ति नीचम्ह हे जुइगु जुल ।

न्हापां धयागु न्याता प्रकारयागु श्रद्धा मदइगु दुश्चरित्र याइगु अवगुण जक दयाः लिपा कनागु श्रद्धा दइगु शीलं पूर्ण जुइगु आदि न्याता प्रकारयागु गुणं परिपूर्ण मजुल धाःसा उम्ह व्यक्ति नां मात्रया जक उपासक जुयाच्चनी । नां मात्रया उपासिका जुयाच्चनी । परम्पराकथं जक उपासक उपासिका जुयाच्चनी । धात्यें धात्यें दयेमाःगु गुण उम्ह व्यक्तियाके दइमखु । अथेजुया उम्ह उपासकयात उपासक चण्डाल, उपासक मल, उपासक पटिकुटु धकाः थव बांमलाःगु पक्षयाम्ह व्यक्ति जूवनी वा उपासक उपासिका जूवनी । यदि लिपा कनागु शीलं परिपूर्ण जुइगु श्रद्धा दइगु धयागु न्याता गुणं परिपूर्ण जुलधाःसा उम्ह उपासक धात्येयाम्ह, यडपुसेच्चंम्ह, धात्यें धर्मयात तिबः बियाच्चंम्ह, बुद्धशासनयात तिबः बियाच्चंम्ह उपासक उपासिका जुइ । उम्ह व्यक्तियात उपासक रत्न, उपासक पटुम, उपासक पुण्डरिक, धकाः थुकथं नां बियातःगु जुल । उकथं थव उपासक उपासिकापिंके दयेमाःगु गुण न्याता परिपूर्ण जुलधाःसा उम्ह उपासक धात्यें उच्चस्थितिइ थ्यंम्ह जुइ । अथेतुं उम्ह व्यक्ति जातं नं च्चयथ्यंम्ह जूवनी । न्याता प्रकारया गुणं परिपूर्ण जूपि व्यक्तिपिन्त आचार कुलपुत्र, आचार कुलपुत्री धकाः नां नं बियातःगु दु ।

आचार धायेवं आचरणधर्मकथं वा चरित्रकथं उम्ह व्यक्ति
धात्यें उच्चस्थितिइ थ्यम्ह जुल । उकिं जातं क्वय् लानाच्चवंम्ह
जूसां नं थव गुणाङ्गं परिपूर्णम्ह जुलधाःसा उम्ह व्यक्ति धात्येयाम्ह
आचरणं च्चन्त्याम्ह जुयानितिं वयात आचार कुलपुत्र, मिसापि
जूसा आचार कुलपुत्री धकाः धाइ । यदि जन्मजातं नं च्चय्लाःम्ह
जुया थुगु आचरणधर्म वा न्याता प्रकारयागु गुणाङ्गं धर्मत नं
दतधाःसा उम्ह जाति कुलपुत्र, जाती कुलपुत्री धकाः न्ययवः हे नां
दये धुक्म्ह, जाति कुलपुत्र पुत्री नं धायेका हानं आचार कुलपुत्र,
आचार कुलपुत्री नं धायेका थुकथं निथीकथं नं नां दइगु जुल ।
जाति व आचार धकाः निगुलिं नां दइगु जुया नं उम्ह व्यक्ति
धात्येयाम्ह मनयागु त्याख्य दुथ्याइगु जुल वा सुचिइ दुथ्याइगु जुल
वा धात्येयाम्ह मनू जुइ दइगु जुल । यदि जातं जक कुलपुत्र जुया
शील आचरणं परिपूर्ण मजूम्ह जुलधाःसा उम्ह व्यक्ति धात्येयाम्ह
मनू मखुनि । उकिं आचार गुण दतधाःसा हे जक व व्यक्ति धात्यें
मनू धाये ल्वःम्ह मनू जुइगु जुल ।

अले थुगु गुण व पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शीलं परिपूर्ण
जुलधाःसा उकियात हे बःकयाः समाधि, प्रज्ञा नं दयेका यंकीगु
जुल । पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु शीलं परिपूर्ण जुलधाःसा समाधि, प्रज्ञा
दयेकेया नितिं प्रसष्टं गाःगु जुल । शीलयात ग्रन्थय् हानं विभिन्न
प्रकारं व्याख्या यानातःगु दु । तसकं बासवःगु स्वायागु बास फय्
गन गन वन अन अन जक बास वइगु, फय् मवंगु थासय् बास
वइमखु तर शीलयागु गन्ध धयागु फय् वनाच्चंगु दिशापाखे नं वनी,
फय् मवंगु दिशा पाखे नं वनीगु जुल वा न्यक दिशाय् नं गन्ध
फइलयेजुयावनी । शीलं परिपूर्ण जुयाच्चंम्ह व्यक्तियात देव ब्रह्मा
लगायत सत्त्वलोकयच्चंपि प्राणीपि सकलसियां खंकाः स्वस्वं स्वय
मगाका च्चनी । शीलं परिपूर्णपि व्यक्तिपि देवतापिनि ब्रह्मापिनि

नं तसकं यः । शीलं परिपूर्णं जुलधाः सा प्यता प्रकारयागु भयपाखें
 नं मुक्तं जुइ फडगु जुल । थवं प्यता प्रकारयागु भयमध्ये दक्षसिबे
 ग्यानापुसेच्चवंगु भयं दुर्गति भयं खः । शीलं परिपूर्णं जुलधाः सा व
 दुर्गति भयं मुक्तं जुइ । महोपकारकं महासी सयादोनं वर्मायिच्चवंपि
 उपासकं उपासिकापिन्तं शीलया महत्वयात् सिइकाः, थुइकाः बिइ
 अःपुकेया निंति स्मरणिका कविता दयेकाविज्ञानातःगु दु, व
 कविता धया थौं उपदेश क्वचायेका छवये ।

थवं कविताय् च्वयातःगु छगू छगू पाद छक्वः छक्वः धया
 उकियात् सकसिनं नं वयां ल्प्यल्प्य धयायंकेगु यानादिसँ ।

शीलं गन्धं सदां नस्वाः, शीलालङ्घारं भः भः धाः ।
 प्वाः तिइ दुर्गति शीलं रक्षां, लिधंसा श्रेष्ठं शीलता ॥

साधु !

साधु !!

साधु !!!

परियुष्ठानक्लेशया बन्धनय् लानाच्चनीगु (न्हयन्त्वगु विं)

उखुन्हु उखुन्हया दिनय् शीलं सम्पन्नं मजूम्ह वा शीलं
 अपरिपूर्णम्ह व्यक्ति बुद्धशासनं पतनजूम्ह जुइ, कुतुंवंम्ह जुइ,
 च्युतजूम्ह जुइ धयागु विषयलय् व शुद्धगु, उत्तमगु शीलं सम्पन्नम्ह
 व्यक्ति बुद्धशासनं पतनं मजूम्ह जुइ, कुतुं मवंम्ह जुइ, च्युतं मजूम्ह
 जुइ, बुद्धशासनय् प्रतिष्ठितम्ह जुइ धयागु विषयलय् कना
 वयेधुनागु दु ।

दक्ले न्हापां शासनं पतनं जुइगु विषयलय् कना । अले
 लिपा शासनं पतनं मजइगु विषयलय् फारये फारये यानाः, छुटये

छुट्ये यानाः कनागु जुल । थुगु शीलया विषयलय् यक्च समय
वंक कनागु छाय्धाःसा शीलयात गौरव तयेमाःगु वा उकियात
पूर्णरूपं शुद्ध जुइक पालन यायेगु तसकं हे आवश्यक जुयानिति
खः । शील शुद्ध जूसातिनि, शील पृष्ठभूमि बलाःसातिनि समाधि,
प्रज्ञा गुणधर्मत दयेका यंके फडगु जुयाच्चवन । उकिं शीलयात मुख्य
प्रधानता वियाः कनाच्चनागु खः । भगवान् बुद्धया शासनय् शील
छगु जक कनाः नं परिपूर्ण मजूनि । शील धयागु समाधि व प्रज्ञा
उत्पन्न यायेया निति छगु मदयेकं मगाःगु पृष्ठभूमि खः । श्व
शीलयात बःकयाः हे समाधि, प्रज्ञा नं दयावडगु जुयाच्चवन । अले
व समाधि व प्रज्ञा मुकं शीलय् भरपरये जुयाच्चनीगु जुया शीलयात
हे शुद्धरूपं, पूर्णरूपं बांलाक पालन यानाः यंकेगु आवश्यकता दु ।
थुकर्थं शील शुद्ध जुलधाःसा समाधि, प्रज्ञायात वृद्धि यानाः यंकेत
नं अः । ।

शीलं शरीर व वचनयात शुद्ध, स्वच्छ यानाः बिइफु तर
मनयात शुद्ध, स्वच्छ यानाः बिइमफु । शीलयात न्त्याक्चः हे
शुद्धजुइक पालेयाःसांतबि नं चित्तयात शुद्ध यायेफइमखु । छाय्धाःसा
गुबलें गुबलें मनूतय्गु मनय् मेपित्त स्यायेमास्तेवःगु चित्त उत्पन्न
जुइफु, अथे हे मेपिंगु चीजवस्तु खुयाकाये मास्तेवःगु चित्त नं
उत्पन्न जुइफु । उगुकर्थं जुइबलय् शील पालयेजूगु कारणं याना
तुरन्त हे शरीर व वचनं उल्लंघन याइमखु । तर मनय् मनय्
उज्ज्वःगु मभिंगु, मखुगु चित्त उत्पन्न जुयातुं च्वनेफु । गबलें
स्यायेमास्ते वडगु, गबलें खुयाकाये मास्तेवडगु, गबलें व्यभिचार
यायेमास्ते वडगु, अथे हे मखुगु खैं ल्हायेमास्ते वडगु, मादक पदार्थ
त्वनेमास्ते वडगु चित्तय् उत्पन्न जुइफु । थजाःगु बांमलाःगु मभिंगु
खैं चित्तय् उत्पन्न जुइधनु धायेवं लिपा जुइबलय् मोहं मोहित यानाः
वा मोहं थुगु अपराध यातधाःसा थुज्ज्वः थुज्ज्वःगु फल भोग यायेमाली

(८०)

धयागु मसिइक त्वःपुष्या तडगु इलय्लाक्क शरीर, वचनं नं उल्लंघन
याःवनेफु । अथेजुयानिंति खालि थव शील जक शुद्ध जुयां मगाःनि ।
व शीलयागु आधार भरोसा क्याः हानं मेमेगु शिक्षात नं दयेकायंकेगु
आवश्यक दनि । छाय्धाःसा शील शुद्ध जुयाः छुं ई तक शरीर व
वचन शुद्ध जुयाः च्वसांतबि मनय् उत्पन्न जुइगु, मनय् दुने गुनगुने
जुयाच्वनीगु क्लेश, गुगु क्लेशयात शीलं पने फइमखु, शीलं प्रहाऽ
याये फइमखु, अजाःगु क्लेशयागु भय ला दया है च्वनीतिनि ।

शरीर, वचनं उल्लंघन याइगु क्लेश दुथेतुं मनं उल्लंघन
याइगु परियुष्टान क्लेश धकाः नं दु । थव मनय् गुनगुने जुयाच्वनीगु
परियुष्टान क्लेशत विरक्त जक जुयां शान्त जुइमखु । शील
न्त्याक्वः शुद्धजुइक पालन याःसां थव परियुष्टान क्लेश चिला
वनीमखु, तना वनीमखु, नहा वनीमखु । थव परियुष्टान क्लेशयात
धात्यें त्याकेगु खःधयागु जूसा वा उकियात प्रहाण यायेगु खःधयागु
जूसा सदां नं स्मृति तयाच्वने फयेकेमाः । होस तयाः च्वनेफत
धाःसातिनि, सजग जुयाः च्वनेफतधाःसा जक थव क्लेश दुहांवये
फइमखु । थुच्चःगु क्लेशाय् सजग जुया गुलिन आरम्मणत उत्पन्न
जुइ, उकी होस तयाः च्वनेफत धाःसा थव परियुष्टान क्लेश दुहां हे
वयेफइमखु । यदि थुकथं सजग जुयाः चायेका च्वंकच्वंकं नं
बिच्य द्वःताः स्वयाः दुहां हे बल धाःसां वयात उपचार यानाः उगु
क्लेशयात पितिना छ्वयेमाः, न्हकाछ्वयेमाः, तंकाछ्वयेमाः, प्रहाण
यानाछ्वयेमाः । दकले न्हापां न्त्यवः सजग जुयाच्वनेगु, सजग
जुया च्वनाच्वंक नं थव परियुष्टान क्लेश दुहांवल धयागुजूसा
उकियात उपचार विधिद्वारा प्रहाण यानाः छ्वयेमाः । उपचार
यानाः धयागु भन भन स्मृतियात क्वातुक्क चायेकातुं थःगु चित्त
सन्तति, थःगु सन्तानं उगु परियुष्टान क्लेश पितिना छ्वयेगु कुतः
यानाः हे च्वनेमाः । उकथं यानाः यंकलधाःसा लिपा व क्लेश

(८१)

कमजोर जुजुं अन्तय् चिला वनीगु जुयाच्चन । थौं मुख्य थ्व हे
मनय् गुनगुने जुयाच्चनीगु परियुष्टान क्लेशयात मवयेकेगु खःसा
वा व हे बल धाःसां उकियात उपचार यायेगु तरिकायात विस्तृतरूप
कनायंके ।

भी सकसिन स्यौगु हे खौं खः, ततःधंगु रोगां बचयेजुइया
निंति न्हयवः हे गुकथं या:सा बचयेजुइ धयागु तरिका
अपनेयानाच्चनी । यदि उकथं तरिका अपनेयानाः च्चकंच्चवंकं
नं रोग जुयावल धाःसा गुकथंयानाः व रोग याकनं लनावनी उगु
किसिमं उकियात वासःयाइ । अथेतुं भीगु थ्व शरीरय् जुयाच्चनीगु
रोगसिकं त्याखानां, त्याखाय् मफयेक भीगु मनय् उत्पन्न जुयाच्चनीगु
रोग परियुष्टान क्लेश खः । क्लेश रोग मजूनिबलय् हे सजग जुया
च्चनेमाः । मजुइकेया निंति होसियार जुया च्चनेमाः । यदि उकथं
सजग जुया च्चकंच्चवंकं नं मनय् जुयाच्चनीगु परियुष्टान क्लेश रोग
दुहांवल धाःसा उकियात स्मृति तयाः चायेकु चायेकुं हे चीका
छ्वयेमाःगु जुयाच्चन ।

उकिं थ्व मनय् वद्गु, मनय् गुनगुनेजुया गुन्हूं छ्वया
च्चनीगु गुगु क्लेश खः व मवयेकेया निंति वा वये हे धुक्गूगु जूसा
चीका छ्वयेया निंति गुलिन आरम्मणत उत्पन्न जुइ व उत्पन्न
जुक्वः आरम्मणतय्त दिपाः मदयेक, निरन्तररूपं, अटुटरूपं,
स्मृतिपूर्वक चायेका च्चनेमा । उकिं भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया
बिज्यानातःगु दु “भिक्षुपि, छता प्रकारया धर्मयात रक्षा यानाच्चन
धाःसा मनय् क्लेश दुहांवडमखु” । उकथं धया बिज्यायेधुक्का अले
थःम्हं हे व छ्गु प्रकारयागु धर्मधयागु छु धकाः प्रश्न न्यना बिज्यात ।
व प्रश्न न्यना बिज्यागु नं भिक्षुपिनिपाखें जवाफ काये मास्तेवया
मखु, थःम्हं हे उकिया जवाफ बिडगुकथं न्यना बिज्याःगु खः ।
थुगु शासनय् च्चना संसारयात भय धकाः सिइकाः, खंकाःच्चपि,

थव क्लेशं दुःख जुइगु खनाः ग्याःपि, क्लेशयागु दुःखं मुक्त
जुइमास्तेवःपि, स्मृति तयाच्चन धा:सा व स्मृतिं सकसितं रक्षा
यानाच्चनी धकाः भगवान् बुद्धं स्वयं थःम्हं हे लिसः नं बिया
बिज्याःगु दु ।

“भिक्षुपि छु छगू प्रकारयागु धर्म रक्षायाःगु जुइ ? रक्षा
याइगु छगू प्रकारयागु धर्म छु ?” धकाः न्यना बिज्याःगु लिसलय्
“स्मृतिं हे भीत रक्षा यानातःगु दु” धकाः उकिया लिसः बियातःगु
दु । थव शरीरय् उत्पन्न जुयाच्चंगु गुलिनं आरम्मणत खः वा
भीगु मनं क्वथीक स्वयेबलय् खना वइगु विभिन्न प्रकारया आरम्मणत
उत्पन्न जुयाच्चंक पतिकं दिपाः मदयेक चायेकेमाःगु जुल धयाबिज्याःगु
दु । उत्पन्न जुक्वयात भाविता यानायंकि धयागुली खँक्वः पतिक;
अथे हे ताक्वः पतिकं, नैतुक्वः पतिकं, नक्वः पतिकं, स्वाद काक्वः
पतिकं अथे हे थियाच्चनीगु इलय्, अथेतु प्वाः फुलयेज्ञगु इलय्,
सुक्येज्ञगु इलय् वा फुलयेजुइबलय् सुक्येजुइबलय्, अथे हे ल्हाः
चक्कंकेबलय्, ल्हाः क्येकुंकेबलय्, अनन्निसें क्याः थव मिखा
चायेकेगु, तिसीगु व दक्वयात न थन कायेमाः । उकिं उत्पन्न
जुक्वः आरम्मण धयागु गुलिनं भीसं थव मनयात शरीरय् तयाः
क्वातुक्क स्वयेगु खः उबलय् जुयाच्चंक आरम्मणतय्त दिपाःमदयेक,
निरन्तररूपं, अटुटरूपं चायेका यंकलधाःसा उबलय् स्वभावधर्मतय्त
खनाच्चनी । थुगुकथं खंका च्चने फइबलय् स्मृति दुगु कारणं याना
मनय् गुलिनं उत्पन्न जुइगु वा मनय् गुनगुने जुयाच्चनीगु क्लेश खः,
व उत्पन्न जुइफइमखु । थुकथं क्लेशं थाय् मकाःनिबलय् न्य्यवः हे
स्मृतिं चायेका च्चनेमागु जुल । उकथं यातधाःसा क्लेश दुहांवइमखु ।
आरम्मणतय्त दिपाःमदयेक चायेका च्चनधाःसा उगु क्लेश दुहांवइ
मखुगु जुल । यदि थुकथं चायेका च्चंकच्चंक नं क्लेश दुहां हे
वलधाःसां उकी स्मृति तयाः हानं भाविता यानाः हे चायेका

यंकेमाः । न्त्यवः क्लेश मवःनिबलय् हे सजग जुयाः चायेका च्वनेगु । उकथं चायेका च्वंकच्वंक न चित्तय् यदि होस मदयेक लोभ हे जुइमा, द्वेष हे जुइमा थुज्वःगु क्लेशत बलधाःसा उकियात भाविताद्वारा चीका छ्वयेमाः । म्हिगः कनेधुंगु चतुपारिसुद्धिशीलय् दुथ्याःगु इन्द्रियसंवरशीलं न मनय् उत्पन्न ज्गु क्लेशतय् त चीकेयानिंति ग्वाहालि बिड ।

इन्द्रियसंवरशील ध्यागुलिं भीगु मिखा, न्हाय् न्हाय्पं आदियात वशय् तडगु शील खः वा नियन्त्रणय् तडगु शील खः । थुगु इन्द्रियसंवरशील दतधाःसा स्वये मास्तेवल धाःसां वं स्वइमखु, न्यने मास्तेवल धाःसां न्यनीमखु, इन्द्रिययात संयम यानाच्वनी । उकिं थव खुग्द्वारं गुलिनं लुयावडगु आरम्मण खः उखेपाखे मनयात स्वतन्त्ररूपं छ्वया मतसे उकियात नियन्त्रण याडगु वा संयम याडगु खः । उकिं थुज्वःगु थव इन्द्रियसंवरशील ध्यागु दतधायेवं मनय् उत्पन जुइगु क्लेशत चीका छ्वयेत ग्वाहालि दडगु जुल ।

अले थव इन्द्रिययात संवर यायेगु शील विकसित जुलधाःसा समाधि वृद्धि यायेगुली यक्व हे ग्वाहालि जुइ । गम्भीरगु स्वभाव दयाः संयम यायेगु बानी दुपिं व्यक्तिपिं जुइ । उज्वःगु बानीदुपिं ज्सा थव ध्यानभावना अभ्यास यायेबलय् इमिसं अःपुक हे थव चित्तयात एकाग्र यानाः कायेफडगु जुयाच्वन । यदि अथेमखु चित्तयात यःयःथाय् छ्वयातःपिं स्वतन्त्ररूपं आरम्मणय् छ्वयातपिं जुलधायेवं ध्यान यायेत थाकुइ । इमिसं काचाकक इन्द्रिययात दमन यायेफडमखु । यायेमफडगु कारणं यानाः छुं शब्द तालकि काचाकक न्यनीगु, गनं वःगु खः, सुयागु खः, छु धाःगु खः ? धकाः न्यनाच्वनी । उखे थुखे स्वयेगु यानाहई । थुकथं जुलकि चित्त स्थिर जुइमखु, एकाग्र जुइमखु । समाधि दयेकेया निंति इन्द्रियसंवरशील तापुर्थे खः ।

(८४)

छक्कः उदेन जुजुं पिण्डोल भारद्वाज भिक्षुयाथाय् वनाः
सपष्ट मज्जूगु शंका, प्रश्न न्यंगु जुयाच्चवन । थुगु भगवान् बुद्ध्यागु
शासनय् कम वर्षया इलय् वा सैं हाकुसेच्चवनाः शरीर हृष्टपुष्ट जुया
च्चंगु इलय् हे भिक्षुपिसं ब्रह्मचर्यात पालन यानाच्चवन । इमिसं
मनय् क्लेश मवयेक गुकथं पालन याइगु ? गुकथं इमिसं राग आदि
दुहांमवेक संयम यानाच्चवन ? गुकथं रागायात दमन यानाच्चवन ? धकाः
उदेन जुजुं पिण्डोल भारद्वाज भिक्षुयाके न्यंवंगु जुयाच्चवन । उबलय्
भारद्वाज महास्थविरं जवाफ बियाः बिज्यात “मिसापि मिजैतय्गु
निंति दक्षसिबे यइपुसेच्चंगु आरम्मण खः, मिजैपि मिसातय्गुनिंति
दक्षसिबे यइपुसेच्चंगु आरम्मण खः । अथेजुया मिसापि खनीबलय्
यदि व मिसा थः मापिनिगु बैशम्ह मिसा जुल धा:सा वयात माथें
व्यवहार यायेगु । केहेयागु बैशम्ह जुलधाःसा थः हे क्यहें नालाः
व्यवहार यायेगु, अले म्हचाय्यागु बैशम्ह जुलधाःसा म्ह्याय् धकाः
हे व्यवहार यायेगु । थन थुकियात संक्षिप्तं धायेगु जूसा थःथितिपिन्त
व्यवहार यायेगुथेतुं व्यवहार यानाजुल धा:सा क्लेश उत्पन्न जुइमखु”
धकाः भारद्वाज महास्थविरं लिसः बिया बिज्याःगु जुयाच्चवन ।

उकथं लिसः बिउबलय् उदेन जुजुयात उलि चित्तबुझये
मजुल । छायधाःसा थःथिति नाता नालाः च्वंसां गुबलें गुबलें
थःथितिपिनाप नं मखुगु, मभिंगु व्यवहार याइगु जुया खः । हानं
न्त्याबलें उकथं थःथितिपि भा:पाः च्वने मफइगु नं जुयाच्चंबलय्
क्लेश उत्पन्न जुइमखु धा:गु खँयात उलि विश्वास याये मफयेकल ।
जुजुया चित्तबुझये मज्जूगु खँ सिइकाः भारद्वाज महास्थविरं मेकथं
लिसः बियाबिज्यात । यदि उकथं बांलाःपि मिसापि खनधाःसा वा
बांलाःगु वस्तु खनधाःसा उकी अशुभ भावना यायेगु वा उम्ह
व्यक्तियात स्वया थव व्यक्तियाके खालि सैं, चिमिसैं, लुसि, वा,
छ्यंग् आदि शुभ मखुगु, अशुभगु तत्वं जक जायाच्चंगु दु धकाः

(८५)

स्वये फयेकि । थव सँ, चिमिसँ, लुसि, वा, छ्यंगू धयागु फुकं
छधी छपाँय् जुयाच्वन धायेवं जक बांलाना च्वनीगु, तर थुकियात
अलग अलग छपुचः छपुचः याना: बिलधाःसा छुं हे बांला: मज्
घृणितगु स्वभाव उकी दुश्याना: वइ । बांलापिं मिसा वा मिजं
शुभमखु अशुभ धकाः भापिलधाःसा क्लेश उत्पन्न जुइमखु, क्लेश
शान्त जुइ धकाः धाल । तर उबलय् नं उदेन जुजुयात व लिसः
ब्यूगु उली चित्तबुझये मजूल । छायधाःसा व अशुभ भावना
यानाच्वच्वं शुभ धकाः नं मनय् वइगु जुयाच्वन । उकथं शुभ
धकाः मनय् वलधायेवं राग उत्पन्न जुइगु जुयाच्वन । अन्तय्
भारद्वाज भिक्षुं इन्द्रिययात संवर यायेगु, स्वयेमास्ते वक्वः पतिकं
मस्वयेगु, न्यनेमास्ते वक्वः पतिकं नं मन्यनेगु, थुकथं चक्षु, श्रोत,
घाण, जिट्वा, काय थुपिं इन्द्रिय न्यागूयात नं संयम यानातलधाःसा,
संयम याये फतधाःसा उबलय् क्लेश उत्पन्न जुइफइमखु धकाः
जवाफ ब्यूगु जुयाच्वन ।

उकथं जवाफ ब्यूबलय् तिनि उदेन जुजुया तसकं
चित्तबुझयेजुल । थव तिनि धात्येयागु ठीकिगु लिसः खः । मिखा,
न्हाय, न्हायपं आदियात संयम यायेफुसा जक हे, वशय् तयेफुसा
जक हे क्लेश उत्पन्न जुइमखु । थव तिनि धात्यें मिलेजूगु लिसः
खः धकाः तसकं हे चित्तबुझयेजुल । अले उदेन जुजुं थःत अनुभव
जूगु खँ नं कन । “जि महारानीपिंथाय् परिचारिकापिं यक्व दुथाय्
वनेबलय् इन्द्रिययात संयम मयासे वनधायेवं जिगु मनय् मभिंगु
मखुगु बिच्चा: यक्व हे दुहांवया: चित्तयात वशय् तयेमफु । इन्द्रिययात
संयम याना: वनेबलय् तिनि जिगु मनय् छुं गुं प्रकारया मखुगु
मभिंगु चित्तय् मवः ।” उदेन जुजुं थुगुकथं थःत जूगु अनुभवयागु
खँ नापं भारद्वाज भन्तेन बियाबिज्ञाःगु लिसः तुलना याना: स्वया:
उगु लिसः तसकं ययेकाः स्वीकार याना: काःगु जुल ।

(८६)

चाहे श्रामणोर जुइमा, चाहे भिक्षु जुइमा, चाहे गृहस्थपि
जुइमा भीसं खँक्वः पतिकं स्वयेमास्ते वक्वः पतिकं आरम्मणयात
स्वयाच्चनेगु, न्यने मास्ते वक्वः आरम्मणतय्त न्यना च्चनेगु उकथं
यायेमास्ते वइगुयात यायेमज्ज्य् । वशय् तयेगु धयागु दयेका है
च्चनेमाः । गुलि गुलि भीसं इन्द्रियतय्त वशय् तयेफड उलि उलि
है थव इन्द्रियसंवरशील नं परिपूर्ण जुयाच्चनी । इन्द्रियसंवरशीलं
परिपूर्णं जुइ फतधाःसा मनय् गुनगुने जुयाच्चनीगु, मनय् चिलाये
मलाये दनाच्चनीगु, थव परियुष्ठान क्लेश शान्त यायेत ग्वाहालि
जुयाच्चनी । यदि अथेमखु मिखा, न्हाय्, न्हायपंयात वशय् मतःसे
स्वतन्त्र बियाः स्वये मास्तेवःगुयात स्वयाः, न्यने मास्तेवःगुयात
न्यनाः, मन चञ्चल यानातल धाःसा मनय् क्लेश उत्पन्न
जुयाच्चनी । थव इन्द्रियसंवरशील दतधाःसा मनय् उत्पन्न जुइगु
परियुष्ठान क्लेशतय्त सामान्यकथं रोकयेयाना तयेफड ।
इन्द्रियसंवरशील दयाच्चनधाःसा सामान्यकथयागु स्मृति दइगु कारणं
याना थःगु मनय् उत्पन्न जुइगु परियुष्ठान क्लेशयात रोकयेयायेफड ।

खुगू द्वारं उत्पन्न जुइगु आरम्मणतय्त चायेका च्चनेफत
धाःसा भं भं स्मृति बल्लाना वड । उकथं स्मृति बल्लाना वलधायेवं
परियुष्ठान क्लेश दुहांवयेगु मौका दइमखु । यदि व क्लेश छुंजुया
दुहां है वलधाःसां उकियात उपचार यानाः वा भाविता यानाः
मदयेका छवयेफडगु जुयाच्चन । उकिं भीसं सिइका तयेमाःगु दु
कि थव गुलिनं आरम्मणत खः व आरम्मण उत्पन्न जुक्वः पतिकं
है वयात उत्पन्न जूगु इलंनिसें उकियात दिपाःमदयेक चायेका
यंकाच्चने माःगु दु । यदि उकथं चायेके मफुतधाःसा मिखां नं स्वये
मास्तेवःगुयात स्वयाच्चनी, न्यने मास्तेवःगुयात न्यनाच्चनी । उकथं
संयम मदुगु कारणं याना मनय् विभिन्न प्रकारं क्लेशत दुहांवयाच्चनी । थव मनय् गुनगुने जुयाच्चनीगु क्लेशत यक्व

वयाच्चनी । यद्यपुसेच्चंगु चीज वस्तुत खनधाःसा तुरन्त लोभ उत्पन्न जुइ, मयद्यपुसेच्चंगु चीज वस्तुत खनधाःसा तुरन्त द्वेष स्वभाव उत्पन्न जुइ । अले हानं आरम्मण वा विषयवस्तुयागु स्वभाव छु खः धयागु वास्तविक स्वभाव सिइकेमफुगु कारणं यानाः मोह उत्पन्न जुयाः मोहित नं जुयाच्चनी । उकथं मनय् दुने लोभ, द्वेष, मोह आदि थव क्लेशत यक्व हे दुहांवया च्चनीगु जुल ।

थःगु चित्त सन्ततियात शुद्ध, स्वच्छ यायेयानिंति भगवान् बुद्धं कना बिज्यानातःगु चित्तयात शुद्धयायेगु छुं नं तरिका अपने मयाः, इन्द्रिययात संयम नं मयाः स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना अभ्यास यानाः उत्पन्न जुक्वः आरम्मणयात नं चायेका वने मफुतधाःसा पञ्चकामगुण आरम्मणय् चित्त स्वतन्त्ररूपं वनाच्चनी । मनयात थुगुकथं स्वतन्त्रता बिया तलधाःसा त्वःवनीथे च्चंगु, यद्यपुसेच्चंगु आरम्मणत खनधाःसा लोभ उत्पन्न जुइ, मयद्यपुसेच्चंगु आरम्मणत खनधाःसा द्वेष उत्पन्न जुइ । यथार्थ वास्तविक स्वभावधर्मयात सिइकाः खंकाः कायेमफुत धाःसा मोह उत्पन्न जुइ । लोभ, द्वेष, मोह आदि क्लेशत मनय् उत्पन्न जुयाच्चनी । उकथं क्लेश उत्पन्न जुयाच्चनीगु इलय् मन धात्येहे वै क्वट्यंगु जुयाच्चनी, क्वट्यंगुपाखे वनाच्चंगु जुयाच्चनी, नीचगु मन जुयाच्चनी । उबलय् रागं यानाः नं मन हलचल जुयाच्चनी, द्वेषं यानाः नं मन कम्प जुयाच्चनी, मोहं यानाः नं मन कम्प जुयाच्चनी । चित्त स्थिर जुइफइमखु । उकथं स्थिर जुइमफुगु छायधाःसा शुद्धगु विशुद्धगु, उत्तमगु समाधियागु अभावं यानाः वा समाधि परिपूर्ण मजूगु कारणं याना हे खः ।

उकथं स्थिर जुइगु स्वभावगु समाधि मदुगु कारणं याना परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनय् चिकाच्चनेमाःगु खः । चित्त स्थिर मजूल धायेवं परियुष्ठान क्लेश वहे वइ । परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनय् लाकाच्चनेमाःपि जूवनी । उकिं थुज्वःगु परियुष्ठान क्लेशया

बन्धनय् लानाच्चंम्ह व्यक्ति भगवान् बुद्धया शासनं च्युत जूम्ह व्यक्ति खः । शुद्धगु, विशुद्धगु, उत्तमगु समाधि मदुगुलिं बुद्धशासनं च्युत जूम्ह जुइ । गुम्ह व्यक्ति शुद्धगु, विशुद्धगु, उत्तमगु समाधि मदुम्ह जुइ उम्ह व्यक्ति धर्मविनय धयागु शासनं पतन जूम्ह जुइ, कुतुंवंम्ह जुइ । समाधि प्राप्त मजुलधाःसा परियुष्णान क्लेश नं उत्पन्न जुइफुनि, परियुष्णान क्लेशोयागु बन्धनय् नं व लावनी । अथेजुया हे भगवान् बुद्धं “अरियेन भिक्षुबे समाधिना असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति । अरियाय भिक्षुबे विमुत्तिया असमन्नागतो इमस्मा धर्मविनया पपतितोति बुच्चति” धकाः कना विज्यानातःगु जुयाच्चवन ।

भगवान् बुद्ध थः स्वयं लोभ, द्वेष आदि क्लेशया कारणं हलचल जुइगु मदुम्ह, कम्पजुइगु मदुम्ह, दृढचित्तम्ह खः । वसपोल भगवान् बुद्धयाके समाधि नं परिपूर्ण जुयाच्चंगु दु । थुकथं समाधि दुम्ह जुया भगवान् बुद्धयागु गुणयात सन्त धकाः नं धयातःगु दु । सन्त धयागु क्लेशरूपि हलचल मदुम्ह वा स्थिरम्ह, शान्तम्ह धा:गु जुयाच्चवन । भगवान् बुद्ध स्वयं थःनिं न्हापां शान्त जुया विज्यायेधुंकाः अले मेपिं प्राणिपित्त शान्त यानाः विड्यानिंति धर्मदेशना यानाविज्याम्ह खः । “सन्तो सो भगवा समयाय धर्मं देसेति” सो भगवा = भी सकसियां धात्येंगु आधार भरोसा जुयाविज्याम्ह वस्पोल भगवानं, सन्तो = राग, द्वेषादि हलचल मदया, शान्त जुया विज्याये धुंम्ह जुयाः, समयाय = सकल सन्त्व भी फुकसित नं अथे हे शान्त यायेयानिंति, धर्मं = शान्त जुइकींगु सत्य धर्मयात, देसेति = करुणा न्त्यचीकाः प्रज्ञा ज्ञानं कनाविज्यात” । उकिं भगवान् बुद्ध स्वयं थः न्हापां राग, द्वेष आदि हलचल मदयेकाः धात्यें शान्तम्ह जुयाविज्यात । उकथं शान्त जुयाविज्यायेधुंका

सत्त्वप्राणिपि नं राग द्वेष आदि क्लेशपाखे हलचल मजुइक, कम्प मजुइक, शान्त जुइकेया निंति धर्मदेशना यानाः बिज्यागु खः । थुकथं शान्त जुयाः च्वनेयानिंति दकले न्हापां न्हाचः धयावयाथेतुं इन्द्रियसंवर यायेगु आवश्यक जू । इन्द्रिययात संवर यायेमाः । अले प्वाः फुलयेजूगु सुकयेजूगु निसें कयाः दनेगु प्यतुइगु अथे हे उखे थुखे जुइगु, गुलिनं ज्या खं यायेगु खः व दक्षयात क्वातुक्क क्वातुक्क चायेका च्वनेगु आवश्यक जू ।

उकथं चायेका च्वनेबलय् भाविता याइगु चित्तयात भाविता यायेमाःगु आरम्मणपाखे धित्तुधिनाः छवयाच्वनीगु वीर्य नं दयेका च्वनेमाः । थुकथं वीर्य दया च्वनधाःसा न्त्याबले जागृत जुयाच्वनी । उगु मन जागृत जुयाच्वंगु इलय्लाक्क मन बुलुसे च्वनीगु, प्यान्नुसे च्वनीगु, गुजुगुजुं च्वनीगु छुं दइमखु । उकिं थव वीर्य बल्लाना बलधाःसा गुगु विषयवस्तु आरम्मण उत्पन्न जूगु खः व विषयवस्तुयाथाय् मनयात वीर्य धित्तुधिनाः छवयाच्वनी । वीर्ययागु ज्या हे छुधाःसा मखुगु, मभिंगु तत्वत वा मनयात मलीन यानाबिइगु, बुलुकाबिइगु अकुशल धर्मतय्त चित्त चीकाः कुशलधर्मया लॅंपु चायेका बिइगु खः । कुशलधर्म धयागु न थन स्मृतिप्रधान जुयाच्वंगु कुशलधर्म खः ।

वीर्य बलाइगु अवस्थाय्लाक्क विषयवस्तु आरम्मणतय्त व्वातुक्क चायेकीगु स्मृति दयावइ । उकथं स्मृति दत्तधायेवं आरक्षा दयाच्वनी वा स्मृति दत्तधाःसा मभिंगु, मखुगु तत्वत दुहांवइमखु वा क्लेशत झीगु चित्तसन्ततिइ दुहांवये फइमखु । छायधाःसा स्मृतिं आरक्षा यानातःगु कारणं याना । उकथं आरक्षा यानातःगु दत वा रक्षा यानातःगु दतधाःसा सुरक्षित जुयाच्वने दइ । सुरक्षित जुइदत धायेवं राग, द्वेषादिं हलचल मदयाः शान्तं च्वनेदइगु जुयाच्वन । उकिं उगु अवस्थाय्जूसा मन शान्त जुइक्काः याउंक उत्पन्न जुयावक्त्वः

आरम्मणतय्त स्मृतिं चायेका: च्वनेफइ, होस तथाच्वने फइ, खंकाच्वने फइ । उकिं थव स्मृतिं भीत आरक्षा यानाबिङु जुल, समाधिं चित्त चिलाये मलाये मदंक, राग, द्वेष आदिपाखें हलचल मदयेक, शान्त वातावरण सृजना यानाबिङु । वीर्य अकुशल लैंपुयात बन्द याना: कुशलयागु लैंपुयात चायेका बियाच्वनी । संक्षिप्तं धायेगु खःसा स्मृतिं क्लेशत मवयेक पनेगु याइ, समाधिं छगू हे जक आरम्मणय् मन स्थिर याना: तइ, वीर्य मनयात विषयवस्तुपाखे धित्तुधिना छ्वइ । स्मृति, समाधि, वीर्य दयाच्वनीगु इलय् थ्याक्क थ्याक्क आरम्मणतय्त चायेका च्वने फइ ।

छगू आरम्मण चायेकेत छगू सेकेण्ड लगयेजूसा छगू मिनेट अर्थात् ६० सेकेण्ड, ख्वीकःतक चायेकेगु समय दु । ख्वीक्वः तक चायेका च्वनेगु इलय् मनय् गुनगुने जुयाच्वनीगु थव परियुष्ठान क्लेश धयागु दुहांवये फइला ? व इलय् भाविता याइगु चित्तय् वीर्य, स्मृति, समाधि धयागु मानसिक शक्ति दुगु कारणं याना व क्लेश दुहांवये फइमखु । क्लेश दुहां मवलधाःसा चित्त शुद्ध जुइलाकि अशुद्ध जुइ ? चित्त सफा जुइलाकि बुलुइ ? उगु अवस्थाय् गुगु हालतय् न चित्त बुलुइमखु सफा हे जुयाच्वनी । अले थव सफा जुयाच्वंगु चित्त वा शुद्ध विशुद्धगु चित्त धयागु नीचत्वय् थ्यनाच्वंगु जुइलाकि उच्चत्वय् थ्यनाच्वंगु जुइले धायेबलय् व चित्त उच्चत्वय् थ्यनाच्वंगु वा उत्तमगु स्थितिइ थ्यनाच्वंगु जुइ । नीचगु स्थितिइ थ्यनीमखु । उकथं थव उत्तमगु स्थितिइ थ्यंगुयात हे थन आर्य धयातःगु खः । थव आर्य धयागु आर्य पुद्गालपिं हे धाःगुला मखु । आर्यथेजाःगु चित्त शुद्ध, विशुद्ध जुया, उत्तम जुयाच्वंगुयात कया: आर्य धका: धयातःगु खः । उकिं थव आर्यत्वय् थ्यंगु वा शुद्धगु, उत्तमगु समाधि थुगु अवस्थाय् दयाच्वनीगु जुल ।

(९१)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

थन समाधि जक दयाच्चवंसां तबिनं थुकी दुने वीर्य व स्मृतियात नं दुथ्याकेमाःगु दु । उकिं थुकथं समाधि, वीर्य, स्मृति दयाच्चवनधाःसा थव परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनं मुक्त जुयाच्चनी । यदि छग् सेकेणडया निंति चायेके फतधाःसा छग् सेकेणडया निंति मुक्त जुइ, छग् मिनेट चायेके फतधाःसा ख्वीक्वः तक परियुष्ठान क्लेश बन्धनं मुक्त जुइ, अथे हे न्याग् मिनेट चायेके फतधाःसा स्वसःक्वः परियुष्ठान क्लेशं मुक्त जुयाच्चनी । थुकथं यायां यायां लिपा स्वतः हे विष्कम्भन प्रहण पाखे क्लेशतय्त चीका बिङु जुइ वा क्लेशं भंभं तापाना वनीगु जुइ । विष्कम्भन धयागु प्रहण भीके दयावल धायेवं क्लेश भंभं तापाना वनी । उकथं तापानावंगु क्लेश अलग जुइगु जुयानिंति हे थव विष्कम्भन धयागु विमुक्ति दयावयाः क्लेशं मुक्त जुइगु जुल ।

नकतिनि धयावइगुकथं समाधि, वीर्य, स्मृति दइबलय् परियुष्ठान क्लेशं नं मुक्त जुयावनी । समाधि दुलिसे परियुष्ठान क्लेशं नं मुक्त जुइगु जुया हे गुम्ह व्यक्तियाके शुद्ध, विशुद्धगु, उत्तमगु समाधि दई, उम्ह व्यक्ति धर्मविनय धयागु बुद्धशासनय् प्रतिष्ठितम्ह जुइ धकाः धयातःगु खः । समाधि दतधायेवं परियुष्ठान क्लेशं मुक्त जुइगु जुया शुद्ध विशुद्धगु उत्तमगु विष्कम्भन विमुक्ति दुम्ह जुइगुलि धर्मविनय धयागु भगवान् बुद्धयागु शासनय् स्थिर जुयाच्चंम्ह जुइगु खः धकाः भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यानातःगु दु ।

स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना अभ्यास यानाः समाधि दयावल धाःसा थुगु समाधि दुगु कारणं बुद्धशासनय् न्त्याबले स्थिर जुयाच्चंगु दु धकाः मनय् तयेमज्यू । छायधाःसा थव समाधि धयागु खणिक समाधि जक खः । खणिक धायेबलय् उत्पन्न जुयावक्वः आरमणतय्त चायेका च्वने फुगु इलय् जक थव समाधि दयाच्चनीगु

खः । यदि व चायेके मफुतधाःसा व समाधि हानं मदये नं फु व समाधि अलग जुयाच्चने फु । उकिं थ्व वीर्य, सति, समाधि धयागु समाधि पुचःलिसे दुथ्यानाच्चंगु गुलिनं धर्म खः उकिं अकुशलधर्मतय्त चीकाः कुशलधर्मयागु लॅप्युत चायेकाबिइगु ज्या यायेया लागि न्त्याबलें जागृत जुयाः च्चनेमाः । आरम्मण उत्पन्न जुल धायेवं तुरन्त उकियात चायेकेफुगु शक्ति दयेकाच्चनेमाः । यदि अथे मखुसे अलसी जुयाः, प्यानुसे च्वंकाः, छ्वासुसे च्वंकाः च्वनधाःसा व आरम्मणत त्वःफिना वनी । उगु इलय् व समाधि नं दइमखुत । सेकेण्ड सेकेण्ड पतिकं वीर्य, सति, समाधि धयागु दयाच्चंसा जक है भीके दुने गुनगुने जुयाच्चवनीगु व क्लेशत दुहांवये फइमखु । यदि अथे वीर्य, सति, समाधि मदयेकाः स्वयेमास्तेवःगु आरम्मणयात स्वयाः, न्यनेमास्तेवःगुयात न्यनाः, खँल्हये मास्तेवइगुयात खँ ल्हानाः, अथे है याउंक हलुकां क्याजुलधाःसा उगु इलय् समाधि अलग जुयाच्चंगु जुइ ।

समाधि मदयाच्चंपि समाधि मदुगु कारणं याना समाधिशासनं कुतुं वनाच्चंगु जुइ, पतन जुयाच्चंगु जुइ, च्युत जुयाच्चंगु जुइ । उगु अवस्थाय् परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनय् नं लानाच्चवनीगु जुल । छायधाःसा उगु अवस्थाय् होस मदुगु कारणं याना बांलाःगु आरम्मण खंसा लोभ उत्पन्न जुइ, मयःगु आरम्मण खंसा द्वेष उत्पन्न जुइ । उकथं जुइगु कारणं याना उगु इलय् परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनं मुक्त जुइमखु, वइगु बन्धनय् लानाच्चंगु जुइ । योगी जुयाच्चंपि व्यक्तिपिसं न्त्यः वइगु इलय् बाहेक दनाः वसेनिसे द्यने मत्यःतले है गुलिनं आरम्मणत उत्पन्न जुइगु खः व आरम्मणयात चायेकाः वनेमाः वा प्यंगु इरियापथ्य् नं स्मृति तयाच्चनेमाः, होस तयाच्चनेमाः । न्त्यःनेयागु समाधि व न्यूनेच्चंगु समाधिलिसे स्वाकं वनेमाःगु दु । छस्वा जुइक वनाच्चने माःगु दु ।

(९३)

Downloaded from <http://dhamma.digital/>

यदि न्यागू मिनेट तक उकथं समाधि दयेकाः च्वनाच्वने फतधाःसा स्वसःक्वः तक उम्ह व्यक्तियाके शुद्धगु, उत्तमगु समाधिं पूर्णं जुयाच्वनी । उबलय् समाधि प्राप्तियागु अधिकारी जुइदइगु जुयाच्वन । यदि छघौ तक उकथं हे अटुटरूपं चायेकाः यंकाच्वने फत धयागुजूसा स्वद्वः व खुसः क्वः समाधिशासन स्थिर जूगु जुइ । अयेतु न्हिचिं हे चायेकाः यंकाच्वने फतधाःसा द्वलंद्वः, लखंलखक्वः समाधिशासनय् प्रतिष्ठित जुयाच्वंगु जुइ । अले उगु इलय् परियुष्टान क्लेशयागु बन्धनं नं मुक्त जुइगु जुयाच्वन । उकिं थुगुकथं हे शुद्धगु, उत्तमगु समाधि प्राप्ति जूम्ह अधिकारी जुयाः ज्या यानायंके फयेकेगु कुतः यानायंकेमः । छघौ पूरा जुइधुंकल । उकिं ल्यं दनिगु कन्हय् स्वाकनं कनायंके । थौयात उपदेश थन हे क्वचायेका छ्वये ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

Dhamma.Digital

प्यधी आरम्भण (च्यान्हुगु दि)

म्हिगः शुद्धगु, विशुद्धगु, उत्तमगु, चित्त स्थिरजुइगु समाधि परिपूर्ण मजूम्ह व्यक्तियात भगवान् बुद्धयागु शासनं कुतुंवंम्ह, च्युतजूम्ह, पतनजूम्ह, शासनं अलग जूम्ह धाइ धयागु विषय क्याः कना । अथे हे थुगु समाधि मन्तधाःसा परियुष्टान क्लेशया बन्धनय् लानाच्वनी वा परियुष्टान क्लेशयागु बन्धनं मुक्त जुइमखु, समाधि दुसा जक हे व परियुष्टान क्लेश दुहांवये

(९४)

फइमखु । समाधि मन्त धायेवं परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनय् लाइ । मनय् गुनगुने जुयाच्चनीगु परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनं अलग जुये फइमखु । परियुष्ठान क्लेशरूपि बन्धनं मुक्त मजूम्हसित धम्मविनय धयागु थुगु शासनं पतन जूम्ह, च्युतजूम्ह, कुतुंवंम्ह धाइ धयागु विषय नं कनाः अले थुकियागु हे शुक्लपक्षय् वा शुद्ध, विशुद्ध, उत्तमगु समाधिं सम्पन्नम्ह व्यक्तियात धर्मविनय धयागु भगवान् बुद्धयागु शासनं पतन मजूम्ह, च्युत मजूम्ह, कुतुं मवंम्ह धकाः धाइ धयागु विषयलय्, वथेतुं समाधि दतधाःसा मनय् गुनगुने जुइगु परियुष्ठान क्लेशयागु बन्धनं अलग जुइ, सुरक्षित जुइ । थुगुकथं सुरक्षित जूसा शान्ति सुख दइ । उबलय् तिनि धात्थें क्लेश बन्धनं मुक्त जूगु धाइ । अथेजुया थुकथं समाधि दतधायेवं विमुक्ति धइगु गुण नं दयावइ । छुकिं मुक्त जूगुधाःसा व हे परियुष्ठान क्लेशपाखें मुक्त जूगुजुल । उकिं शुद्धगु, विशुद्धगु, उत्तमगु विमुक्तिं परिपूर्ण जूम्ह व्यक्तियात थुगु बुद्धशासनय् स्थिर जुयाच्चंम्ह वा थव शासनं पतन मजूम्ह, च्युतमजूम्ह, कुतुंमवंम्ह, परिशुद्धम्ह, शासनय् प्रतिष्ठितम्ह धाइ धकाः म्हिगः सामान्यकथं कनेधुनागु दु । आः थौ थव हे खँयात ग्रन्थयागु भाय्या नापनापं अभ्यास यायां दयावइगु ज्ञानयागु खँयात न्त्यथनाः हानं व्याख्या यानायंके ।

समाधि दयेकायंकेत स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना यायेगु तरिका अनुसार भाविता यायेमाःगु आरम्मण काय, वेदना, चित्त, धम्म धकाः प्यथी दु । काय धयागु फुलये जूगु, सुकये जूगुनिसें कया: शरीरय् उत्पन्न जुयाच्चंगु आरम्मण विषयवस्तुत बारम्बार चायेकायंकेगुयात कायानुपश्यना धाइ । वेदना धायेवं यइपुगु वेदना, मयइपुगु वेदना, अथे हे सहयाये थाकुगु वा सहयाये अःपुगु, म्हाइपुसेच्चंगु वेदना, न्त्याइपुसेच्चंगु दक्ष वेदनायात कायेमाःगु

जुल । फुक्ककथंया वेदनायात बारम्बार चायेकाच्चनेगुयात वेदनानुपश्यना धाइ । अले चित्तय् दुने बिचाः, कल्पना वइगु, तर्कना वइगु, अथे हे चित्त शुद्ध जुइगु, चित्त बुलुया वइगुयात चित्तय् दुथ्याकेमाःगु जुल । थुगु फुक्ककथंया चित्तयात बारम्बार क्वातुकक चायेकाच्चनेगुयात चित्तानुपश्यना धाइ । हानं धर्मानुपश्यना धायेवं थव काय, वेदना, चित्त स्वंगुलिइ दुमथ्याःगु त्यं दनिगु गुलिनं कृयाकलापत खः व फुक्कं धर्मानुपश्यनाय् दुथ्याइ । थुकथं बांकिदनिगु विविध कार्ययात बारम्बार चायेका च्चनेगुयात धर्मानुपश्यना धाइ ।

भीसं भाविता यायेमाःगु आरम्मण प्यता प्रकारया दु । प्यता प्रकारं उत्पन्न जूगु दक्षयात छक्वलं भाविता याये फइ हे मखु । उकियानिंति छां छायात कयाः चायेकाच्चनेमाः । विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाच्चवंपि योगी साधक साधिकापिन्त उत्पन्न जुक्वः आरम्मणतय् त चायेकेगु धकाः धयातःसां गुलिं गुलिं आरम्मण स्पष्ट जुयाच्चवनी, प्रकटरूपं खनेदयाच्चवनी, गुलिं गुलिं आरम्मण प्रकट जुइमखु । प्रकट मजूगु, स्पष्ट मजूगु आरम्मणयात चायेके थाकुइ । यथा पाकट^१ विपत्सनाभिनिवेसो अर्थात् न्हापां विपश्यना भावना यायेबलय् प्रकटगु, स्पष्टगुनिसें चायेकेमाः । स्पष्ट मजूगु, चायेके थाकुगु आरम्मणयात छखे त्वःताः गुगु आरम्मण दक्षसिबे स्पष्ट जू उगु आरम्मणयात चायेकेमाः । थुकथं आरम्मण उत्पन्न जूगुलिइ नाम व रूपधर्म धकाः निथी प्रकारयागु दइगु जुयाच्चवन । थव नाम व रूपधर्म धकाः निगूमध्ये नं नामधर्मयात सिइकेगु स्वयाः नं रूपधर्मयात सिइकेगु दक्षसिबे अःपु । नामधर्मसिबेन रूपधर्म दक्षसिबे प्रकट जू, स्पष्टरूपं खनेदु । रूपधर्म नं निथी प्रकारयागु दुगु जुल । पठबी, आपो, तेजो, वायो धकाः थव चतुर्महाभूत धयागु छथी जुल । अले व

(९६)

चतुर्महाभूतयात् बःक्याः, उकियागु भरोसा क्याः उत्पन्नं जुइगु उपादानरूपं धकाः छथी । थुकथं निथी प्रकारयागु दु । अले थव निथी प्रकारयागु रूपमध्ये महाभूतरूपं धयागु दक्षिणे स्पष्टं जू । अले हानं पृथ्वी, आपो, तेजो, वायो थव प्यंग् महाभूतरूपमध्ये नं वायोधातु दक्षिणे स्पष्टं जू । वायोधातु धायेवं कसयेजुइगु, तन्कयेजुइगु, लुकलुकुं सनाच्चनीगु सरये सरये जुयाच्चनीगु स्वभावं जुल । उकिं थव प्यंग् धातु मध्येसनं थव दक्षिणे स्पष्टज्ञगु वायोधातुयात् चायेकेमाः । वायोधातु सिकं ल्यं दनिगु मेगु स्वंग् पठबी, आपो, तेजो धयागु भचा सुक्ष्म है तिनि, व उलि प्रकट मजू । उकिं ध्यानभावना अभ्यास यायेबलय् दक्षिणे स्पष्टज्ञगु वायोधातुनिसे चायेकाः यंकेगु अपुइ ।

छक्वलं अभिर्धमकथं मखुसे न्हापां सूत्रान्तं पिटकय् वयाच्चंगुकथं समाधि दयेकायंकेमाःगु जुया च्चन । पठबीधातु, आपोधातु, तेजोधातु, वायोधातु धकाः फारये फारयेयानाः ध्यानभावना अभ्यास यायेगु जुइमखु । सूत्रान्तं पिटकय् वयाच्चंगु अनुसारं वा सूत्रय् वयाच्चंगु अनुसारं भीसं व्यवहारय् छ्यलेगु भाषं नां बियेगु आवश्यकं जू । भीगु भाय् वा विभिन्न देशयापि व्यक्तिपिन्तं थःथःपिनिगु भाषं गुकथं या:सा उकियात अःपुक थुइ उकथं व्यवहारय् छ्यलेगु भाषा प्रयोग यायेमाःगु दु । उपमाया निंति न्हासं फय् दुहांवल धायेवं बिस्तारं प्वाः फुलयेजुया वड, उकियात फुलयेजुल धकाः चायेकेगु जुल । अले सासः पिहांवनीबलय् प्वाः बिस्तारं सुकये जुयावनी, उकियात सुकयेजुल धकाः चायेके माल । थुकथं फुलयेजूगु, सुकयेज्ञगु शब्द दक्षिणं थःगु व्यवहारय् छ्यलाच्चंगु भाय् खः । उकिं सूत्रान्तं देशनायात “बोहारदेशना” धकाः धाइ, व्यवहारय् छ्यलीगु शब्द प्रयोग यानातःगु थुकी खनेदु । बांलाक चित्तं क्वथीक प्वाथय् स्वलधाःसा बिस्तारं प्वाः

फुलयेजुयावइगु तन्कयेजुयावइगु कसयेजुयावइगु टम्म च्वनावइगु
ल्हुकुल्हुकुं सनाच्वनीगु थुज्वःगु परमार्थधर्मया स्वभाव नं सियावइ ।
अले सुकयेजुइबलय् नं बिस्तारं हलुका जुं वनीगु, छ्वासुरे
च्वनावनीगु आदि परमार्थधर्मया स्वभाव नं खनाः वइ । उकिं
ध्यान च्वनेबलय् फुलयेजुल, सुकयेजुल धकाः आपाःसिनं सिइगु
भाषं व्यवहारय् छ्यलीगु भाषा प्रयोग यानाः चायेकाच्वनेगु यायेमाः ।
अले चायेकाः यंकूलिसे स्वतः हे परमार्थ धर्मयागु स्वभावत सियावइगु
जुयाच्वन ।

थुकथं सियावइगु नं न्हाचः ध्यावयागु अनुसारं वायोधातुयागु
स्वभाव स्पष्टरूपं खंगु खः । प्वाः फुलयेजुइगु, कसयेजुइगु,
तन्कयेजुइगु, ल्हुकुल्हुकुं संथेन्जुइगु सरयेजूर्थे जुइगु, श्व वायोधातुयागु
स्वभाव खः । थुगु अवस्थाय् मेमेगु धातु नं उकी हे सम्बन्ध
दयाच्वनंगु दु वा सम्मिलित जुयाच्वनंगु दु । तर वायोधातु दक्वसिद्वे
स्पष्ट ज् । वायोधातु मुख्य जुयाच्वन । अले सुकयेजुइगु अवस्थाय्
नं छ्वासुसेच्वनाः दुनेथ्यंक दुहांवर्थे जुइगु उज्वःगु स्वभाव खनी ।
श्व नं वायोधातुयागु स्वभाव हे खः । गुबले खालि सँजक संगुर्थे
जुयाच्वनी, व नं वायोधातुयागु हे स्वभाव खः । फुलयेजुइगु
अवस्थाय् सुकयेजुइगु अवस्थाय् छु छु खनाच्वंगु खः, व दक्व
वायोधातुयागु स्वभावयात खनाच्वंगु खः । अथे हे प्वाः फुलयेजूगु,
सुकयेजूगु जक मखुकि गुलिनं आरम्मणत उत्पन्न जुइ व उत्पन्न
जुक्वः आरम्मणत छग् छगूयात चायेकायंकेफुसा स्वभावधर्मयात
सियाः, खनाः वइ ।

युगुकथं चायेकाच्वनेगु अवस्थाय् व्यवहारय् प्रयोग याइगु
शब्दं हे छ्यला: चायेकाच्वनेगु खः । तर सियाच्वनीगु इलय् परमार्थ
धर्मयागु स्वभावधर्म सियावइगु जुया “भूतं भूततो पत्स्तति”
धकाः कनातःगु दु । गुकथं जुयाच्वन, दयाच्वन उकियात उकिथं
(९८)

हे चायेकाच्चनेगु, सिइकाच्चनेगु, भाविता यानाच्चनेगु यायेमा: । तर शुरूशुरूइ विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास या:पि व्यक्तिपिंके जूसा समाधि उलि बमलाःनिगु कारणं याना वा चित्त स्थिर मजूनिगु कारणं याना लयावक्षः आरम्मणतय्त स्पष्टरूपं चायेके फडमखुनि । छायधाःसा उबलय् चित्त हे स्थिर मजूनि, चित्त स्थिर मजूवं वीर्यं नं उलि क्वातुइ मखुनि । हानं स्मृति नं उबलय् अभाव हे जुइतिनि ।

विपश्यना अभ्यास क्रमिकरूपं दिपाःमदयेक निरन्तररूपं यानाः यंकलधाःसा प्वा: फुलयेजूगु, सुकयेजूगु मुख्य आरम्मणनिसें क्याः चायेकायंकलधाःसा विस्तारं स्मृति वृद्धि जुजुंवइ । स्मृति वृद्धि जुलधायेवं आरम्मण छगु छग्यात क्वातुक्क, त्वःमफीक चायेके फयावइ । थव प्वा: फुलयेजुल धकाः स्वयेगु छगुली दुने हे नं विभिन्न प्रकाररयागु मानसिक शक्ति दुथ्यानाच्चंगु दु । उकी दक्षसिंबे मुख्यगु “आतापी” धयागु वीर्यं वा कुतः यायेगु, उद्योग यायेगु खः । हानं थव उद्योग यायेगु, कुतः यायेगु धयागु नं सामान्यकथं मखु, तसकं हे जागृत जुया, मनयात छत्ति हे प्यानुसे मच्चंकूसे, छ्वासुसे मच्चंकूसे, मन ग्वाकाः क्लेशयात पुकाछ्वयेगु, गंकाछ्वइगु किसिमं कुतः यायेगु खः । उकियात थन आतापी धयातःगु खः । आतापी धायेबलय् तसकं तसकं क्वातुक्क कुतःयायेगु, उद्योग यायेगु, प्रयत्न यायेग्यात धयातःगु खः । थव आतापी धयागु वीर्यं दयाच्चन धाःसा मन छ्वासुसे च्वनीमखु, प्यानुसे च्वनीमखु, कमजोर जुइमखु, न्त्याबलें जागृत जुयाच्चनी । जागृत जुयाच्चनीबलय् छु आरम्मण उत्पन्न जुल उकी हे थ्याक्क थ्याक्क मन तयेफइ । अले उगु अवस्थाय् “कोसज्ज” धकाः अल्स स्वभाव नं दुहांवये फडमखु । छु आरम्मणयात चायेकेमाःगु खः वा भाविता यायेमाःगु खः, उगु आरम्मण व भाविता याइगु

चित्त छज्ज्वः छज्ज्वः जुया थ्याक्क थ्याक्क चायाच्चनी । उकथं
चायेकेगु वीर्य दयेका कायेफतधाःसा लिपाजूलिसे स्मृति नं भं भं
क्वातुयावड । थन मुख्य सिइकेमाःगु छु धायेबलय् भाविता
यायेमाःगु आरम्मणय् वा उत्पन्न जूगु आरम्मणय् भाविता
याइगु चित्त थ्यनिगु किसिमं घ्वात्तु घ्वाना छ्वयाच्चनीगु वीर्य
बःलाका यंकेगु खः ।

वीर्य जक दयानं मगाःनि । गुबलें गुबलें छन्द वा इच्छा
तिब्र जूगु कारणं गुगु आरम्मण चायेकेमाःगु खः व आरम्मण
पुलाः वनेफु । गुबलें गुबलें शिथिल जुयाः आरम्मण दुगुथासय्
चित्तयात थ्यंके मफया च्वनेफु । मेगुकथं धायेगु खःसा गुबलें
गुबलें उद्योग याःगु अप्वः जुयाः आरम्मणयात पुलावनेफु, गुबलें
गुबलें उद्योग याःगु मगाना: आरम्मणय् थ्याक्क मथ्यनेफु । उकिं
थ्व आरम्मण व भाविता याइगु चित्तयात समताय् तयेतः थ्याक्क
थ्याक्क तयेया नितिं हानं मेगु छगु मानसिक शक्ति आवश्यक जू । व
वितर्क धयागु मानसिक शक्ति खः । वितर्क धयागु छु धायेबलय्
लक्ष्यय्लाक्क चित्त थ्यंकाबिइगु वा विषयवस्तु छु चायेकेमाःगु खः
व लक्ष्यय् चित्तयात द्यतनाबिइगु स्वभाव खः । अले थ्व वितर्क व
चित्तयात घ्वात्तुघ्वाना आरम्मणय् छ्वयाबिइगु वीर्य, थ्व निगु
दयावलधाःसा लिपा जूलिसे स्मृति नं भं भं बल्लाना वड । उकिं
थ्व प्वाः फुलयेजुल धकाः छकः जक चायेकेगुया दुने नकतिनि
धयावयागु मेमेगु नं दुथ्यानाच्चंगु दु । अथेतुं वितर्क नं उकी
दुथ्यानाच्चंगु दु । युगुकथं वीर्य व वितर्क धयागु दतधाःसा स्मृति
नं अयें दयावड । स्मृति भं भं क्वातुयावःलिसे आरम्मणतयेत
त्वःमफिइक चायेकायंकाच्चनेफइ । उकथं चायेकायंके फतधाःसा
वा स्मृति न्त्यागु आरम्मणय् नं चायेकाच्चने फतधाःसा चित्त
स्थिर जुयाच्चनी, उकियात हे अविकल्पो समाधि धाइ । चित्त

विशिष्ट जुइमखु, चंचल जुइमखु, चिलाये मलाये दनीमखु, छग् है आरम्मणय् थ्याक्क थ्याक्क च्वनाच्वनी। छग् है आरम्मणय् धाःसां नं थन खणिकसमाधि यात कायेमाः। छाक्षण चायेकल धाःसा छग् क्षणयानिति चित्त स्थिरजुइ। हानं मेगु आरम्मण वल धायेवं मेगु आरम्मणय् चित्त स्थिरजुइ। उगु किसिमं समाधि वृद्धि जुजुं वइ।

प्वाः फुलयेजुल धकाः चायेकागु छग् समयथा दुने व फुलयेजूगु आरम्मणय् चित्तयात छ्वयाच्वनेगु वीर्य नं दुगु जुल। अले व फुकेसनं थ्याक्कजुइक द्यतनाबिइगु वितर्क धकाः नं दुगु जुल। अले हानं उकी आरम्मणयात क्वातुक्क, पूवंक, दुयेक, चायेकीगु स्मृति नं दुगु जुल। अथे है स्मृति दुगु इलयलाक हानं चित्त नं एकाग्र जुया स्थिर जुयाच्वनीगु जुल। अथेजुयाः छक्वः प्वाः फुलयेजुल धकाः चायेकाया भित्र थव न्याता प्रकारया तत्व वा धर्मत नं थुकी दुने दुथ्यानाः च्वंगु दु। थुकथं छक्वः छक्वः चायेकेबलय् थव न्यागु न्यागु धर्मत नं वृद्धि जुजुं वनी। अथे वृद्धि जुजुं वनीगु जुयाः थुकियात भावना धकाः धाइ। अले बारम्बार दिपाः मदयेक लगाताररूप चायेकायंके फतधाःसा तिनि उकियात अनुपस्तना धाइ।

थुगु विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यायेगु ध्यागु शुरुशुरुइ नकतिनि ध्यावयागुये चित्तय् दयेमाःगु गुगु शक्तित खः व पूर्णरूपं मदुनिगु कारणं याना फुलयेजूगु, सुकयेजूगु आरम्मणयात स्वयेबलय् गुबलें गुबलें स्वयेमफुगु नं जुया च्वनेफु। गुबलें वीर्य मगानाच्वनी, गुबलें वितर्क मगानाच्वनी, उगु किसिमं ज्ञालिं दक्व आरम्मणतय्त चायेके फइमखु। यदि चायेके फयाच्वंसां नं प्वाः फुलयेजूगु, सुकयेजूगुयात स्वयेबलय् खालि सण्ठान धकाः प्वाः छग्यागु आकार जक सियाच्वनी। प्वाः फुलयेसुकयेजूगु सण्ठान वा

आकारयात सण्ठानप्रज्ञप्ति धकाः धाइगु जुल । उबलय् स्वभावधर्मयात सिइके फइमखु । उकथं जुयाच्चनीगु फाइदा मदुला ले धायेबलय् फाइदा ला दु । छायधाःसा उगु इलय् मन मेथाय् चिलाये मलाये दनाच्चंगु मदु । प्वाथय् है मन लानाच्चंगु दुगु जुया फाइदा दु तर उबलय् प्रज्ञप्ति स्वभावयात जक स्पूगुजुल । गुलिं गुलिंसिनं आकार प्रवृत्ति धकाः व प्वाः फुलयेजूगु सुकयेजूगु गतियात जक सियाच्चनी । उगु अवस्थाय् नं चित्त उखेथुखे मवंगु समाधि जुयाच्चंगु दु । तर उलि बलवान् जक भजूनि । अथेसां मेथाय् चित्त मवंगु कारणं यानाः उलि सियाच्चंगु नं ज्य् है धायेमानि । तर जब स्मृति, समाधि बलवान् जुयावइ वा शक्तिवान् जुयावइ उगु अवस्थाय् थुगु प्वाःया सण्ठान धकाः आकार प्रकार नं खनेदइमखुत, खालि कसयेजूगु तन्कयेजूगु सनाच्चंगु अथे है सरयेजुयाच्चंगु स्वभावयात जक मुक्कं खनाच्चनी ।

सुकयेजूल धकाः चायेकेबलय् नं सनाच्चनीगु स्वभाव, बिस्तारं छ्वासुसे च्वनाः वनाच्चनीगु स्वभाव जक खनी । प्वाःयागु आकार प्रकारयात खनीमखुत । स्वभावधर्मयात मुक्कं है सियाच्चनी । थुकथं विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यायेमाः धयागु नं मुख्य धात्येयागु स्वभावधर्मयात सिइकेयानितिं यायेमाःगु खः । उकिं थव प्वाः फुलयेजूगु इलय्लाक नकतिनि धयावयागु मानसिक शक्तिपुचः दक्व दुथ्याका स्वयाच्चनधाःसा व फुलयेजुइगुलिड गुगु स्वभावधर्मत दयाच्चंगु खः उकियात स्पष्टरूप छर्लङ्ग सिइकाः, थुइकाः कायेफइगु जुयाच्चन ।

अले अनुपश्यना धकाः छक्वः चायेकीगु भित्रय् चित्तयागु शक्तित वा चित्तय् दयेमाःगु न्हाचः धयावयागु न्याता प्रकारया शक्तियात हानं छक्वः छगू छगू यानाः स्पष्टरूपं थुइकाबिइगु कुतः याये । दकले न्हापां थव गुगु भाविता यायेमाःगु आरम्मण खः व

आरम्मणपाखे चित्त द्यतनाबिङु वा लक्ष्यय् थ्याक्क थ्याक्क
लाकाबिङु वितर्क, उकियात सम्यक्संकल्प धका: धाइ । सहीकथं
बिच्चाःयायेगु, सहीकथं, वास्तविककथं, यथार्थकथं भाविता याइगु,
चित्तयात आरम्मणय् द्यतनाबिङु वा लक्ष्यय् थ्याक्कजुइक तयाबिङु
वितर्क उगु इलय् दइगु जुल । श्व वितर्क दुगु कारणं याना चित्त
मेथाय् च्चव्यलाः वनीमखु । यदि श्व वितर्क मटुधयागु जूसा भीगु
चित्त अप्वः यानाः कामगुण आदि पाखे हे वनाच्चनी । बाबांलाःगु
स्वयेगु, न्यनेगु, नंतुनेगु, अथे हे स्वाद कायेगु, थिङु धयागु
पञ्चकामगुण आरम्मण पाखे चित्त वनाच्चनी । उकथं वनधायेवं
कामवितर्क धयागु दयाच्चनी । उगु कामवितर्क उत्पन्न जुइगु
अवस्थाय् गुगु चायेके धका: धयातइगु आरम्मण खः व आरम्मणपाखे
मन लाइमखु । अथे हे चित्तबुझयेमज्गु छुं खनधाःसा, तालधाःसा
तुरन्त हे मनय् द्वेष उत्पन्न जुइधुंकी । उबलय् व्यापादवितर्क
धका: नं उत्पन्न जुइफु । अले हानं अथे हे च्चव्यनेगु अवस्थाय्
भाविता मयातधाःसा मेपिन्त सास्ति याये मास्तेवःगु, कसाः याये
मास्तेवइगु धयागु नं मनय् उत्पन्न जुइफु । थुकियात विहिसावितर्क
धका: धाइ । श्व स्वता प्रकारयागु कामवितर्क, व्यापादवितर्क,
विहिसावितर्क धयागु मिथ्यावितर्क दुहांवयेफु । यदि भीके
क्वातुक सम्यक्संकल्प धयागु वितर्क मन्तधाःसा श्व स्वता
प्रकारयागु मिथ्यावितर्कत दुहांवयेफु ।

यदि भीके सहीकथं, वास्तविककथं, यथार्थकथं आरम्मणय्
चित्तयात दिकाः बिङुफुगु वा द्यतनाः बिङुफुगु वितर्क दतधाःसा श्व
स्वता प्रकारयागु मिथ्यावितर्कत दुहांवयेगु मौका हे दइमखु, अवसर
हे दइमखु । उकथं वितर्क दुहांवयेगु मौका दइमखुगु जुयाः उगु
इलय् व स्वता प्रकारयागु मिथ्यावितर्क अलग जुयाच्चनी । उगु
इलय् चित्त सफा जुयाच्चनी । यदि छक्वः चायेके फतधाःसा

छवचःयानिति व मिथ्यावितर्क अलग जुड़। यदि निक्वः चायेके
 फतधा:सा निक्वःया निति, अथेतुं छग् मिनेट तक चायेके फतधा:सा
 ख्वीक्वः तक व स्वंग् वितर्क अलग जुयाच्चनी। न्याग् मिनेट तक
 क्वातुक्क, दिपा: मदयेक चायेके फतधा:सा स्वसःक्वः तक
 मिथ्यावितर्क अलग जुया: चित्त सफा जुयाच्चनी। अथे हे छघौ
 जुलधा:सा स्वद्वः व खुसःक्वः तक मिथ्यावितर्क अलग जुड़। मेगु
 मानसिक शक्ति वीर्य भाविता याइगु चित्तयात भाविता यायेमा:गु
 आरम्मणयाथाय् घ्वातुघ्वानाः, धित्तुधिनाः छ्वयाच्चनी। चित्तयात
 मेथाय् मछ्वःसे भाविता यायेमा:गु आरम्मणय् छ्वयाच्चनीगु
 जुयानिति उगु अवस्थाय् अकुशल वा क्लेशत दुहांवये फइमखु।
 उकिं “पापकार्न अकुसलार्न धम्मार्न पहानाय बायामो”
 धका: धयातःगु दु। चित्तयात आरम्मणय् धित्तुधिनाः
 छ्वयाच्चनीगु वीर्य दुगु अवस्थाय् अन अकुशलधर्मत दुहांवये फइमखु
 वा क्लेशत दुहांवये फइ मखु। छाय्धाःसा व अकुशलधर्मत दुहांवयेगु
 मौका हे दइमखु। वीर्य आरम्मणपाखे धित्तुधिनाः छ्वयाच्चवंगु
 दुगु जुयानिति, चित्तया मेथाय् बनेगु मौका मदुगु कारणं याना
 उकथं थव अकुशलधर्म दुहांवयेगु मौका मब्यूगुयात हे थन अकुशलधर्म
 चीका छ्वयेगु धका: धाइ वा प्रहाण यायेगु धका: धाइ। छाय्धाःसा
 थन वीर्य अकुशलधर्मयात पनातःगु दुगु जुल।

थुगुकथं वीर्य अकुशलधर्मयात पनातःगुलिं मेगु अकुशल
 मखुगु तर्कयात चायेकःवने माल। व छु धा:सा “कुसलार्न
 धम्मार्न उपसम्बवाय बायामो” कुशलधर्मयात वृद्धि यानाः यंकेया
 निति तिबः बिडगुली वीर्य कुशलधर्म उत्पन्न यायेत तिबः बिड।
 अकुशलधर्मयात पनी, कुशलधर्मयात वृद्धि यानाबिड। अले थन
 कुशलधर्म धका: धायेबलय् मुख्य स्मृति व समाधि प्रधान जुयाच्चवंगु
 कुशलधर्मया लँप्यात चायेकाबिड। उकिं अःपुक थुइकातयेगु खः

धयागुज्जूसा थव वीर्यं चित्तयात आरम्मणपाखे धित्तुधिना छ्वङ्गु
कारणं याना अकुशलधर्म उत्पन्नजुइगु मौका हे प्राप्त जुइमखु ।
उगु अवस्थाय् स्मृति व समाधि प्रधान जुयाच्चंगु कुशलधर्मत
उत्पन्न जुइ धकाः थुइका तयेमाःगु जुल ।

उकिं थुकथं थव वीर्य दयाच्चंगु इलयज्जूसा अकुशलधर्मयागु
लैं फुक बन्द यानाः छ्वङ्गु जुल, कुशलधर्मयागु लैंपुयात चायेकाब्यूगु
जुल । यदि छक्वः चायेकलधाःसा छकःयानिति अकुशलधर्मया
लैंपु बन्दजुइ, निक्वः चायेकलधाःसा निकःयानिति, अथे हे छगू
मिनेट्यानिति चायेकलधाःसा ख्वीक्वः तक अकुशलधर्म अलगा
जुया कुशलयागु लैंपु चायेकाब्यूगु जुइ । कुशल वृद्धि या:गु जुइ ।
अल्स जुइगु स्वभावयात “कोसज्ज” धाइ । वीर्य दत धायेवं
अल्स जुइगु स्वभाव दुने दुहांवयेके बिइमखु वा व अल्स दुहांवयेगु
मौका दहेमखुगु जुल । उकिं वीर्य अकुशलधर्मया लैंपु बन्द याना:
कुशलधर्मयागु लैंपु चायेकाब्यूडि । विशेषयाना अल्स स्वभावयात
दुहांवयेगु मौका बिइमखु धकाः थुइकेमाःगु जुल । वितर्क, वीर्य
दतधाःसा क्वातुक्क, दुर्गेक चायेकेगु चित्तयागु मेगु शक्ति अर्थात्
स्मृति नं दयावड । स्मृति दतधाःसा चित्तसन्तानय् मभिं यानाबिइगु
तत्वत दुहांवये फडमखु । स्मृति दयाच्चंगु इलय् वयाके आरक्षा
यायेगु स्वभावत दइ । उकिं “आरक्षपञ्चुपद्धान” धकाः धयातःगु
दु । थव स्मृति अकुशलधर्म, अथेतुं शरीरयात मभिं यानाबिइगु
तत्वतय्त दुहांवयेगु मौका बिइमखु । उकथं मौका मब्यूगु कारणं
याना चित्त शुद्ध जुयाच्चनी वा चित्त उबलय् स्थिर जुयाच्चनी ।
अथे स्मृति दतधायेवं हानं समाधि नं दयावडगुजुल । समाधि
दतधायेवं चित्त स्थिर जुइगुजुल, चित्त स्थिर जूगु कारणं याना
चित्त चिलाये मलाये दनीमखु, चित्त चञ्चल जुइमखु, शान्त
जुयाच्चनी । उकिं यदि भीषिं छगू सेकेपडु उकथं चित्तयात शान्त

(१०५)

याये फतधाःसा छग् सेकेण्ड चित्त चिलाये मलाये मदनीगु जुल,
अथे हे छग् मिनेट तक थुगु समाधि दयेकाच्चने फतधाःसा ख्वीक्वः
तक चित्त चिलाये मलाये मदंसे शान्त जुयाच्चवनीगु जुल ।

उकिं भीसं भावितायागु छक्वःया समय भित्रय् नकतिनि
धयावयागु चित्तयात ग्वाहालि जुइगु स्वभावधर्मत दक्वं
दुथ्यानाच्चवनी । थुगु धर्मत छग् पा:खं हे दुथ्याइ, छग् छग् यानाः
दुथ्याइगु मखु । छक्वः चायेकेगु भित्रय् छगपा:खं हे थ्व न्याता
प्रकारयागु धर्मत दुथ्यानाच्चवंगु दु । उकिं थुकथं छक्वः चायेकेगुयात
लिपा छग् मिनेट चायेकल धाःसा ख्वीक्वः, यदि न्याग् मिनेट
चायेकल धाःसा स्वसः क्वः । उकथं भाविता यायां मनय् एकाग्रता
दयावइगु जुल धाःसा भं भं वृद्धि जुं वइगु जुयाः थुकियात
भावना धाइ ।

“काये कायानुपस्ती विहरति” धकाः थ्व गुगु
स्मृतिप्रस्थानय् वयाच्चवंगु खः उकियात नं थुइका बियेगु कुतः
यानायंके । विषयवस्तु लुयावइगु इलय् थ्व अभिधर्मकथं नां बियाः
चायेका यंकाच्चन धाःसा उकियापाख्वें विषयना ध्यानभावना भाविता
याःगु जूवनीमखु । छायधाःसा थ्व नां बियाः यानाच्चनेगु नामप्रज्ञप्ति
मात्र जुइ । अथेजुयाः मुख्य आरम्मण उत्पन्न जूगु अवस्थाय्
थ्याकक थ्याकक चायेकेमाःगु भीत आवश्यक जू । अभिधर्मयागु
भाषा सःस्यूपिं जुल धकाः अभिधर्मयागु भाय् तयालः छ्यलाच्चन
धाःसा मिलयेजुइमखु । उकिं व्यवहारय् छ्यलेगु शब्दयात हे तयाः
छ्यलायंकलधाःसा लिपा जूलिसे परमार्थ धर्मतय्त सियावइगु
खः । अतिपणिडत जुयाः अभिधर्मयागु भाय् हे छ्यलेमाः धकाः
छ्यलाच्चनधाःसा प्रज्ञप्तिधर्मयात जक सियाच्चनी, धात्यें धात्येयागु
परमार्थधर्मयात सिइके थाकुइ । उकिं गुगु वर्तमान अवस्थाय्
उत्पन्न जुयाच्चवंगु आरम्मण खः व आरम्मणयात अथे अथे हे

चायेकायंकेगुयात थन “काये कायानुपस्ती विहरति” धका: क्यनातःगु खः । काय धयागु प्रष्ट जुयाच्चंगु आरम्मणत वा रूपसमूहयात थन कायेमा: । काय धायेवं समूह धयागु अर्थयात क्यनाच्चंगु दु । अले व समूह नं गजागु धाःसा थव है रूप समूह खः । यदि प्वा: फुलयेज्ञगुयात स्वयेगु खः धयागुजूसा स्पष्टं उत्पन्न ज्ञगु फुलयेज्ञगु कायया समूहलय् फुलयेजुल धका: बारम्बार चायेकाच्चनेमा: । उकिं काये कायानुपस्ती धका: प्वा: फुलयेज्ञगुयात उपमा तया: कनेगु खः धयागुजूसा प्वा: फुलयेज्ञयाच्चंगु काये कायानुपस्ती प्वा: फुलयेजुल धका: बारंबार भाविता याना:, विहरति च्चनेमा: । तप्यंक धायेगु खः धयागुजूसा प्वा: फुलयेजुया वःगुयात फुलयेज्ञयाच्चन धका: बारम्बार चायेकेमा: । छक्च: जक चायेकगुयात अनुपस्सना धाइमखु, बारम्बार चायेकूसा तिनि अनुपस्सना ज्ञवनी । उकिं प्वा: फुलयेज्ञया वडबलय् छक्च: जक मखु, प्वा: फुलयेज्ञयावडबलय् फुलयेजुल, फुलयेजुल धका: उकथं बारंबार सिइकाच्चनेमा:गु जुल । उकिं थव काये कायानुपस्ती विहरति धयागु वाक्यं योगीयागु ज्यायात क्यनाच्चंगु जुल ।

अले थुकथं थव प्वा: फुलयेज्ञगुयात फुलयेजुल धका: चायेकेबलय् उकी छु छु अङ्ग दुथ्याना: च्चनेमा:गु दु धायेबलय् आतापी सतिमा धका: धयातःगु दु । आतापी धयागु वीर्य दयेका च्चनेमा: । वीर्यनं अर्थे साधारणगु मखु, आरम्मण उत्पन्न जुलधायेवं स्वात वना: ज्वंवनीगु वा चित्तयात आरम्मणपाखे धित्तुधिना: छ्वडगु वीर्ययात थन कायेमा: । उकिं थुज्वःगु न्त्यावलै जागृत जुयाच्चंगु स्वभाव दुगु वीर्य उगु अवस्थाय् दयेका च्चनेमा: । अले हानं सतिमा सति नं दयेका च्चनेमा: वा स्मृतिनं दयेका च्चनेमा: । थव स्मृतियागु उपमा बिडगु धयागु खःसा लखय् अप्पा

(१०७)

टुक्रा वांछत धा:सा व अप्पा टुक्रा दुनेष्यंक द्वाहवनी, अथेतुं आरम्मणयात् अप्पां कथेकेथेतुं क्वथीक, दुर्यंक, पूवंक भाविता यायेमा: । श्व वीर्य व स्मृति निगू दतधाःसा आरम्मणयात् क्वातुक्क स्वयाच्वने फइ वा आरम्मणयात् छुट्येमजुइक, दिपाःमदयेक, निरन्तररूपं चायेकाच्वनेफइ ।

समाधि धयागुयात् ग्रन्थ्य उल्लेख यानातःगु मदु, खालि आतापी व सतिमा धकाः निगूयात् जक उल्लेख यानातःगु दु । आतापी धकाः वीर्ययात् कायेमाःगु जुल । वीर्य व सतियात् जक क्यनातःगु जुल । तर अथे कनाः तःसांतबिनं श्व वीर्य व सति दतधायेवं समथ धयागु समाधि नं स्वतः हे दयावइगु जुयाच्वन । उकिं खालि स्मृति व वीर्ययात् जक क्यंसां समाधियात् नं कायेमाः । छायधाःसा श्व स्मृति गुलि गुलि बल्लानावइ, गुलि गुलि दुरयेक, क्वथीक चायेकाः यंकी, उलि उलि हे चित्त स्थिर जयाच्वनी, एकाग्र जुयाच्वनी, मनय् चिलाये मलाये दनाच्वनीगु स्वभाव दइमखु । अथेजुया वीर्य, स्मृति, समाधि धयागु स्वंग् अङ्गं परिपूर्ण जुइ । श्व स्वंगूयात् हे थन अनुपस्सना धकाः धा:गु खः ।

श्व स्वंग् अङ्गं परिपूर्ण जुयाः चित्तं बारम्बार चायेकाच्वनेगुयात् हे अनुपस्सना धाइ । अले थुकथं बारम्बार चायेका च्वनीम्ह व्यक्तियात् अनुपस्तिक धकाः धाइ । थुकियात् हानं छवचः संक्षिप्तं अभिप्राय धायेगु खः धयागुजूसा श्व प्रकट जुयावःगु, फुलयेजुयावःगु आरम्मणयात् फुलयेजुयाच्वन धकाः प्रष्टरूपं चायेकाच्वनेमाः । फुलयेजूगु आरम्मण उत्पन्न जुलधायेवं उकियात् फुलयेजुल धकाः चायेकाच्वनेमाः । उकिं व फुलयेजूगु आरम्मणयात् स्वयेबलय् आरम्मणपाखे घ्वातु घ्वानाः छ्वयाच्वनीगु वीर्य नं दयेकेमाः । चित्तयात् आरम्मणपाखे छ्वइगु वीर्य नं दयेकेमाल । अले हानं छ्वयेगु धकाः गन छ्वयेगु धयागु हे

(१०६)

मसिइक छवया जक च्वनानं भज्यनि । गुगु थासय् छवयेगु खः
धकाः व तोकयेयानाबिङु वितर्क वा लक्ष्य तयाबिङु वितर्क नं
माः । थुकथं वीर्य, वितर्क दत्तधाः सा आरम्मणयात् स्मृतिं क्वातुकक,
दुयेक चायेकेफइ । अथे आरम्मणयात् बारम्बार चायेकाच्वनेग्यात्
हे अनुपस्तना धाइ । अले व बारम्बार चायेकाच्वंह योगी
व्यक्तियात् अनुपस्ती धकाः धाइगु जुल । थुगु वीर्य, स्मृति,
समाधि थव स्वंग्यात् समाधिस्कन्ध धकाः नं धाइ । समाधियागु
समूह धकाः नं दु । अले थव स्वताप्रकारयागु स्वभावधर्म दत्तधाः सा
“पच्चनिकधर्ममे समेतीति समष्टो” धकाः स्वता प्रकारयागु
स्वभावधर्मतय् सं पच्चनिकधर्मम अर्थात् विरोधी जुयाच्वंगु धर्मत,
खासयानाः कामच्छन्द नीवरण आदि न्याग्यात् कायेमाः गु
जुल । व पच्चनिकधर्मतय् स्वता प्रकारयागु शक्ति धर्मतयेसं
क्वत्यला तइ । उकियात उत्पन्न जुइमफयेक, उत्पन्न जुइगु अवसर
मदयेक चीका तइ, शान्त यानातइ । अये जुयानितिं हे उकियात
समय धकाः धाइगु जुल । थव वीर्य, स्मृति, समाधि स्वंग्यात्
समाधिस्कन्ध नं धाइ । अले नकतिनि धाइथेतुं पच्चनिकधर्ममे
समेतीति समष्टो धयागु थव प्रतिपक्षि धर्मतय् वा कामच्छन्द आदि
नीवरण धर्मतय् शान्त यानाः तये फुगु जुयाः थुकियात समय
धकाः नं धाइ ।

वीर्य, स्मृति, समाधि धयागु गुगु समाधिस्कन्ध खः
उकियात समय जक मखु समाधिशिक्षा नं धाइगु जुल ।
समाधिशासन धकाः थीथी नां बियातःगु दु । स्वता प्रकारयागु
धर्म दत्तधाः सा शुद्धगु, विशुद्धगु उत्तमगु थव समाधि नं भं भं वृद्धि
जुयावइ । थुकथं वृद्धि जुयावःगु इलय् परियुष्णान क्लेश वा नीवरण
धर्मत शान्त जुयाच्वनी वा अलग जुयाच्वनी । चित्तय् थुज्वःगु
नीवरण धर्म मन्त्तधाः सा चित्त शुद्धगु जुइ, विशुद्धगु जुइ, स्वच्छगु

जुइ, सफागु जुइ । चित्त सफा जलधायैवं नीचगु स्थितिइ थ्यनाच्चंगु
जुइमखु, उच्चगु स्थितिइ थ्यनाच्चनी । उच्चगु स्थितिइ थ्यनाच्चंगु
जुयाः उत्तमगु समाधि जुइगु जुल । उकिं थव शुद्धगु, विशुद्धगु,
उत्तमगु समाधिं परिपूर्ण ज्ञम्ह व्यक्ति परियुषान क्लेशयागु बन्धन
तुरन्त है मुक्त ज्ञम्ह जुइ । शुद्ध, विशुद्ध, उत्तमगु विमुक्ति गुणं नं
उबलय् परिपूर्ण जुयाच्चंगु जुइ । अथेजुयानिंति है शुद्ध, विशुद्ध,
उत्तमगु समाधिं परिपूर्ण ज्ञम्ह व्यक्तियात भगवान् बुद्धयागु अववाद
उपदेशरूपि शासन धर्मविनयं पतन मज्ञम्ह, च्युत मज्ञम्ह, कुतुंमवंम्ह,
स्थिर जुयाच्चंगु, प्रतिष्ठित जुयाच्चंगु धकाः धाइगु खः । अले थव
है समाधिं परिपूर्ण जुलधाःसा उम्ह व्यक्ति परियुषान क्लेशं नं मुक्त
जुइगु जुयाः भगवान् बुद्धयागु अववाद उपदेशरूपि शासन वा
धर्मविनयलय् स्थिर जुयाच्चंगु, प्रतिष्ठित जुयाच्चंगु धकाः उम्ह
व्यक्तियात नां वियातःगु दुगु जुल ।

उकिं थव सति, वीर्य, समाधि धयागु स्वंगू अङ्ग दतधाःसा
स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावनायागु प्रतिफलत नं प्रष्टं है भोग यायेदइगु
जुयाच्चन । भगवान् बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यानातःगु दु “एकायनो
अर्य मिक्खवै मग्गो सत्तानं विसुद्धिया यदिव चत्तारो
सतिष्ठाना” सत्त्वप्राणिपितिगु चित्त क्लेशमलं युक्त जुयाच्चंगुयात
शुद्ध जुइकेयानिंति थव है छगु जक लॅपु दु धकाः स्मृतिप्रस्थान
विपश्यना ध्यानभावनायात धाःगु खः । अले चत्तारो सतिष्ठाना
धाःगु नं थव है प्यता प्रकारयागु स्मृतिप्रस्थान भावना छगु जक लॅपु
दु । थव है लॅपु अनुसार पलाःछिनाः वनधाःसा उम्ह व्यक्तियागु
चित्त सन्तति शुद्ध जुइ, विशुद्ध जुइ । चित्त शुद्ध, स्वच्छ जुइगु
अवस्थाय् चित्तयात मलीन यानाबिइगु तत्वत दुहांवये फड्मखु
धकाः आज्ञा दयेकाबिज्यानातःगु दु । उकिं थन विपश्यना
ध्यानभावना अभ्यास यानाच्चंपि योगीपिसं नं न्हाचः धयावयागु

स्वंग् अङ्गात परिपूर्ण यानाः ध्यानभावना अभ्यास यातधाः सा उगु
इलय् चित्तयात बुलुकाः मलीन यानाबिइगु क्लेशत दुहांवये फइमखु ।
उकिं थव स्वता प्रकारयागु बलशक्ति दतधाः सा क्लेशयात
चीकाच्चनी । क्लेश चीकाच्चनीगु इलय् चित्त शुद्ध जुइ, स्वच्छ
जुइ, सफा जुयाच्चनी । उकिं तुरन्त है थव स्मृतिप्रस्थान
ध्यानभावनायागु प्रतिफलयात उबलय् थःम्हं है प्रत्यक्षरूपं अनुभव
यायेदइगु जुयाच्चन ।

समाधि वृद्धि जुयावइगु इलय् कायानुपश्यना
ध्यानभावनायात भं लगाताररूपं चायेकायंकाच्चने फइ । गुबलें
गुबलें छग् मिनेट तक नं लगातारं चायेकायंकेफइ, गुबलें स्वंग्
मिनेट, अथे है भं भं अभ्यास यानायंकूलिसे चायेके फइगु समय
नं वृद्धि जुजुं वनी । अले समाधि जूगु कारणं याना मनयात मधिं
यानाबिइगु, बुलुकाबिइगु क्लेशत चित्तं लिचिलावनी वा अलग
जुयाच्चनी । अले व क्लेश मदइगु अवस्थाय् चित्त स्वच्छ जुयाच्चनी,
चित्त यच्चुसे, पिच्चुसे च्वनाच्चनी । चित्त उकथं यच्चुसे पिच्चुसे
च्चनीगु इलय् प्रीति आदि उत्पन्न जुयावइ । म्हं छम्हं याउँसे
हलुका जुयाः क्वय् बैय् मथयूर्थे जुयाच्चनीगु आदि अनुभव जुयावइ ।
उगु अवस्थाय् थःम्हं मिहेनत है यानाच्चने म्वाःक थ्याकक
थ्याकक आरम्मणत नं चायेकाः यंकाच्चने फइ । उकथं चायेकाः
यंकेफुलिसे विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यायेगु नं अःपु ध्यागु
थःत मनय् लुयावइ । न्हापा न्हापा थःत बानि मजूनिबलय् जूसा
थाकुगुर्थे जूसां नं थुगु अवस्थाय् अर्थात् थव वीर्य, स्मृति, समाधि
वृद्धि जुयावइगु अवस्थाय् ध्यान यायेगु अःपुर्थे जुयावइ ।
उत्पन्नजूगु आरम्मणतय्त स्वतः है अःपुक, बालाक चायेकाः
यंकेफुर्थे जुयावइ । उकथं जुइबलय् चित्त सभ्य जुयावइ, कोमल,
नरम जुयाच्चनी । अले गुबलें गुबलें योगी जुयाच्चंम्ह व्यक्ति थःम्हं

विशेष कुतः याये ल्वमनाच्चंसां कोरागु क्लेश उबलय् उत्पन्न जुडफइमखु । अले गुलिं गुलिं योगीपिसं थःत थःम्हं तःधं तायेका: ध्याच्चनी “जि न्हापा न्हापा ध्यानभावना अभ्यास यायेये मखु जिके क्लेश ध्यागु हे दनिलायें” धकाः तक नं भा:पीपि, मनय् तइपि दु । क्लेश उबलय् ताउतकं दुहांमवःगु कारणं याना योगीया मनय् क्लेशध्यागु हे मदयेधुंकललायें धकाः तकनं भा:प्यूवनीगु जुयाच्चन ।

अथेजुया थव समाधि वृद्धि जुयावलधाःसा परियुष्ठान क्लेश नं बिस्तारं बिस्तारं तापानाः वनी । उकथं परियुष्ठान क्लेश तापानाः वनाच्चंगु इलय् थव विष्कम्भन प्रहाण वा विष्कम्भन विमुक्तिधर्मं नं दयावइगु कारणं याना खः । वीर्य, स्मृति, समाधि थुपिं दयाच्चनधाःसा तड़कथं वा पलख पलखयानिंति परियुष्ट न क्लेशयात हटयेयाना: यंकेफइगु जुयाच्चन । अले थुकथं हे अभ्यास भं भं वृद्धि जुयावंलिसे व परियुष्ठान क्लेश दुहांवयेगु मौका दइहेमखु । अथेजुयानिंति व चित्त सन्ततिइ थव क्लेश भं भं तापानाः वनाच्चनी । उकथं तापानाः अलग जुयाः वनाच्चंगुयात विष्कम्भन विमुक्ति धाइगु जुयाच्चन ।

वीर्य, स्मृति, क्षणिक समाधि पूर्णरूपं बलशक्ति दतधाःसा छु आरम्मण चायेकेमाःगु खः उगु आरम्मण थ्याक्क थ्याक्क चायेकाच्चने फइ । छायधाःसा उगु अवस्थाय् थव आरम्मणपाखे मनयात द्यतनाविइगु वितर्क दयाच्चनीगु जुल । थव वितर्क दत धायेवं थ्याक्क भाविता याइगु चित्तयात मेथाय् मवंक आरम्मणय् व दिकाबिइ । उकथं दिकाब्यूगुलिं थव प्वा:यागु आकार प्रकारत सियाच्चनीगु मखुसे, उगु इलय् कसयेजूगु, तन्केजूगु, सनाच्चंगु, सरयेजुयाच्चंगु, उज्ज्वःगु स्वभावत सिङ्कका: कायेफइगु जुयाच्चन । पिनैं पिनैं जक स्यूगु मखु दुने दयाच्चंगु स्वभावत छर्लङ्गरूपं,

स्पष्टरूपं सिइकाः कायेफइगु जुल । उकिं थव सम्यक्लसंकल्प
धयागु उगु वितर्क नं उगु इलय् दुगु जुयानिंति धात्ये यथार्थकथं,
सहीकथं सियाच्चंगु जुल वा वितर्क दुगु कारणं याना धात्ये
दुगुकथं, सहीकथं, वास्तविककथं, यथार्थकथं सिया नं वइगु जुल ।
अथेजुया: सम्यक्लदृष्टि धयागु नं दयावइ । अले सम्माविष्टि सूत्रय्
थुगु सम्यक्लदृष्टि धयागु शब्दयात प्रयोग मयासे सम्पज्जान धयागु
शब्दयात प्रयोग यानातःगु दु । सम्पज्जानो धाःगु स्यौगुयात धाःगु
खः, सिइकाः कायेफइगु, थुइकाः कायेफइगुयात धाःगु खः ।

न्हाचः धयाःवयागु उत्पन्न जुयावःगु आरम्मणयाथाय्
चित्तयात लक्ष्यय् दिकाबिइगु इलय् अन छु जुयाच्चंगु दु, छु
स्वभावधर्म उत्पन्न जुयाच्चंगु दु व सिइकाः कायेफइगु जुल ।
उपमायानिंति अन कसयेजुयाच्चंगु, तन्कयेजुयाच्चंगु, सनाच्चंगु,
सरयेजुयाच्चंगु स्वभाव सिइ । व स्यौगु धयागु हे सम्यक्लदृष्टि धाइ
वा उकियात सम्पज्जान धकाः शब्द प्रयोग यानातःगु दु । अले हानं
व स्यौम्हं छधी छपाय् जुइक स्यौगु मखु, छगू छगू यानाः सियाच्चंगु
खः । प्वाः फुलयेजूगु स्वयेबलय् व फुलयेजूगु नं छकलं प्वाः ह्वात्त
फुलयेजूगु जक मखुनि उकी दुने नं तैनंतं जुया फुलयेजुयाच्चंगु दु,
तह तह जुया फुलयेजुयाच्चंगु दु, हानं व तह तहलय् नं छगुलिं मेगू
ज्वरा मजू, फरक फरक जुया वनाच्चंगु दु । उकथं फुलयेजूगु
धकाः चायेकेबलय् तह तह जुयाच्चंगुयात खनाच्चनीगु, तैनंतं जुया
वनाच्चंगु खनाच्चनीगु हानं व खनाच्चनीबलय् नं थीथीकथं सिइकाः
च्चने फइगु, उकिं थुकियात आदर गौरव तया सम्मान सत्कारपूर्वक
धात्ये हे गौरव तया: चायेकायकलधाःसा उकथं थीथीकथं उत्पन्न
जुयाच्चंगु आरम्मणयात पूर्णहूपं हे सिइकाः, थुइकाः कायेफइगु जुयाच्चन ।

अले हानं थव सम्पज्जान धयागु शब्दयात नं प्रज्ञा धकाः
मछ्यःसे सम्पज्जान धकाः हे छ्यलातःगु दु । थुकियागु नं छगः

छगः आखःयागु छग् छग् अर्थ दु । “सं” धयागु छग् “प”
 धयागु छग् “ज्ञान” धकाः छग् जुल । “सं” धयागु आखलं
 कसयेज्ञगु, तन्केज्ञगु वा तकि तकि जुया वनाच्चंगु, उकियात
 यथार्थरूपं सिइगु, शुरुनिसें अन्ततकं हे पूर्णरूपं सिइगु धयागु
 अर्थयात नं क्यनाच्चंगु दु । अले हानं पूर्णरूपं स्पूगु धयागु नं गुरु
 जुयाच्चंपिसं धाःगुलिं वा न्यनाः तयाःगु भरं वा ब्बनाः तयाःगु भरं
 मखु, थःम्हं हे थःगु हे अनुभवं, स्वानुभूतिं स्पूगुयात कायेमाः ।
 उकियात थन “सं” धकाः कयातल । “सं” या अर्थयात छथासं
 तलधाःसा यथार्थरूपं, परिपूर्णरूपं व स्वयं थःथम्हं धयागु खः ।
 “प” शब्दं छधी छपांय जुइक सिइगु मखु, छग् छग् फारये फारये
 यानाः, थीथीकथं सिइगु, सिइगु सामान्यकथं मखु विशेषकथं सिइगु
 धकाः निगु अर्थ थीथीकथं व विशेषकथं धकाः क्यनातःगु दु ।
 “ज्ञान” धयागु सिइगु यात धाःगु जुल । “सं” “प” “ज्ञान”
 स्वगूयात जोडयेयानाः अर्थ बिडबलय्

- १। यथार्थरूपं वा सहीरूपं, थीथीकथं सिइगु ।
- २। यथार्थरूपं, विशेषरूपं सिइगु ।
- ३। शुरुनिसें अन्ततक परिपूर्णरूपं, थीथीकथं सिइगु ।
- ४। शुरुनिसें अन्ततक परिपूर्णरूपं, विशेषकथं सिइगु ।
- ५। स्वयं थःथःम्हं हे थःगु स्वानुभूतिं थीथीकथं सिइगु ।
- ६। स्वयं थःथःम्हं हे थःगु स्वानुभूतिं विशेषकथं सिइगु धकाः
पूर्णरूपं अर्थ बिडमाःगु जुल ।

मेमेगु मानसिक शक्तित धयाच्चनधाःसा त्वाकःबुकः जूवनी,
 उकिं मुख्य संक्षिप्तं सिइकेगु खः धयागुजूसा क्वातुगु, दुरयंक स्वये
 फुगु स्मृति दतधायेवं सम्पज्ञान धयागु दयावइ, प्रज्ञा दयावइ
 धायेमाल । उकिं भगवान् बुद्धं “सतो मिक्खुवे मिक्खु विहरति
 सम्पज्ञानो” धकाः स्मृतिं क्वातुक चायेके फतधाःसा सम्पज्ञान

धयागु प्रज्ञा स्वतः हे दयावइ धकाः आज्ञा दयेका विज्यानातःगु दु ।
थव खेयात हानं विस्तृतरूपं कनायंकेगु ल्यं हे दनि । थौं समय
सिधयेदुंकूगु जुयाः ल्यं दुगुयात कन्हय् स्वाकं कना यंके ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

.....

नाम व रूपयात खंकेगु
(गुन्हगु दि)

म्हिगः काय, वेदना, चित्त, धम्म धयागु प्यंगू भाविता
यायेमाःगु आरम्मणमध्ये दक्षसिबे प्रकटगु, स्पष्टगु आरम्मणयात
भाविता यायेमाः धकाः कना । छक्षः छक्षः भाविता यायेबलय्
थी थी मानसिक तत्वत उकी दुथ्यानाच्चंगु दु । चित्तयात आरम्मणय्
देतना बिइगु वितर्क सम्मासङ्घय (सम्यक्संकल्प) मार्गङ्ग, चित्तयात
आरम्मणय् ध्वात्तुध्वानाः छ्वङ्गु वीर्य सम्मावायाम (सम्यक्
व्यायाम) मार्गङ्ग, गथे लखय् अप्पां कयेकेबलय् दुनेथ्यंक दुबये
जुइगु खः, अथे हे वितर्क व वीर्य दतधाःसा स्मृतिं आरम्मणयात
क्वथीक, दुरयेक, पूवंक चायेके फइ, थुकियात सम्मासति
(सम्यक्स्मृति) मार्गङ्ग धाइ । उगु अवस्थाय् चित्त चिलाये मलाये
मदंसे छां हे आरम्मणय् क्षणिकरूपं स्थिर जुयाच्चनी । थुकियात
सम्मासमाधि (सम्यक्समाधि) मार्गङ्ग धाइ । वीर्य, स्मृति, समाधि
दतधाःसा स्वभावधर्मयात सहीकथं सियावइ, थव नामधर्म, थव
रूपधर्म धकाः परिच्छेवनान् सिइकाः कायेफइ । अनित्य, दुःख,
अनात्म लक्षणयात सिइकेफुगु ज्ञान आदि नं दयावइ । थुकियात

सम्मादिद्धि (सम्प्रकृष्टि) मार्गङ्ग धाइ । यदि बांलाक, क्वातुक्क भाविता यातधाःसा छक्वः चायेकीबलय् थुपि मानसिक तत्वत वा मार्गङ्गत दुर्थ्यानाच्चनी । थव फुक्क विषयलय् नं म्हिगः कनेधुन ।

थव कना वयागु मानसिक तत्वत समावेश जुइकाः भाविता यानाच्चने फतधाःसा “**झेनेष्यलोके अभिज्ञावोमनस्स**” नामरूप धयागु लोकय् लोभ व द्वेष शान्त ज्युवनी । लोक धकाः थन भीगु स्कन्ध शरीरय् उत्पन्न ज्युच्चंगु नाम व रूपर्धर्मयात धयातःगु खः । फुलयेजुइगु, सुकयेजुइगु, दनीगु, प्यतुइगु, वनेगु, चक्कंकेगु, कयेकुंकेगु, ल्हवनेगु, न्त्याकेगु, दिकेगु, आदि यायेबलय् नं थव हे नामरूप निगु जक दु । थुकियात हे लोक धाइ । यदि भीसं भाविता मयातधाःसा नामरूप धकाः सिइमखु, मस्यूगु धयागु मोह वा अविद्या जुल । मोह नं निथी दु । मसिइगु अप्पटिपत्ति (अप्रतिपत्ति) अविद्या व द्रुंक सिइगु मिच्छापटिपत्ति (मिथ्याप्रतिपत्ति) अविद्या धकाः निथी जुल । मोह वा अविद्या मस्यूगु वा द्रुंक सिइगु कारणं याना मनापगु, यडपुसेच्चंगु, इष्ट आरम्मण खनधाःसा आसक्त जुइगु स्वभाव, लोभ उत्पन्न जुइ । अमनापगु, मयडपुसेच्चंगु अनिष्ट आरम्मण खनधाःसा द्वेष उत्पन्न जुइ । आःथे स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना क्वातुक्क अभ्यास यायेबलय् आरम्मणयागु वास्तविक स्वभावयात सहीकथं सियाच्चंगुलिं मसिइगु स्वभाव मोह व अविद्या उत्पन्न जुइगु मौका मन्त । अविद्या मदुगुलिं लोभ, द्वेष आदि क्लेशत नं उत्पन्न जुइमखुत । क्षणिक क्षणिकगा निंति क्लेश शान्त ज्युच्चनी ।

भीसं मनयात बुलुका बिइगु, मलीन यानाः बिइगु क्लेश शान्त यायेत हे स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना अभ्यास यायेमाःगु खः । छाय् क्लेश शान्त यायेमाःगु ? धकाः न्त्यसः तयेथाय् दु । भाविता मयातधाःसा आरम्मणया पथार्थ स्वभाव, वास्तविक

स्वभाव सिद्धमखु । मसिलधाःसा लोभ, द्वेष, मोह उत्पन्न जुइ ।
लोभ, द्वेष व मोहयागु कारणं याना शरीरं मभिंगु ज्या यानाजुइ,
वचनं मखुगु खें ल्हानाजुइ, मनं मभिंगु बिचाः यानाजुइ । गुबलें
शरीरं उल्लंघन याइ, गुबलें वचनं, गुबलें मनं उल्लंघन यानाः पापकर्म
यानाः जुइ । गुबलें गुबलेंला अपाय दुर्गतिइ पतन जुइकथं नं
पापकर्म यायेफु । लोभ, द्वेष आदि क्लेश उत्पन्न जुलकि छगू मखु
छगू ग्यानापुक पापकर्म या हे याइ । गुबलें गुबलें मनूत्थसं फुये
चाःथे कुशलकर्म नं मयाःगु मखु, याः । तर व कुशलकर्म नं
अविद्या वा मोह पृष्ठभूमि जुयाः उत्पन्न जुइगुलिं द्वेषरहित मज् ।
भिंगु कुशलकर्म फल बिद्वलय् मनुष्यलोकय् जन्म जूवनी । देवलोकय्
उत्पन्न जुइ । तर उगु उगु लोकय् नं जरा, व्याधि, मरण दुःख
दया हे च्वनीतिनि । थुकियात हानं स्पष्ट याये । मोहं नं भवयागु
दोषयात त्वःपुया तडगुलिं वा मस्यूगुलिं प्राणीपिसं कुशलधर्म याःसां
नं थी थी प्रकारयागु लौकिक सुखयागु जक आशिका यानाः
कुशलकर्म यानाजुइ । कुशलया प्रभावं आशिका याःयें मनुष्यलोक,
देवलोकय् उत्पन्न जुइ । तर अन नं नामरूप धर्मरूपि स्कन्ध शरीर
दइतिनिगु जुया, वृद्ध जुइगु, ल्वचं कयेकाः च्वनेमालीगु, सीगु दुःख
दयाः हे च्वनीतिनि । व दुःखं अलग मज् । व दुःखलिसे सम्बन्ध
दयाच्वंगु दु, साधारण जुयाच्वंगु दु, स्वापू दयाच्वंगु दु । अथेजुया
हे “सकलमिदं सत्तानं कृदुक्खं किलेसमूलकं” अर्थात् सत्त्वपिनिगु
शतप्रतिशत वर्त दुःखया मुख्यगु हा क्लेश खः । क्लेशं यानाः हे
सत्त्वप्राणीपिन्त दुःख उत्पन्न जुयाच्वंगु खः । सत्त्व प्राणीपि सुयां
नं दुःख मयः, सुख यः । दुःख मयः, सुख यःपिसं छु यायेमा:
धयागु न्त्यसः तयेथाय् दु । दुःखं मुक्त जुइगु, दुःख शान्त जुइगु
विधि, तरिका माले माल । सत्त्वप्राणीपिन्त मयःगु दुःखया मुख्यगु
हा जुयाच्वंगु क्लेशयात शीलं विरत जुयाः छलयेजुया चीकेगु

समाधिं सुरक्षित जुया चीकेगु । अले छुं जुया क्लेश दुहां हे वःसां
उपचार यानाः हटयेयायेगु विधि छ्यले माल । थुगु विधि छ्यले
मफुत धाःसा विषयवस्तु व आरम्मणयागु वास्तविक स्वभाव,
यथार्थ स्वभावयात सिइमखु । मस्यगु अविद्यायात पृष्ठभूमि यानाः
लोभ, द्वेष आदि क्लेशत दुहां हे वयाच्चनी । थुपिं लोभ, द्वेषयागु
वशय् वनाः मखुगु, मभिंगु ययेलातधाःसा थुगु जन्मय् नं दुःख
जुइ, लिपायागु जन्मय् नं दुःख जुइका च्वनेमाली । दक्षसिबे
ग्यानापुगु अपाय दुःख नं भोग यायेमालेफु । उकिं थव स्मृतिप्रस्थान
ध्यानभावना अभ्यास यानाः शील, समाधि, प्रज्ञां क्लेशतय्त हनापं
ल्यापूल्यं मदयेक प्यदंका: छवये माःगु दु । क्लेश छेदन यायेत हे
भीसं ध्यानभावना अभ्यास यानाः च्वनागु खः । सक्षिप्तं धायेगु
खःसा क्लेशं यक्व हे दुःख ब्यूगुलिं व दुःख खनाः ग्यानाः हे
ध्यानभावना अभ्यास यायेमाःगु खः ।

ध्यानभावना अभ्यास यायेबलय् शील शुद्ध, स्वच्छ
जुइमाः । शील शुद्ध जूसा सम्यक्वचन, सम्यक्कर्मान्ति,
सम्यक्आजीविका धयागु स्वंगू मार्गङ्ग नं दगु जुइ । थव स्वंगूयात
शीलस्कन्ध, शीलशिक्षा, शीलशासन नं धाइ । शीलं शरीर व
वचनं उल्लंघन यायेफुगु कोरागु वित्रिक्रम क्लेशयात हटये यानाः
छवइ । छगू छगू आरम्मणयात क्वथीक चायेका च्वनेबलय् चित्तयात
आरम्मणय् छ्वातु छ्वाना छवइगु सम्यक्ब्यायाम, क्वातुक्क
चायेकाच्वनीगु सम्यक्स्मृति, चित्त चिलाये मलाये मदंक छगू हे
आरम्मणय् क्षणिक क्षणिक स्थिर जुइगु क्षणिकसमाधि धयागु
सम्यक्समाधि थुपिं स्वंगू समाधिस्कन्ध, समाधिशिक्षा, समाधिशासन
उबलय् समावेश जुयाच्वंगु दु । थुगु समाधिं मनय् गुनगुनये
जुयाच्वनीगु परियुष्ठान क्लेश मदयेका: छवइ । आरम्मणयागु
वास्तविक स्वभाव सियाच्वंगु सम्यक्दृष्टि, चित्तयात भाविता

(११६)

यायेमाःगु आरम्मणय् द्वृतनाबिइगु सम्यक्संकल्प थुपि निग्
प्रज्ञास्कन्ध, प्रज्ञाशिक्षा, प्रज्ञाशासन नं उबलय् समावेश जुयाच्चंगु दु ।
थुगु प्रज्ञां नामरूप सन्ततिइ सुलाच्चवनीगु अनुशय क्लेशयात चीकाः
छवड । विपश्यना प्रज्ञां तडङ्गप्रहाण याइ । आर्य प्रज्ञां हानापं
त्यंपुल्यं मदयेक समूच्छेदप्रहाण याइ ।

अनुशय धयागु क्लेशयात ग्रन्थ अध्ययन यानातःपिसं तक
नं बांलाक थुइके थाकु । अनुशय धयागु छु व खःथी दु धयागु नं
सिइकेमाःगु दु । अनुशय धयागु सत्त्वप्राणीपिनिगु नामरूप सन्ततिइ
बारम्बार दिपाः मदयेक ल्यू ल्यू वयाच्चवनीगु क्लेश खः । थुगु
क्लेशयात उप्पज्जनारह धकाः ग्रन्थय् उल्लेख यानातःगु दु ।
उप्पज्जनारह उचित कारण दतकि उत्पन्न जुइ फुगु क्लेश ।
कारण उचित मजूसा, अनुकूल मजूसा उत्पन्न जुइमखु । कारण
उचित जुलकि, चूलातकि तुरन्त उत्पन्न जुइ फुगु क्लेश खः ।
थुकियात हा क्लेश वा सुलाच्चंगु क्लेश धकाः नं धाइ । अनुशय
निथी दु - १) सन्तानानुसय किलेस, २) आरम्मणानुसय
किलेस ।

१) सन्तानानुसय किलेस

सन्तानानुशय क्लेश धयागु सत्त्वप्राणीपिनिगु नामरूप
सन्ततिइ छगु प्रकारया धातुया रूपय् दिपाः मदयेक ल्यू ल्यू वइगु
तर कारण चूलाःसा जक उत्पन्न जुइगु क्लेशयात धाइ ।

मुख्य आशय खः, पुदगल छम्हसिगु सन्तानय् उत्पत्ति जुइ
फुगु क्लेशयात सन्तानानुशय क्लेश धाइ । न्त्यसः तँनंतैं यानाः
यंके । गुबलय् उत्पन्न जुइफुले ? कारण अनुकूल जुलकि उत्पन्न
जुइफु । छाय् कारण अनुकूल जुलकि उत्पन्न जुइ फुगुले ? आर्य
मार्ग क्लेश प्रहाण यादे मफुनिगुलि । आर्यमार्ग धयागु प्यंगु दु ।
सोतापत्ति मार्ग, सकृदागामि मार्ग, अनागामि मार्ग, अर्हत् मार्ग ।

(११९)

थुपिं मार्ग सम्बन्धित सम्बन्धित क्लेशतय्त तैनंतं प्रहाण यानाः
छवद् । सम्बन्धित मार्ग प्रहाण मयानिगुलिं कारण चूलातकि
उत्पन्न जुइ फुगु क्लेशयात सन्तानानुशय क्लेश धाइ । सम्बन्धित
मार्ग उत्पन्न जुलधाःसा क्लेश उत्पन्न जुझाँ कारण अनुकूल जुइमखुत ।
मार्ग क्लेशयात चीका मध्वःगुलिं हे कारण चूलानाच्चंगु खः ।

२) आरम्मणानुशय किलेस

आरम्मण (विषयवस्तु) पिनेयागु मखु थःगु सन्तानय्
उत्पत्ति विनाश जुयाच्चंगु नामरूप धर्म धयागु आरम्मण खः ।
थये धालकि मिखा चायेकेगु, तिसिङ्गु, खनीगु, ताझगु, दनेगु,
फ्यतुझगु, तुति ल्हवनेगु, न्त्याकेगु, दिकेगु, ल्हाः चक्कंकेगु, कयेकुकेगु,
दक्ष हे नामरूप धर्म धयागु आरम्मण खः । नामरूप उत्पत्ति
पहःयात सिइकेत दनाच्चंगु इलय्‌लाक्क, फ्यतुनाच्चंगु इलय्‌लाक्क
तत्क्षण तत्क्षणय् हे आःथे स्मृतिप्रस्थान विधि दिपा: मदयेक
क्वातुक्क चायेका यंकेमाः । चायेका च्वन धाःसा विपश्यना ज्ञान
नं तैनंतं वृद्धि जुयावड । चायेका च्वने मफुतधाःसा विपश्यना ज्ञान
नं उत्पन्न जुइमखु । विपश्यना ज्ञान मन्त्रधाःसा कारण चूलातकि
उत्पन्न जुइ फुगु आरम्मणानुशय क्लेश उत्पन्न जुइफु ।
आरम्मणानुशय क्लेश धयागु हे फुलयेजुझगु, सुकयेजुझगु, खनीगु,
ताझगु, दनीगु, फ्यतुझगु, ल्हाः कयेकुकेगु, चक्कंकेगु आदि नामरूप
आरम्मणय् विपश्यना ज्ञानं यथार्थ स्वभाव मसिलकि अनुकूलगु
कारण चूलाक्वपतिं उत्पन्न जुझगु अवसर दुगु क्लेशयात धाःगु
खः । न्त्यसः तैनंतं यानाः यंके ।

गुबलय् थुगु क्लेश उत्पन्न जुइफु ? अनुकूलगु कारण
चूलातकि उत्पन्न जुइफु । छाय् अनुकूलगु कारण चूलातकि
उत्पन्न जुइफु ? विपश्यना ज्ञानं भाविता मयाःगुलिं यथार्थ
स्वभाव मस्यूगुलिं । यथार्थ स्वभावयात मस्यूगुलिं क्लेश उत्पन्न

जुइत कारण चूलानाच्चंगु जुल । भाविता यातधाःसा यथार्थ स्वभाव सिइगु जुया कारण चूलाइ मखुत । उकिं आरम्मणानुशय क्लेश नं उत्पन्न जुइमखुत ।

अःपुक लुमकेत फुलयेजुइगु, सुकयेजुइगु आदि वर्तमान क्षणय् उत्पन्न जूगु नामरूप आरम्मणय् विपश्यना ज्ञानं भाविता भयातकि यथार्थरूपं, वास्तविकरूपं, सहीरूपं मस्यूगुलिं अनुकूलगु कारण चूलातकि उत्पन्न जुइफुगु क्लेशयात आरम्मणानुशय क्लेश धाइ । अनुसय क्लेशयात ग्रन्थ्य् प्यदंक मलंनिगु औलो ज्वरलिसे दाजयेयानाः क्यनातःगु दु । औलो ज्वर धालकि भीसं सियाच्चंथे शरीरया तापक्रम बढये जुया थुरु थुरु खाक्क वडगु ज्वर खः । उबलय् डाक्टर वा बैद्यं अनुकूलगु वासः नकेगु वा इन्जेक्सन बिइगु याइ । उगु वासःया प्रभावं पलख ज्वर लंगुथे जुइ । छन्हु ज्वर वःसा छन्हु ज्वर वडमखु वा छन्हु अतः ज्वर वयाच्चनी । ज्वर मदुगु इलय् छम्ह मनूखं व बिरामियाके ज्वर वःगु लनला धकाः न्यंसा वं न्यंगु उगु इलय् ज्वर मदुसांतविनं उम्ह बिरामि सनाः जुलकि, फसय् च्चनकि, मन्यीगु नलकि ज्वर वयेफुगु जुयाः वं लिसः बिइबलय् ज्वर मलंनि धकाः धाइ । थुकथं औलो ज्वर सुलाच्चंगयात अनुसय क्लेश सुलाच्चंगु लिसे दाजयेयानातःगु खः । लिपा बैद्यं औलो ज्वर वयेकाच्चंम्ह कीटाणु पत्तालगये यानाः व कीटाणु निर्मूल जुइगु वासः बिलकि औलो ज्वर पूर्णरूपं निर्मूल जुइ । उबलय् सनाजूसां, मन्यीगु नःसां, फसये च्चंसां, व ज्वर हानं वडमखुत । अथे हे विपश्यना ज्ञान क्रमिकरूपं वृद्धि जुयाः आर्यमार्गज्ञान प्राप्त जुलकि अनुशय क्लेश पूर्णरूपं शान्त जुइ । क्लेशयागु हा मदये धुक्कल धाःसा न्त्यार्थेजाःगु कारण चूलावःसां श्व क्लेश उत्पन्न जुइमखुत ।

अनुशय क्लेश हानापं न्यहेयनेत वास्तविक स्वभाव धर्मयात
(१२१)

निं न्हापां सिइके माल । सामान्य पुद्गलपिसं दना, प्यतुना जक स्य् । थवसिकं अप्वः स्यूसा जि दनाच्चना, आत्म दनाच्चन, जीव दनाच्चन, मिसा दनाच्चन, मिं दनाच्चन, व दनाच्चन, थुकथं स्यूगु सहीकथं यथार्थकथं स्यूगु मखु । द्वंक सियाच्चंगु जुल । सहीकथं जूसा दनिगु इलय् नाम व रूप निथी जक दु । प्यतुइबलय् नं प्यतुइ मास्तेवःगु चित्त तरङ्गितरूपं तैनंतं उत्पन्न जुयाच्चनी । प्यतुइगु रूप नं अथे हे तैनंतं उत्पत्ति जुइ । प्यतुइ मास्तेवःगु चित्त गुगु नाम खः उकियात माले फड्मखु । उकियात क्यने नं फड्मखु । प्यतुइगु क्षणय् तैनंतं झ्यात्तुक क्वहां वनाच्चंगु, कसयेजूगु, तन्केजूगु रूपधर्मया स्वभावत उत्पन्न जुयाच्चनी । उकिं प्यतुइगु इलय् प्यतुइ मास्तेवःगु चित्त नामधर्म व प्यतुइगु ज्या जुयाच्चनीबलय् झ्यातुगु, कसयेजूगु, तन्केजूगु, कम्पजूगु रूपधर्म थव निथी जक दु । थव निगूयात अलग यात्थाःसा छु नं ल्यं मदु । शून्य हे जुइ । आः भावना यानाच्चंपि योगीपिसं मालादिसं । थव आत्म, जीव, सन्त्व, पुद्गल, मिं, मिसा धयागु गन दु ? गनं मदु । दुगु जा प्यतुइ मास्तिवःगु चित्तक्रम व प्यतुइगु रूप निथी जक दु । नामरूपयात सिइके मास्तेवःसा प्यतुइगु क्षणय् हे भाविता यायेमाः । शुरुशुरुइ योगीपिसं सिइके मफुसां चायेकूगु यक्व दयाः अभ्यास याःलिसे वीर्य, स्मृति व समाधि बल्लानाः वलकि प्यतुइ मास्तेवःगु चित्त तैनंतं उत्पन्न जूगु, लिपा म्ह झ्यात्तुक कूहांचंगु, क्वाःगु, ख्वाउंगु, कसयेजूगु, तन्केजूगु रूपधर्मत उत्पन्न जूगु सियावइ । थुकथं वीर्य, स्मृति, समाधि शक्ति बल्लाना वइबलय् भाविता यायेमाःगु आरम्मण व भाविता याइगु चित्त थ्याक्क थ्याक्क लातकि नामरूप धर्मयात सियावइ । थव सियाच्चंगु सुं गुरुं धाःगुलिं स्यूगु मखु । थःगु हे प्रत्यक्ष अनुभवं स्यूगु खः । थथे सिइकेत हे भीसं ध्यानभावना अभ्यास यानाच्चनागु खः । सहीकथं

(१२२)

स्थूलय् मस्यगु व स्यासां द्वंक सिइगु अविद्या तना बन, अविद्या
उत्पन्न जुइगु मौका मन्त । अविद्या पृष्ठभूमि जुयाच्चंगु लोभ, द्वेष
आदि क्लेश नं उत्पन्न जुइमखुत ।

आत्मवादीतये के प्रत्येक सत्त्वप्राणीयाके जीव आत्मा धयागु
दु; व हे आत्मां नयेगु, त्वनेगु, दनेगु, प्यतुइगु, दक्ष यानाच्चनी;
थव आत्मा सत्त्वपि स्वया तःधं चिधं जुइ; किसियाके दुगु आत्मा
तःधं जुया इमूचिके दुगु आत्मा चीधं जुइ; अले व जीवात्मायात
अरयेपरये यानाच्चनीम्ह परमात्मा धयाम्ह नं दु धयागु धारणा दु ।
भगवान् बुद्धयागु वादय् आत्म, जीव, पुदगल, सत्त्व धयागु मदु,
नाम व रूप निगू जक दु । प्यतुइगु इलय् लाक्क बांलाक भाविता
याना: स्वतधाःसा प्यतुइ मास्तेवःगु नाम, प्यतुइगु रूप निर्थीजक
दयाः आत्म, जीव, सत्त्व मदुगु सियावइ । उकिं उगु दृष्टि नं
तनावनी । उकियात स्मरणिका दयेका धायेके बिइमाल ।

प्यतुइगु क्षणय् प्यतुइमास्तेवःगु नाम खःसा प्यतुइगुजा रूपजुल ।

सत्त्व मखु, जीव मखु, उत्पत्ति जूगु नामरूप हे जक ॥

नामरूप उत्पत्ति जुयाच्चंबलय् हे, भावितां चायेवं
तज्यानाः द्वंगु दृष्टि तनीजुल ।

उत्पत्तिया क्षणय् भाविता याये मफुतधाःसा नामरूप धर्म
उत्पत्ति पहः मोहरूपि अन्धकारं त्वःप्यु च्चनीगु धर्मसम्मोह
उत्पन्न जुइफु । उत्पत्तिक्षणय् भाविता यायेफुसा नामरूप धर्म
छुटये छुटये यानाः सिइगु ज्ञानरूपि जः धर्मबद्धत्यान (धर्मववस्थान)
ज्ञान उत्पन्न जुइ ।

थों समय सिध्येधुक्गु जुया त्यं दुगुयात कन्हय् स्वाकं
कनायंके ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

ज्ञानया तीनतं बृद्धि (मिन्हुगु दिं)

म्हिगः विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाबिज्ञानाच्चर्पि
योगीपिन्त प्यतुइगु, दनेगु, ल्हाः कयेकुकेगु, ल्हाः चक्कंकेगु, पलाः
छिनावनेगु, ल्हवनेगु, न्त्याकेगु, दिकेगु गुलिनं कृयाकलाप यायेगु
खः उकी नाम रूप निग् हे जक दु मेगु मदु धयागु विषयलय्
विस्तृत वर्णन यायेधुनागु दु । अथेसां म्हिगःयागु उगु ख्यात
स्वाकाः हानं छक न्त्यथनाच्चना ।

म्हिगः विशेषयाना थव प्यतुइगु अवस्थायात कयाः विस्तृतं
वर्णन याये धुन । प्यतुइबलय् प्यतुइ मास्तेवःगु चित्तनिसें चायेका
यंकेमाः, प्यतुइ मास्तेवल, प्यतुइ मास्तेवल धकाः चित्तयात
चायेकेधुंकाः लिपा बिस्तारं प्यतुना यंकेगु । थुकी प्यतुइ मास्तेवःगु
गुणु चित्त खः व नामधर्म, प्यतुइगु रूपधर्म खः धकाः बिस्तारं
थ्यावइ । उकिं स्पष्टरूपं थुडिकेगु खः धयागुजूसा प्यतुइगु इलयलाक्क
हे चायेकाच्चनेमाः, मेगु इलय् चायेके धयां सिइमखु । थुकथं
प्यतुइ मास्तेवःगु चित्त नामधर्म जुल, अले प्यतुना च्चनागु रूपधर्म
जुल धकाः थव निग् फारये फारये यानाः सिइकाः कायेमाः । द्वांगु
आत्मदृष्टि दइमखु ।

द्वांगु आत्मभाव, धारणा मदयेकेगु खः धयागुजूसा प्यतुइगु,
दनेगु, इधूथिधू जुइगु, द्यनेगु, मूपुलेगु, अथे हे ल्हवनेगु, न्त्याकेगु,
दिकेगु, ल्हाः चक्कंकेगु, ल्हाः कयेकुकेगु, आदि ज्या यायेगु इलय्
छु छु यानागु खः उगु उगु इलय् हे चायेकाबिलधाःसा छु स्वभावधर्म
उत्पन्न जुयाच्चंगु, छु जुयाच्चंगु धयागु सिइ । थुगुकथं सिइकेफत
धायेवं उकी नामरूपधर्म निग् छुट्येयानाः सिइकाः खंकाः कायेफइगु
जुयाच्चन । अथेतुं चासुइगु, पुइगु, अथे हे कसयेजुइगु, तन्केजुइगु,

सनाच्चनीगु आदि विभिन्न प्रकारया यडपुसेच्चंगु, मयडपुसेच्चंगु वेदनात दु, उपि वेदनातयत् चायेकलधाः सा थ्व हे नामरूप निगू मिलयेजुया उत्पन्न जुयाच्चंगु खनावइ ।

अथेतुं बिचाः यायेबलय् तर्कना यायेबलय् कल्पना यायेबलय् थुकी नं नामरूपधर्म धकाः निगू जक हे दुगु जुल । अथे हे मिखां छुं आरम्मणत खनीबलय् न्हायपनं शब्दयात ताइबलय् अथे हे नंतुनीगु इलय् स्वाद कायेगु इलय् स्पर्श यायेगु इलय् दक्ष इलय् नं थुकथं हे सिइकेमाः गु जुल । चाइगु इलय् जूसा थुकी दक्षसिबेन्हापां आरम्मण जुयाच्चंगु भीगु मिखाय् वा मिखाय् च्चंगु पसाद धयागुलिइ वर्ण पुचः वया ठक्कर नः वइ, व ठक्कर नः वगु विषयवस्तुयात आक्रमकथातु धकाः धाइ । व आक्रमकथातु ग्राहक जुयाच्चंगु गुगु चक्षुप्रसाद खः, उकी घर्षण जूवइ । उकथं घर्षण जलधायेवं चक्षुविज्ञाण चित्त अर्थात् खनीगु चित्त उत्पन्न जुइ । अले उकी अनुभव याइगु वेदना स्वाक्कं उत्पन्न जुइगु खः । थुकथं जुइगुलिं नं थ्व हे नामरूपधर्म निगू हे जक दु, मेगु छुं मदु धयागु सिइकाः कायेफइ ।

अथेतुं शब्द ताइगु इलय् जूसा भीगु न्हायपनय् च्चंगु पिलि, सोतप्सादय् पिनेवइगु शब्द ठक्कर नइ, ठक्कर नलधायेवं ताइगु चित्त उत्पन्न जुइ, अले अनुभव याइगु दक्ष स्वाक्कं वइगु खः । उकिं थुकथं चायेकेगु खः धयागु जूसा खनाच्चंगु इलय् लाक हे चायेकाच्चनेमाः, अथे हे थुकथं तायाच्चंगु इलय् गन्ध नंतुनाच्चंगु इलय् स्वाद कायाच्चंगु इलय् स्पर्श यानाच्चंगु इलय् व हे व हे क्षणय् चायेकाबिल धाः सा नामरूपधर्म निगू हे जक दु मेगु मदु धयागु बांलाक सियावइ । अभ्य स्मृति समाधि वृद्धि जुयावनधाः सा व योगी व्यक्तिं फुक्कं स्वभाव धर्म फारये फारये यानाः स्पष्ट नक्सां सिइकाः, खंकाः कायेफइ ।

(१२५)

प्यतुनाच्चंगु इलय् वा दनाच्चनागु इलय् फारये फारये
यानाः स्वाक्कर्तुं सिइकाः स्यंकलधाः सा नामरूपधर्म धयागुला उम्ह
व्यत्तिं सियाच्चनी तर कारण कार्य धर्मयात सिइमखुनि । उज्जःःगु
इलय् पञ्चयसमूह प्रत्ययसमूह धकाः कारण धर्मय् भुलयेजुयाच्चनीगु
वा द्वंक सिइकाः क्याच्चनीगु अन्धकार दुहांवइतिनि । उकिं थव
अन्धकारयात हट्येयानाः छ्वयेयानिंति नामरूपधर्म सिइधुंकल,
फारये जुइधुंकल, गात धकाः उलिइजक च्चनाः मच्चंसे हानं
स्वाकं भाविता यानायंकेगु आवश्यक जू । अथेजुयानिंति प्यतुइ
मास्तेवःगु इलय् प्यतुइ मास्तेवःगु चित्तनिसें क्याः चायेकेमाः ।
चित्तनिं न्हापां उत्पन्न जुइगु जुल, अले उत्पन्न जुइधुंका प्यतुइगु
रूपधर्म उत्पन्न जुइ । उबलय् दकले न्हापां गुगु प्यतुइ मास्तेवःगु
चित्त खः, उकियात कारण धकाः धाइगु जुल, अले प्यतुना
च्चनां गुगु रूपधर्म खः, उकियात फल वा कार्यधर्म धकाः धाइगु
जुल । उकथं थव प्यतुइगु इलय् धात्येबांलाक चायेकाच्चन धाः सा
थव कारण व कार्य निगू स्पष्टरूपं छुट्येजुयाः, सिइकाः, खंकाः
कायेफइगु जुयाच्चन । प्यतुइ मास्तेवइगु नामधर्म कारण जुल
अले प्यतुना च्चनागु गुगु रूपधर्म खः व कार्य जूवनी । उकिं
थुकथं खनीगु इलय्, प्यतुइबलय्, दनेबलय्, इधूथिधू जुइबलय्, व
दक्ष बिना कारणं जूगुमखु धकाः स्पष्ट नक्सां सियावइ । प्यतुइ
मास्तेवःगु, दने मास्तेवःगु चित्त कारण जुल व कारणं याना
प्यतुइगु रूप धयागु उगु फलधर्म उत्पन्न जूगु खः धकाः व योगी
जुयाच्चंपिसं बांलाक हे सिइकाः, थुइकाः कायेफइ ।

उकथं कारण कार्य धर्मयात सिइकाः काये फतधाः सा
बिना कारणं जूगुमखु धयागु ज्ञां दया वःगुलि अहेतुकदिट्ठि धयागु
मदयावनी । प्यतुइगु, दनेगु गुलिनं क्याकलाप खः व कारणधर्म
दयाः हे जूगु खः, थव कारण कार्य नं हानं सम्बन्धित सम्बन्धित

कारण जुलधा:सा व लिसे सम्बन्धित फल हे खः धकाः नं थुयावइ । गथेकि दने मास्तेवःगु चित्तं यानाः प्यतुइमखु, अथे हे प्यतुइ मास्तेवःगु चित्तं दनीमखु । प्यतुइ मास्तेवःगु चित्तं प्यतुइगु हे रूप जक उत्पन्न जुइ, अथे हे दने मास्तेवःगु चित्तं दनेगु रूप हे जक उत्पन्न जुइ । प्यतुइ मास्तेवल धकाः चायेकु चायेकुं दनेगु रूप उत्पन्न जुइमखु । थुगु किसिमं थुयावइगु इलय् थव विश्वयात महाब्रह्मां श्रृष्टि यानातःगु खः, महाब्रह्मां निर्माण यानातःगु खः, अले व हे महाब्रह्मायागु इच्छाकथं हे थव दनेगु प्यतुइगु गुलिनं जुयाच्चंगु धकाः गुगु मखुगुयात कारण भा:पाच्चंगु विषमहेतुकदृष्टि धयागु दु, उगु मिलयेमज्जौ, सम मज्जौ, समताय् मदुगु दृष्टि मदयावनी । छायथाःसा न्हाचः धयावयायेतुं सम्बन्धित सम्बन्धित कर्म दयावःलिसे सम्बन्धित फल दयाच्चंगु खँयात स्पष्ट नक्सां सिइकेधुकगु जया खः । उकिं थव विसमहेतुकविद्वि धयागु थव द्वंगु संसय धयागु नं मदया वनी ।

अले हानं स्वाकंतुं भाविता यानाः यंकलधा:सा कारण कार्य धर्मयात भं भं स्पष्टरूपं सिइदयावइ । उकथं सिइदतथाःसा न्हाचः धइयेतुं प्यतुइ मास्तेवःगु चित्तं यानाः प्यतूगु रूप उत्पन्न ज्जौ खः, दने मास्तेवःगु चित्तयानाः दनीगु रूप उत्पन्न ज्जौ खः धकाः थुकथं कारणधर्मयात सिइबलय् कारकविद्वि धयागु दइमखु ।

थव कारणकार्य धर्मतय्त गुकथं दुगु खः उकथं हे वा यथार्थरूपं, वास्तविकरूपं, सत्यरूपं सियाच्चनीगुयात पञ्चव बद्धान धकाः धाइगु जुल । थुगु इलय् नामरूप धर्मतयेगु कारण कार्ययात सियाच्चनीगु जुयानिंति थुकियात मेगु शब्दं पञ्चवपरिग्रहज्ञाण वा प्रत्ययपरिग्रहज्ञान धकाः नं धाइगु जुल । गुलिनं उत्पन्न जुइगु आरम्मण खः व आरम्मणयागु विषयवस्तुया कारणकार्ययात

(१२७)

छुटये छुटयेयानाः सियाच्चनीगु ज्ञानयात हे थन प्रत्ययपरिग्रहज्ञान धकाः धाइगु जुल । अले हानं उकियात हे मेथाय् वर्णन यानाः तःबलय् यथामूतानुपस्सना ज्ञान धकाः वर्णन यानातःगु नं दुगु जुल । यथामूतानुपस्सना ज्ञान धयागु गथे जूगु खः अथे हे चायेकाच्चंगु इलय्, सम्बन्धित जुयाच्चंगु कारणकार्य धर्मतय्त स्वाकंतुं बारम्बार चायेकाः च्चनेबलय्, सहीरूपं गुकथं दु उकथं सिद्गु ज्ञानयात धाःगु खः । स्वाकं चायेकाः वनेबलय् गुगु ज्ञान दइगु खः व ज्ञान दतधाःसा सम्मोह धयागु संशय उत्पन्न जुयाच्चनीगु द्वन्द्वसंशययात हटयेयानाः छवइगु जुल, तंकाछवइगु जुल, मदयेका छवइगु जुल ।

फलानागु कारणं याना फलानागु फल उत्पन्न जूगु खः धकाः बालाक सियाच्चबलय् अन भुलयेजुयाच्चंगु स्वभाव वा द्वन्द्व जुइगु, र गय जुइगु स्वभाव अभिनिवेस धकाः गुकियात धाइ, व नं चिलावनी । यदि भीसं कारणकार्य धर्मयात बालाक, क्वातुकक, दुर्येक मस्वतधाःसा मखुगु कारणयात नं खः भा:पा:, सही भा:पा:च्चनी । उकथं च्चनीबलय् मखुगुयात हे खः भा:पा: निर्णय याइगु जुयावइ । द्वंगुयात नं धात्येगु सत्य खः धकाः निर्णय यायेधुन धायेन वइगु हे शरणय् वनीगु, वइगु हे आधार भरोसा का:जुइगु याइ । थुकथं प्राःवनीबलय् जन्मजन्मान्तर पतिकं हे मखुयाय् मभिंथाय् ला:वना संसारचक्रय् चाःहुलाः दुःखसियाः च्चनेमाली । श्व दक्षयात छकलं मिलयेयानाः “यथा मूतानुपस्सना भावेन्तो सम्मोहाभिनिवेसो पजहति” धकाः धयातःगु दु । कारणकार्य धर्मतय्त स्पष्टरूपं गुकथं दुगु खः उकथं हे वा सहीरूपं चायेकायंके फतधाःसा सम्मोहाभिनिवेस धयागु मखुगु खँयात विश्वास यानाः निर्णय याइगु, अले वइगु त्यूत्प् वनेगु बानि तनावनि ।

मखुगुकथं धारणा ज्ञान् हे छायधाःसा अविद्यां दोषयात
त्वःपुयातःगु कारणं याना खः । अविद्यां गुगु दोष खः उकियात
त्वःपुया तःबलय् स्पष्टरूपं सिइके थुइके फइमखुत । स्पष्ट रूपं
सिइके मफुबलय् द्वंगुयात नं खः भाःपाः च्वन, अले स्वाकंतुं
मखुगु, मभिंगु ज्या यानाः यंकाच्वनी । यदि थव नामरूप धर्मत
गुलिनं उत्पन्न ज्ञान् खः, व उत्पन्न जुक्वः आरम्मणतय्त स्पष्ट रूपं
सिया च्वनाधाःसा कारणकार्ययात स्यौगुलिं सम्मोहाभिनिवेस
धयागु द्वंगु बानि दुहांवये फइमखु ।

भीगु शरीरय् जुयाच्वंगु गुलिनं कृयाकलापत खः, उकियात
नामरूप धर्म निगू धकाः फारयेयानाः सिइकाः, खंकाः कायेमफइगु
इलय् जीवात्मा धयागु धारणा दुहांवइ । जीवात्मा धयागु धारणां
अलग जुइ फइमखु । कारण कार्य धर्मयात छुटयेयानाः सिइकाः
कायेमफुतधाःसा वा सम्बन्धित कारणं याना सम्बन्धित फलत
दयाच्वंगु खः धकाः सिइकाः कायेमफुत धाःसा परमअत्त वा
परमात्मा धयागु धारणां अलग जुइ फइमखु । थव नामरूपधर्म
फारयेजुल धाःसा जक जीवात्मा धयागु धारणां अलग जुइ ।
कार्य धर्मयात छुटयेयानाः, फारयेयानाः सिइकाः कायेफतधाःसा
परमात्मा धयागु धारणां नं भीपिं मुक्त जुइ, अलग जुइ ।

आत्मावादीपिसं धयाच्वनीगुकथं “थव आत्मा धयागु निगू
प्रकारया दु हैं । छगु परमात्मा अले निगूगु जीवात्मा । परमात्मायात
इस्सर नं धाइगु जुल । छायधाःसा परमात्मां थव संसार फुक्यात नं
अधिकार जमयेयानाः तःगु दु हैं । वं धाःगु अनुसार हे संसारयच्चपि
प्राणीपिं जुयाच्वंगु दु हैं । अले हानं व परमात्मां दक्व हे सियाच्वंगु
दु हैं । अथेजुयाः वयात सब्बञ्जु धकाः नां बियातःगु दु । अले
हानं व एको अर्थात् संसारयात श्रृष्टि यानाः च्वंह व छम्ह जक

हे, छम्ह बाहेक मेपि निम्ह मदु हैं । अले सुखुम्भरहितो अर्थात् परमात्मायाके सुख, दुःख धयागु नं मदु हैं ।”

अले थव परमात्मायात संसारयच्चविंपि विभिन्न धर्मावलम्बीपिसं थःथःगुकथं नां बियाच्चवंगु दु । परमात्मायात हिन्दुतसें वा ब्राह्मणवादपिसं ईश्वर, महाब्रह्मा धकाः धाइगु जुल । अले क्रिश्चियनधर्म मानयेयाइपिसं गद्ध धकाः धाइगु जुल, खिस्त धकाः नं धयातःगु दु । अथे हे इस्लामधर्म मानयेयाइपिं मुस्लिमतयसं अल्लाह धकाः धाइगु जुल । तर वास्तवय थव संसार श्रृष्टि यानाच्चविंपि, निर्माण यानाच्चविंपि धयापिं सुं दुगुमखु । सम्बन्धित कारण दुगुलिं जक सम्बन्धित फल दुगु खः ।

फ्यतुइबलय् जूसा थव फ्यतुइ मास्तेवःगु चित्त तैनंतं तैनंतं निश्चितरूपं उत्पन्न जुइधुक्यः लिपा फ्यतुइगु रूप धकाः उत्पन्न जुइ । फ्यतुइ मास्तेवःगु चित्तयागु कारणं याना फ्यतुइगु रूपधर्म उत्पन्न जुयाच्चवंगु खः । फ्यतुइ मास्तेवःगु चित्त उत्पन्न मजुइबलय् परमात्मा धाःपिं सच्छिम्ह, द्वःछिम्ह वयाः फ्यतुके धाःसां फ्यतुइगु रूप उत्पन्न जुइमखु । अथेतुं फ्यतुइ मास्तेवःगु चित्त उत्पन्न जुइबलय् फ्यतुइमते धकाः परमात्मा धाःम्ह सच्छिम्ह, द्वःछिम्ह वयाः पं वःसां व फ्यतुइगु रूपयात पने फइमखु । उकिं नं स्पष्टजू कि फ्यतुइ मास्तेवःगु चित्त उत्पन्न जुल धायेवं फ्यतुइगु रूपनं तैनंतं उत्पन्न जजुं वनीगु खः । थुगुकथं नामधर्मयागु इच्छाकथं हे वा नामधर्मया लिसेवनाः रूपधर्म बनयेजुइगु खः । स्पष्टं धायेगु खः धयागुजूसा फ्यतुइ मास्तेवःगु नामधर्म यानाः फ्यतुइगु रूपधर्म उत्पन्न जूगु खः । सुं परमेश्वरं यानाः थुगुकथं जुयाच्चवंगु मखु धयागु खौं स्पष्टरूपं थुइकेमाःगु जुल ।

फ्यतुइगु इलय् फ्यतुइगु इच्छा जुइगु कारण नामधर्म जुल, अले फ्यतुइगु फल रूपधर्म । उकथं फ्यतुइगु यानाच्चवंगु बिना

(१३०)

कारणं मखु, सम्बन्धित कारण दुगुलि है जक खः
धकाः सिइकेमाल । उकथं यानाच्चंगु सुं निर्माता दयाः मखु ।
ब्रह्मा वयाः भीत श्रृष्टि यानाच्चंगु, दयेकाच्चंगु मखु । यदि ब्रह्मां
श्रृष्टि यानाच्चंगु खः धयागुजूसा वं है याःयाःथे भीपिं याकाच्चने
माली । तर भाविता याना: यंकलधाःसा सम्बन्धित कारणं याना
है सम्बन्धित फल दयाच्चंगु खः धयागु सियावइ । उकिं सुं निर्माण
याइम्ह धइम्ह नं मदु, खालि मात्र कारण व फल उत्पन्न जक दु ।
कारण दयाः फल उत्पन्न जूगु खः । उकिं थव कारण फल
उत्पन्न जुयाच्चंगु अवस्थाय् लाक्क भाविता याना: बालाक, क्वथीक,
दुयेक स्वयायंकलधाःसा मनय् दुनेदगु गुगु द्वन्द्व संशय खः व
चब्बुनावनी, तनावनी, मदयावनी ।

थव कारणकार्य धर्मतय्त सियाच्चनीगु इलयजूसा भीके
निगूगु शासनया जः नं थःगु सन्तानय दुगु जुल धकाः सिइका
तयेमाःगु जुल । भीसं थव उत्पन्न जुयाच्चंगु इलय्लाक्क बालाक
भाविता याना: चायेकाच्चनधाःसा आ: गुकथं जूगु खः, उकथं है
स्पष्टरूपं सियाच्चंगु कारणं याना आःजक प्यतुइ मास्तेवःगु
चित्तयाना: प्यतुइगु रूप उत्पन्न जूगु मखु, थव न्हापा नं अथे है
जूगु जुइमाः धकाः अनुमान याना: सिइका: कायेफइगु जुल । अले
लिपा लिपा नं अथे है प्यतुइ मास्तेवःगु चित्तयाना: है प्यतुइगु
रूपधर्म उत्पन्न जुइतिनि धकाः नं सिइका: कायेफइ । थव वर्तमान
अवस्थाय् थुकथं कारणकार्ययात स्पूगु कारणं याना स्वंग् कालय्
नं थुकथं है कारणकार्य जुयाच्चंगु खः, थुकी सुं निर्माण यानाच्चंग्मह
मदु धयागु खँयात स्पष्टरूपं धवाथुइक सियावइ । उबलय् द्वन्द्व
संशय जुइगु थव कहावितरण धयागु नं दइमखु । उगुपाखें नं
शुद्ध जुयाच्चनीगु जुइ ।

नकतिनि धयावयागु प्यतुइगु विषयलय् कारणकार्य स्यूर्थेतुं
(१३१)

द्यनेगु इलय्, उखेथुखे जुइगु आदि विभिन्न कार्यकलापत दु, उकिड
नं थथे हे खः धकाः सिइकाः कायेमाःगु जुल। अले हानं
खनाच्चनीगु इलय् जूसा रूपारम्मण धकाः गुगु विषयवस्तु खनीगु
खः, व विषयवस्तु भीगु मिखाय् वयाः ठक्कर नइगु इलय् जक
भीसं खनीगु खः। तर उकथं खंकिइगुया निंति खालि आरम्मण
जक दयां मगाः, मनंतुनिगु मनसिकार धकाः नं दयेकाच्चनेमाः।
छायधाःसा भी गनं वनेबलय् विभिन्न प्रकारयागु आरम्मणत
दयाच्चनी तर व दक्षयात छक्लं, छगूपाखं खंकाः काये फइमखु।
थःम्हं छु चीजयात स्वयेत्यनागु खः, अनपाखे मन वंकेमाः, ध्यान
आकर्षण जुइमा। अले जक उगु वस्तुयात खनी। उकियात हे
मनसिकार धकाः धाइ। मनसिकार दत्थाःसा तिनि खनिगु,
ताइगु जुयावइगु खः। उकिं आरम्मण विषयवस्तु जक दयां
मगाः, मनसिकार ध्यागु थव नामधर्म नं माःगु जुल। अले थुकी
नकतिनि ध्यागुयेतु खनीबलय् गुगु खनीगु छां कारण मनसिकार
खः। मनंतुनिगु कारणं याना हे खनीगु चित्त उत्पन्न जुइ। थुकथं
जुइगु ध्यागु नामधर्म यानाः नामधर्म उत्पन्न जुइगु खः। मनसिकार
ध्यागु नामधर्म यानाः खनीगु चित्त उत्पन्न जुइगु जुयाः नामया कारणं
यानाः फल उत्पन्नजुइगु खः धकाः थन सिइका तयेमाःगु जुल।

मेगु हानं रूपायागु कारणं याना नामधर्म ध्यागु कार्य
उत्पन्न जुइ धकाः नं सिइकेमाः। थुकियानिंति थव प्वाः फुलयेजुइगु,
सुकयेजुइगु स्वयेनु। प्वाः फुलयेजुइगु धकाः गुगु फुलयेजुयावइगु
खः व रूप जुल, उकियात सिइकाच्चंगु चित्त नामधर्म जुल।
फुलयेजूगु रूप जुल, फुलयेजुल धकाः स्यूगु नाम। यदि थव प्वाः
फुलयेजूगु उत्पन्न मजुल धाःसा प्वाः फुलयेजुइबलय् सिइकेगु चित्त
नं उत्पन्न जुइमखु। छायधाःसा आरम्मण ध्यागु रूपधर्म दुसा
तिनि आरम्मणिक जुयाच्चंगु नामधर्म उत्पन्न जुइगु खः। उकिं

थव रूपधर्म दुसा हे जक उकियात चायेकेगु नामधर्म नं दयाच्वनी । उकिं सम्बन्धित कारणधर्म यानाः सम्बन्धित फलधर्म नं दइ धकाः सिइकेमाःगु जुल । थव रूपयागु कारणं यानाः नामधर्म धयागु कार्यं उत्पन्न जूगु पहः जुल ।

रूपं यानाः नाम कार्यं जुइगु विषयलय् मेगु उदाहरण नं दु । अथेकि थव मिखां खनेगुनितिं जूसा मिखा धकाः माः, अथेतुं विषयवस्तु नं माःगु खः, वा मिखाया नितिं जूसा वर्ण माल व वर्ण मिखाय् वया: ठक्कर नःवइगु इलय् खनीगु चित्त उत्पन्न जुइ । उकिं थव खनीगुया नितिंजूसा मिखा व विषयवस्तु जुयाच्वंगु वर्ण कारण रूपधर्म जुल, अले खनीगु चित्त कार्यं नामधर्म जुल । अथेतुं तायाच्वनीगु इलय्जूसा न्हाय्पं अले शब्द कारण रूपधर्म जुल, गुगु ताइगु चित्त उत्पन्न जुइगु कार्यं नामधर्म जुल । थुकथं रूपयागु कारणं याना नामधर्म उत्पन्न जुइगुयात नं सिइकेमाः ।

आः योगीपिसं शब्द तायाः च्वंगु दु मखुला ? थव शब्द ताइगु इलय्जूसा न्हाय्पनं आरम्मण ग्रहण याइगु जुयाः न्हाय्पंयात ग्राहक धातु धाइगु जुल । अले शब्दयात आक्रमकधातु धाइ । व शब्द वया: न्हाय्पनय् ठक्कर नःवइगु, अथे ठक्कर नःवइबलय् ताइगु चित्त उत्पन्न जुइ । उकथं थव शब्द व न्हाय्पं कारण जुयाबिल अले सिइगु गुगु चित्त उत्पन्न जुइगु खः व फल जुल । यदि शब्द नं दयाच्वंगु दु, न्हाय्पं नं बालाक हे चालाच्वंगु दु धयागु जूसा उगु इलय्लाक ईश्वरपिं वया: तायेमते धकाः पंवःसांतविनं तायेमाःगु ताहेताइ । सच्छिम्ह, द्वःछिम्ह ईश्वरपिं वया: पंवःसां, परमात्मा धाःपिं वया पंवःसां उगु शब्दयात तायेमते धयां मतायेके फइमखु । अथेतुं यदि शब्द मदु, शब्द दिनाच्वंगु इलय्लाक, तायेकि धकाः सच्छिम्ह, द्वःछिम्ह ईश्वरपिं वया:, परमात्मा धाःपिं वया: तायेकाबिड धाःसां तायेके फइमखु । उकिं थव शब्द ताइगु

धयागु हे भीगु न्हायपनय् दुगु सौतपसाद धयागु ग्राहकथातु अले
पिनेयागु शब्दारम्मण धयागु आक्रमकथातु भीगु न्हायपनय्
वया: ठक्कर नःवइगु इलय् ताइगु चित्त उत्पन्न जुइगुजुया खः ।

ताइगु इलय् स्वता प्रकारयागु धातु थन दुगु जुल ।
स्वता धातु धयागु भीकेच्चंगु गुगु न्हायपं खः उकी सौतपसाद
धका: दु । उकियात ग्राहकथातु धका: धाइगु जुल । अले शब्द
वया: ठक्कर नवइगु शब्दयात आक्रमकथातु धका: नां बियातःगु
दु । अथेतुं सौतविञ्चाणाणधातु धका: गुगु सिइगु चित्त खः, वनापं
थुपिं स्वंग् प्रकारया धातु दु । इपि धातुयसं थःथःपिनिगु ज्या
थःथःपिसं हे यानाच्चंगु दु । इपि मिलयेजुइबलय् उकिया पाखें
प्रतिफल पिहांवइगु खः । अले व फल पिहां वइगुलिइ नं बिना
कारणं मखु, हानं व कारण दःसांन मिलयेमज्गु कारणं याना,
अनुकूल मज्गु, उचित मज्गु कारणं याना उत्पन्न जुइमखु ।
सम्बन्धित सम्बन्धित कारणं याना सम्बन्धित सम्बन्धित फल दयाच्चंगु
खः । थुकथं सम्बन्धित कारणं याना सम्बन्धित फल दुगुयात
सियाच्चनीबलय् स्थावर वा ईश्वर, परमात्मापिसं यानाः जुयाच्चंगु
धयागु गुगु धारणा खः व दुहांवये फइमखु ।

यदि थव शब्द न्यनेयानिंति दक्ष कारण चूलानाच्चंगु दु
वा भीगु श्रोतप्रसाद नं सक्रिय जुयाच्चंगु दु, अथेतुं शब्द नं
वयाच्चंगु दुगु इलय् जूसा शब्द तायेकेमखु धका: सच्छिम्ह, द्वःछिम्ह
ईश्वर धा:पि, परमात्मा धा:पि वया: रोकयेयावःसां उगु इलय्
कारण चूलायेधुक्कुगु कारणं याना गुगु ताइगु चित्त खः व फल
जुयाच्चंगु उत्पन्न जुहेजुइ, मज्गूर्से त्वःतीमखु । यदि अन श्रोतप्रसाद
व शब्द मदुगुज्जूसा थव ताइगु गुगु चित्त उत्पन्न जुइगु खः, उकियात
ताइगु उत्पन्न यानाबिड धका: सच्छिम्ह, द्वःछिम्ह परमात्मापिसं यानाबिड
धका: स्वःसां तायेके फइमखु ।

अले मेगु रूपयागु कारणं याना रूप है फल दइगु विषय नं दु । ख्वाउँ थासं पूर्यासय् वनेबलय् भीगु शरीरय् गुगु ख्वाउँसे च्वनाच्वंगु खः व तनावना पूर्गु लुयावयेधुंकी । पिनेयागु पूर्गुलि यानाः शरीरय् नं पुनावइ । अथेतुं लुमुयाच्वंगु वा पुनाच्वंगु इलय् ख्वाउँसेच्वंगु थासय् वनधाः सा भीगु शरीरय् नं ख्वाउँसे च्वनावइ । न्हापा गुगु पुनाच्वंगु, क्वानाच्वंगु खः, व तनावनी । ख्वाउँगु रूपयानाः भीगु शरीरय् दुने नं ख्वाउँका बिङु थव रूपयानाः रूपधर्म है उत्पन्न जुइगु विषय छगू बालाः गु उदाहरण खः ।

अथेतुं पूर्गु थासय् वा तन्न निभाः थिनाच्वंगु थासय् वनधाः सा उबलय् तांच्वया वइगु, चः ति भुसुभुसु वइगुयात रूपयानाः रूप उत्पन्न जूगु धकाः धाइ । अथेह भीसं खाना मनः से च्वनधाः सा खानायागु अभावं यानाः मनूतये ख्वाः ख्यउँसे च्वनी, कमजोर जुइ, सने है मफुये जूवनी । थः तत्वः गु, अनुकूलगु खाना प्वाः त्यंक नया बिलधाः सा उबलय् तागत दुगु कारणं याना भीगु शरीर फुर्ति जायाच्वनी, तेज दयाच्वनी, यच्चुसे पिच्चुसे च्वनाच्वनी । थव खाना धयागु रूप कारण जुल, अले उकियापाँखे भीगु शरीर गुगु यच्चुसे पिच्चुसे च्वनीगु थव दक्व भीगु शरीरय् दुगु रूपधर्म उत्पन्न जूगु फल जुल । थव नं रूपया कारणं रूप है फल जुइगु विषयलय् उदाहरण जुल ।

भी विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यायेबलय् दुने दुने छाक्क अनुभव जुइगु, नाइसेच्वंगु, हलुका जूगु, झ्यातुसे च्वनीगु, पुना च्वनीगु, ख्वाउँया च्वनीगु, कसयेजूगु, तन्केजूगु, वाईँइया वाईँइया वइगु, इन्न इन्न वइगु, अजाः गु गुलिनं जुयावइगु खः व भीगु शरीरय् दुःख वेदनात वइगु खः । दुःखवेदना जक मखुकि सुखया अनुभव जुइगु दक्व नं सम्बन्धित सम्बन्धित कारणं याना है फलधर्मत उत्पन्न जुयाच्वंगु खः । बिना कारणं थुकथं स्वभावत उत्पन्न जूगुमखु ।

यदि भीसं भाविता यानाः चायेका मच्चंगुजूसा गुगु
आरम्मण गुकथं जुयावन धयागु सिइकाः कायेफइमखु । धात्थे हे
अटुटरूपं, दिपाः मदयेक चायेकायंकाच्चंगु खः धयागुजूसा
आरम्मण गुकथं जुयाच्चवन धयागु स्पष्टरूपं सिइकाः कायेफइ ।
थन सिइकाः कायेफइ धयागु हे कारण कार्यतय्त सिइकाः,
थुइकाः कायेफइ धयागु खः । यदि भीसं भाविता यानामच्चं,
चायेकामच्चं धयागुजूसा सुं परमात्मा ईश्वरपि वयाः सिइकाबिड
ज्यूगु मखु । अथेजुयानिंति श्व हे स्मृतिप्रस्थान विपश्यना
ध्यानभावनायात अभ्यास यानाः कारणकार्य धर्मयात स्पष्टरूपं
सिइकाः, थुइकाः च्चनेमा । सिइकाः, थुइकाः च्चने फतधाःसा
भीके दइगु द्वन्द्व, संशय आदि नं मदयावनी । अले मखुगु, मखुगु
कारण दयेकाः थुइकाच्चनेगु फुकं तनावनी । श्व विषयलय्
थुगुकथं स्मरणिका चिनातयागु दु :

प्यतुइगु भणय् प्यतुइगु इच्छा, कारण नाम जुल ।

प्यतुइगु फल रूप, विना कारणं ज्ञूगु मखुत ॥

निर्माताधिन नं मदु मात्र कारण फलोत्पन्न जक जुल ।

कारण फलोत्पन्न अवस्थाय्लाक्क भाविता यायेवं

तज्यानाः द्वन्द्व संशय स्वव्यनीगु जुल ॥

श्व नामरूप फारये फारयेयानाः सिइगु अथेतुं कारणकार्ययात
सिइगु ज्ञान थनतक विपश्यनाज्ञान उत्पन्नज्ञूगु मखुनि धाइ, खालि
श्व अनित्य जुयाच्चंगु नामरूप धर्मतय्त सियाच्चंगु जक धाइ ।
विपश्यना ज्ञान दयेका यंकेगु खः धयागुजूसा आः उत्पन्नजुया
आःथे विनाश जुयावंगु, उत्पन्न जुइ, विनाश जुइ, उगु किसिमं
सिइकाः यंकेमानि । प्वा: फुलयेजुइगुयात स्वतधाःसा फुलयेजुइगु
तैनंतैं तैनंतैं छगु उत्पन्न जुइ, विनाश जुइ । हानं मेगु उत्पन्न जुइ ।
अथेतुं मेमेगु आरम्मणतय्त स्वतधाःसा व आरम्मण लुयावड,

(१३६)

चायेकेवं तनावनी, थुगुकिसिमं जुयावल धायेवं अहो नित्य मखु
खनी, धूव मज् खनी, अनित्य खनीसा, अधूव खनीसा धकाः
सियावइ । अले थुकथं उत्पन्न विनाश मदिक्क, द्रुतगतिं जुयाच्चनीगु
खनीबलय् थवला थःके सुखतायेबहः मज्, धात्यें हे दुःख स्वभाव वा
दुःखगु लक्षण जक दयाच्चंगु खनीसा धकाः दुःख लक्षणयात
सिइकाः, थुइकाः कायेफइ । अले हानं भीगु शरीरय् गुलिनं
आरम्मणत उत्पन्न जुयाच्चंगु खः, व चाहे सुखगु जुइमा वा दुःखगु
जुइमा दक्च थःथःगु स्वभाव अनुसार हे जुयाच्चंगु खः । थःत
यःगुजूसा उकियात ताउतक स्थिर यानातये धकाः नं ज्यूगु मखु,
मयःगु दुःखयात चीकाः छ्वये वा मदया: वनेमा धकाः धयां नं
ज्यूगु मखु । उकिं थन छुं आत्मा धयागु नं दुगु मखु, थःथःगु
स्वभावधर्म अनुसार उत्पन्न जुल, थःगु स्वभाव अनुसार विनाश
जुयाच्चंगु खः धयागु अनात्मयात नं सियावइ । उकिं थव अनित्य,
दुःख, अनात्म स्वंगूमध्ये अनित्य छगूयात जक बोध यायेफतधाःसा
दुःख व अनात्मयात नं सिइकाः कायेफइ । छगूयात सिल धायेवं
त्यं दनिगु निगूयात नं थुइकाः कायेफइ ।

अले विपश्यना धयागु छुलय् धायेबलय् “वि” छगू जुल
“पत्सना” छगू शब्द जुल । “वि” धयागु अनित्य, नित्य मखुगु,
उत्पन्न जुया विनाश जुइगु लक्षण खः । व अनित्य अथेतुं दुःख,
अनात्म नं खः । थव गुगु अनित्य लक्षण, दुःख लक्षण, अनात्म
लक्षणतय्त विभिन्न प्रकारं, थीथीकथं सियाच्चनीगु, खनाच्चनीगुयात
“पत्सना” धकाः धाइ । उकिं सम्बन्धित सम्बन्धित कारण
मिलयेजुया उत्पन्न जुयाच्चंगु थव नामरूपधर्मय् अनित्य, दुःख,
अनात्म धकाः थीथीकथं खंकाः काइगु, सिइकाः काइगु, थुइकाः
काइगु जानयात हे विपश्यना धाइ धकाः सिइकाः कायेमाःगु जुल ।

बांलाक चायेकाच्चनीपिं योगीपिं खः धइगुजूसा व योगीपिसं

(१३७)

आः थर्ये उत्पन्नं जुयाच्चंगु, आः थर्ये हे विनाशं जुयाच्चंगु, उत्पत्ति
जुल, विनाशं जुल जुयाच्चंगुयात दिपा: मदयेकं खनाच्चनी। उगु
इलयज्जूसा थवं स्वंगू लक्षणं अनित्यलक्षणं, दुःखलक्षणं, अनात्मलक्षणं
खंकाः विभिन्नं आरम्मणय् मोहितं जुयाच्चंगु गुगु स्वभावं खः व
मदयावनी। यदि भीसं थुकथं अनित्य, दुःख, अनात्म स्वभावयात
सिइकाः, खंकाः कायेमफु धयागुज्जूसा भीपिं अनेतनेगु आरम्मणय्
मोहितं जुयाच्चनीगु, भुलये जुयाच्चनीगु वा मखुथे मखुथे थुइकाच्चनीगु
जुइ। उकथं जुल धायेवं लक्षणसमूहं धकाः जूवनी। उगु इलय्
अन्धकार जुइ। यदि बांलाकं चायेकाः भाविता यानाच्चवनं धयागु
ज्जूसा उत्पत्ति जुयाः विनाशं जुयाच्चंगु द्रूतगतिं खनाच्चंगु इलय् हे
थवं स्वंगू लक्षणयात स्पष्टरूपं सियाच्चनी। उकथं सिइगुयात हे
लक्षणपटिवेद्यं धकाः धाइ। थुकथं लक्षणप्रतिवेद्यं धयागु दत्तधायेवं
वा लक्षणप्रतिवेद्यं ज्ञानं थुइके दत्तधाःसा स्वंगु शासनया जः भीके
दत्त धकाः सिइकेमाः।

अनित्य, दुःख, अनात्म धकाः गुगु स्पूगु खः, उकियात
हानं स्वाकंतु दिनामच्चंसे कोशिसयानाः यंकलधाःसा वा भावितायानाः
यंकलधाःसा उत्पत्ति विनाशं जूगु द्रूतगतिं जुयाच्चंगु सियावइ।
अनं लिपा उत्पत्ति विनाशमध्ये उत्पत्ति जूगु मखंसे विनाशं
जुयाच्चनीगु जकं खनीगु जुयाः थुकथं क्रमिकरूपं ज्ञानत तैनंतै तैनंतै
च्चय् च्चय् थाहांवनाच्चनी। गुबलय् थवं ज्ञानं परिपक्वः जुइ, उगु
अवस्थाय् नामरूपं निगुलिं निरोधं जुयाच्चंगु वा स्वापू मदुगु
निवाणियात मार्गफलं ज्ञानं साक्षात्कारं याइ। उगु अवस्थाय् अपाय
दुर्गतिइ वनीगु द्वारयात बन्दं यानाच्चंगु जुइ वा लुखाप्वाः तिनाब्धूगु
जुइ। यदि भीसं थुकथं थवं नामरूपधर्मं निरोधं जुयाच्चंगु निवाणियात
सिइकाः, खंकाः कायेमधुनीगु खः धयागुज्जूसा निवाणिया विषयलय्
खःगु नं मखुगु नं द्वन्द्वं उत्पन्नं जुइतिनि। उकिं उगु इलय्

(१३८)

निवाण सम्मोह जुइतिनि । यदि थव हे विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास याना: तँतं ज्ञान परिपक्वजुया: मार्गफल ज्ञानं निर्वाणयात साक्षात्कार यायेगु इलय् निर्वाणप्रतिवेद ध्यागु उत्पन्न जुलधाःसा गुणु शङ्खात बङ्गु खः, निर्वाणलिसे सम्बन्धित गुणु द्वन्द्व दङ्गु खः, व दक्षं चिलावनी । अले उगु इलय् प्यंगू शासनया जः नं भीके दुगु जुइ । व जः दयेधुंकल धायेवं गुबलें तनावनीमखु न्हनावनीमखु न्त्याबले स्थिर जुयाच्चनी । थुकथं यायेफतधाःसातिनि भी मनुष्य जुया: जन्म कयागु सार जुइ, अथे हे चूलाके थाकुगु बुद्धशासन चूलानाच्चंगु नं सार्थक जुइ ।

“अरियाय मिक्खवे पञ्चाय समन्नागतो इमस्मा धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति, अरियाय निक्खवे विमुत्तिया समन्नागतो इमस्मा धर्मविनया अपपतितोति बुच्चति” धका: ध्यातःगु दु । थन प्रज्ञा धका: विपश्यना प्रज्ञः व मार्गप्रज्ञा धका: निथी कायेमाःगु जुल । विपश्यना ज्ञान धका: सहीकथं सियाच्चंगु अवस्थाय् आरम्मणानुसय्यकिलेस दुहांवयेगु मौका दइमखु । थुगु अनुशय क्लेश दुहांमवइबलय् चिन्हः शुद्ध जुयाच्चनी, स्वच्छ जुयाच्चनी । चित्त शुद्ध, स्वच्छ जुलधाःसा उत्तमगु जुल । व चित्त च्चयथ्यंगु जुल, उच्चस्तरयथ्यंगु जुल । नीचभावय् वनी मखुगु जुइ, उच्चभावयथ्यंगु जुइ ।

विपश्यनाज्ञानं आरम्मणानुसय्य क्लेशयात चीका छ्वइसा आर्यमार्ग सम्बन्धित सम्बन्धित क्लेशयात मदयेका यंकी । उकथं याना: यंकीबलय् भं भं शुद्ध जुजुं वनी, भं भं क्लेश पा: जुजुं वनीगुजुल । थुकीमध्ये न स्रोतापति मार्गजूसा अपायलिसे सम्बन्ध दुगु गुलिनं क्लेश खः, उकिया हानापं ल्यंपुल्यं मदयेक चीका बिङ्गु जुल । खला विपश्यनाज्ञानं नं क्लेशयात हटयेयाइ तर उबलय् पलख पलखया नितिं जक हटयेयाइगु जुइ । तर आर्य मार्गज्ञानं

(१३९)

न्त्याबलेया लागि हानापं ल्यंपुत्यं मदयेक सम्बन्धित सम्बन्धित क्लेशतय्त हटयेयानाः बिइ वा निर्मूल यानाबिइ । अले व मार्गज्ञानमध्ये न्हापांगु स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त जुइबलय् अपायलिसे सम्बन्धित जुयाच्चंगु गुलिनं क्लेश खः उकियात हटयेयानाः बिइ । हानं यक्च जन्मकाये मालीमखुत । उकिं गवःगृ जन्म काये माली धयागु उबलय् तोकयेयानाः बिइगु जुल । स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त जुलधाःसा भीत थव बुद्धशासन चूलानाच्चंगु सार्थक जुइ, अथे हे मनुष्य जुयाः जन्मजूगु नं सार जुइ ।

स्रोतापत्ति मार्गज्ञान उत्पत्ति जुइगु इलय् छगू जक क्षण, छगू क्षणया भित्रे हे मार्ग निर्वाणियात आरम्मण यानाः थव अनुशय क्लेशयात हा नापं मदयेक, प्यदंक पालाछ्वइ । अले व मार्ग प्यदंक पालेधुंकगु अनुसय क्लेशयात फलं निर्वाणियात आरम्मणयानाः हानं छक्चः शान्त यानाछ्वइ । अले थव मार्ग क्लेश हटयेयागुयात समुच्छेदविमुत्ति धकाः धाइसा फलं क्लेश शान्त यागुयात पटिपत्सद्विमुत्ति धकाः धाइगु जुल । अले निर्वाण जुइ न्त्यः न्हयेगृ जन्मं अप्वः जन्म काये म्वायेक मुक्त यानाविडिगुयात नित्सरणविमुत्ति धकाः धाइ । थुकथं स्वंगू विमुक्ति थन दुथ्यानाच्चंगु दु । मार्ग समुच्छेदविमुत्ति, फलं पटिपत्सद्विमुत्ति, अले निर्वाणं नित्सरणविमुत्ति धकाः स्वंगू दुगु जुल ।

आःतक्या दुने धयावडगुकथं लौकिकशीलं नं परिपूर्ण जुइधुंकल अथे हे लोकुत्तरशील, लौकिकसमाधि, लोकुत्तरसमाधि, लौकिकप्रज्ञा, लोकुत्तरप्रज्ञा धकाः दक्षयात नं विस्तृत वर्णन यायेधुंगु जुल । उकिं थव शील, समाधि, प्रज्ञा स्वंगूया विषयलय् नं यक्च कनेधुंगु जुल । शील शुद्ध ज्गु कारणं याना शरीर व वचन कोमल जुइ, नरम जुइ, सभ्य जुइ । शील शुद्ध जुलधाःसा शरीर, वचनं

(१४०)

गुबलें मभिंगु, मखुगु ज्या याइमखुत, उत्तम जुइगु हे ज्या जक याइ ।
उगु इलय् भीगु जीवनस्तर उच्चस्थितिइ थ्यनाच्वंगु जुई, नीचस्थितिइ
थ्यनीमखु, च्वन्त्यानाच्वंगु जुइ, क्वन्त्यागु जुइमखु । अथेतुं भीगु
चित्तयात नं शुद्ध याना: तयेफुगु कारणं याना चित्तं छुं मखुगु,
मभिंगु बिच्चाः नं याइमखुत, मखुगु, मभिंगु कल्पना नं याइमखुत ।
उगु इलय् चित्त शुद्ध जुयाच्वनी । उच्चस्थितिइ थ्यना च्वनी ।
अथेतुं उत्तमगु गुगु ज्ञान खः, बुद्धि खः व दयावइगु इलय् मखुगु,
मभिंगु, यायेमज्यूगु याइमखु, यायेज्यूगु जक याइगु जुइ । अभ उकिं
नं च्वयथ्यंगु ज्ञान दयेधुक्गु जूसा मभिंगु ज्या गुबलें हे याइमखुत ।

थुकथं भीसं शील, समाधि, प्रज्ञा धयागु अर्थे धयाः जरु
मखु थःपिं हे अभ्यास यानाः दयेकायंकेमाःगु खः, थःपिन्त भिंगु
लँपुपाखे तयेयंके फयेकेमाःगु खः । उकथं यंके फतधाःसा थ्व
गुणधर्मत दयावइ । उकथं थगु गुणधर्म भीपि बिलिबिलिं जायाच्वंपि
जुलधाःसा उच्चत्वय् थ्यनाच्वनी, भीगु जीवन च्वन्त्यापि जुइ,
भःभःधाःगु जीवनदुपि जुइ । थुज्वःगु स्थितिइ थ्यन धायेव भीपि
गुबलें नीचभावय् थ्यनीमखु, मेपिं हेपयेयाकाः च्वनेमालं,मखु ।
उकिं थ्व गुणधर्म जक भीसं दयेकाः च्वनेफत धाःसा भीगु जीवन
सफलज्जूपि जुइ, सुथांताःपि जुइ ।

अप्वः मनूत, भी बौद्ध धायेकाच्वंपि नं न्त्याबलें थ्व
भीगु रूपस्कन्ध शरीरयात बालाकेया नितिं वा उकियात सुरक्षित
यायेगुया नितिं जक ध्यान बियाच्वनी । क्वाःगु, ख्वाउँगुपाखे
बचयेजुइगु, अथेतुं म्हंमफइ धकाः आराम कयाच्वनीगु जुल ।
साःसाःगु, तागत दइगु वासः नयेगु, नसा नयेगु जुल, उकथं यानाः
शरीरयात बिच्चाः यानाच्वनी । अले थुकथं नयेगु त्वनेगु, मोल्हुइगु
आदि यायेमाःगु नं खः, बिच्चाःयाये सयेकेमाःगु नं खः, म्हंमफइगु
पाखे बचयेयाये फयेकेमाःगु नं खः । थुके विशेषयाना भीसं गुगु

नया: च्वनागु खः व नया: च्वनागु नसाय् ओजाधातु धयागु दु । स्वाद खुता प्रकारया दु । पाउं, पालु, चाकु, माकु, फाकु, व चिसवा: वःगु । थुपि गुलिनं स्वाद दुगु खः, उज्जःगु स्वाद शरीरयानिंति माःगु जुया उकियात मिलयेजुइक नया नं च्वनी । यदि भीत नसा धयागु तागत दइगु चीज इलय् नये फतधाःसा रूपधर्म धयागु शरीर ल्हवनावया:, हृष्टपुष्ट जुया:, यडपुसे च्वना: शोभायमान जुयाच्वनी, यच्चुसे पिच्चुसे च्वनाच्वनी, क्यात्तुसे नाइसे च्वनाच्वनी ।

यदि भीसं इलय् नसा नयेमफुत वा तागतदुगु चीजया अभाव जुलधाःसा रूपधर्म धयागु न्हाचः धइथे हृष्टपुष्ट जुइगु, यच्चुसे पिच्चुसे च्वनीगु, उकथं यानातये फइमखु । यक्व समय तक मनःसे च्वनधाःसा सिना नं वनेफु । अले थ्व नसायागु, आहारयागु ओजायागु अभावं याना: म्हंमफइगु, विभिन्न प्रकारयागु रोगत उत्पन्न जुइनफु । उकिं मुख्य धायेत्यनागु हे थ्व तागत दइगु चीजत नयेगु, खाना नयेगु, अथे हे तागत दइगु, वासः आदि नलधाःसा भीगु शरीरय् व नसा दुहांवंगुया कारणं याना न्हगु रूपत दयेका यंकी । अले व रूपयात प्रणीतरूप धकाः नं धाइगु जुल । यच्चुसे पिच्चुसे च्वनाच्वनीगु क्यात्तुसे, छाईसे, नाइसे च्वनीगु, हृष्टपुष्ट जुयावइगु थ्व न्हन्हगु रूपत दयेका यंकीगु खः, थ्व नसा, वासलं ।

अथेतुं भीसं खालि थ्व शरीर बल्लाकेत, शरीर हृष्टपुष्ट यायेत जक स्वया नं मगाःनि, चित्तयात नं अथे तागतया नसा आवश्यक ज् । चित्तयात अथे नयेगु त्वनेगुपाखें मखुकि ध्यानभावना अभ्यास यायेगुपाखें न्ह्याकायंकेमा: । थ्व हे विषयना ध्यानभावना अभ्यास याना: थ्व तागत दइगु वासः नकेमाःगु आवश्यक ज् । थन तागतया वासः धकाः धयातःगु थ्व हे श्रद्धा, सति आदि शोभन चैतसिकतय्त हे धाःगु जुल ।

शोभन धयागु शब्दया अर्थ शोभायमान जुयाच्वंगु, शुद्धगु,

(१४२)

सफागु, स्वच्छगु, बांला:गु खः । थव शोभन धर्मत दुहांवलधाःसा उकियानाः भीगु चित्तयात शुद्ध यानाबिइ, स्वच्छ यानाबिइ, बांलाकाबिइ, सफा यानाबिइगु जुयाच्चन । सफाजुइ धयागु हे फोहरगु मलीनगु तत्व मन्त्र धायेवं सफा जुइ । मलीनगु तत्व धयागु नं थव हे लोभ, द्वेष आदियात कयातःगु खः । थुज्वःगु मलीन यानाबिइगु लोभ, द्वेष आदि हटयेजुलधाःसा चित्त शोभायमान जुया बांलाना बड्गु, यच्चुसे पिच्चुसे च्चनावड्गु खः । उकिं थव ध्यानभावना यानाः यंकलधाःसा भीकेच्चंगु शील, समाधि, प्रज्ञा आदि नं दयाच्चनीगु जुल । शीलयानाः वितिक्रम क्लेश हटयेजुया वनी । समाधियानाः परियुष्णान क्लेश हटयेजुया वनी । प्रज्ञायानाः अनुशय क्लेश हटयेजुया वनी । उकिं उगु अवस्थाय् गुलिजक बांलागु स्थितिइ च्चनाच्चनी । भीगु चित्त उगु क्लेश स्वंगुलिं अलग जुयाच्चंगु अवस्थाय् गुलि बांलागु, गुलि सफागु, गुलि शोभायमानगु चित्त जुइ धकाः बिचाः यानाः स्वयेबहःज् । विशेषयाना उदयव्यय ज्ञानय् थ्यनिगु अवस्थाय् गुबलें हे उत्पन्न मजूनीगुकथंयागु श्रद्धा नं उबलय् उत्पन्न जुइ । अले गुलिं गुलिं योगीपिसं धयाच्चनी “थुज्वःगु श्रद्धा दुगु जूसा गुलिज्य्” धकाः उकथं नं मनय् तयाहइ । विशेषयाना थन धर्मयागु अभ्यास याःगु कारणं याना, धर्मयात थःगु स्वानुभूतिं, प्रत्यक्ष अनुभवं हे स्यौगुलिं थुगु धर्मयात कनाः बिज्यानातःम्ह भगवान् बुद्धयाप्रति अगाढ श्रद्धा दयावड । अभ थः आर्यभावय् थ्यनधाःसा, मार्गफल ज्ञान तकनं प्राप्त यानाः कायेद्युकूपि जुलधाःसा धयाच्चने माःगु हे मदु । इमिके तसकं हे क्वातुगु, दृढगु, अचल श्रद्धा उत्पन्न जुइ ।

थव श्रद्धा उत्पन्न जुलधायेवं, थव श्रद्धा दत्थायेवं गुगु अश्रद्धाभाव दुगु खः व अश्रद्धाभावरूपि मलीन तत्वयात श्रद्धां

हटयेयानाः छवद् । अथेतुं स्मृति दयावल धायेवं अःपुक, याउंक हे
क्वथीक, दुर्येक चायेके फयाच्चवनी । अथेतुं हिरी, ओतप्प युक्तगु
शोभन चित्त दतधाःसा योतीपिसं छक्वःजक चायेकेगु त्वःफितधाःसां
उकियात मछाःगुर्थे वा ग्याःगुर्थे तायेकी । छायधाःसा यदि भीसं
भाविता यायेमफुत धयागु जूसा अन दुने तुरन्त हे मभिंगु तत्व
दुहांवयेधुंकी । उकिं उकथं मभिंगु तत्व दुहांवद् धकाः उम्ह योगी
छक्वः जक नं होस मतःसे वा मचायेकुसे च्चनीमखु । थुकथं थव
हिरी व ओतप्प धर्म उबलय् दयाच्चवंगु जुइ । अथेतुं अलोभ लोभं
अलग जुयाच्चवनी, अबोस द्वेषं नं उबलय् अलग जुई, अले हानं थव
चायेकेगु अवस्थाय् नं न्हापाजूसा यक्व कुतः यायेमा, मेहेनत
यायेमाः, प्रयत्न यायेमाः तर थुगु उदयव्यय ज्ञानय् थ्यनिगु अवस्थाय्
स्वतः हे आरम्मणतय् खुरु खुरु चायेकायंकाच्चवनी, व
तत्रम् ऋतुपैक्खा धइगु नं उबलय् दयावइगु जुइ । अले थव
मन शान्त जुयाच्चवनीगु यस्तथि नं दयाच्चवनी, ३५ प्रश्रविध दइगु
इलय् जूसा मन चञ्चल जुइगु, मन विलाये मलाये दनिगु उज्जःगु
छुं हे जुइमखु, मन नं शान्त, शीतल जुयाच्चवनी ।

अले हानं मन हलुका जुइगु, अथे हे नाइसे च्चनाच्चवनीगु,
कोमल जुयाच्चवनीगु, ज्या यायेबलय् नं, भाविता यायेबलय् नं उकी
दक्षता दयावइ, निपुणम्ह जुइगु जुयावइ । ऋजुक स्वभाव दुपिं नं
जुयावइ । अप्वः मनूतय् बानि थःगु दोष जुल धायेवं त्वःपुया
तयेगु, मेपिनिगु जुल धायेवं तःधं यानाः क्यनेगु अले हानं थःके
मदुगु गुणधर्म दुर्येच्चकं यानाः क्यनेगु, थव बेक्वःगु स्वभाव खः ।
तर ध्यानभावना अभ्यास यानाः उदयव्यय ज्ञानस्तरय् थ्यनधाःसा
ऋजुकभाव दयावइ वा तप्यम्ह जुयावइ । थःम्हं छुं द्वंक्गु दुसां
उकियात गुरुपिन्थाय् न्त्यःने व्यक्त याइम्ह जुयावइ, उकथं व्यक्त
यायेफुसा तिनि धात्थे तप्यनी । उकिं थव ऋजुकभाव नं उबलय्

दयावद्गु जुल । अले हानं भैत्री, करुणा आदि थुज्वःगु चैतसिक व विभिन्न प्रकारयागु थव चित्तयात सफा यानाबिडगु, शुद्ध यानाबिडगु, शोभायमान यानाबिडगु, बांलाकाबिडगु धर्मत दक्ष है पुचः पुचः जुया: मुना: वयाच्वनी । उबलय् सम्हृष्टा रूप्य् थव धर्मत दडगु जूबलय् थव भीगु चित्त गुलिजक बांलाना च्वंगु जुइ धयागु बिचाः यानाः स्वयेबहःज् ।

न्हाचः धयावयागु उपमाय् जूसा रूपधर्मयात धात्यें हृष्टपुष्ट यानातयेगु खः धयागुजूसा तागतयाःगु चीज नसा नयाबिडमाः । नलधाःसा शरीर हृष्टपुष्ट जुया: बांलाना भःभः धाइगुर्यें है थव चित्तयात नं नकतिनि धयावयागु श्रद्धा, स्मृति आदि चैतसिक धर्मत दयेकाः भीगु चित्त भःभः धायेकेमाः । अभः विशेषरूपं “धम्मोज” अर्थात् धर्मरूपि पौष्टिक तत्व धयागु दत्तधाःसा चित्त भन पूर्णरूपं है बलशक्ति दयाः छकलं है भीगु जन्मयात गुलिखे पाकाबिइ, च्वय्यागु तहलय् थ्यंकाबिइ ।

शोभन धयागु न्हाचः धयावयागु चैतसिकतय्गु विषयलय् कनावयागु खः । शोभन चैतसिकलिसे सम्बन्ध दयाच्वंगु चित्तयात शोभन चित्त धकाः धाइ । अले नकतिनि धयावयागु गुगु सद्वा, सति आदि धर्मत खः उपि दक्ष छकलं उत्पन्न जुयावडगु मेगु अवस्थाय् मखु थव है विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानायंका खः । शोभन चैतसिक धर्मत उकी सम्बन्धित जुयावड । उकथं उत्पन्न जुयावडबलय् भीगु मन यच्चुसे, पिच्चुसे च्वनाच्वनी । छुं प्रकारयागु दोष दइमखु । अले थुकी है हानं भी दिनाः मच्चंसे स्वाकं अभ्यास यानायंकूलिसे प्रश्नाद्विरूप धकाः उत्पन्न जुइगु खः । अथेतुं काय धयागु शब्द प्रयोग यानातःगु दु, थन काय धायेवं अभिधर्मय् जूसा चैतसिक स्कन्ध स्वंगूयात कयातःगु जुल, सूत्रान्तय् जूसा रूपकाय धकाः धयातःगु दु । थुगु रूपकाययात

क्याः धायेगु खः धयागुजूसा विपश्यना ध्यानभावना अभ्यासयात्
धायवं श्व चित्त जक सफा, शुद्ध जुइगु मखुकि मन हलुका जूगु
कारणं याना श्व शरीर नापं शुद्ध, स्वच्छ जुयावनी । व मन्याना:
उत्पन्न जुइगु गुगु रूपत खः व नं हलुका जुयाः वनाच्चनी । अथेतुं
चित्त शान्तजुयाः याउँसे च्वना च्वनधाःसा व चित्तलिसे सम्बन्धित
जुयाच्चंगु रूपधर्मत नं याउँसे च्वनाच्चनी, सिच्चुसे च्वनाच्चनी ।
विशेषयाना न्हाचः धयावयाथेतुं श्व उदयव्यय स्तरय् थ्यनकि
बोज्फङ्ग वा बोध्यङ्ग धर्मत नं पूर्णरूपं दइगु जुल । थुगु बोध्यङ्ग
धर्मत दत्थाःसा भीगु चित्त शुद्ध जुयाच्चनी । अले चित्त शुद्धजूगु
कारणं याना व चित्तयाना: उत्पन्न जुइगु गुलिनं रूपत खः व नं
शुद्ध जुइ ।

विशेषयाना भीगु शरीरय् मुख्यगु हे हि खः । हि म्हछम्हं
वा शरय् न्यंकभन उखें थुखें जुयाच्चंगु द् । व हि सफा
जुलधायवं व हियागु कारणं याना गुलिनं रोगत उत्पन्न जुइ फुगु खः
व रोगयात नं हटयेयाना: बिइफइ । उकिं “लोहित पसीदि”
धयातःगुयें श्व ध्यानभावना अभ्यास याना: यंकलधाःसा हियात हे
सफा यानाबिइ । अले हि सफा जूगुया कारणं याना “उपादारूपं
विसुद्धं होति” अर्थत् मिखा, न्हाय, न्हायपं आदि उपादारूपत
विशुद्धं जुयावइ । श्व मिखा, न्हाय, न्हायपं गुलिनं दुगु खः व
त्ययेलाना वइ । न्हापा लिपा जूसा चिचीधंगु चीजवस्तुयात नं
सिइकाः, खंकाः कायेमफुपि जूसां नं विपश्यना ध्यानभावना याना:
उदयव्यय ज्ञानया स्तरय् थ्यनीबलय् मिखा नं त्ययेलाना वइ,
चिचीधंगु चीजवस्तुतय्त नं खंकाः कायेफइगु, चीसःगु सःयात नं
तायेकाः कायेफइगु पसादरूपतनं भं भं बलवान् जुयावइ । श्व
ध्यानय् च्वनधाःसा मुख्यनं भीगु चित्त सफा जुइगु जुल, चित्त
सफा जूगु कारणं याना चित्तयाना: उत्पन्न जुइगु रूप नं शुद्ध,

(१४६)

स्वच्छ जुयाच्चनी । विशेषयाना हि सफा जुइ । गथेकि पलेस्वायं
हलय् लः थाइमखु । अथेतुं शरीरय् रोग च्चनाच्चने फइमखु ।
उकिं थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यातधाःसा चित्त नं
शुद्ध जुइ, स्वच्छ जुइ अथेतुं रोग नं तंकाछ्वयेफु । हि सफा
मजुयाः जुइगु चासुइगु रोग सुच्चुक लनावनी । गुलिंसिया मुट्टया
रोग जुइगु, प्रेसरया रोग जुइगु थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास
याःलिसे बोध्यङ्ग धर्मत दयावःगु कारणं याना हे रोग लनावंगु
खः । खालि बोध्यङ्गसूत्रयात न्यनागुया भरं मखु । व हे बोध्यङ्गधर्म
थःगु चित्तसन्तानय् दयावःगु कारणं याना हे रोगत तनावंगु खः ।

थव विपश्यना ध्यानभावनायात दिकाः मतसे स्वाक्कंतुं
अभ्यास यानाः यंकलधाःसा लिपा स्रोतापत्ति मार्गज्ञान नं प्राप्त
यानाः कायेफइ । उगु इलय् जूसा थव शोभन चैतसिकधर्म दक्ष हे
पूर्णरूपं दयाच्चनी । उकथं थुगु स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त जुलधाःसा
गुबलेनं क्वहृथंका च्चने मालीमखु वा जीवनस्तर नीच जुइकाच्चने
मालीमखुत । उगु इलय् थव कोरागु लोभ, द्वेष आदि क्लेशतप्त
चुं चुं थलाबिइ । उकियात मदयेकाबिइ । विशेषयाना थव श्रोतापत्ति
मार्गज्ञानं दिट्ठि (दृष्टि), विचिकिच्छा (विचिकित्सा) व
सीलब्रतपरामास (शीलब्रतपरामर्श) यात हानापं ल्यंपुल्यं मदयेक
हट्येयानाबिइ । अथे हे अपायगमनीय अर्थात् अपायय् छ्वयाबिइ
फुगु लोभ, द्वेष आदियात नं प्रहाण यानाबिइ । उकिं मभिंगु गतिइ
थंकीमखुगु थव मुख्य जुयाच्चन । थव स्रोतापत्ति मार्गज्ञानयागु
विषयलय् विशुद्धिमार्गय् नं बांलाक हे वर्णन यानातःगु दु । थुकी
धयातःगु अनुसारं जूसा स्रोतापत्ति मार्ग न्हापा गुबले हे प्रहाण
मयाःनिगु, गुबले हे हट्ये मयाःनिगु लोभक्षन्धावीनं
निविज्जकनमेव करोति अर्थात् लोभ आदि क्लेशयागु पुचः
सम्भूयात चुं चुं दंकाः, धू धू यानाः छ्वद्व धकाः वर्णन यानातःगु

दु । थुकिया स्मरणिका (कविता) थुकथं दु :

“गुबलें हटये मयाःनिगु क्लेश स्कन्धयात नापं ।

तछ्यानाः नचुकाः स्यंकाः, कूकूथला बिइगु जुल ।”

अले हानं यदि थव स्रोतापत्ति मार्गज्ञानयात भीसं प्राप्तयानाः
कायेमफुतधाःसा अपाय दुर्गतिइ नं पतन जुइतिनि । अथेतुं त्याःचाः
मदयेक मनू जुया वा देव ब्रह्मापि जुया जन्म जुइ मालीतिनि ।
जन्मलिसे स्वापू दुगु दुःख उबलय् स्वाकं दया च्चनीतिनि । जब थव
स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त यानाः कायेफइ, उबलय् ज़सा अपाय
दुर्गतिइ ला पतन जुइ हे मखुत, मनुष्य व देवलोकय् यानाः मुक्कं
न्हयगू जन्मं अप्वः जन्म काये मालीमखुत । उकियात हे
“अनमतगगससार बृहदुखसमुद्दृ सोसेति” धकाः धयातःगु खः ।
उकियात थन स्मरणिका दयेकातःगु थुकथं दु

अन्त मदुगु वर्त श्रोत, गंकाः सुकाः छवयाबिइ ।

अले स्वंगू खः “सञ्चजपायद्वारानि पिवहति” अर्थात्
अपायया लुखादुवाः, अपाय द्वारयात तिनाबिइगु जूवनी वा द्वारयात
बन्द यानाब्यूगु जुइ । थव अपाय धायेवं नर्क, प्रेत, तिर्यक,
असुरकाय धकाः प्यंगू दु । स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त जुलधाःसा
थुज्वःगु जन्म क्याच्चने मालीमखुत । उकिं उकियात थुकथं
स्मरणीका दयेका धायेतु -

“प्यंगू अपायय् यंकीगु, लैंपु लुखादुवाः तिनाबिइ ।”

प्यंगू खः “सत्तनं अरियथनानं सम्मुखीमावं करोति”
थव स्रोतापत्ति मार्गज्ञानं न्हयेगू प्रकारया आर्यधन अधिकारय्
दयेकाबिइ । थन आर्यधन धायेवं श्रद्धाधन, शीलधन, हिरीधन,
ओतप्पधन, अथे हे श्रुतधन, त्यागधन, प्रज्ञाधन धकाः न्हयता
प्रकारया धन दु । स्रोतापत्ति ज्ञान प्राप्त जुलधाःसा थुपि धन दुगु
जुइ । थन धयातःगु नं दु - यदि थुगु आर्यधन सम्पत्ति दया:

लौकिक धन सम्पत्ति मदुम्ह, गरीबम्ह जुलधाःसां उम्ह व्यक्ति धात्यें धनीम्ह जुइ । जातं कवहयनाः न्त्याथें हे गरीबम्ह जुइमा, श्व श्रद्धा, शील आदि धन दुपि जुलधायेवं व व्यक्ति धनीम्ह हे जुइ । गुबलें नं वयात गरीबम्ह धकाः धाइमखु । उकिं भगवान् बुद्धं सत्पुरुषपिसं थुगु धनं परिपूर्ण जूम्हसित अबलिह गरीबम्ह मखु, धनीम्ह धकाः वर्णन यानातःगु दु ।

न्त्याकव हे लौकिक धन सम्पत्ति दुम्ह जूसां श्रद्धा, शील आदि धन सम्पत्ति मन्त्रधाःसा उम्ह व्यक्तियात धात्येयाम्ह धनीम्ह व्यक्ति धाइमखु, गरीबम्ह हे तिनि । यदि लौकिक धन सम्पत्ति छुं हे मदुम्ह, गरीबम्ह जूसां नं श्व श्रद्धाधन, शीलधन आदि दत्तधाःसा उम्ह व्यक्ति धात्येयाःम्ह हे धनीम्ह व्यक्ति जुइ । उकिं थःपिं धनी जुइमास्तेवःपिं खः धयागुजूसा थुगु श्रद्धा आदि धन दयेकेमाल । नकतिनि धयावयाथेतु न्त्याकवः हे लोकय् लौकिक सम्पत्ति दःसां नं व व्यक्ति धनीयागु सूची दुने दुथ्याइमखु, गरीबयागु सूची दुथ्यानाच्चनी । लौकिक धन सम्पत्ति मदुसां नं थुगु श्रद्धा आदि धन दत्तधाःसा उम्ह व्यक्ति धनीयागु सूची दुने दुथ्याःवनी । व न्हय्ता प्रकारयागु धन धयागु विषयलय् कनेगुजूसा यकव ताःहाक यानाः कनेज्य् । लिपा कारण चूलाइबलय् वा मौका दत्तधाःसा उकी वत्युकथा बाखँ आदि नं दुथ्याकाः ताःहाक यानाः कनेगु यायेतिनि । उकिं आःयात श्व निं धया यंकेमाल -

“आर्यधन न्हय्गु नं, अधिकारय् दयेकाबिड ।”

अले मेगु हानं विशेषता दनिगु जुल । थुगु मार्गज्ञानं अटुक्किं मिच्छामग्गं पजहति मिथ्या मार्गाङ्गं च्याग् निर्मूल यानाबिड । यदि श्व मार्गज्ञान प्राप्त मजुलधाःसा सम्यक्दृष्टिया थासय् मिथ्यादृष्टि दुहावइ । उकिं श्व मिथ्यादृष्टि धाल धायेवं मार्गज्ञान मखुगु, मखु मखुगुकथं खंकाः च्वनीगु जुल । मिथ्यासंकल्प धाल

धायेवं मखु मखुगु संकल्प याइगु, द्वंगुकथं बिचाः याइगु । अथेतुं
मखुगु खँल्हाइगु मिथ्यावाचा । थथेतुं मखुगु ज्या याइगु
मिथ्याकर्मान्ति । मखु मखुगु ज्यायानाः जीविका याइगु
मिथ्याआजीविका । मिथ्याव्यायाम धकाः मखुगु ज्याय् उद्योग
याइगु, वीर्य प्रयोग याइगु जुल । अले द्वंक चायेका च्वनीगु
मिथ्यास्मृति । अथेतुं मिथ्यासमाधि धकाः द्वंगु खँय् चित्तयात
स्थिर यानाच्वनेगु । श्व मिथ्यामार्गत च्याग् खः । थुगु मिथ्यामार्ग
च्याग्यात नं श्व स्रोतापत्ति मार्ग हट्येयानाबिड, निर्मूल यानाबिड ।
गुबलें नं श्व मिथ्या लैंपुइ वनीमखुत । वं सम्यक्कथं, खःगुकथं
ज्यायायेगु, खँल्हायेगु दक्व यानाहइ । अले हानं श्व नकतिनि
धयावयागु शील, समाधि, प्रज्ञा थुगु अष्टाङ्गिक मार्गधर्म दयाच्वनीगु
इलय् गुगु हालतय् नं श्व मिथ्या मार्गाङ्ग आदि च्याग् अङ्ग दुगु
मार्गाङ्ग खः व दुहांवये फइमखु । उकिया विषयलय् नं कने
धयागुजूसा यक्व व्याख्या यानाः कनेज्यूगु खः तर समययागु
अभावं यानाः थुलिं है दिकाछ्वये । उकिं थुकियात नं धायेमाल –
“मिथ्यामार्ग च्याग् अङ्ग, निर्मूल है यानाबिड ।”

अले मेगु स्रोतापत्ति मार्गयागु गुण विशेषता छु धायेवलय्
“सब्ब वेरभयानि बूपसमेति” धकाः धयातःगु दु । दक्व प्रकारयागु
शत्रु भययात शान्त यानाबिड । शत्रु धयागु भीगु शरीरय् दुने
दइगु क्लेशतय्त है थन धयातःगु खः । श्व दुनेच्वंम्ह शत्रु
हट्येजुलधाःसा वा अकुशलधर्म मन्त, हट्येजुलधाःसा पिनेवइगु
भय नं दइमखु । भय धाल धायेवं अत्तानुबादभय, परानुबादभय
आदि खः । इपि नं भय अन्तराय वये फइमखुत । उकिं दुनेच्वंगु
शत्रु वा वैर शान्त जुलधाःसा पिनेयागु भय नं शान्त जुयावनी ।
उकिं थुकियात नं धायेमाल –

“शत्रुभय दक्व चिलाः, शान्त जुयाः वनी जुल ।”

मेग छग् प्रतिफल खः, “सम्मासम्बुद्धस्स औरसपुत्रभावं उपनेति” यदि स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त मजूनि धयागु जूसा भगवान् बुद्धया धात्येयाम्ह श्रावक शिष्य जुइफइमखुनि । व भगवान् बुद्धया पुत्र पुत्री धायेत्वःम्ह मजूनि । जब थव स्रोतापत्ति मार्गज्ञान फलज्ञान प्राप्त यानाः कायेफइ, उगु इलय् धात्यें हे भगवान् बुद्धया थः काय् मृत्याय् वा श्रावक शिष्य धकाः धाये ल्वइ । स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त मजूनिगु खः धयागुजूसा भगवान् बुद्धया धात्येयाम्ह श्रावक शिष्य मखु । यदि व ज्ञान प्राप्त जुल धयागुजूसा धात्यें हे भगवान् बुद्धया सहेम्ह काय् मृत्याय् वा श्रावकयागु भावय् नं थव स्रोतापत्ति मार्गज्ञानं थ्यंकाव्यूगु जुल । थुकियात नं धायेमाल -

“बुद्धया औरस पुत्र, सहेम्ह काय् जुइफइ ॥”

“बुद्धया औरस पुत्री, सहेम्ह मृत्याय् जुइफइ ॥”

थव औरस पुत्रया भाव धयातःगुलिं काय्पिन्त जक धयातःगु जिपिलिसे सम्बन्ध मदु धकाः मिसापिसं सम्भेजुइमते, पुत्र धकाः धयातःसां पुत्री धकाः मिसापिन्त नं दुश्याकातःगु दु ।

“अञ्जेसञ्च अनेकसतानं आनिसतानं पटिलाभाय संबत्तति” अर्थात् स्रोतापत्ति मार्ग मेमेगु नं भिंगु सलंसः आनिसंस प्रतिफल लाभ याका बिइ । स्रोतापत्ति मार्गयागु प्रतिफल कायेगु धयागुजूसा सच्छिं मयाक दु । यदि व छग् छग्यात क्यनेगुजूसा सफू नं तःपैं जुइगुजुल, गबलें हे सिधइ नं मखु । अथेजुया अर्थकथाचार्य थुकियात संक्षिप्तरूपं दक्षयात छक्वलं क्यनीगु किसिमं व्याख्या यानातःगु खः । मेगु गुलिनं ल्यं दनिगु सलंसः प्रतिफलत नं स्रोतापत्ति मार्ग प्राप्त यानाबिइ धकाः धयातःगु दु, उकिं थुकियात धायेमाल-

“भिंगु सलंसः प्रतिफल, मार्ग भीत बिइगु जुइ ॥”

थौं उपदेश कनायंकागु निघौ व फिंछग् मिनेट वनेधुंकल ।

(१५१)

यक्ष है ई कायेधुंगु जुल । उकिं थव उपदेशयात् क्वचायेके ।
 लुम्बिनी पणिडताराम ध्यानकेन्द्र्य बिज्ञानः, भायाः विपश्यना
 ध्यानभावना अभ्यास यानाच्चंपि योगीपिसं थव पपतिसूत्रय ध्याच्चंगु
 अनुसार प्यंगु गुणया अभाव जुलधाःसा धर्मविनय ध्यागु बुद्धशासनं
 च्युतजूपिं, कुतुंबविंपि जुइ ध्यागु गुगु खें खः व थःपिलिसे सम्बन्ध
 मदु वा थःपिं उकी त्याख्य दुने दुथ्याकेमखु धकाः मनय् तयेमाःगु
 जुल । प्यता प्रकारया धर्म सम्पूर्ण जुलधाःसा धर्मविनय ध्यागु
 थुगु बुद्धशासनय् स्थिरजूपिं, प्रतिष्ठितजूपिं, शासनं कुतुंभविंपि,
 च्युतमजूपिं, न्ट्याबलें शासनय् प्रतिष्ठितपिं जुइ, स्थिरपिं जुइ,
 धकाः ध्यातःगु अनुसारं थव शुक्लपक्षयात् वा बांलाःगु पक्षयात्
 कयाः थःपिं शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति ध्यागु गुणं परिपूर्ण
 जुइकेयानिंति विपश्यना ध्यानभावनायात् बांलाक, क्वातुकक अभ्यास
 यानायंकाः तँनतें विपश्यना ज्ञानया स्तर क्रमिकरूपं वृद्धि यानाः
 थुगु नामरूपधर्म निरोध जुयाच्चंगु, नामरूप धर्मलिसे स्वाप् मदुगु
 गुगु निरोध जुइगु निर्वाण खः उकियात मार्गफल ज्ञानं साक्षात्कार
 यायेफइगु किसिमं कोशिस यायेफुपि जुइमा ।

Dhamma.Digital

साधु ! साधु !! साधु !!!

सकलें योगी उपासक उपासिकापिं सदां बांलाःपिं, यच्चुसे
 पिच्चुसे च्चंपि, भःभःधाःपिं जुइकेयानिंति क्वातुकक भावना अभ्यास
 यायेफुपि जुइमा । गुबलें नं बांलाकाच्चंपि वा क्वट्यंका च्चंपि
 जुइम्बाःलेमा ।

साधु ! साधु !! साधु !!!

थव गुगु विपश्यना अभ्यास यायेगु धर्म खः व बांलाःपिन्त
 नं रूप बांलाकाविइगु खः । मेपिनि बांलाके मालधायेवं विभिन्न

(१५२)

प्रकारयागु भेकप सामान न्यानाः, ध्यवा फुकाः बांलाका जुइ ।
आः थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यातधाःसा उकथं सामानत
न्यानाः स्वाःगु फजुल खर्च जुइमखुत । व बचयेजूगुलिं मेमेगु
माःमाःगुली प्रयोग याये दइ । थव चित्तयात मलीन यानाविडगु
क्लेशं अलग जुलधाःसा तिनि भीपिं बांलाःपिं जुइ, शोभायमानपिं
जुइ, अथे हे भःभःधाःपिं जुइगु खँयात दुरयंक, बांलाक, क्वातुक्क
लुमंका तयादिस । हानं थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाः
शोभन चैतसिक थव चित्तयात सजये धजयेयानाः वा अलंकृत
यानाः न्याबलें हे बांलाःपिं भःभःधाःपिं, शोभायमान जुयाच्चर्पिं
जुइफेक कुतः यायेफुपिं जुइमा धकाः थव अन्तिम प्रेरणा नं
बियाच्चवनागु जुल ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

धर्मसाकच्छा (धर्मया छलफल)

थव समय “धर्मसाकच्छा” अर्थात् धर्मया छलफल
यायेगु समय खः । ध्यानभावनालिसे सम्बन्ध दुगु, न्यने मास्तेवःगु
वा थःके शङ्का दयाच्चंगु, सिइके मास्तेवःगु खँयात स्वतन्त्ररूपं
न्यनेज्य् । मछाला च्वनेमाःगु मदु, यानाः च्वनेमाःगु नं मदु । छु
न्यने मास्तेवःगु खः, उकियात हिचकिचये मजूसे प्रष्टरूपं थःगु
भाषा धया बिज्याहुँ ।

छम्ह उपासक - जिगु मनय् वयाच्चंगु प्रश्न न्यने ज्यूला,
मज्यूला ? मज्यूसा क्षमा यानाः बिज्याहुँ ।

सयादो - प्रश्न धयागु थःके शङ्का दुगु, थः न्यनेमास्तेवःगु
सिइके मास्तेवःगुयात न्यनेज्य् ।

(१५३)

छम्ह उपासक - छःपि थायथासय् धर्मप्रचार याना:
बिज्यानाच्चंह खः । छःपिनिगु निर्देशनय् ध्यानभावना अभ्यास
यानाः विशिष्टधर्म प्राप्त यायेनैपि दुला ?

सयादो - विषयना ध्यानभावना अभ्यास याइपि योगीपि
निथी दयाच्चन । छथी पुद्गलपि धा:गु खँयात स्वीकार यानाकाइ ।
अले स्वीकार यानाकाःगु अनुसारं उकियात विश्वास नं याइ । मेगु
छथी धा:गु खँयात स्वीकार यानाः नं काइमखु, विश्वास नं याइमखु ।
थुगुकथं योगीपि निथी दुगु जुल । स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना
अभ्यास विधि सिङ्काः व है अनुसारं धात्ये आचरण यानाः,
अनुगमन यानाः यंकलधाःसा मार्गफल ज्ञान पवका नं लाइ धकाः
धायेबलय् ज्ञान बुद्धि कमजोरपि, बुद्धि परिपक्वः मज्जूनिपिसं उगु
खँयात स्वीकार यानाः काइमखु । अभ उलिजक मखुकि दोषारोपण
नं यानाः च्चनीतिनि । अथे जुइबलय् उकथं विश्वास मदुपि
व्यक्तिपिनिगु निति भन अकुशल वृद्धि जूवनी । अले हानं स्मृतिप्रस्थान
ध्यानभावना यानाः विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाःपि मदु धयागु लिसः
बिडबलय् नं प्रतिपत्ति शासन हे शुन्यये जूवनी वा धर्माचरणपाखे
फल बिइमखु धयागु अर्थ जूवनी । अथेजुयाः बुद्धं उपदेश
बियाबिज्यानातःगु निर्देशनय् च्चनाः ध्यान च्चंपिसं विशिष्टधर्म
प्राप्तयानाः काः धकाः नं तप्यंक लिसः बिइमछिं । अथे हे मकाः
धकाः नं धायेमज्जूगु जुल । नकतिनि धयागुथेतुं गुलिं विश्वास हे
याइमखुपि दुगु जुयाः तप्यंक धायेत ज्यामछिंगु जुल ।

कल्याणमित्रपि धयापि दत धायेवं, वथे कल्याणमित्रपिसं
कंगु देशना वा अववाद उपदेशयात सत्यगु लैंपु अनुसारं आचरण
यातधाःसा व आचरण या:गु कारणं याना फलबिइगु जुइ धकाः
थुलि सम्म धायेफु । कल्याणमित्रपिसं कना बिज्याइगु उपदेशय्
धात्ये सत्यगु, धात्ये तप्यंगु लैंपुयात क्यनावंच्चंगु दु । यदि व लैंपु

(१५४)

अनुसारं न्यासिवन धा:सा वा व लैंपुयात व्यवहारय् छ्यल धा:सा पक्कानं विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त या:पि दइ धकाः नं धायेज्यूगु जुल ।

बर्माय् जूगु छगु घटना कने मास्तेवः । स्वयेचिं सयादोयाके न्हापां छम्ह व्यक्तिं प्रश्न या:वःगु खः । लिपा छम्ह व्यक्ति जक मखु यक्व मनूत वया: शङ्का दुगु कारणं याना व हे खँयात न्यंवःगु जुयाच्चन । उबलय् बर्मा देशय् अनागामि जूपिं नं यक्व हे उत्पन्न ज्ञागु ई लानाच्चन । अले अथे हे विश्वास मदुम्ह उपासक छम्ह वया: स्वयेचिं सयादोयाथाय् “भन्ते, थौं कन्हय् मनूतयेसं अनागामि जुल, अनागामि जुल धकाः हाला जुल, धात्यें अनागामि जूपिं थौं कन्हय् दुलाकि मदु धयागु खँयात सिइकेमास्तेवल” धकाः प्रश्न या:गु जुयाच्चन ।

अले वसपोल सयादोनं छु धकाः लिसः बियाबिज्यात धा:सा “गुबलय्तक अनागामि जुइकाविडगु मार्ग दयाच्चनीतिनि वा अनागामि जुइगु तरिका कनीपिं दयाच्चनीतिनि, अले व हे तरिका अनुसारं आचरण या:पि नं दयाच्चनीतिनि, उबलय्तक थुज्वःपि अनागामिपिं वा मेमेगु मार्गफल ज्ञान लाःपि व्यक्तिपिं दया हे च्चनीतिनि । थव खँ खःला, मखुला धयागु निश्चित यायेया निति थःनिं न्हापां उगु अवस्थाय् थ्यंकेगु कोशिस या । अले दु, मदु धयागु थःम्ह हे लिसः बिइफइ” धकाः व उपासकयात धयाच्छवत ।

अले हानं मेपिं उपासकपिं नं वया: अथे हे न्यंवल । इमित नं “गुबलय्तक थव ज्ञान लाइगु तरिका विधि दयाच्चनी, अले व विधि अनुसार आचरण याइ, उबलय्तक ला थुपिं ज्ञान नं दइतिनि । यदि खः, मखु धयागु थःम्ह हे निर्णय यायेगु खः धयागुजूसा थःनिं व ज्ञानय् थ्यनीगु किसिमं कोशिस या” धकाः इमित नं अथे हे जवाफ बिल । आ थौं थन स्रोतापत्ति मार्गफल

आदि विशिष्ट धर्मलाभीपि दुला ? मदुला ? धकाः न्यनाच्चंगु जुया
यदि उकिया बारे बालाक थःम्हं सिइके मास्तेवःगु खःधयागु जूसा,
थः निं न्हापालाक ध्यानभावना अभ्यास यानाः का, अले उकिया
जवाफ थःके हे दयावइ ।

थव हे खँयात प्रष्ट यानाबिइया नितिं भगवान् बुद्धं देशनायानाः
बिज्यानातःगु अंगुत्तरनिकायलय् वयाच्चंगु पद्धानियङ्गु न्यागूया
विषयलय् थुइका तयेमाःगु आवश्यक जू । थव अङ्ग न्यागुलिं
परिपूर्णपि जुलधाःसा थव हे जन्मय् विशिष्ट ज्ञान नं प्राप्त यानाः
कायेफइगु जुयाच्चन । दकले न्हापांगु खः, विश्वास यायेगु ।
विश्वास यायेगु नं सुयात धायेबलय् भगवान् बुद्ध, अयेतुं धर्मयाप्रति
विश्वास यायेगु । थन विशेषयाना धर्मयाप्रति “विश्वास यायेगु”
आवश्यक जू । धर्मयाप्रति विश्वास दत्तधायेवं लिपा भगवान् बुद्धयाप्रति
स्वतः हे विश्वास दयावइगु जुल । उकिं दकले न्हापांयागु गुण खः
धर्मयाप्रति विश्वास दयेकाच्चनेगु । निगूगु गुण खः, “स्वस्थ
जुइगु”, निरोगी जुइगु । ध्यानभावना अभ्यास याइपि योगीपि
निरोगी जुइमाः । निरोगी मजुलधाःसा रोगं सतयेयाइगु कारणं
याना वालाक ध्यानभावना अभ्यास यायेफइमखु । उकिं निरोगी
जुइगु निगूगु गुण जुल ।

अले स्वचंगूगु गुण “तप्यंम्ह जुइगु” । मनूत तमप्यंसे बेक्वः
जुइगुया निगू कारण दु । माया धकाः छगू साठेय्य धकाः छगू ।
माया धयागु छु धाःसा थःम्हं याःगु अपराधयात, दोषयात मदुर्ये
च्चंक त्वःपुयाजुइगु । थःगु दोषयात त्वःपुया जुलधायेवं व मनू
तप्यंम्ह जुइमखु, बेक्वःम्ह हे जुयाच्चनी । यदि थःम्हं छुं दोष
यानातयागु वा अपराध यानागु दत्तधाःसा उकियात स्पष्टनक्सां
मेपिन्थाय् न्त्योने व्यक्त याये फयेकेमाः । उकथं व्यक्त याये फुम्ह
व्यक्ति तप्यंम्ह जुइ । मेगु थःके मदुगु गुणयात नं दुगुर्थेच्चंक

पहचहः पिकयाजुइगु, उकियात साठेय्य धकाः धाइ । थव निग्
माया व साठेय्य दतधाःसा व व्यक्ति तप्यने फइमखु, बेक्वःम्ह
जुयाच्चनी । उकिं व बेक्वःम्ह व्यक्तिं विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयानाः
कायेफइमखु । तप्यंसा जक विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाइगु अङ्ग
पुरयेजुइगु जुल ।

मेगु प्यगौगु “दिपाःमदयेक कूतः यायेगु” । ध्यानभावना
यायेबलय् दिपाः मदयेक, निरन्तररूपं, अटुटरूपं कोशिस यानाः
यंकेगु । ध्यान च्चनेबलय् स्वता प्रकारं कोशिस यायेगु आवश्यकता
दु । दकले न्हापां शुरुयागु उद्योग दयेकाच्चनेगु धकाः ध्यान याये
न्त्यवः गुलिनं यायेमाःगु खः व दक्व पुरयेयायेगु निंति कोशिस
यायेगु छगू जुल । अले ध्यान च्चच्चं गुबले कौसज्ज ध्यागु
अल्सि भाव दयावयेफु, उज्ज्वःगु अल्सि स्वभावं मुक्त जुइगु किसिमं
अभ्यास यायेगु । अले मेगु अल्सि प्याहांवये धुंका लक्ष्य,
निर्वाणिय् भथ्यंतले हे दिपाः मदयेक, निरन्तररूपं, अटुटरूपं कोशिस
यानाः यंकाच्चनेगु, वीर्य, उद्योग, अभ्यास, प्रयत्न दयेका च्चनेगु ।
थव गुण दतधायेवं विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयानाः काये फइगुजुल ।

अले हानं “उत्पत्ति विनाश खनीगु” । सम्यक्व्यायाम
धकाः ठीक किसिमयागु वीर्य दयेका यंकाच्चने फतधाःसा लिपा
जूलिसे नामरूप धर्मतय्त परिच्छेद यानाः वा छुटये छुटये यानाः,
फारये फारये यानाः सिइकाः कायेफुगु ज्ञान नं उत्पत्ति जुयावइ ।
व धुंका हानं कारणकार्य छुटयेयाये फुगु ज्ञानजुल, अनित्य, दुःख,
अनात्म स्वंगू लक्षणतय्त परामर्शन यायेफुगु ज्ञान उत्पत्न जुजुं
लिपा उत्पत्न विनाशयात तुरन्त तुरन्त सिइकाः, खंकाः कायेफइगु
ज्ञान, उदयव्ययज्ञान ध्यागु उत्पत्न जुइगु खः । व ज्ञान उत्पत्न
जुइधुंकल धायेवं उम्ह योगी व्यक्ति विचय् दिनाः च्चनीमखुत ।
थःगु अन्तिम लक्ष्य थ्यंकेगुनिंति वं कोशिस यानाः हे त्वःती ।

(१५७)

उकिं थुपि॑ न्याता प्रकारयागु अङ्गं परिपूर्ण जुइखन धाःसा, उम्ह व्यत्ति॑ थुगु जन्मय विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त यानाः कायेफु ।

हानं थव हे अंगुत्तर निकाययागु दुक निपातय् सम्मादिष्टि॑ वा सम्यक्दृष्टि॑ उत्पन्न जुइगु कारणयात नं “द्वैमे भिक्खवे पञ्चया सम्मादिष्टिया उप्यादाय । कल्पे है” धकाः धयातःगु दुगु जुल । उकिया लिसलय् “परतो च घोसो अज्ञकत्तं च योनिसोमनसिकारो, इमे चो भिक्खवे सम्मादिष्टिया उप्यादाया पञ्चया” धकाः धयातःगु दुगु जुल । थव छु धाःगु धाःसा “भिक्षुपि॑, सम्यक्दृष्टि॑ धयागु नं विपश्यना सम्यक्दृष्टि॑ व मार्ग सम्यक्दृष्टि॑ धयागु सहीकथं सिइगु, वास्तविककथं सिइगु, ठीककथं सिइगु ज्ञान उत्पन्न जुइकेयानिति॑ निता प्रकारयागु कारण दु” धकाः धयातःगु जुल । व निता कारण छु धाःसा “परतो च घोसो” कल्प्या अमित्रपितिगु संगत यानाः इमिसं कंगुयात वा इमिसं कंगु धयागु मेगु मखुकि सही तरिकायात कंगुयात न्यनेगु छगू । गथेकि ग्रन्थयागु भाषं स्पष्टं धायेगु खः धयागुजूसा श्रुतमय ज्ञान धकाः नं धाइ उकथं श्रुतमय ज्ञान दयेकेया निति॑ न्यनेगु दकले न्हापांगु जुल । अनं “अज्ञकत्तं च योनिसोमनसिकार” अर्थात् भीगु शरीरय दुने गुलिनं आरम्मणत उत्पन्न जुयाच्चवंगु खः, व आरम्मणतय्त दिपाः मदयेक, निरन्तररूपं, क्वातुक्क, उचितकथं, सहीकथं चायेकाच्चनीगु विपश्यना ज्ञानयात कायेमाःगु जुल । अले थव हे विपश्यनाज्ञान लिपा तँनं बढये जुजुं मार्गज्ञान तक नं प्राप्त यानाः कायेफइगु जुल ।

थन नं थुगु विपश्यना ध्यानभावना यानाच्चपि॑ योगीपिसं भगवान् बुद्धं कना बिज्ञानातःगु देशना अनुसार उपदेश धकाः नं न्यनाच्चवंगु दु, अले व उपदेश न्यनागु अनुसारं उकियात व्यवहारय नं छ्यलाच्चवंगु दु । न्त्यान्हिथं सुथय् दनावसेनिसें बहनी मद्यांतले

(१५८)

थव हे अभ्यास यायेगुपत्त्वे लगयेजुयाच्चंगु दु । उबलय् छु यानाच्चंगु धायेबलय् गुलिन आरम्मण उत्पन्न जुइ, व उत्पन्नजूगु आरम्मणय् वा प्रकट जुयाच्चंगु आरम्मणयात त्वःमफिइक, निरन्तररूपं सिइकाः चायेकाच्चंगु दु । उकथं चायेकावं च्चनेबलय् लिपा थव स्वता प्रकारयागु आकार प्रकार सिइकीगु गुगु विपश्यनाज्ञान खः व उत्पन्न जुयावड । अनित्य, दुःख, अनात्म लक्षणयात स्यौगु विपश्यना उत्पन्न जुयावड । अले व हे ज्ञान क्रमिकरूपं तँनतं तँनतं परिपक्वः जुजुं वनाः लिपा आर्य मार्गज्ञान नं प्राप्तयाना कायेफडगु जुयाच्चवन । उकिं थव विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाना कायेयानिंति निगू कारण लुमकेगुनं अःपुगु जुयाः थुकियात दक्षसिनं ध्वाथुइक थुइकाः च्चनेगु आवश्यक जू ।

स्मृतिप्रस्थान विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास याना यंकलधाःसा विपश्यनाज्ञान तँनतं दयावड । नामरूपयात छुट्ये छुट्ये यानाः सिइकाकाये फुगु ज्ञाननिसें क्याः उदयव्ययज्ञान धकाः उत्पत्ति जुक्चः विषयवस्तुत दिपाःमदयेक तुरून्त तुरून्त विनाश जूगु खनाः च्चनीगु गुगु ज्ञान खः व ज्ञानय् थ्यन धायेवं थव ध्यानियङ्ग न्यागू पूर्ण जूगु जुल । उम्हसित उबलय् उदयव्यय ज्ञानय् थ्यनेधुक्मह व्यक्ति धकाः दृढरूपं हे धायेज्यगु जुल । यदि विचय् दिनामच्चंसे हानं स्वाकं अभ्यास यानायंकलधाःसा थुगु जन्मय् पक्कानं विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त यानाकाये फडम्ह जुइ ।

थव उदयव्यय ज्ञानय् थ्यनाच्चंम्ह व्यक्तिं थःपिं प्रतिसन्धि काइगु इलय् ‘जिके ज्ञान दयेकाः प्रतिसन्धि क्यागु खः’ धकाः नं सिइकेमाः । थुकियात त्रिहेतुक प्रतिसन्धि धकाः धाइ । प्रतिसन्धिया इलय् ज्ञान दयेकाः प्रतिसन्धि काःगु, अले व ज्ञान दयेधुक्गु कारणं याना व हे ज्ञानयात भं भं परिपक्वः जक यानाः यंकेगु त्यं दनि । उकिं थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाः यंकलधाःसा व

ज्ञान नं भं भं वृद्धि जुयावइ । उकिं उदयव्यय ज्ञानय् थ्यंपिसं
त्रिहेतुक प्रतिसन्धि च्वनावयागु वा 'जि जन्मजातनिसें जिके ज्ञान
दुगु खः' धकाः नं उकी निर्णय यायेज्यूगु जुल वा दृढरूपं हे धाःसां
ज्यूगु जुल । अले उगु ज्ञानय् थ्यनेधुंकूपि जुलधायेवं यदि स्वाकं
अभ्यास यानाः यंकलधाःसा विशिष्ट धर्मज्ञान पक्कानं प्राप्तयाना
कायेफइगु खः धयागु खँयात नं बांलाक लुमंके ज्यूगु जुल । उकथं
उदयव्यय ज्ञानय् थ्यनेधुंकूपि व्यक्तिपि चिच्य दिनामच्चंसे स्वाकंतुं
अभ्यास जक यानाः यंकी वं विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाना कायेफइ ।

अले हानं मेगु छु नं लुमंका तयेमाःगु खँ दु धाःसा थ्व
त्रिहेतुक प्रतिसन्धि च्वपि प्रत्येक व्यक्तिपिसं हे थ्व विशिष्ट धर्मज्ञान
प्राप्त यानाः काये फयेकेमाः अथवा थ्व विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त
यानाकायेत त्रिहेतुक प्रतिसन्धि दयेवं गातला धयागु छगु प्रश्न
न्यनेथ ए दु । उकियात अटुसालिनी धयागु अर्थकथा सफुतिइ
आणासम्युत्त चित्त दयेका च्वनेत "किलेसा दूरीमावतो"
धकाः क्लेशं दूर जुयाः च्वनेफत धाःसा तिनि व विशिष्ट धर्मज्ञान
प्राप्तयाना कायेफइगु जुयाच्वन । उकिं मुख्य माःगुला ज्ञान हे खः ।
ज्ञान दयाच्वनधाःसा थ्व क्लेशयात नं तापाका छ्वयेफइ । क्लेशयात
तापाका छ्वये फइबलय् विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाना कायेफइगु जुल ।
थुकिया नितिं आः योगीपिसं गथे दिपा: मदयेक चायेकाच्वंगु खः,
अथे हे चायेकाच्वनधाःसा चायेकाच्वंगु इलय् पलख, पलख जूसां
थ्व क्लेशत व क्षणया नितिं, तत्क्षणया नितिं तद्वङ्ग प्रहाण
यानातइ । गुबलय् भं भं भावना यानाः यंकूगु अप्वः जुजुं वइ,
उबलय् मानसिक शक्ति बलवान् जुयावइ । उगु इलय् चित्त स्थिर
जुयाच्वनी, एकाग्र जुयाच्वनी, ताउतक क्लेश दुहांवये फइमखु ।
अले थ्व हे क्लेश दुहांवइगु तापाना वनीबलय् चित्त एकाग्र जूगु
कारणं याना शरीरय् उत्पन्न जुयाच्वंगु आरम्मणयात स्पष्टरूपं

सिइका खंका: काये फइ । वास्तविक स्वभावयात नं यथार्थरूपं
सिइका काये फुगु ज्ञान उत्पन्न जुइ ।

अले व ज्ञान उत्पन्न जुलधायेवं क्लेश दुहांवयेग मौका हे
दइमखु, अवसर हे दइमखु । अनुशय क्लेश दयाच्चंसां उगु क्लेश
हटयेजुं वन धायेवं थव ज्ञानं युक्त जुयावइ । थव निग् वं वयात
वं वयात तिबः बियाच्चंगु दु । उकिं क्लेशं तापाका च्चने फतधायेवं
ज्ञान उत्पन्न जुइ धयागु खँयात न्हापां थुइकेमाःगु जुल । अले
थुकथं हे दिपाःमदयेक चायेका यंकूयंकू लिपा थव भावनाया शक्ति
नं बलवान् जुया वइबलय् क्लेश न्त्यावलेयानिंति दुहांवये फइमखु
तापाना तापाना वनी ।

नकतिनि भावनाया शक्ति धयागु शब्द छ्यलागु दु ।
उकी मानसिक शक्ति वा “बीरिय, सति, समाधि” थव स्वंगू
मानसिक तत्वयात हे भावनाया शक्ति धाःगु जुल । यदि
आरम्मणतय्त धात्येच्च व्यातुक, बालाक चायेकाच्चंगु खः धयागुजूसा
सेकेण्ड, सेकेण्ड पतिकं नं थव वीर्य, स्मृति, समाधि धयागु भावना
शक्ति वा मानसिक शक्ति दयाच्चनी । व थःके शुरूइ अभ्यास
याःबलय् जूसा शिथिल जुयाच्चनी, कमजोर जुयाच्चनी, लिपा
बारबार चायेका यंकीबलय् भन भन वृद्धि जुं वनी । उकिं
भावना धयागु हे मदुगु जूसा दयेका यंकेगु, दये धुक्गु जूसा वृद्धि
यानाः यंकेगु, कम जुयाच्चंसा अप्वः यानाः यंकेगु थुकियात हे
भावना धकाः धाइगु जुल ।

अले उगु इलय् वीर्य अकुशल धर्मत वयेग मौका बिइमखु,
वा व लैय् पनातइ । हानं स्मृतिं दुग्येक, दुग्येक चायेका च्चनीगु
कारणं याना स्मृतिं रक्षा यानातइ । छुकथं रक्षा याइ धाःसा व
हे अकुशल क्लेशधर्मत दुहांवये मफयेक रक्षा यानातइ । उकिं
स्मृतियात पाःच्चनीम्ह द्वारपाललिसे दाजयेयानातःगु दु । व स्मृति

पा:च्चना च्चनीगु जुल । अले व है अवस्थाय् चित्तं एकाग्र
जुयाच्चनी, चित्त चिलाये मलाये मदंसे छग् है आरम्मणय् थ्याकक
थ्याकक चायेकीबलय् छु आरम्मण चायेकागु खः उकी है चित्त
थ्याकक थ्याकक लानाः स्थिर जुयाच्चनीगु
इलय् जूसा चित्त गुलि सफा जुइ, गुलि शुद्ध, स्वच्छ जुइ धयागु
खैं योगीपिसं थःथम्हं प्रत्यक्ष सिइधुंकूपिं दु । थुकथं वीर्य, स्मृति,
समाधि दयाच्चनीगु इलय् चित्त तसकं है शुद्ध जुइ, स्वच्छ जुइ,
यच्चुसे च्चनी, पिच्चुसे च्चनी । उगु इलय् उज्ज्वःगु चित्तयात
बुलुकाबिइगु, दूषित यानाबिइगु क्लेशत दुहांवयेके बिइमखु ।

भगवान् बुद्धयागु इलय् जूसा वा बुद्धकालीन अवस्थाय्
भगवान् बुद्धं कनाबिज्यानातःगु तरिका वा विधि अनुसारं आचरण
यानाः गुलिं व्यक्तिपिं स्रोतापन्न जुल, गुलिं सकृदागामि, गुलिं
अनागामि, गुलिं अर्हन्त जुयावंपिं यक्व दु । अले मेपिं व्यक्तिपिं
वयाः भगवान् बुद्धयाके “भगवान् शास्ता, फलानाम्ह व्यक्ति
परलोक जुल, वं छु ज्ञान प्राप्त यानाः काल” धकाः न्यंवइगु
जुयाच्चन । अले भगवान् बुद्धं नं “फलानाम्ह व्यक्ति स्रोतापत्ति
मार्गफल ज्ञान प्राप्तयाना स्रोतापन्नम्ह जुल, फलानाम्हसे सकृदागामि
मार्ग, फलानाम्हसे थव थव” धकाः जवाफ बिया विज्याइगु खः ।
तर लिपाजूलिसे उकथं न्यंवंपिं यक्व है दयावल, वं नं न्यंवइगु, वं
नं न्यंवइगु, यक्व दुबलय् जवाफ व्युव्युं साढ्वे मज्जगु कारणं याना
थुज्वः थुज्वःगु गुणं परिपूर्णम्हसित थुम्ह व्यक्ति धाइ वा थुज्वःगु
ज्ञान प्राप्तजूम्ह धाइ धकाः भगवान् बुद्धं लिपा उगु गुणाङ्गत तयाः
उपदेश यानाः बिज्याःगु खः । उकिं फलानाम्ह स्रोतापन्नम्ह जुल,
सकृदागामि जुल धयागु खैं भगवान् बुद्ध छम्हसे जक उकथं
थ्याकक थ्याकक भिलयेयानाः धयाबिज्या । भगवान् बुद्ध बाहेक
मेपिसं सुनानं उकथं व्यक्त यानाबिमज्याः, जवाफ बियाबिमज्याः ।

गुलितकक धा:सा सारीपुत्र भन्तेनं प्रज्ञाय् एतदग्ग प्राप्तमह खः ।
भगवान् बुद्ध धुंकाः वस्पोल भन्तेति प्रज्ञा दुम्ह मेपि सुं मद् ।
अथेजूसां सारीपुत्र भन्ते स्वयं थःम्हं पुगलाधिष्ठानया रूप्य् फलानाम्ह
व्यक्तिं थुगु ज्ञान प्राप्त यानाकाल धकाः अथे गुबलें व्यक्त
यानादिमज्याः । उकिं सुं व्यक्तिं छु ज्ञान प्राप्त जूगु सिइकेमास्तेवःसा
सिइकाति धकाः धम्मादास धयागु सूत्र भगवान् बुद्धं स्वयं आज्ञा
जुया बिज्ञानातःगु दु । युकी बुद्ध, धर्म, संघ, त्रिरत्नयाप्रति दृढ
आस्था, क्वातुगु विश्वास दइगु अले शीलयात गुबलें हे स्यंकीमखुगु
अरियकान्त सील धकाः उज्जःगु निगू गुणं पूर्णं जुलधाःसा उम्ह
व्यक्ति सोतापन्न जुइ धकाः धयातःगु दु । उकिं व गुणं परिपूर्णं
जुलधाःसा थःत थःम्हं हे छु ज्ञानय् थ्यम्हं जुल धकाः थःम्हं हे व्यक्त
यायेफइगु जुयाच्चन ।

अथे जुयाः महासी सयादोनं मेपि व्यक्तिपित्त अथे हे
न्हाचः धइयेतुं थुगु ज्ञान प्राप्त जुल, थुज्जःगु ज्ञान प्राप्त जुल धकाः
गुबलें हे विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तज्ञायात धया बिमज्याः । तर
भगवान् बुद्धं कना बिज्याःगु गुगु धम्मादास सूत्र धयागु खः,
उकी च्चयातःगु अनुसारं वस्पोलं उपदेश बिया बिज्याः । अले व
हे उपदेश न्यनाः थःथःपिसं छु ज्ञानय् थ्यन धयागु व निर्णय याइगु
जुयाच्चन । उकिं आः थ्व प्रश्न न्यम्हं उपासकं नं थःम्हं निं दकले
न्हापां बालाक ध्यानभावना अभ्यास यानादिसं अले व उपदेशयात
न्यनाः थःथमेसिनं हे निर्णय यायेमाःगु जुल ।

अभ थुकियात भन्त स्पष्टरूपं सिइकेगु खः धयागुजूसा
भगवान् बुद्धयाथाय् संसार दुःखं मुक्त जुइमास्तेवःगु कारणं याना
जिमित अर्ति उपदेश बिया बिज्याहुं धकाः प्रार्थना याःवःपित्त
भगवान् बुद्धं निगू खें कना बिज्याःगु दु । छु खें धा:सा शीलयात
शुद्धजुइक पालन या, अले थःके दइगु गुगु धारणा खः व सहीरूपं,

सत्यरूपं दयेकातयेगु या वा दृष्टि शुद्ध यानाः च्चैँ । थुकियात है कर्मसकता सम्यक्‌दृष्टि धकाः नं धाइगु जुल । भिंगु याःसा भिंगु है प्रतिफल दइ मभिंगु याःसा मभिंगु है प्रतिफल दइ वा भिं, मभिंयाःगु गुलिनं खः व दक्च थःम्हं भोग यायेमाली धयागु सिइगु ज्ञानयात थन कर्मसकता सम्यक्‌दृष्टि धकाः धाइ । उकिं व खेंयात बःकयाः, आधार कयाः धायेगु खः धयागुजूसा दक्चसिबे न्हापां सीलबन्त धकाः शील शुद्ध जुइमाल, शीलं सम्पन्न जुइमाल । थुकथं शीलं सम्पन्न जुया कर्मसकता सम्यक्‌दृष्टि धयागु कर्म व कर्मफलय् विश्वास दइगु ज्ञान दत्थाःसा स्मृतिप्रस्थान ध्यानभावना अभ्यास याये जिइगुजुल । विशिष्ट ज्ञान प्राप्त यानाः कायेफइ । यदि उकियात उल्ला जुइकाः वा थुकियागु अखतं कायेगु खः धयागुजूसा शील पालये मजुल वा शील शुद्धजुइक पालन यायेमफुत धयागुजूसा विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास याये फइमखु । अले हानं थव शील शुद्ध जुया कर्मसकता सम्यक्‌दृष्टि मन्त्थाःसां नं उम्ह व्यक्तिं विपश्यना ध्यानभावना यायेत अःपु मजू ।

उकिं स्मृतिप्रस्थान विपश्यना ध्यानभावना याइपिसं मुख्य शील शुद्ध जुइक पालन यायेमाल । अथे है कर्मसकता सम्यक्‌दृष्टि दयेका च्चनेमाल । शील क्वातुक पालन यानाः भावना अभ्यास यानाः यंकुयंकु लिपा ज्ञान परिपक्वः जुइगु इलय् विशिष्टज्ञान प्राप्तयाना कायेफइ । थुकथं नं अःपुक लुमंका तयेज्यूगुजुल ।

अले हानं थव विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयानाः कायेमफइगु कारण नं निग् है दुगु जुल । दकले न्हापांगु पापमित्तता धकाः मभिंयि मित्रपिनिगु संगत यायेगु, पापीपिनिगु संगत यायेगु जुल । अले मेगु किरियहानी धकाः थुकथं निग् दुगु जुल । दकले न्हापांयागु उदाहरण बिइगु खः धयागुजूसा अजातशत्रु जुजु सामञ्जफल सूत्र न्यना आर्य मार्गफल ज्ञान प्राप्तयाना कायेफुम्ह

खः । तर वं देवदत्तये जाम्ह पापमित्रयागु वा मभिंहसिगु संगत
याये लागु कारणं याना वं यायेमत्यःगु ज्या यायेलात् । उकथं
याम्ह व विशिष्ट धर्मज्ञान गुगु प्राप्तजुइगु खः, उगु ज्ञाननापं
छलयेजुइकाः च्वनेमाल ।

अले थव क्रियहानी धयागु गुगु यायेमाःगु ज्या खः,
उकियात सम्पन्न जुइक मयाइगु खः । व स्वता प्रकारयागु दुगु जुल ।
न्यनेगुया अभावं छगु, गुरुपिसं कनीगु पूरा मजुइगु कारणं याना
छगु, अले कंगु अनुसारं पूराजुइक आचरण मयाइगु धकाः स्वथी
प्रकारया दुगु जुल । उदाहरण बिइगु खः धयागुजूसा छम्ह उपासकं
भगवान् बुद्धं उपदेश कना बिज्यानाच्वंगु न्यनाच्वन, तर वं
दक्ष पूराजुइक मन्य, बिच्य दनावन । व ज्ञान बुद्धि नं बल्लाम्ह
खः, उबलय् भगवान् बुद्धयेजाम्ह कल्याणमित्रं उपदेश बियाच्वंगु
नं खः, तर पूराजुइक न्यना मच्वंसे बिच्य है दनावंगु कारणं याना
व विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाना कायेफुम्ह जुल ।

अले निगूगु उदाहरण बिइगु खः धयागुजूसा गुरुयापाखे
कंगु खेँया अभाव । विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त याये फइमखु धयागु
खेँय् सारीपुत्र भन्तेया न्हापायाम्ह पासा जुइनम्ह छम्ह ब्राह्मण दुगु
ज्याच्वन । व ब्राह्मण तसकं म्हंमफयाच्वंगु इलय् सारीपुत्र भन्ते
बिज्यानाः लौकिक ध्यानया विषयलय् कंगु जुल । अले व है
लौकिक ध्यान विषयलय् कंगु अनुसारं है व ब्राह्मण आचरण
यानाः यंकूबलय् ध्यान प्राप्तयाना सिनावनाः ब्रह्मलोकय् उत्पन्न
जूवन । अले व है खेँयात भगवान् बुद्धं सिइका बिज्यानाः सारीपुत्र
भन्तेयात “यदि छं उबलय् उम्ह ब्राह्मणयात आर्य मार्गज्ञान
प्राप्तजुइगुकथं धर्म उपदेश ब्यूगुजूसा उम्ह व्यत्ति मनू जुया जन्म
ज्याच्वंगु इलय् है विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त यानाःकायेफइम्ह खः ।
आः उपदेश ब्यूगु मगाःगुलिं व ब्रह्मलोकय् जक जन्म जूवन”

धकाः उकथं भगवान् बुद्धं सारीपुत्रं भन्तेयात् कुखिना विज्यात् ।
उकिं श्व गुरुल्यापाखें कंगु अभाव जुलधाःसां नं विशिष्टं धर्मज्ञानं
प्राप्तयाना कायेफइमखु ।

अले मेगु छगू गुरुं कैनं कन, तर अभ्यास आचरण
मयातधाःसा उबलय् नं विशिष्टं धर्मज्ञानं प्राप्तयानाः काये फइमखु,
उदाहरणया निति तम्बदाठिक धइम्हसित सारीपुत्रं भन्तेनं विशिष्टं
धर्मज्ञानं प्राप्तजुइगु उपदेश वियाविज्यात् । वं उकियात आचरण
नं यानायंकल तर पूराजुइगुकथं, लक्ष्यय् थ्यनिगु किसिमं आचरण
मयाःगु जुयाच्चन । सङ्घारूपेक्ष्मा ज्ञानतक जक लाभयानाः परलोक
जुयावन । उकिं श्व ध्यानभावना अभ्यास यायेबलय् बिचय् मदिसे
अन्तजुइगुकथं हे अभ्यास यायेमाःगु आवश्यक ज् । उकथं अन्तय्
थ्यनीगु किसिमं ध्यानभावना अभ्यास याये मफुतधाःसा विशिष्टं
धर्मज्ञानं प्राप्तयानाः काये फइमखु । उकिं किरियहनी ध्यागु
गुगु यायेमाःगु ज्या खः पूर्णरूपं यायेमाःगुपात् मयाइगु, उकिया
अभाव जुलधायेवं नं विशिष्टं धर्मज्ञानं प्राप्तयाना काये फइमखु ।

मभिंपि पापमित्रपिंगु संगत यातधायेवं विशिष्टं धर्मज्ञानं
प्राप्त याये फइमखगु खँयात दाजयेयानाः स्वयेबलय् कल्याणमित्र,
भिंम्ह मित्रयागु संगत चूलात धाःसा विशिष्टं धर्मज्ञानं प्राप्त यायेफु
ध्यागु खँ स्पष्ट ज्गू जुल । उकिं भी सकसिनं नं कल्याणमित्रयात्
ल्यये सयेकेमाः । कल्याणमित्रं धइम्हसिके ज ता प्रकारया गुण
दयेमाः । व खः १) पिय, २) गरू, ३) भावनीय, ४) वर्त,
५) बचनक्षम, ६) गम्भीरञ्च कर्ष कर्त्त, ७) नो चाढाने
नियोजको ध्यागु थुपि न्हयेगू गुण दयेमाः ।

१) दकले न्हापांयागु पिय वा प्रिय गुण दयेकेत शील
सदाचारं युक्त जुयाच्चनेमाः, थःम्हं ल्ययाम्ह गुम्ह कल्याणमित्र
खः, व शील सदाचारं युक्तम्ह जुइमाः, शीलं सम्पन्नम्ह जुइमाः ।

(१६६)

उकथं शीलं सम्पन्नम् जुल धायेवं अप्वः सिनं वयात य है यथेकी वा मेपिसं यथेकाच्चवंम्ह जुइ । पिय धयागुया थ्याक्क अर्थ कायेगु खःसा मेपिसं यथेका च्वनेदुम्ह धा:गु अर्थ जुल । यथेकाच्चवंगु नं छाय् धायेबलय् शील सदाचारं युक्तज्ञगु कारणं याना । उकिं थ्व गुण दुम्ह कल्याणमित्रपात गुण दुम्ह धकाः ल्पयेमाःगु जुल ।

२) अले निगूगु गरू वा शील सदाचारं युक्त ज्ञगुलिं शरीर व वचन कोमल, नरम, सभ्य जुइ । थुकथं जुलधाःसा यक्वसिनं हनाबना, आदरगौरव, सम्मानसत्कार याइ । कल्याणमित्र जुइम्ह व्यक्ति थुकथं यक्वसिनं गौरव तयेकाच्चवंम्ह नं जुइमाः । उकिं गरू धयागु गुण दत धायेवं भावनीय धयागु गुणनं दयावइ ।

३) भावनीय धयागु मेपिसं मैत्रीभाव तयेकाच्चवंम्ह, करुणाभाव दुथ्याका च्वंम्हसित धाइगु जुल । उकिं व गुण दुम्हसित नं कल्याणमित्र धाइ ।

४) वत्त अर्थात् वक्ता धयागु गुण । यदि सुनानं छुं भूल यातधाःसा व मन्यात धायेमछालाः वा वइगु ख्वाः स्वयाः मधासे उकथं सुम्क च्वनीमखु । सुनानं भूलयात वा द्वंकल धा:सा वयात व मन्यागु ख्वाः मस्वःसे धायेमाःगु खँयात धया है छ्वइ, मधासे च्वनीमखु । छायधाःसा व धा:गु नं वयात स्यंके धयागु मतिं मखु, भिंकेया निंति है धाये त्यंगु खः । उकिं सुनानं द्वंकल, सुनानं छुं अपराध यातधाःसा उकियात सुनुका मतसे तप्यक धाइम्ह जुइ ।

५) वचनक्षम अर्थात् वचनक्षम धकाः मेपिसं व व्यक्तियागु वा कल्याणमित्र धायेकाच्चवंम्ह व्यक्तियागु छुं दोष वा अपराध क्यनधाःसा व क्यनाव्यूगुयात स्वीकार याना काइम्ह जुइ । थः जक गुरु जुया मेपिन्त जक थःम्ह धइये तयाः, मेपिसं धाःथे थः च्वनेमखु धयागु भाव मदुम्ह जुइमाः । यदि थःगु नं भूल दःसा

मेपिसं धाःगु खें नं न्यनेगु शक्ति दुम्ह गुरु जुइमाः । थुकियात
वचनक्षम धकाः धाइ ।

६) गम्भीरञ्च कर्त्ता गम्भीरगु खँकनी । गम्भीर
धायेवं थुगु स्मृतिप्रस्थानयागु विषयलय् जुल, थथे हैं चतुरार्थसत्य,
प्रतीत्यसमुत्पाद आदि गम्भीर गम्भीरगु खँयात नं गुरु जुयाच्चंम्हसे
सकसिनं नं थुइगु किसिमं ग्रन्थ्य् वयाच्चंगुकथं, अथेतुं व्यवहारय्
छ्यलातःगुकथं, अथे हैं अनुभवं दइगु ज्ञानयात छ्यलाः सरलरूपं
कनाबिइगु ज्ञान दुम्ह जुइमाः ।

दक्षसिवे अन्तिमगु ७) नो चाहुने नियोजको धयागु
थःगु निजी स्वार्थ पूरा यायेयानिंति थः शिष्य जुयाच्चंपिं वा थःम्हं
धाःये अनुगमन, अनुशरण यानाच्चंपिं व्यक्तिपित्त मखुयाय् मभिथाय्
छ्यलिइमखु, मभिंगु, मखुगु ज्या याकीमखु । थव धयावयागु
न्ह्यगू गुणं युक्तम्ह कल्याणमित्र त्ययेसयेकेमाः ।

न्हाचः धयावयागु न्ह्यगू गुणं परिपूर्ण जूम्ह कल्याणमित्रं
छुंजुया मेम्ह व्यक्तियात वा विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त याये मास्तेवःम्ह
व्यक्तियात पिहाँहैं धकाः पितिना हःसां उम्ह कल्याणमित्रया पुलि
ज्वना तयेमाः, त्वःतेमज्यू वा पित्युसां प्याहां मवंसे सहयानाः व
गुरुनाप हैं च्वनेमाः । उकथं यायेफतधाःसा विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त
यानाः कायेफइ वा सुं गुम्ह व्यक्तिं विशिष्ट धर्मज्ञानत प्राप्तयानाः
कायेमास्तेवः, विशेषयाना थुगु हैं जन्मय् विशिष्ट धर्मज्ञानयात
प्राप्तयानाः कायेगु खः धयागुज्ज्सा व न्ह्यगू गुणं परिपूर्ण जुयाच्चंम्ह
कल्याणमित्रं पितिना हःसां प्याहां मवंसे व हैं गुरुया संगत यानाः
च्वनेमाः । उकथं च्वनधाःसा लिपा जुइबलय् उम्ह कल्याणमित्रयाके
मैत्री, करुणा बिलिबिलि जाया कल्याणमित्र जुयाच्चंम्हसे ठीकगु
तरिका वा धात्यें सत्यगु तरिका विधियात कनाबिइ । अले व हैं
कंगु अनुसारं आचरण यायेगु छगू जक ल्यं दइ । उकिं व गुरुं

(१६८)

कंगु ठीकगु तरिका अनुसारं धात्ये अभ्यास यानाः यंकलधाः सा तैनतैं तैनतैं ज्ञानक्रम न वृद्धि जुजुं वनी । थुकथं जुइबलय् थुगु जन्मय् हे विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाना कायेफइगु खँ नकतिनि ध्यावयागु खँ स्पष्ट जुयाच्चंगु दु ।

आः उपमायानिंति धायेनु कि छम्ह बिरामी जुल । व बिरामी बैद्ययाथाय् वनाः क्यवन । क्यंबलय् व बैद्यं जाचयेयानाः स्वयेधुकाः वयात रोग लनिगु वासः बिल । व वासः व्यूगु इलय् व बिरामि “छपिसं व्यूगु थव वासः नयाः रोग लनावंपि दुला ?” धकाः न्यन । न्यंबलय् बैद्य जुयाच्चंम्हसित लिसः बिइत गुलि थाकुगु अनुभव जुलजुइ अथेतुं नकतिनि उपासकं गुगु प्रश्न न्यंगु खः व प्रश्न याः बलय् न अथे हे लिसः बिइत थाकुयें जुल ।

यदि धात्ये हे सत्यगु तरिकां वा ठीकगु तरिकां अभ्यास यानाः यंकलधाः सा विभिन्न प्रकारं थव धर्मयागु रसयात थ्यावइगु दु । विशिष्ट धर्म नं प्राप्त जुइगु खः । उगु विशिष्ट धर्म प्राप्त जुइधुन धायेवं थः लिसे निकटतम सम्बन्ध दुपि, अथेतुं थः थिति, परिवारपि, मांबौ, दाजुकिजा, तताक्यहेनिसें कयाः पासाभाइपि दक्ष लुमनावइ । इमित नं उज्ज्वः गु धर्मया रसयात सिइकेबिइया निंति प्रेरणा व्यूवनी । यदि इमिसं म्हां धाः सा इमित कर कर यानाः जूसां थव विपश्यना ध्यानभावना याकेगुपाखे लगयेजुइ । उकथं लगयेजुइबलय् मेपिनि मनय् वनी एक्कानं थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यातधाः सा तसकं हे ज्ञान गुणया रस थुइकाः कायेफइर्थेच्चं धकाः मेमेपि नं बिचाः यानाः व गुरुयाथाय् ध्यानभावना यायेगुपाखे लगयेजुयावइ । अले न्हाचः ध्यावयागु बैद्ययागु उपमाय् नं मेपिसं “थव बैद्य तसकं हे वासः याये सः म्ह खः, वं वासः याइगु लगयेजु, वं व्यूगु वासः नं बालाज्” धकाः वर्णन याः गु कारणं याना थः नं व बैद्ययाथाय् थ्यनीथेतुं थननं मेपिसं धाः गु जुइमा वा

थःम्हं है सिधा: जुइमा विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यायेगु थासय् थ्यनाच्चने धंकूगु दु । उकिं खास थःम्हं उकियात क्वातुक्क याना: यंकेमाःगु जक दु ।

आः थन मेरु प्रश्न खः, “जि न्हापा पञ्चशील मस्यूनिबलय् सि, कुसि स्यायेनं । आः व लुम्से वलकि तसकं ग्या: । ध्यान नं क्वातुक्क याये फुगु मखु । अले हानं बुद्धशासनं कुतुवनाच्चंगुला यक्व जुल । गुगुं जन्मय् नं थाहांवये फइमखुला ?”

सयादोनं धया बिज्यात – न्हापा मस्यूनिबलय् शील स्यंकल, उगु इलय् भगवान् बुद्धयागु शासनं कुतुवनाच्चंगु जुल । आः लिपा शील धयागु शुद्ध यायेमाःगु खः, पालन यायेमाःगु खः धयागु खँ सिल । स्यूलिं शुद्धजुइका च्चंगु कारणं याना थ्व धर्मविनय धयागु बुद्धशासनय् भतिभति स्थिर जुयावःगु दु ।

उबलय् उबलय् मस्यूगु कारणं याना द्वंके लाःगुजुल । व द्वंगुयात लिपा पश्चाताप क्याच्चनानं साध्यगु मखु । उकिं “आवनिसेला जिं थ्व शीलयात मस्यंक बांलाक क्वातुक्क पालन याये” धकाः प्रतिज्ञा यानावःगु इलनिसें प्रतिज्ञा याःगु अनुसारं नं व शीलयात बांलाक, क्वातुक्क पालयेयातधाःसा थुगु बुद्धशासनं च्युत ज्गु जुइमखु, पतन ज्म्हं जुइमखु, कुतुवंम्हं जुइमखु । शासनय् प्रतिष्ठित ज्म्हं है जुइ । आःनं लाःनि शीलयात गुबले मस्यंक, शुद्धरूपं पालन याना: यंकेगु कोशिस यानाबिज्याहुँ/दिसैँ ।

बुद्धकालीन अवस्थाय् गुलिं गुलिं शिकारी जुयाच्चविं, न्या लाइपिं जुयाच्चंपिसं नं विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयानाः काःगु दु । आः दक्षसिनं स्यूगु उदाहरण बिइगु खः धयागुज्जसा अंगुलिमाल धयाम्हं मनू स्याइम्हं, वं मनू यक्व है स्याःगु दु । उकथं व अंगुलिमालं मनू स्याइगु इलय् व भगवान् बुद्धया शासनं अलग लाःम्हं वा शासनं च्युत जुयाच्चंम्हं, शासनं पिने लानाच्चंम्हं खः ।

जब वं थःके दुगु तलवार त्वःता भिम्ह गुरुयागु संगत यात,
उबलयनिसें व सुयात नं हिंसा याइमखुम्ह अहिंसक जुयावल । अले
लिपा ध्यानभावना अभ्यास यानाः पंकूलिसे विशिष्ट धर्मज्ञान नं
प्राप्तयाना कायेफुम्ह जुल । उकिं थव उदाहरणयात स्वयाः,
अंगुलिमाल धइम्हला भन् स्याइम्ह, आः थन खालि धंय, कुसि, सि
जक स्यायेगु धाःबलय् अंगुलिमालयागु पाप स्वयाः उलि
तःधंमज्जथेंच्चव । मेगु नं प्रश्न न्यनीपिं दनिगु जुया थुलिं गाकाःछवये ।
मेगु छगु न्यंसांजिल ।

छम्ह अनागारिका – अनित्य, दुःख, अनात्मयात स्वयाच्चव्व
मरण जुलधाःसा गन जन्म जुइ ? उकियागु जवाफ्य वसपोल

सप्तादोनं धया बिज्यातकि “छु जुया जन्म काइ धकाःला
थ्याक्क धाये थाकुई । तर थुक्यथं चायेकुचायेकुं मदयावन वा
अनित्य, दुःख, अनात्म लक्षणयात सिइकाच्चव्वं मरणजुया
वनधाःसा दुर्गतिइ लाः वनीमखु धकाः पक्कां धायेज्यूगु जुल,
निर्णय यायेज्यूगु जुल । यदि कम्तिनं स्रोतापत्ति मार्गफल ज्ञान
प्राप्त यानातःम्ह व्यक्ति सिनावन धाःसा व व्यक्ति मखुगु, मभिंगु
दुर्गतिइ पतन जुइमखुत धकाः बांलाक है दृढतारूप है निर्णय यानाः
धायेफु ख॑ जुल । यदि थःपिं बांलाक भिंगु ज्या यानाच्चवंपि खः
धयागुजूसा मदयावनीगु अवस्थाय् वडगु गति नं बांलाइ वा थःपिसं
बांलाक, आधार भरोसा दइक्यं ध्यानभावना अभ्यास यानाः
तयेधुक्कूपि खः धयागुजूसा मदया वनीबलय् गति बांलागुलिइ है लाइ
धयागु विषयलय् महानाम शाक्ययागु उपमा बिइ ।”

छक्कः महानाम शाक्य जेतवन महाविहारं कपिलवस्तुपाखे
वयाच्चवंगु जुयाच्चवन । कपिलवस्तुपाखे लैं तसकं है चीब्या । हानं
व लैंय् किसियागु रथ, अथे है सलयागु रथ, मेमेगु विभिन्न
प्रकारयागु यानत रथत उबलय् म्वः म्वः जुया च्चवन । थः नं

वयाच्चंगु ज्बलय् उकथं स्वः स्वः खंबलय् वइगु मतिइ वन – “जि
थुगु अवस्थाय् भगवान् बुद्ध्यात नं आरम्मण यायेमफु, धर्मयात
नं आरम्मण यायेमफु, संघयात नं आरम्मण यायेमफु।” मुख्य
धायेत्यंगु उगु अवस्थाय् वया स्मृति छखेलानाच्चन । खालि गथेयाः सा
थ्व निगू रथ मल्वाइ, गथेयाः सा दुर्घटना मजुइ धयागु व हे जक
बिचायानाः च्चनेमाः गु जुल । उकिं उगु इलय् “छुंजुया जि
दुर्घटनाय् लाना सिनावनधाः सा जि गुजागु गतिइ लाः वनीगु जुइ”
धकाः जक मती वः गु जुयाच्चन । अले उकथं मतिइ लुइकाः लिपा
भगवान् बुद्ध्याथाय् वना थः के जूगु उगु शङ्का, उपशङ्का न्यनेत
भगवान् बुद्ध्यात बिन्तियानाः प्रार्थना यात । उबलय् भगवान् बुद्धं
“मा भायि महानाम ! मा भायि महानाम” महानाम
गयायेमते ! महानाम न्यायेमते ! धकाः धया बिज्यात । छायधाः सा
महानाम धइम्हसें गाकक हे कुशलधर्म वा पुण्यकर्म यानाः तपेधुंकूगु
जुयाच्चन ।

महानाम शाक्ययात भगवान् बुद्धं हानं धया बिज्यात –
“यदि सुं छम्ह व्यक्ति श्रद्धा, शील, श्रुत, त्याग, प्रज्ञा धयागु थ्व
न्यागु गुणं पूर्णजुइका च्चन वा थ्व न्यागू गुण व व्यक्तियाके
दयाच्चंगु दु । अले थुज्वः गु गुण दुम्ह व्यक्तिं गुबल्नें वं शरीरं मभिंगु,
मखुगु ज्या याइमखु । अथे हे वचनं नं मखुगु खेँ ल्हाइमखु । अले वइगु
मनं नं मभिंगु, मखुगु मतिइ लुइकीमखु । उकथं मभिं, मखुगु ज्या
खेँ मयाइबलय् वइगु शरीर, वचन व मन यच्चुसे च्चनाच्चनी वा
मभिं मखुगु मयाः गु कारणं याना यच्चुसे पिच्चुसे च्चनाच्चनी वा
मलीन जुइकाबिङु कारण मदुगुलिं यच्चुसे च्चनाच्चनी । उकिं
उम्ह व्यक्ति उज्वः गु गुणं युक्तम्ह श्रद्धा, शील, श्रुत, त्याग, प्रज्ञा
धयागु न्यागू गुणं युक्त जुया सिनावनाः न्याथाय्, न्यागु तरिकां
सिनावंसां नं, न्यागु इलय् सिनावंसां नं व व्यक्ति तुच्छ जुइका

(१७२)

च्वने मालीमखु वा मखुगु, मभिंगु थासय् लाकाच्वने मालीमखु । उम्ह व्यक्ति उद्धगमी धकाः न्त्याबलें च्वय् वनीम्ह जुइ वा थथ्याःथाय् थाहांवनीम्ह जुइ वा भिंगु गति प्राप्त याइम्ह जुइ । अले हानं उकियात विशेषगमी धकाः धयातःगु दु । सामान्यकथं जक मखुसे विशेषरूपं हे खःथाय्, भिंथाय् वनीम्ह जुइ धकाः उकथं भगवान् बुद्धं जवाफ बियाबिज्ञानाः तःगु दु ।

हानं उदाहरण बियाः धायेगु खःसा चायागु थलय् चिकं वा घ्यः तयातल, व थलयात लखय् दुने तछ्याना बिलधाःसा व चायागु थलयागु टुक्रा टुक्रा लखय् क्वय् क्वसिया वनी, चिकं व घ्यः लेहें लेहें पुयाच्वनी । अथेतुं हे ध्यानभावना अभ्यास यानातःपि व्यक्तिपिं वा विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्त यानाः तयेधुकूपिं जूसा न्त्याये हे जुया सिनाहुं, न्त्यागु हे लुमंका सिनाहुं वा न्त्यागु थासय् न्त्यागु इलय् सिनावंसांतबिनं मखुथाय्, मभिंथाय् जन्म कावनीमखु । न्हाचः धइर्यें चिकं, घ्यः लेहेंपूर्यें, च्वय् भिंथाय् गतिइ हे लावनी धकाः भगवान् बुद्धं महानाम शाकयात भरोसा बियाः लिसः बिया बिज्ञाःगु जुयाच्वन । उकिं यदि थःपि सीत्यायेच्वकाः, मरणासन्न अवस्थाय् मुसुमुसु न्त्युन्त्युं सीमास्तेवःगु खः ध्यानाजूसा आः म्वानाच्वंगु इलय् हे धात्यें आधार भरोसा दइगु स्मृतिप्रस्थन ध्यानभावनायात अभ्यास यानाः बिज्ञाहुं । उकथं अभ्यास यानाः यंकलधाःसा सीत्ययेका लयेलयेतातां मुसुमुसु न्हिलाः सी खनी वा सी दइगु जुल ।

न्हाचः ध्यावयागु श्रद्धा आदि गुण गुगु खः व थःगु चित्तसन्ततिइ धात्यें हे स्थिर जुइक दयेकातयेगु आवश्यक जू । श्रद्धा नं थःपिसं हे बालाक ध्यानभावना अभ्यास यानायकाः नामरूप धर्मयात छुट्ये, छुट्ये यानाः फारये, फारये यानाः सिइगु ज्ञान, कारणकार्ययात सिइगु ज्ञान, अले व ज्ञान नं तँनतं च्वय् थाहांवनाः जब परिपक्वः जुइ, उबलय् आर्य मार्गफल ज्ञानद्वारा

(१७३)

निर्वाणयात साक्षात्कार याइ । निर्वाणयात साक्षात्कार यात धायेवं थव अधिगमशब्दा धयागु क्वातुगु, दृढगु, विचलितमज्जूगु शब्दा उत्पन्न जुइ । अले थुञ्चःगु क्वातुगु, दृढगु, विचलितमज्जूगु शब्दा दुम्ह व्यक्ति गुबलें थव शीलयात स्यंकीमखु । उम्ह व्यक्ति न्याबलें शुद्ध जुयाच्चनी । उकिं थव शीलयात सामान्यकथं जक मधासे आर्यकाल्तशील धकाः धयातःगु दु ।

अले थव श्वल धुंवा मेगु गुण खः न्हाचः धयावयागु न्यागू गुणय् स्वंगूगु गुण श्रुत वा न्यनेगु । व नं आगम व अधिगम धकाः निता प्रकारया दु । आगम धायेवं खालि सयेका, सिङ्किका कायेगु वा न्यने । उलिजक अर्थ वः, तर उलिइ जक दिनाच्चने मज्जू । न्यनागु अनुसार आचरण यायेमाः, व्यवहारय् छ्यलेमाः, उद्योग, अभ्यास यायेमाः । थुगुकथं अधिगम गुणं पूर्णं जूसातिनि धात्थें श्रुतगुणं पूर्णज्जूगु जुइ ।

अले मेगु गुण चाग वा त्याग खः। त्याग यायेगु धकाः छुकियात त्याग यायेगु धाःबलय् जब विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानायंकी, उबलय् स्मृति, समाधि, प्रज्ञा वृद्धि जुयावइगु इलय् क्लेश दुहांवये फडिमखु । क्लेशयात त्याग याःगु हे त्याग धाःगु खः । तर थन विशेषरूपं त्याग धकाः धयातःगु आर्य मार्गज्ञान प्राप्त जुल धायेवं क्लेशत ल्यंपुल्यं मदयेक हटयेयाइगुयात हे त्याग धयातःगु खः । जब थव विपश्यना ध्यानभावना अभ्यास यानाः यंकुयंकु ज्ञान च्चय् च्चय् थ्यना वइ, अबलय् स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्त जुइ । उगु मार्गज्ञानं दृष्टि, विचिकित्सा, सीलब्रत परामास धयागु थव मभिंगु तत्त्वतयेत हानापं ल्यंपुल्यं मदयेक हटयेयानाबिइ । उलिजक मखुकि थव अपायगमनीय धकाः अपाय दुर्गतिइ पतन यायेफुगु गुलिनं अनुशय धर्मत खः, उकियात नं हटयेयानाबिइ । उकिं थन प्रज्ञा दयेकाः व क्लेशयात त्याग याइगुयात

चाग धका: कायेमा:गु जुल । अले थव क्लेश त्याग याइगु गुगु
प्रज्ञा ख:, उकियात थन न्हाच: धयागु प्रज्ञा गुणं नं युक्त
जुयाच्चनेमा: । प्रज्ञा धाल धायेवं विपश्यना प्रज्ञा व मार्गज्ञान
निगूयात कायेमा:गु जुल । उकिं थव आर्यभावय् थ्यनधाःसा उम्ह
व्यक्तियागु गति नं स्थिर जुइ । व गुबलय् नं अपाय दुर्गतिइ पतन
जुइ मखुत । न्व्यागु इलय्, न्व्यागु थासय् परलोक जूसां सुगतिः
हे वा मनुष्य, देव, ब्रह्मा जुया जन्मजूवनी ।

अले थव महानाम शाक्य, न्हाच: धयावयाम्ह उपासक, व
दुतीय मार्गज्ञान प्राप्तयाना: कायेधुंकूम्ह खः वा सकूदागामी मार्गफल
प्राप्तयाना कायेधुंकूम्ह खः । तर वं स्वयं थःम्हं आर्यभावय्
थ्यनाच्चंगु मस्यागु जुयाच्चन । थौं कन्हयजूसा गुलिं गुलिं मनूत
थुज्वःगु विशिष्ट धर्मज्ञान प्राप्तयाना काये धुंकूपिं मनूत जुलधाःसा
थःके दुगु विशिष्ट धर्म मेपित्त कनाजुइपिं दु । जिं थुगु ज्ञान
प्राप्तयाना कायेधुन धका: कनाजुइपिं दु । जिं थुगु ज्ञान प्राप्तयाना
कायेधुन, उगु ज्ञान प्राप्तयाना कायेधुन धका: हालाजुइपिं दु । तर
उकथं धया:, हाला:जुइगु योग्य मज्, प्राप्त मजूनिपिं जूसा भन हे
उचित मजूगु जुल । नमूनायानिंति कायेगु खः धयागुजूसा न्हापा
भगवान् बुद्धयागु इलय् मातिका धइम्ह उपासिका छम्ह दु । उम्ह
मातिका धइम्ह उपासिकां भन्तेपिनिगु पाखें ध्यान च्चनेगु तरिका
वा विधियात सयेकासिइका कया: व हे अनुसारं आचरण
यानायंकूबलय् अनागामी मार्गफल ज्ञान प्राप्तजुल । उलिजक नं
मखुनि नापं अभिज्ञा धका: चेतोपरिय अभिज्ञा धका: मेपिंगु
मनयागु खें सिइका:, थुइका: काये फुगु ज्ञान नं वं प्राप्तयाना:
काल । उकथं ज्ञान प्राप्तयाना: कायेधुंका अन वयाथाय् वा व
च्चनाच्चंगु गाम्य बिज्यानाच्चंपिं भन्तेपित्त नकेगु, त्वंकेगु आदि
याना: चतुप्रत्ययद्वारा सेवा तहल यानाच्चंगु जुल ।

(१७५)

अले छक्वः मातिका उपासिका धात्यें हे विशुद्ध ध्यान प्राप्तयानाः कायेधुंकूम्ह खःला वा अभिज्ञा ज्ञान प्राप्तयानाः कायेधुंकूम्ह खःला धकाः परीक्षण निरीक्षण यायेमास्तेवयाः छम्ह भिक्षुं व मातिका उपासिकायाके न्यंवल । “उपासिका छःपिं व अभिज्ञा सहित विशिष्ट धर्म प्राप्त जुइधुंकूगु खःला” धकाः तप्यंक हे न्यन । न्यंबलय् व दाता ज्याच्चवंम्हसे “सुनां थव सत्यगु तरिका अनुसारं अभ्यास यानायंकी उम्ह व्यक्तिं विशिष्ट धर्म प्राप्तयानाः कायेफङ्ग” धकाः उकथं जवाफ बिल । वयात तप्यंक “छं विशिष्टधर्म प्राप्त यायेधुंगु खःला” धकाः न्यंगुयात नं “खः जिं प्राप्तयानाः कायेधुन्” धकाः मधासे “सुनां सत्यधर्मयात बांलाक आचरण याइ वा सही लेंपुड पलाः छिना वनी, उम्ह व्यक्तिं विशिष्टधर्म प्राप्त यानाः कायेफु” धकाः उलि सम्मजक जवाफ बिल । जिं विशिष्ट धर्म प्राप्तए ये धुन धकाः च्चयच्चय् धाया, फुँड़ यानाः जवाफ मव्यगु जुल । उकिं होश यायेमाःगु दु कि धात्यें मूल्यवान्गु चीजयात मेपिन्त कनाः, क्यनाः जुइगु धयागु बांलाःगु खैं मखु, उकिं उज्जःगु विशिष्टधर्म प्राप्तजुलधाःसा अथे हालाः सना मजूसे उकियात थःम्ह स्यूकथं जक यानाजूसा ज्यू । मूल्यवान् चीज धयागु अप्वः प्रचार प्रसारय् हणेमज्यू ।

यदि स्रोतापत्ति मार्गज्ञान प्राप्तयानाः तया धकाः प्रचार प्रसार यानाः जुइधुंका थःके गुगु स्रोतापन्नपिके दयेमाःगु गुणत खः व गुणत मन्तधाःसा मेपिसं निन्दा नं याका च्वनेमाली । अले मेपिनि मतिइ छु जूवनी धाःसा “थव स्रोतापन्न ज्ञान प्राप्त यायेधुंकल धाःम्ह सनाजूगु, हालाःजूगु पहः छक्वः स्वसा” धकाः उकथं मनय् तयाः, निन्दा यानाः थुज्वःगु स्रोतापत्ति ज्ञान जितःला प्राप्तयाये मास्तेमवः धकाः मतिइ तयायंकी । मुख्य खैं छु धाःसा स्रोतापन्न मार्गफल ज्ञान प्राप्तजुल धकाः धयाजूम्ह व्यक्तिं व गुणयात मल्वयेक

(१७६)

वा ज्ञानयात मल्वेक सनाः, हालाः जूगु खनीबलय् मेपि व्यक्तिपिणि
 चित्त स्रोतापत्ति मार्गफल ज्ञान प्राप्तया: मह हे थुकथं तिनि, भीपिणिसे
 व छुं फरक मज्, उज्ज्वःगु ज्ञान जितः माःगु मदु धकाः अथे मतिइ
 तइ । उकिं बयानाः मेपि व्यक्तिपिणि नं अकुशल वृद्धि ज्युवावनी
 वा ध्यानभावना अभ्यास यायेगु मन नं मद्यावनी । मदया वनीबलय्
 धर्म फेरयेजुइफु, धर्मय् अन्तराय वयेफु वा ध्यानभावना अभ्यास
 यायेधकाः मति तयेधुंकूपि हे “थवला सामान्य मनूर्थे खनी, वयाके
 बानि चानि छुं हे फरक खनेमदु, उकथं हे जूसा छु फरक जुल,
 छाय् समय सित्तिंछवया: ध्यान च्चनेमाःगु दु” धकाः उकथं मनय्
 तइ । उकथं मनय् तल धायेवं उम्ह ध्यान यायेधकाः वंम्ह
 व्यक्तिया गुगु विशिष्ट ज्ञान प्राप्तजुइगु खः व नं छखे लाःवनी ।
 उकिं यदि व स्रोतापत्ति ज्ञान प्राप्त जुइधुंकूम्ह हे खःधइगुजूसां नं
 हालाजुइगु बालागु खँ मखु, थुज्वःगु खँ ध्यागु प्रचार प्रसारय्
 हयेमज्ज्य । न्हापा भगवान् बुद्धया पालय् नं स्रोतापत्ति मार्गज्ञान वा
 विशिष्टधर्म प्राप्त जुइधुंकूपिणि गुबलैं “जितः थुज्वःगु ज्ञान प्राप्तजुल”
 धकाः हालाजूगु मदु । उकिं थौ कन्हय्यागु जमानाय् नं यदि जुइ
 हे धुंकूगु खःध्यागु जूसां नं उकथं हाला जुइगु बानि मदयेकेमाःगु
 दु । उकथं हाला जुइगु उचितगु मखु । थौ थव छलफलया
 कार्यक्रम आः सिधयेकाछ्वये ।

साधु !

साधु !!

साधु !!!

नाम	: बाबुकाजी शाक्य
जन्म दिन	: १९८५/०८/१५ (ने.सं. १०४९ मार्ग कृष्णपक्ष द्वितीया)
जन्मस्थान	: इलाहननि, ल.पु.
च्वनेगु थाय्	: चाकुपाट, ल.पु. फोन : ५५२३८२६
मां	: आशामाया शाक्य
बा:	: सिधराज शाक्य
धर्मपत्नी	: कयो शाक्य
काय्/भौ	: बाबुराजा शाक्य / रञ्जना शाक्य
भौ	: मीना शाक्य
स्त्यायपि	: प्रेम छोरी शाक्य, केशरी शाक्य
तता क्यहेंपि	: बेतिमाया शाक्य, कान्छी शाक्य, सानु शाक्य, रत्न शाक्य
प्रकाशन (दाता):	
	प्रजापति गौतमी
	गृहीविनाय
	पञ्चशीलया महत्व, वि.सं. २०३६
	सतिपट्टान विपस्सना ध्यान निर्देशन, वि.सं. २०४२
	शील, समाधि व प्रज्ञा सारांश पद्य, वि.सं. २०५४
	धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र, वि.सं. २०६३
	त्रिरत्न वन्दना र सतिपट्टान विपस्सना ध्यान, वि.सं. २०६५
	एप्पिति सूत्रया व्याख्या, वि.सं. २०६७

